ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

นาย สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5186018034

LEGAL PROBLEMS ON CONSUMER PROTECTION : CASE STUDY ON JOINT LIABILITY OF ENTREPRENEURS FROM PRODUCT LIABILITY ACT B.E. 2551

Mr. Suwijak Chandaphan

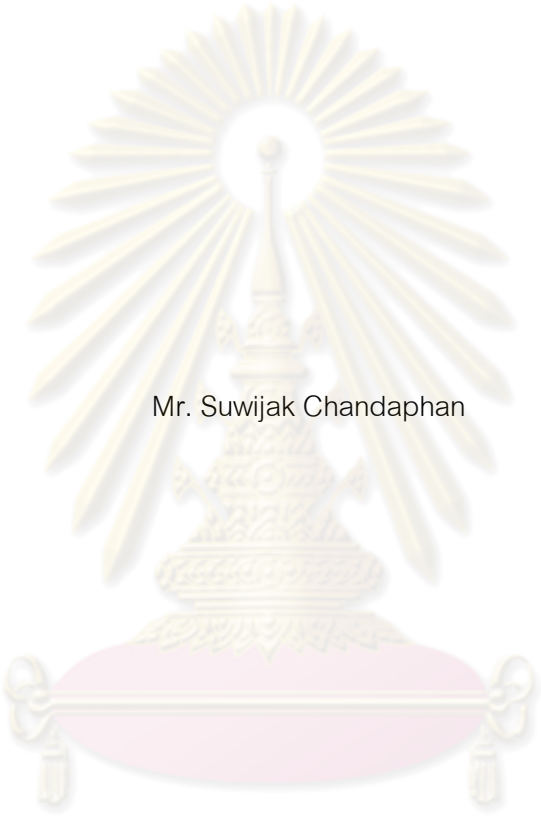

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws
Faculty of Law
Chulalongkorn University
Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551
โดย	นายสุวิจักขณ์ จันดาพันธ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ไพโรจน์ วายุภาพ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชยันติ ไกรกาญจน์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. จุณวิทย์ ชลิดาพงศ์)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุวิจักขณ์ จันดาพันธ์ : ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. (LEGAL PROBLEMS ON COMSUMER PROTECTION : CASE STUDY ON JOINT LIABILITY OF ENTREPRENEURS FROM PRODUCT LIABILITY ACT B.E. 2551.) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รศ.ดร.ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, 181 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัญหาการนำหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมตามหลักทั่วไปมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

จากการศึกษาวิจัยพบว่ากฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ซึ่งการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายนี้ เป็นการร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วม โดยการนำหลักทั่วในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวกลับไม่มีความชัดเจนถึงแนวทางในการปรับใช้ไว้ว่ามีขอบเขตมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะหลักการสำคัญในเรื่องลูกหนี้ร่วมนั้น นอกจากหลักความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้แล้ว ยังประกอบด้วยหลักความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้ และหลักความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม ซึ่งในประเด็นหลังนี้ประเทศไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์การปรับใช้กฎหมายที่เหมาะสมและขาดลำดับการพิจารณาก่อนหลังที่ชัดเจน โดยกรณีดังกล่าวแตกต่างจากกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งได้กล่าวถึงแนวทางในการปรับใช้เอาไว้ในบทบัญญัติกฎหมายโดยกำหนดให้มีการนำหลักลูกหนี้ร่วมในส่วนความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้ และความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้มาปรับใช้ ส่วนความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมนั้น มีแนวทางในการพิจารณาที่เป็นลำดับก่อนหลัง ดังนี้ 1. พิจารณาตามข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการ 2. พิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย 3. ในกรณีที่ไม่สามารถระบุตามพฤติการณ์ได้ให้พิจารณาตามส่วนแบ่งทางการตลาด(นำมาปรับใช้แทนหลักความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆกัน) และ 4. พิจารณาตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมเป็นลำดับสุดท้าย ส่วนประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น แม้จะไม่ได้กล่าวไว้ในบทบัญญัติกฎหมายทุกเรื่องดังเช่นกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แต่ก็มีแนวทางการพิจารณาปรับใช้กฎหมายเป็นไปในทำนองเดียวกัน

ดังนั้น ผู้เขียนได้เสนอแนะหลักการในการปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้ของประเทศไทยว่าควรจะใช้หลักการทำนองเดียวกันกับแนวทางการปรับใช้ของต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการสร้างความชัดเจนในการปรับใช้กฎหมายและเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

สาขาวิชา นิติศาสตร์ ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2553 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

5186018034 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : APPLICATION / JOINT LIABILITY / ENTREPRENEUR / CONSUMER

SUWIJAK CHANDAPHAN : LEGAL PROBLEMS ON CONSUMER PROTECTION : CASE STUDY ON JOINT LIABILITY OF ENTREPRENEURS FROM PRODUCT LIABILITY ACT B.E. 2551. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. SANUNKORN SOTTHIBANDHU, Dr.Jur., 181 pp.

The aim of this thesis is to scrutinize the legal problems on the application of the law on a joint debtor as the general principle of law to a joint liability of entrepreneurs in accordance with Section 5 of the Product Liability Act B.E. 2551.

The researcher investigated and discovered that the aforesaid Act stipulates that all entrepreneurs shall be jointly liable (a joint debtor) for damages caused to an injured person under the strict liability rule. The applicable law in this regard is the law on a joint debtor under the Civil and Commercial Code to be applied to entrepreneurs who caused damages to an injured person. However, the above-stated provision is vague and does not provide any scope of the application thereof. The main idea of the law on a joint debtor is applied not only to the liability of a joint debtor to a creditor but also the relationship between each joint debtor and a creditor as well as the liability among a joint debtor. Especially for the latter, Thailand has no appropriate law on application thereof and lacks the step of proceedings in an express method. This differs from the Federal Republic of Germany where the German law clearly stipulates the applicable method to the liability of a joint debtor to a creditor as well as the relationship between each joint debtor and a creditor. In relation to the liability among entrepreneurs who are a joint debtor, there is a guideline that specifies the proceedings step-by-step, i.e. 1. Considering an agreement among entrepreneurs 2. Considering circumstances of the conduct of entrepreneurs who caused damages 3. In case of no circumstance to be applied, considering the market share (applied in place of the law on an equal liability) and 4. Considering the general principle of the law on a joint debtor which is the last applicable method. As for the United Kingdom, though there has been no legal provision the same as the Federal Republic of Germany has, it has adopted the same criteria when considering the applicable law to this matter.

Therefore, the researcher suggests that the method of the application of law to this point in Thailand should be the same as other countries in order to create the obviousness in the application of law and to create the fairness to all relevant parties importantly.

Field of Study : Laws Student's Signature Suwijak Chandaphan.

Academic Year : 2010 Advisor's Signature S. Sotthibandhu

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบคุณท่าน ศ.(พิเศษ)ไพโรจน์ วายุภาพ, รศ.ดร.ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์, ผศ.ชยันติ ไกรกาญจน์ และ อ.ดร.จุณวิทย์ ชลิดาพงศ์ ที่กรุณาให้เกียรติมาเป็นประธานและกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ของผู้เขียน โดยเฉพาะ รศ.ดร.ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์ ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ซึ่งในระยะเวลาระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านอาจารย์ก็ได้ให้ทั้งข้อคิด และคำแนะนำอันเป็นประโยชน์หลายประการตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีเสมอมา

ผู้เขียนขอกราบขอบคุณมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงที่กรุณามอบทุนการศึกษาให้แก่ผู้เขียนในการมาศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้ ซึ่งถือเป็นคุณูปการต่อผู้เขียนอย่างหาที่สุดมิได้ ผู้เขียนขอกราบขอบคุณ ผศ.ชยันติ ไกรกาญจน์ และ อ.ดร.ชูเกียรติ น้อยฉิม ที่กรุณามอบทุนการศึกษาให้แก่ผู้เขียนในระหว่างปีการศึกษาที่ 1/2553 และต้องขอกราบขอบคุณท่าน อ.วิโรจน์ วาทินพงศ์พันธ์, รศ.อรพรรณ พนัสพัฒนา, คุณแม่สำรวย สายแวว, คุณสมพร เหลี่ยมป้อ, คุณอรรถพล พิชญานุรัตน์, คุณชัยศิลป์ อุตส่าห์, คุณชัยรัตน์ พลมุข และคุณรัชโยธิน รุ่งเรืองศรี สำหรับความช่วยเหลือ และมิตรภาพในด้านต่าง ๆ ที่มอบให้ผู้เขียนเรื่อยมา นอกจากนี้ ผู้เขียนยังขอกราบขอบคุณพี่ ๆ ห้องหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่านสำหรับความเอื้ออารีในด้านต่าง ๆ ระหว่างที่ผู้เขียนกำลังศึกษาอยู่ และพี่ ๆ ห้องสมุดทุกท่านสำหรับความเมตตาที่คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เขียนในเรื่องการยืม – คืนหนังสือเพื่อใช้ประกอบการทำวิทยานิพนธ์จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา อนึ่ง ในระหว่างที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาอยู่ ณ สถาบันแห่งนี้ เต็มไปด้วยผู้มีพระคุณมากมายที่กรุณามอบความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เขียนเกินกว่าที่จะระบุไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ทั้งหมด ซึ่งผู้เขียนต้องกราบขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย อย่างไรก็ตาม ไมตรีจิตเหล่านั้น ผู้เขียนมีความประทับใจและจะไม่มีวันลืมมิตรภาพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณพระจันทูปมญาณโสภณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทราวาส และพระครูปลัดอาจารวัฒน์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม ราชวรวิหาร ซึ่งกรุณาให้ที่พักพิงแก่ผู้เขียนในระหว่างเวลาที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนครอบครัวของผู้เขียนซึ่งได้ให้กำลังใจผู้เขียนเสมอมาไม่ว่าจะอยู่ในช่วงเวลาที่ยากลำบากของชีวิตมากมายสักเพียงใดก็ตาม สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวงการวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีให้แก่บุคคลต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวข้างต้น แต่ถ้าหากไม่แล้วไซร้ ผู้เขียนขอรับข้อผิดพลาดไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย…… ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ฉ

สารบัญ..... ช

สารบัญตาราง…… ฎ

บทที่

1. **บทนำ**..... 1

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา…….. 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย…….. 3

1.3 สมมติฐานของการวิจัย…….. 3

1.4 ขอบเขตของการวิจัย…….. 3

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย…….. 4

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย…… 4

2. **หลักความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย**..... 5

2.1 แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย…… 5

2.2 พัฒนาการของหลักความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย…… 10

2.2.1 หลักความรับผิดในทางสัญญา (Contractual liability)…….. 10

2.2.1.1 ความรับผิดอันเกิดจากการรับประกันโดยชัดแจ้ง…… 11

2.2.1.2 ความรับผิดอันเกิดจากการรับประกันโดยปริยาย…… 11

2.2.2 หลักความผิดในทางละเมิด (Tort liability)…… 13

2.2.2.1 ความรับผิดตามทฤษฎีรับภัย…… 14

2.2.2.2 ความรับผิดตามทฤษฎีความผิด…….. 15

2.2.2.3 หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด…….. 17

2.3 การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วย

บทที่ หน้า

ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 22
2.3.1 สหภาพยุโรป..... 26
2.3.1.1 พัฒนาการทางกฎหมาย..... 26
2.3.1.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 29
2.3.2 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี..... 32
2.3.2.1 พัฒนาการทางกฎหมาย..... 32
2.3.2.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 36
2.3.3 ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ..... 38
2.3.3.1 พัฒนาการทางกฎหมาย..... 38
2.3.3.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 44
2.3.4 ประเทศไทย..... 46
2.3.4.1 พัฒนาการทางกฎหมาย..... 46
2.3.4.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 52
3. หลักทั่วไปเรื่องลูกหนี้ร่วมและแนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 57
3.1 หลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม..... 57
3.1.1 แนวคิดพื้นฐานของการกำหนดความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม..... 57
3.1.2 ลักษณะของถ้อยคำที่ใช้ในหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วม..... 59
3.1.3 ความหมายของ “ลูกหนี้ร่วม”..... 62
3.2 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย..... 66
3.2.1 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี. 66
3.2.1.1 การเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วม..... 66
3.2.1.2 ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้..... 68
3.2.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้..... 69
3.2.1.4 ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม..... 71
3.2.2 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ.... 72
3.2.2.1 การเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วม..... 72

บทที่ หน้า

3.2.2.2 ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้..... 73
3.2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้..... 75
3.2.2.4 ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม..... 76
3.2.3 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมของประเทศไทย..... 77
3.2.3.1 การเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วม..... 77
3.2.3.2 ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้..... 82
3.2.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้..... 83
3.2.3.4 ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม..... 96
3.3 แนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมาย ว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย..... 100
3.3.1 แนวทางตาม EU Directive 85/374/EEC..... 101
3.3.1.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตาม Directive..... 101
3.3.1.2 หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของ ผู้ประกอบการ..... 103
3.3.2 แนวทางตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี..... 107
3.3.2.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย..... 107
3.3.2.2 หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของ ผู้ประกอบการ..... 111
3.3.3 แนวทางตามกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ..... 119
3.3.3.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย..... 119
3.3.3.2 หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของ ผู้ประกอบการ..... 122
3.3.4 แนวทางตามกฎหมายของประเทศไทย..... 125
3.3.4.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย..... 125
3.3.4.2 หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของ ผู้ประกอบการ..... 132
4. **วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการนำหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย**..... 136

บทที่ หน้า

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ..... 136
4.1.1 ปัญหาการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย..... 136
4.1.2 ปัญหาการกำหนดความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ..... 141
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ..... 155
4.2.1 ลักษณะของการบัญญัติกฎหมาย..... 156
4.2.2 สภาพบังคับของหลักเกณฑ์ในการพิจารณา..... 158
4.2.3 ความชัดเจนในเรื่องการนำหลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดมาปรับใช้..... 158
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ..... 162
5.1 บทสรุป..... 162
5.2 ข้อเสนอแนะ..... 169
5.2.1 การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย..... 169
5.2.2 การพิจารณาความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ..... 170

รายการอ้างอิง..... 175
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์..... 181

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.	ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดตัวผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศ.....	126
2.	ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ.....	134
3.	ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย.....	137
4.	ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ.....	142
5.	ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายต่างประเทศ.....	155

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องจนก่อให้เกิดความเสียหายหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ถือเป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงอย่างแพร่หลายเป็นอย่างมากในปัจจุบันทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาก็ตาม ทั้งนี้เพราะหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายที่มีอยู่เดิมไม่ว่าจะเป็นการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) เข้ามาปรับใช้ ซึ่งมีผลทำให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ เพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเห็นแต่เพียงว่าสินค้านั้นไม่มีความปลอดภัยและความไม่ปลอดภัยนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายเท่านั้น[1] ซึ่งหลักการดังกล่าวถือเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก เพราะฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตต่าง ๆ อยู่ในความรับรู้ของผู้ประกอบการทั้งหมด ผู้เสียหายไม่สามารถที่จะพิสูจน์ถึงความผิดของผู้ประกอบการอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตสินค้ามีความล้ำสมัยเกินกว่าวิสัยของผู้เสียหายจะนำสืบให้ศาลเห็นถึงความบกพร่องได้[2]

นอกจากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดที่ถูกนำมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) แล้ว หลักกฎหมายที่ถูกนำมาปรับใช้อีกหลักหนึ่ง คือ หลักในเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ (joint and several liable) กล่าวคือ ในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าก่อนที่สินค้าซึ่งไม่ปลอดภัยนั้นจะตกมาถึงมือผู้บริโภค อาจจะมีผู้ประกอบการหลายรายเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตสินค้า (Manufacturers), ผู้นำเข้า (Importers), ผู้จำหน่าย (Distributors /Suppliers/ Agent), ผู้ค้าส่ง (Wholesaler), ผู้ค้าปลีก (Retailers) เป็นต้น ซึ่งตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้กำหนดให้ผู้ประกอบการทุกรายจะต้องมีความรับผิดร่วมกันต่อผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เสียหาย โดยหลักความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายในเรื่องนี้ของต่างประเทศ ก็จะบัญญัติถึงหลักเกณฑ์

---

[1] จันทร์เพ็ญ รัชตาธิวัฒน์, ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วารสารกฎหมายปกครอง 23.1 (มกราคม : 2549) : 31.

[2] เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

ที่ต่างกันไปในรายละเอียดตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศนั้น ๆ ซึ่งในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้วางหลักไว้ในมาตรา 5 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า "ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม" จะเห็นว่ากฎหมายได้วางหลักให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องมีความรับผิดร่วมกัน (Joint and several liable) และต้องรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) โดยความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการดังกล่าวมีลักษณะเป็นการร่วมกันรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ซึ่งต้องนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้[3] ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องนี้ไว้เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้ ย่อมส่งผลให้ผู้ประกอบการแต่ละรายในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าต้องมีความรับผิดต่อผู้เสียหายทำนองซึ่งแต่ละรายจำต้องชำระหนี้โดยสิ้นเชิง โดยผู้เสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องให้ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งหรือทุกรายรับผิดในค่าเสียหายเต็มจำนวน ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291 ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในเรื่องลูกหนี้ร่วม

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กลับไม่ได้บัญญัติถึงขอบเขตของการนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ว่ามีขอบเขตมากน้อยเพียงใดไว้ ทั้งนี้เพราะหลักการในเรื่องลูกหนี้ร่วมนั้น นอกจากหลักในเรื่องความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้แล้ว ยังมีหลักการในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้ และหลักในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วมอีกด้วย ซึ่งกรณีเหล่านี้จะสามารถนำมาปรับใช้ได้ทั้งหมดหรือไม่ ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะเป็นปัญหาในการปรับใช้บทบัญญัติมาตรานี้ในอนาคต ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสภาพปัญหา และแนวทางการปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว เพื่อประโยชน์ต่อการปรับใช้กฎหมายฉบับนี้ให้ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ โดยในการศึกษาวิจัยตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการปรับใช้กฎหมายของประเทศไทยกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ

---

[3] นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์, พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 : หลักการและสาระสำคัญ. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 37.1 (มีนาคม : 2551) : 193.

อันได้แก่ EU Directive, กฎหมายภายในของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกฎหมายภายในของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ในประเด็นเดียวกันเป็นสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายด้านความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

2. เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability law) ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาการนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และแนวทางการปรับใช้กฎหมายที่ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ โดยผ่านการศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ

4. เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับการอ้างอิงทางวิชาการสำหรับผู้สนใจในการที่จะศึกษาต่อยอดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

บทบัญญัติตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับหลักความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการนั้น ยังไม่มีความชัดเจนถึงแนวทางของการนำมาปรับใช้ว่ามีขอบเขตมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาการปรับใช้กฎหมายในอนาคต

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

มุ่งศึกษาหลักกฎหมายและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายและปัญหาในเรื่องเดียวกันตาม EU Directive ตลอดจนกฎหมายภายในของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยมุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา วารสาร จุลสาร หรือสื่อสิ่งพิมพ์ทางวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนฐานข้อมูลออนไลน์ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศเป็นสำคัญ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. รู้และเข้าใจถึงแนวคิดทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายด้านความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

2. รู้และเข้าใจถึงแนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability law) ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

3. รู้และเข้าใจถึงปัญหาการนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และแนวทางการปรับใช้กฎหมายที่ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ โดยผ่านการศึกษาเปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ

4. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับการอ้างอิงทางวิชาการแก่ผู้สนใจในการศึกษาต่อยอดในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

หลักความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น (Product Liability Law) มีหลักการพื้นฐานสำคัญ คือ การกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องมีความรับผิดต่อผู้เสียหายแม้ว่าจะมิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลักกฎหมายที่นำมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดของผู้ประกอบการ คือ หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ดังนั้น เนื้อหาในบทนี้ ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงสาระสำคัญของเรื่องดังกล่าวเป็นสำคัญ โดยจะได้ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นเบื้องต้นก่อน จากนั้นจะได้กล่าวถึงพัฒนาการของหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องหลักความผิดในทางสัญญา(Contractual liability)) และหลักความรับผิดในทางละเมิด(Tort liability) ตลอดจนแนวทางการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทั้งของต่างประเทศ และของประเทศไทยตามลำดับ

2.1 แนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เดิมในประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez – Faire) ในส่วนของกฎหมายเอกชนนั้น การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังใช้หลักทั่วไปเรื่องสัญญา และเรื่องละเมิดในการให้ความคุ้มครองเป็นหลัก ซึ่งรัฐจะปล่อยให้เป็นเรื่องของเอกชนกับเอกชนในการรักษาสิทธิของตนในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้า โดยรัฐจะเข้าแทรกแซงในการให้ความคุ้มครองในรูปแบบของกฎหมายมหาชน ซึ่งเป็นกรณีที่มุ่งเน้นมาตรการป้องกันความเสียหายเป็นสำคัญแทน[1] เช่น มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองคุณภาพของอาหาร กฎหมายเกี่ยวกับยา กฎหมายเกี่ยวกับเครื่องมือทางการแพทย์ เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ รัฐจะเข้าแทรกแซงในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเฉพาะที่เป็นมาตรการป้องกันเท่านั้น ส่วนมาตรการเยียวยาในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว รัฐจะปล่อยให้เป็นเรื่องของเอกชนกับเอกชนในการ

---

[1] Geraint Howells and Stephen Weatherill, Consumer Protection Law (UK : Ashgate Publishing Limited, 2005), p. 17.

ปกป้องสิทธิของตน โดยอาศัยกลไกตามกฎหมายว่าด้วยสัญญา และกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นหลักสำคัญ[2]

สาเหตุที่ประเทศต่าง ๆ มีแนวความคิดเช่นนี้เป็นเพราะลักษณะสภาพของสังคมก่อนที่จะเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์ศตวรรษที่ 18 -19 นั้น ความเป็นอยู่ของคนในสังคมมีความแตกต่างกันไม่มาก ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตสินค้าและผู้ซื้อสินค้ามีความเท่าเทียมกันทั้งทางด้านความรู้ในวิธีการผลิต ตลอดจนอำนาจต่อรองทางการค้าต่าง ๆ ก็อยู่ในระดับเดียวกัน เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตสินค้าก็เป็นเทคโนโลยีที่ใช้กรรมวิธีการผลิตที่ไม่สลับซับซ้อน ซึ่งอยู่ในวิสัยที่ผู้ซื้อสินค้าจะสามารถทราบได้เป็นอย่างดี[3] และที่สำคัญแนวความคิดในระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่เน้นให้สิทธิเสรีภาพแก่เอกชนในการทำการค้าระหว่างกันโดยรัฐทำหน้าที่เป็นตัวกลางไม่เข้ามาแทรกแซงตลาดก็ได้รับการยอมรับจากประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ สังเกตจากหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าหลักหนึ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นในยุคนี้ นั่นก็คือ หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Let the buyer beware) หรือในภาษาโรมันเรียกว่า “Caveat Emptor” ซึ่งมีสาระสำคัญว่าในการซื้อขายสินค้านั้น ถ้ามีข้อบกพร่องในสินค้าอย่างใด ก็เป็นเรื่องที่ผู้ซื้อสินค้าเองที่จะต้องรับภาระในความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะตนเป็นผู้เลือกซื้อสินค้านั้นเอง หลักกฎหมายนี้มีพื้นฐานมาจากข้อสันนิษฐานที่ว่า บุคคลทุกคนมีความรู้ความสามารถที่เท่าเทียมกัน มีอิสระที่จะตกลงหรือมีนิติสัมพันธ์อย่างใด ๆ ก็ได้ ดังนั้น การที่ผู้ซื้อสมัครใจซื้อสินค้าใด ๆ ก็จะต้องเป็นผู้รับภาระในความเสียหายนั้น ๆ[4]

แม้ในระยะต่อมาอาจจะมีการพัฒนาหลักกฎหมายเพื่อให้การคุ้มครองผู้ซื้อมากยิ่งขึ้นเพื่อให้ผู้ซื้อไม่ต้องเสียเปรียบผู้ขายมากจนเกินไป นั่นคือ “หลักผู้ขายต้องระวัง” (Let the seller beware) หรือในภาษาโรมันเรียกว่า “Caveat Venditor” ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาที่ว่าคู่สัญญาแต่ละฝ่ายต้องกระทำการโดยสุจริต ซึ่งตามสัญญาซื้อขายนั้น กฎหมายสันนิษฐานว่าผู้ซื้อประสงค์ที่จะได้สินค้าตามความประสงค์ในการใช้งานตามประโยชน์ที่ได้มุ่งหมาย หากสินค้านั้น ๆ มิได้เป็นไปตามเจตนาของผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการ

---

[2] ibid, p. 19.

[3] Gordon Borrie and Aubrey L. Diamond, The Consumer, Society and the Law (London : Gibbon & Kv, 1966), p.15.

[4] Oliver, Law and Economic : An Introduction : Economic and Society (London : Georgeallen & Unwin, 1979), p. 79.

พัฒนาหลักกฎหมายเพื่อมุ่งให้การคุ้มครองผู้ซื้อมากยิ่งขึ้น แต่ทั้งหลักผู้ซื้อต้องระวัง และหลักผู้ขายต้องระวังดังกล่าว ก็ยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายเอกชนในเรื่องสัญญาและละเมิดอยู่[5]

หลักกฎหมายเหล่านี้ดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ขึ้นในยุโรปอย่างเต็มรูปแบบและขยายตัวไปทั่วโลกตามลำดับ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบการผลิตโดยช่างฝีมือมาเป็นระบบการผลิตโดยเครื่องจักร นำไปสู่การสร้างโรงงานเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการผลิต เพราะระบบการผลิตในครัวเรือนไม่มีความเหมาะสมอีกต่อไป มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการผลิตสินค้า ซึ่งทำให้สามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณมาก (Mass Product) โดยมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต และส่งผลให้สามารถขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคในราคาที่ต่ำตามไปด้วย[6] เช่น กรณีของนาย Henry Ford ได้คิดค้นเทคโนโลยีในการผลิตรถยนต์ที่มีจำนวนการผลิตต่อครั้งที่มากขึ้นในปี ค.ศ. 1911 ซึ่งแตกต่างจากเดิมที่การผลิตรถยนต์ในยุคนั้นสามารถผลิตได้หนึ่งคันต่อหนึ่งครั้ง เทคโนโลยีดังกล่าวทำให้ต้นทุนต่อครั้งของการผลิตลดลงตามไปด้วย ส่งผลให้สามารถจำหน่ายรถยนต์ให้แก่ผู้บริโภคในราคาที่ค่อนข้างถูกเมื่อเทียบกับผู้ประกอบการรายอื่น เป็นต้น นอกจากนี้ ยังได้มีการประยุกต์เอาเทคโนโลยีต่างๆ ที่ถูกคิดค้นโดยนักวิทยาศาตร์ไปใช้ในการผลิตสินค้า เช่น การพัฒนาเครื่องจักรในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถทำให้จำนวนครั้งต่อการผลิตเพิ่มมากขึ้นในสินค้าประเภทอาหารกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง น้ำอัดลม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยารักษาโรค เป็นต้น โดยเทคโนโลยีเหล่านี้ได้สร้างความมั่งคั่งทางธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก[7]

ผลจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 – 19 นั้นเอง ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้าในลักษณะที่ปัจเจกชน (Individual) ต่างแสวงหาผลประโยชน์เพื่อให้ตนเองเกิดความมั่นคงมากที่สุด เพราะระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้มีการแข่งขันได้อย่างเต็มที่ และดูจะเกินเลยขอบเขตจนมิได้เอื้ออำนวยต่อความยุติธรรมระหว่างผู้ประกอบการกับ

---

[5] Steven Emanuel, Emanuel Law Outline : Torts Casebook edition Keyed to Prosser (New York : Emanuel Law Outline inc., 1982), p. 265.

[6] Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 19 November 2010. Available from http://library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

[7] Symeon C. Symeonides and John C. Reitz (Editors), American law in a Time of Global Interdependence : US. Nation Reports to the XVIth International Congress of Comparative law, The American Journal of Comparative Law vol.50 (Supplement: 2002), p.121.

ผู้บริโภคเท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องการผลิตสินค้าที่มีการอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตนั้น ส่งผลให้กรรมวิธีการผลิตสินค้าที่เกิดขึ้น มีลักษณะที่สลับซับซ้อนเกินกว่าความรู้ความสามารถของผู้บริโภคจะตามได้ทัน และในบางกรณีมีการขยายกำลังการผลิตที่เกินสมควร ส่งผลให้คุณภาพของสินค้าลดต่ำลงจนอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ยังเกิดการรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจระหว่างผู้ประกอบการด้วยกัน ก่อให้เกิดการผูกขาดในสินค้าหลายประเภท ซึ่งสภาวการณ์เช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่าผู้บริโภค (Consumers) ตกอยู่ในสถานะผู้ถูกแสวงหาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว[8]

เมื่อพิจารณาตามสภาวการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายเอกชน คือ หลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาและละเมิดที่ใช้เป็นฐานของการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าเริ่มที่จะมีข้อจำกัด กล่าวคือ หลักกฎหมายว่าด้วยสัญญานั้นใช้ฐานของทฤษฎีความรับผิดเฉพาะคู่กรณีในสัญญา (Privity of contract) เป็นหลักในการให้ความคุ้มครอง หมายความว่าการทำสัญญาของเอกชนจะมีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น ไม่อาจจะขยายผลไปถึงบุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกรรมที่เกิดขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของหลักทฤษฎีดังกล่าวในสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วจะพบว่า ทฤษฎีดังกล่าวไม่อาจที่จะนำมาใช้เพื่อให้ความเป็นธรรมต่อความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคสินค้าของผู้บริโภคได้ ทั้งนี้ด้วยเหตุที่ผู้บริโภคที่แท้จริงนั้น ไม่จำต้องบริโภคสินค้าโดยอาศัยความสัมพันธ์ในทางสัญญาเสมอไป กล่าวคือ ผู้บริโภคอาจจะเป็นบุคคลแวดล้อมคู่สัญญาโดยที่เขาเหล่านั้นมิได้เข้ามาผูกพันในฐานะคู่สัญญากับผู้ประกอบการด้วยก็ได้[9] เช่น สหภาพยุโรป ในปี ค.ศ.1961 ได้มีเด็กทารกที่เกิดมาแล้วร่างกายพิการเป็นจำนวนมาก อันมีสาเหตุมาจากในขณะตั้งครรภ์นั้นมารดาได้กินยาแก้แพ้ครรภ์ที่มีชื่อว่า “Thalidomide” ซึ่งได้รับแจกมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐตามระบบประกันสุขภาพ ซึ่งกรณีนี้มารดาที่บุตรเกิดมาร่างกายพิการนั้นไม่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[8] ibid, p. 123 -124.

[9] Roger Kay and Tim Sewell, A practical approach to Contract And Consumer Law, (London : Financial Training Publications Ltd, 2005), p. 87-88.

สามารถฟ้องร้องให้บริษัทผู้ผลิตยารับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายได้ ทั้งนี้เพราะไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงหรือไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างกัน[10] เป็นต้น

ส่วนข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น สืบเนื่องมาจากทฤษฎีพื้นฐานที่บุคคลจะต้องมีความรับผิดทางละเมิด คือ ทฤษฎีความรับผิดในทางละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ (No Liability without Fault) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวมีแนวคิดว่าความรับผิดในทางละเมิดนั้น จะเกิดแต่เฉพาะกรณีละเมิดโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น ซึ่งผู้เสียหายจะต้องทำการพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตให้ได้ ผู้ผลิตจึงจะมีความรับผิดอันจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน[11] แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อันส่งผลให้ศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของผู้บริโภคด้อยกว่าผู้ประกอบการเป็นอย่างมากแล้ว จะพบว่าหลักทฤษฎีดังกล่าวมีข้อบกพร่อง กล่าวคือ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคอันเกิดจากการบริโภคสินค้าแล้ว หลักทฤษฎีดังกล่าวจะกำหนดภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นผู้ที่กล่าวอ้างว่าตนได้รับความเสียหาย ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีหลายกรณีที่ผู้บริโภคไม่สามารถที่จะพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากกรรมวิธีหรือกระบวนการผลิตที่มีความสลับซับซ้อน มีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้า ซึ่งเกินวิสัยที่ผู้บริโภคจะหยั่งรู้ได้ทั้งหมด ดังนั้น เมื่อไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ประกอบการ ศาลก็ไม่อาจพิพากษาให้ผู้ประกอบการรับผิดชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้[12] เช่น เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างในเรื่องยา “Thalidomide” ข้างต้นจะพบว่าหากมารดาเด็กฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดโดยอาศัยฐานของกฎหมายลักษณะละเมิดแล้ว ย่อมเป็นการยากที่มารดาของเด็กที่เกิดมาพิการเหล่านั้นจะสามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตยาได้ เป็นต้น

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากลไกทางด้านกฎหมายเอกชนเดิมไม่ว่าจะเป็นกลไกตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาหรือกลไกตามกฎหมายลักษณะละเมิดนั้น เริ่มมีข้อจำกัดในการให้ความ

---

[10] P. Wautier, Product Liability A Manual of Practice in selected Nations : European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability (London : Oceana Publishing, inc.,2009), p. 69.

[11] Steven Emanuel, supra note 5, p. 226.

[12] William. L., Professor, Law of Torts (Minnesota : West Publishing Co., 1978), p. 492-493.

คุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้า ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาของเทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ยุคที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา นั่นเอง

2.2 พัฒนาการของหลักความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

เมื่อหลักกฎหมายเอกชนเดิมที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภค คือ หลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาและหลักกฎหมายลักษณะละเมิดเริ่มมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครอง ดังนั้น ในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ได้เริ่มมีความกังวลต่อกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในส่วนที่เป็นมาตรการเยียวยา (สัญญาและละเมิด) ซึ่งผู้บริโภคตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้า[13] ดังนั้น จึงทำให้นักกฎหมายได้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อมุ่งให้การเยียวยาผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลักกฎหมายซึ่งถูกพัฒนาขึ้นดังกล่าวนี้ คือ ***"หลักความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย"*** *(Product liability)* ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่กล่าวถึงความรับผิดของผู้ประกอบการอันเนื่องมาจากสินค้าที่ตนผลิตหรือจำหน่าย แล้วมีความบกพร่องจนก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินอันเป็นสิทธิเด็ดขาดของผู้บริโภค[14] ซึ่งผู้ผลิตจะต้องทำการชดใช้เยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้บริโภค โดยหลักความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ได้มีพัฒนาการโดยอาศัยหลักกฎหมายหลายทฤษฎีไม่ว่าจะเป็นหลักความรับผิดในทางสัญญาและหลักความรับผิดในทางละเมิด[15] ซึ่งจะได้อธิบายตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 **หลักความรับผิดในทางสัญญา** (Contractual liability)

ความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง ซึ่งเป็นความรับผิดในทางสัญญาซื้อขายนั้น เป็นกรณีที่ผู้ขายได้ให้คำรับรองแก่ผู้ซื้อว่าผู้ขายจะเป็นฝ่ายรับผิดหากมีความบกพร่องอันเกิดจากตัวสินค้านั้น ๆ จึงอาจเรียกความรับผิดในกรณีนี้ได้อีกอย่างหนึ่งว่า ***"ความรับ***

---

[13] Landes William M., Posner and Richard A., A Positive Economic Analysis of Products Liability. The Journal of Legal Studies. 14.3 (December 1985): 535.

[14] Symeon C. Symeonides and John C. Reitz (Editors) , supra note 7, p. 122.

[15] Wright Christopher J., Product liability : The law and its implications of risk management (London : Blacstone, 1989), p.23.

ผิดในคำรับประกัน"(Warranty) โดยคำว่า"คำรับประกัน"นี้ หมายถึง ข้อความใด ๆ ที่แสดงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าโดยผู้ขาย ซึ่งผู้ขายรับประกันว่าสินค้ามีคุณสมบัติและข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่ได้แสดงไว้ และยืนยันว่าหากข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามคำรับประกันแล้ว ผู้ขายยินยอมรับผิดต่อผู้ซื้อ[16] ซึ่งความรับผิดตามคำรับประกันในทางกฎหมายนั้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความรับผิดอันเกิดจากการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) และความรับผิดอันเกิดจากการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

2.2.1.2 **ความรับผิดอันเกิดจากการรับประกันโดยชัดแจ้ง**

คือ คำรับประกันที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตสินค้าได้แสดงออกอย่างชัดแจ้งในสัญญา ซึ่งอาจแสดงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร อันเป็นการรับประกันของผู้ขายหรือผู้ผลิตที่แสดงต่อผู้ซื้อไม่ว่าจะเป็นการแสดงด้วยวิธีการโฆษณา หรือวิธีอื่นใด และถ้าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมิได้เป็นไปตามที่แสดงไว้ โดยผู้ซื้อหลงเชื่อและทำให้ผู้ซื้อได้รับความเสียหาย ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายโดยตรงได้จากผู้ขายตามสัญญา[17] การรับประกันที่ผู้ขายให้กับผู้ซื้อซึ่งเป็นคู่สัญญาโดยตรง (Immediate buyer)นี้ เป็นการรับประกันโดยชัดแจ้งของผู้ขายที่ให้แก่ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้ทำสัญญา โดยเกิดขึ้นเมื่อผู้ขายได้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคุณภาพสินค้าซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของการตกลงไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อเท็จจริงด้วยวิธีการใดก็ตาม การรับประกันของผู้ขายนั้นไม่มีรูปแบบและไม่จำเป็นต้องมีข้อความว่ารับประกัน (Warranty) หรือรับรอง (Guarantee)แต่ต้องมิใช่สิ่งที่อยู่ภายในใจของผู้ขายที่ไม่ได้แสดงออกมา อย่างไรก็ตาม ต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวสินค้า โดยคำยืนยันดังกล่าวถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา แต่ถ้าเพียงแต่ยืนยันถึงคุณค่าหรือเพียงแต่แสดงความเห็นหรือคำแนะนำ ไม่ถือว่าเป็นคำรับประกัน[18]

2.2.1.3 **ความรับผิดอันเกิดจากการรับประกันโดยปริยาย**

คือ คำรับประกันที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตสินค้ามีต่อผู้ซื้อ แต่ไม่ได้แสดงออกโดยชัดแจ้ง หากแต่เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้างภาระความรับผิดให้แก่ผู้ขายหรือผู้ผลิตสินค้าว่าได้รับประกันไว้เช่นนั้น แม้ว่าตามความเป็นจริงแล้ว ผู้ขายหรือผู้ผลิตสินค้าอาจไม่ได้ให้สัญญาหรือรับประกันก็ตาม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการรับประกันประเภทนี้เป็นการ

---

[16] Chysky v. Drake Bros. Co., 235 N.Y. 468, 139 N.E. 576, 27 A.L.R. 1533.

[17] ibid.

[18] Turner v. Edison Storage Co., 248 N.Y. 73, 161 N.E. 423.

รับประกันโดยผลของกฎหมาย เช่น การรับประกันในเรื่องกรรมสิทธิ์ที่แม้จะไม่ได้มีการตกลงในสัญญาอย่างชัดแจ้งว่าทรัพย์ที่ซื้อขายจะต้องเป็นของผู้ขายก็ตาม กรณีนี้กฎหมายก็ถือว่าผู้ขายได้ให้คำรับประกันต่อผู้ซื้อแล้วว่าทรัพย์ที่ซื้อขายนั้น ตนเองเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ดังนั้น หากผู้ซื้อไม่สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพย์ที่ซื้อขายอันมีสาเหตุมาจากการรอนสิทธิโดยมีผู้อื่นมาอ้างความเป็นเจ้าของเหนือทรัพย์ที่ซื้อขายแล้ว ผู้ขายจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผู้ซื้อ[19] เป็นต้น

โดยหลักกฎหมายทางคอมมอนลอว์ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรอังกฤษ การรับประกันโดยปริยายสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท ได้แก่[20]

1. การรับประกันการใช้สอยสินค้าสมประโยชน์ตามปกติของการใช้ทั่ว ๆ ไปหรือตามประเพณีทางการค้า *(Implied Warranties : Usage of Trade)* หมายถึง ผู้ขายสินค้ารับประกันโดยปริยายว่าสินค้าที่ขายนั้นเหมาะสมกับความมุ่งหมายตามปกติของการใช้สินค้านั้น เช่น หากเป็นกรณีการจำหน่ายเครื่องดื่มน้ำอัดลม เท่ากับผู้ขายรับประกันว่าเครื่องดื่มน้ำอัดลมนั้นปลอดภัย ซึ่งรวมไปถึงความปลอดภัยของภาชนะบรรจุสินค้าที่ขายด้วย เพราะผู้ซื้อย่อมประสงค์ที่จะได้รับสินค้าที่เหมาะสมในภาชนะที่ปลอดภัยด้วย และการรับประกันตามประเภทแรกนี้ ยังอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่คู่สัญญาได้เคยปฏิบัติต่อกันมาก่อน (Course of Performance) หรือเป็นเรื่องที่คู่สัญญารู้หรือสามารถเข้าใจได้โดยง่าย (Course of Dealing) ว่าสินค้าดังกล่าวมีการรับประกันโดยปริยาย[21]เป็นต้น

2. การรับประกันการใช้สอยสินค้าสมประโยชน์ตามความมุ่งหมายโดยเฉพาะ *(Implied warranty of fitness for a particular purpose)* หมายถึง กรณีที่ผู้ขายรู้ หรือควรจะได้รู้ถึงความมุ่งหมายโดยเฉพาะในการใช้สินค้าของผู้ซื้อ โดยผู้ขายตระหนักดีว่าผู้ซื้อไว้ใจในความชำนาญของผู้ขายเกี่ยวกับสินค้าประเภทนั้น ซึ่งถือว่าผู้ซื้อตัดสินใจโดยขึ้นอยู่กับความรู้ในตัวสินค้าของผู้ขายและผู้ขายเองก็ทราบเป็นอย่างดี กรณีนี้ถือว่าผู้ขายได้รับประกันโดยปริยายในเวลาที่ขายสินค้านั้นว่าสินค้าดังกล่าวสามารถนำไปใช้สอยสมประโยชน์หรือความมุ่งหมายโดยเฉพาะได้ เช่น ผู้ขายรองเท้าต้องรู้หรือควรจะได้รู้ว่าผู้ซื้อไว้ใจในความรู้ของตน โดยให้เลือกรองเท้าเพื่อที่จะปีนเขาให้ ดังนั้น ผู้ขายเองจะต้องมีความรับผิด ถ้าหากปรากฏว่ารองเท้าที่ตนได้เลือกให้

---

[19] ibid.

[20] Roger Kay and Tim Sewell, supra note 9, p.15-16.

[21] Shoue v. Duck Head Apparel Co., 49 F. Supp. 2d. 413,429 (M.D. Pa. 1999).

นั้น เกิดชำรุดบกพร่องไม่เหมาะสมสำหรับนำไปปีนเขา แม้ว่าผู้ขายเองจะมิได้ให้คำรับประกันโดยชัดแจ้งต่อผู้ซื้อว่ารองเท้านั้นมีความปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับนำไปปีนเขาก็ตาม[22] เป็นต้น

ส่วนการฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามสัญญาซื้อขายในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil law) นอกจากจะใช้หลักในเรื่องคำรับประกัน (Warranty) ตามสัญญาแล้วยังมีการนำหลักกฎหมายลักษณะหนี้ในเรื่องของการไม่ชำระหนี้ (Non – performance) หรือการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตามความประสงค์ที่แท้จริงแห่งมูลหนี้ (Inadequate performance) เข้ามาปรับใช้เสริมอีกทางหนึ่งด้วย[23] เช่น ในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น ได้วางหลักให้ผู้ซื้อสามารถฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดในกรณีที่สินค้าอันเป็นวัตถุแห่งหนี้นั้น มีความชำรุดบกพร่องที่ไม่อาจเห็นประจักษ์ได้ในขณะที่รับมอบสินค้า และผู้ซื้อไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าว โดยกฎหมายถือว่าการที่ผู้ขายทำการส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นให้แก่ผู้ซื้อ ถือว่าผู้ขายชำระหนี้ไม่ถูกต้อง กรณีนี้ผู้ซื้อมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายชดใช้ค่าเสียหายอันเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องได้[24] เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ทั้งหลักการในเรื่องคำรับประกันก็ดี หลักการไม่ชำระหนี้ก็ดี หรือหลักการชำระหนี้ไม่ถูกต้องตรงตามความประสงค์ที่แท้จริงแห่งมูลหนี้ก็ดี ยังมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองอยู่ กล่าวคือ ผู้ที่จะสามารถทำการฟ้องร้องและผู้ที่ถูกฟ้องร้องจะต้องเป็นคู่สัญญากันเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎีความรับผิดเฉพาะคู่กรณีในสัญญา(Doctrine of Privity) ดังนี้ บุคคลอื่นที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขาย หรือผู้ผลิตสินค้า แม้จะได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้า ก็ไม่สามารถที่จะทำการฟ้องร้องผู้ขายหรือผู้ผลิตสินค้าได้ เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน[25]

2.2.2 **หลักความผิดในทางละเมิด** (Tort liability)

แนวความคิดทางกฎหมายในการกำหนดความรับผิดทางละเมิด (Tort Liability) ของบุคคลว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องรับผิดภายใต้หลักเกณฑ์ใดหรือองค์ประกอบใดบ้างนั้นมีอยู่

---

[22] Peter Simson v. Hb Sport Adventure Co., 516 Pa. 574,533 A.2d 1363 (1987).

[23] Symeon C. Symeonides and John C. Reitz (Editors) , supra note 7, p. 124.

[24] Landes William M., Posner and Richard A., supra note 13, p. 25.

[25] P. Wautier, supra note 10, p. 70.

2 แนวความคิด คือ ความรับผิดตามทฤษฎีรับภัย(Theory of Risk) และความรับผิดตามทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้[26]

2.2.2.1 ความรับผิดตามทฤษฎีรับภัย

ในระยะแรกกฎหมายลักษณะละเมิดมีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นต้องชดใช้ค่าเสียหาย โดยมิได้คำนึงว่าผู้กระทำละเมิดนั้นจะมีความผิด (จงใจหรือประมาทเลินเล่อ) ด้วยหรือไม่ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นและรู้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว ก็ควรถือว่าผู้นั้นกระทำละเมิด ไม่ว่าการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นจะผิดหรือถูกก็ตาม ทั้งนี้ เพราะถือว่ามนุษย์เราเมื่อได้กระทำการใด ๆ ขึ้นย่อมเป็นการเสี่ยงภัยอย่างหนึ่ง คือ อาจจะส่งผลดีหรือผลร้ายก็ได้ ดังนั้น ผู้กระทำจะต้องเป็นผู้รับผลนั้น กล่าวคือ ถ้ามีภัยหรือความเสียหายเกิดขึ้น เขาก็จะต้องรับเคราะห์หรือรับความเสียหายนั้น แนวความคิดเช่นนี้เรียกว่า ***"ทฤษฎีรับภัย" (Theory of Risk)***

สำหรับเหตุผลที่แนวความคิดตามทฤษฎีรับภัยอ้างว่าไม่ควรที่จะมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องความผิด (จงใจหรือประมาทเลินเล่อ) มีอยู่ 2 ประการ คือ

ก. เหตุผลในทางกฎหมาย (Legal reason) กล่าวคือ ผลแห่งความรับผิดทางละเมิด คือ การบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายไม่ใช่เพื่อเป็นการลงโทษ เช่นเดียวกับความรับผิดทางอาญา ฉะนั้น กฎเกณฑ์ในเรื่องละเมิดก็ไม่ควรต้องคำนึงถึงเรื่องความผิดเช่นเดียวกับกฎเกณฑ์ความรับผิดในทางอาญา เพียงแต่พิจารณาเฉพาะว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ก็เป็นการเพียงพอต่อความรับผิดในทางละเมิดแล้ว และ

ข. เหตุผลในทางพฤติการณ์ (Circumstances reason) กล่าวคือ แนวความคิดในทฤษฎีรับภัยได้อ้างว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นโดยหาตัวผู้ที่ต้องรับผิดไม่ได้ ไม่เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้ต้องรับเคราะห์โดยที่ความเสียหายนั้นมิได้เกิดจากการกระทำของเขาเลย ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่างหากที่เป็นผู้สมควรต้องรับเคราะห์ และที่สำคัญการหาตัวบุคคลผู้ต้องรับภัยก็มิใช่เรื่องยาก เพียงแต่พิเคราะห์ว่าภัยนั้นเป็นผลมาจากเหตุใดและใครเป็นผู้ก่อ ผู้นั้นก็จะต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายนั้น แต่การหาตัว

---

[26] B.S. Markesinis, The German Law of Torts : A Comparative Introduction to the German Law of Torts, 3th edition (London : Clarendon Press Oxford, 1994), p. 82 - 84.

ผู้กระทำความผิดโดยพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นผิดหรือไม่ จะเป็นเรื่องที่ยากยิ่งกว่าไม่น้อย เพราะสิ่งใดจะผิดหรือไม่ผิดนั้นเป็นปัญหาที่มีความไม่แน่นอน มีความเปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่ยุคสมัย แล้วแต่สังคม ซึ่งต่างกับการหาเหตุของความเสียหายที่ใช้ได้ทุกยุคสมัยและทุกสังคม

2.2.2.2 **ความรับผิดตามทฤษฎีความผิด**

นักกฎหมายในยุคต่อมาได้เริ่มมีมุมมองต่อแนวความคิดตามทฤษฎีรับภัยที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นเหตุให้ความคิดเห็นในเรื่องละเมิดเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ นักกฎหมายส่วนใหญ่ได้มีการยอมรับหลักที่ว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องมีความรับผิดก็ต่อเมื่อการกระทำของตนเป็นความผิดเท่านั้น (Liability as a result of fault) ซึ่งเป็นกรณีที่ต่างกับทฤษฎีรับภัยที่ถือว่าอาจมีความผิดได้แม้ไม่ได้ผิดก็ตาม(Liability without fault)[27] ทั้งนี้นักกฎหมายที่เห็นแย้งกับทฤษฎีรับภัยมีความเห็นว่าจะเป็นการผิดศีลธรรมจนเกินไปที่จะลงโทษบุคคลใดโดยพิเคราะห์เพียงแค่ผลของการกระทำเท่านั้น โดยไม่พิจารณาว่าผู้กระทำมีเจตนามุ่งร้ายหรือไม่ด้วย และการที่ไม่ต้องการให้มีกฎเกณฑ์ความผิดอยู่ในความรับผิดทางละเมิดนั้น แทนที่จะทำความเจริญให้แก่กฎหมาย กลับจะทำให้ถอยหลังไปในยุคแห่งความป่าเถื่อนเสียอีก และที่สำคัญการที่จะสามารถจับความหมายของคำว่า ***"ความผิด"(fault)*** ได้ต้องอาศัยการตรึกตรองพินิจพิเคราะห์ของนักปราชญ์ทางกฎหมายเป็นเวลานาน ถ้ามาถูกทำลายโดยทฤษฎีรับภัยที่ถือหลักง่าย ๆ ก็ต้องเสียผลไปเท่านั้น[28]

นอกจากนี้ ข้อคัดค้านดังกล่าวยังได้ให้เหตุผลอีกว่ายังมีภัยอันสำคัญที่จะเกิดขึ้นหากมีการยอมรับทฤษฎีรับภัย คือ มนุษย์จะไม่กล้าทำสิ่งต่าง ๆ เลย ความเจริญของมนุษย์ก็จะหยุดชะงักลง เพราะการที่ทฤษฎีรับภัยถือว่าผู้ใดกระทำการสิ่งใด ๆ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นผู้นั้นก็จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบนั้น เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การที่จะให้บุคคลใดต้องรับผิดทางละเมิดหรือไม่ จะพิจารณาแต่เพียงว่าเขาเป็นผู้ก่อหรือไม่เพียงประการเดียวไม่ได้ หากแต่จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบภายนอกของการกระทำ คือ เป็นการกระทำโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหาย และองค์ประกอบภายใน คือ บุคคลนั้นมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

---

[27] Steven Emanuel, supra note 5, p. 234.

[28] ibid, p.236.

หรือไม่ด้วย เมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 2 ประการแล้วจึงจะสามารถกำหนดความรับผิดทางละเมิดแก่บุคคลได้จึงจะมีความเป็นธรรม[29]

แนวความคิดที่ว่าความรับผิดทางละเมิดต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผิดนั้นได้มีการยอมรับนับถือมาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในยุคที่เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปและขยายตัวไปทั่วโลก ซึ่งในช่วงนี้เป็นช่วงที่มีการคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้ามากยิ่งขึ้น โดยเทคโนโลยีเหล่านี้ส่งผลให้กระบวนการผลิตสินค้ามีความสลับซับซ้อน สามารถผลิตสินค้าต่อหนึ่งหน่วยการผลิตได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น แต่คุณภาพของสินค้ากลับลดลงจนมีบางส่วนถึงขนาดกลายเป็นสินค้าที่บกพร่องและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ดังนั้น ถ้ายึดแนวความคิดที่ว่าผู้เสียหายจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ จะต้องมีการกระทำที่เป็นความผิด(Fault) เท่านั้น จะเป็นการสร้างความลำบากต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก เพราะการที่จะพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตได้ ผู้เสียหายจำต้องนำสืบให้ศาลเห็นถึงกระบวนการผลิตสินค้าว่ามีความบกพร่องอย่างไร ซึ่งเป็นการเกินวิสัยของผู้เสียหายที่จะพิสูจน์เรื่องดังกล่าว ส่งผลให้คดีส่วนใหญ่ที่มีการยื่นฟ้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้เสียหายจะตกเป็นฝ่ายแพ้คดี[30]

ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดของทฤษฎีความผิด ประกอบกับข้อจำกัดของการให้ความคุ้มครองในทางสัญญาแล้ว ทำให้นักกฎหมายไม่ว่าจะเป็นผู้พิพากษาหรือฝ่ายนิติบัญญัติของประเทศต่าง ๆ ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปมีความพยายามที่จะหาทางแก้ไขและเยียวยาผู้เสียหายจากกรณีดังกล่าว จนในที่สุดได้มีการนำเอาแนวความคิดในทฤษฎีรับภัยกลับมาปรับใช้อีกครั้ง ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวมีชื่อเรียกหลายชื่อในระบบกฎหมายทั้ง 2 ระบบ[31]โดยระบบกฎหมายคอมมอนลอว์เรียกว่าความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability), ความรับผิดโดยปราศจากความผิด (Liability without fault), ความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย (Liability as impose by the law) และในระบบกฎหมายซีวิลลอว์เรียกว่าความรับ

---

[29] William. L., Professor, supra note 12, p. 55.

[30] LexisNexis Law School Publishing Advisory Board, Tort Law : Cases, Perspectives, And Problems, Revised 4th (Danvers : Matthew Bender & Company, Inc., 2007), p. 551.

[31] ibid, p. 552-553.

ผิดที่ไม่ต้องการความผิด (Objective responsibility)*, ความรับผิดตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย (Presumption of fault) เป็นต้น**

2.2.2.3 หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) อาจถือได้ว่าเป็นสาขาหนึ่งของกฎหมายลักษณะละเมิด มีฐานความคิดมาจากทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวแล้วว่าแต่เดิมมีความเชื่อกันว่าบุคคลใดก็ตามก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น จะต้องทำการชดใช้ค่าเสียหายทุกกรณีไปโดยที่ไม่ต้องพิจารณาถึงความผิดของผู้กระทำว่ามีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ความเชื่อเช่นนี้ส่งผลให้เกิดทฤษฎีรับภัยขึ้น หลักความเชื่อตามทฤษฎีนี้มิได้คำนึงถึงความรับผิดชอบโดยศีลธรรมของบุคคลที่ก่อให้เกิดการละเมิด หากแต่มีความมุ่งหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งความสุขระหว่างบุคคลโดยวิธีการชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายเป็นการสำคัญ[32] ดังนั้น การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งทำร้ายผู้อื่น แม้จะเป็นอุบัติเหตุโดยแท้หรือเป็นการป้องกันตนเองก็ตาม บุคคลนั้นก็จะต้องมีความรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่

---

* คำว่า "Objective responsibility" ได้รับการแปลว่า ***"ความรับผิดที่ไม่ต้องการความผิด"*** หรือ ***"ความรับผิดทางภาววิสัย"*** ซึ่งแปลโดย รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์ (ศนันท์กรณ์ (จำปี)โสตถิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553). หน้า 53-54 และ 441.)

** สำหรับในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอใช้คำว่า ***"ความรับผิดโดยเคร่งครัด"*** ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า *"Strict liability"* เป็นหลักในการอธิบาย อนึ่งคำว่า *"Strict liability"* นี้ในประเทศไทยมีผู้แปลว่า ***"ความรับผิดเด็ดขาด"*** ด้วยเช่นกัน (โปรดดูใน สายสุดา นิงสานนท์, ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. และคิณีนาถ เกียรติกังวาฬไกล, ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532. เป็นต้น)

[32] Salmond, Sir John William, Salmond on the law of Torts, 16th edition by R.F.U. Houston (London : Sweet & Maxwell, 1973), p. 220.

ผู้ถูกกระทำ จึงมีคำกล่าวในยุคสมัยนั้นว่าในทางแพ่งนั้นกฎหมายไม่คำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำ แต่คำนึงถึงความสูญเสียที่เกิดขึ้นต่อคู่กรณีฝ่ายที่ต้องเสียหายเป็นประการสำคัญ หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า บุคคลใดก่อให้เกิดความเสียหาย บุคคลนั้นจะต้องมีความรับผิด[33]

ต่อมาแนวความคิดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทำนองว่าความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นควรจะต้องคำนึงถึงความผิด (Fault) คือ ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้กระทำด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมมนุษย์ที่มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยที่กฎหมายในส่วนที่เป็นกฎหมายเอกชนพยายามพัฒนาควบคู่ไปกับจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม ซึ่งในระยะนี้มีแนวความคิดว่าผู้กระทำต้องมีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อด้วยจึงจะต้องรับผิด ซึ่งมีการเรียกขานแนวความคิดนี้ว่า ***"ทฤษฎีความผิด" (Theory of Fault)***[34] ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามแนวทางของทฤษฎีความผิดแล้ว อาจกล่าวได้ว่าความรับผิดทางละเมิดเกิดได้ใน 2 กรณีเท่านั้น คือ[35]

ก. ความรับผิดในทางละเมิดอันเกิดจากการจงใจทำให้บุคคลอื่นเสียหาย *(Conduct intended to invade the legally protected interests of other)* โดยจะคำนึงถึงเจตนาอันชั่วร้ายของผู้กระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จึงเป็นการสมควรที่จะให้ผู้กระทำต้องรับผิดในการกระทำของตน

ข. ความรับผิดในทางละเมิดซึ่งเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อทำให้บุคคลอื่นเสียหาย *(Conduct which created an unreasonable risk to such interests of other)* โดยถือว่าการกระทำโดยประมาทเลินเล่อเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนความสงบสุขของสังคมและมีความร้ายแรง แม้จะไม่เท่ากับการกระทำโดยจงใจ แต่ก็สมควรที่จะให้มีการเรียกร้องค่าเสียหายได้

แนวความคิดในทฤษฎีความผิดนี้ ได้รับการยอมรับและยึดถือจากนักกฎหมายมาโดยตลอด ทั้งนี้เพราะศีลธรรมหรือมาตรฐานทางสังคมของประชาชนได้พัฒนาขึ้น จึงมีความเคลื่อนไหวในลักษณะของการยอมรับว่าความรับผิดตามกฎหมายต้องเป็นกรณีที่เกิดจากความประพฤติของบุคคลที่เป็นพลเมืองดีจะไม่ปฏิบัติเช่นนั้น แนวโน้มเช่นว่านี้เองจึงเกิดการวางทฤษฎีในกฎหมายลักษณะละเมิดว่า ***"ไม่มีความผิดถ้าปราศจากความผิด"*** *(There should*

---

[33] ibid, p. 221.

[34] David Rene, English law and French law (London : Stevens, 1980), p. 155.

[35] ibid, p. 156 -158.

be no liability without fault) ขึ้นซึ่งความผิด (Fault) ในความหมายนี้ มิได้หมายความเช่นเดียวกับการถูกติเตียนทางศีลธรรม แต่กลับมีความหมายอย่างกว้างโดยหมายรวมถึงกรณีที่บุคคลไม่สามารถกระทำได้ด้วยความสามารถของเขา เช่น ขาดความเฉลียวฉลาด ความสำคัญผิด ความไม่ได้ตั้งใจ เป็นต้น และถึงแม้จะเป็นเด็กเล็ก ๆ หรือคนวิกลจริตที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ก็อาจต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดซึ่งตนได้ก่อขึ้น[36] ซึ่งความหมายของคำว่า“ความผิด”ในความหมายอย่างกว้างนี้จึงหมายความถึงการปฏิบัติตนต่างจากมาตรฐานที่สังคมต้องการให้บุคคลนั้นกระทำเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน นั่นเอง นอกจากนี้ความหมายของคำว่า “ความผิด”ยังได้รวมเอาการกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ไว้ด้วย เช่น การกระทำโดยบุกรุก ซึ่งผู้บุกรุกจะอ้างเหตุในการสำคัญผิดมาใช้เป็นข้อแก้ตัวมิได้ หรือผู้พิมพ์โฆษณาถ้อยคำหมิ่นประมาทต้องรับผิดในทางละเมิด ทั้งที่เขาอาจจะไม่รู้ความหมายของถ้อยคำที่พิมพ์นั้นเลย หรืออาจไม่เคยอ่านข้อความนั้นอย่างจริงจังเลยก็ได้[37] เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าในช่วงร้อยปีที่ผ่านมาแนวความคิดที่ว่า “ไม่มีความผิดถ้าปราศจากความผิด” ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่จะถูกยกเลิก โดยเริ่มมีการยอมรับแนวความคิดใหม่ที่ว่า ในบางกรณีจำเลยจะต้องรับผิดแม้ว่าจะไม่ได้มีการกระทำผิดศีลธรรมและได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วก็ตาม เช่น ผู้ควบคุมดูแลสัตว์ต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ เป็นต้น หลักการใหม่นี้เรียกว่า ***หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability)***[38] ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดซึ่งผู้กระทำจะต้องรับผิดทั้งที่ไม่มีความผิด โดยกรณีที่จะถือว่าเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัดได้ก็ต่อเมื่อมิใช่การกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ มิใช่การกระทำโดยมีเจตนาดีหรือเจตนาชั่วร้าย และไม่ว่าจำเลยจะได้รู้หรือไม่รู้ถึงการกระทำนั้นหรือไม่ก็ตาม จำเลยก็ไม่พ้นความรับผิด[39] ซึ่งหลักการตามความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ต่อมาได้ขยายไปในความรับผิดเกี่ยวกับผู้ครอบครองทรัพย์อันตราย เช่น วัตถุไวไฟ สารเคมี เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้ขยายไปถึงเรื่องความรับผิดในทางการแพทย์อีกด้วย[40]

---

[36] Jolowicz, Hobert Feliu, Lecture on Jurisprudence (London : The Aathlone Ps University of London, 1963). p. 310.

[37] Salmond, Sir John William, supra note 32, p. 223.

[38] LexisNexis Law School Publishing Advisory Board, supra note 30, p. 551.

[39] ibid.

[40] P. Wautier, supra note 10, p. 75.

สำหรับเหตุผลในการกำหนดให้มีความรับผิดโดยเคร่งครัดขึ้นนั้น ก็เนื่องมาจากความเสียหายจากเหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นบ่อยครั้งและเกิดขึ้นได้ง่าย แต่ผู้เสียหายไม่อาจที่จะพิสูจน์ถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นได้หรือเป็นการยากต่อการพิสูจน์ ทั้งนี้เพราะเหตุที่เกิดนั้น อยู่ในความรู้เห็นของจำเลยแต่เพียงผู้เดียวที่เป็นผู้ก่อขึ้น ผู้เสียหายอาจพิสูจน์ได้ว่าเหตุได้เกิดขึ้นจริง แต่ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าเหตุนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร อันจะเป็นการแสดงถึงมูลกรณีหรือที่มาแห่งความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย[41]เช่น ลูกจ้างที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากเครื่องจักรกลในโรงงานขณะปฏิบัติงานในทางการที่จ้างไม่อาจที่จะพิสูจน์ถึงสาเหตุที่เครื่องจักรกลก่อให้เกิดความเสียหายได้ หรือเป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดจากการลงพิมพ์โฆษณาข้อความหมิ่นประมาทของหนังสือพิมพ์ หากจะให้ผู้เสียหายพิสูจน์ว่าบรรณาธิการรู้หรือควรรู้ถึงความเสียหายดังกล่าวก็คงเป็นเรื่องยาก ดังนั้น หากกฎหมายไม่กำหนดให้มีบุคคลซึ่งต้องรับผิดแล้วก็จะเกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม เพราะบรรดาผู้เสียหายย่อมจะต้องหาทางที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากคู่กรณีฝ่ายตรงข้ามด้วยตนเองไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งให้ได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว จึงได้มีการสร้างหลักกฎหมายเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดขึ้นมา ซึ่งหลักการนี้มีพื้นฐานความคิดมาจากหลักความรับผิดตามทฤษฎีรับภัย[42]ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในตอนต้น

อย่างไรก็ตาม หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ หากจะพิจารณาในมุมมองทางประวัติศาสตร์แล้วจะพบว่า มีหลักกฎหมายที่เป็นภาษาลาตินอยู่ประโยคหนึ่งที่ว่า ***"Res Ipsa Loquitur"*** ซึ่งถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า ***"The Thing speaks for itself"*** หมายความว่า ปล่อยให้ความเป็นจริงแสดงตัวมันเองออกมา โดยคำพูดประโยคนี้ปรากฏตามหลักฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยซิเซโร (Cicero) แต่ที่มีการโต้แย้งกันตลอดมาก็คือ หลักกฎหมายที่ว่านี้ถือเป็นกฎหมายสารบัญญัติหรือวิธีสบัญญัติกันแน่ ซึ่งประเด็นนี้ได้มีความเห็นของนักกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ[43]

ความเห็นฝ่ายแรก เห็นว่าหลัก *Res Ipsa Loquitur* เป็นกฎหมายสารบัญญัติใช้ในการวินิจฉัยลักษณะความผิดทางละเมิด เพื่อหาว่าใครควรจะต้องรับผิด

---

[41] Phillips, Jery J., Product liability in Nutshell, 4th edition (United states of America : West publishing, 1993), p. 5.

[42] ibid, p. 7.

[43] William L. Professor and John W. Wade, Case and Materials on Torts, 5th edition (New York : The Foundation Press, 1971), p. 233.

ความเห็นฝ่ายที่สอง เห็นว่าหลัก *Res Ipsa Loquitur* เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติใช้ในเรื่องการกำหนดหน้าที่นำสืบ

เมื่อพิจารณาในทางประวัติศาสตร์แล้วได้มีการนำหลักดังกล่าวมาใช้เป็นครั้งแรกในทางสารบัญญัติโดยท่านประธานศาลพอลล็อก (Pollock) โดยได้นำมาอ้างในคดีระหว่าง Byrne v. Boadle (1863)[44] ซึ่งมีบางช่วงบางตอนได้วินิจฉัยว่าหลัก *Res Ipsa Loquitur* เป็นหลักในการกำหนดความรับผิดในกรณีประมาทเลินเล่อของฝ่ายหนึ่ง แต่ในคดี Christie v. Griggs (1809)[45] เซอร์เจมส์แมนส์ฟิลด์ (Sir James Mansfield) ได้เคยนำหลักการนี้มาใช้ในทางวิธีสบัญญัติก่อน โดยได้วินิจฉัยว่าตามหลัก *Res Ipsa Loquitur* ผู้ควบคุมรถม้าต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากรถม้านั้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ในคดี Potomac Edison co. v. Johnson (1930)[46] ผู้พิพากษาท่านหนึ่งได้ให้ความเห็นแย้งว่า *Res Ipsa Loquitur* ไม่ใช่หลักกฎหมายหรือทฤษฎีหรือสุภาษิตทางกฎหมายใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นแต่เพียงประโยคภาษาลาตินธรรมดาที่ไม่ได้สื่อความหมายใด ๆ

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันตำราทางกฎหมายส่วนใหญ่ยอมรับว่า *Res Ipsa Loquitur* เป็นหลักวิธีสบัญญัติ ซึ่งนำมาใช้ในการนำสืบหาตัวบุคคลผู้ต้องรับผิดในคดีละเมิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดอันเนื่องมาจากความประมาทเลินเล่อในกรณีที่จะต้องวินิจฉัยความรับผิดโดยเคร่งครัด ดังที่ศาตราจารย์เฟลมมิ่ง (Professor John G. Fleming) ได้กล่าวไว้ว่า[47]

“ในบางกรณีเพียงข้อเท็จจริงที่ได้ความว่ามีอุบัติเหตุเกิดขึ้น ย่อมทำให้เข้าใจได้ดีว่าความประมาทเลินเล่อน่าจะตกอยู่แก่ฝ่ายจำเลย โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบให้ศาลเห็นถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลย ทั้งนี้เพราะพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นสามารถเป็นพยานแวดล้อมในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี... หลัก *Res Ipsa Loquitur* ไม่ได้มีอะไรมากไปกว่าเป็นหลักที่กำหนดขึ้นเพื่อความสะดวกในการวินิจฉัยคดีในบางสถานการณ์โดยไม่ต้องคำนึงว่าโจทก์นำสืบได้สมตามข้อกล่าวอ้างของตนหรือไม่ ในกรณีที่ทั้งโจทก์และจำเลยต่างไม่อาจนำสืบได้ ความรับผิดจะตกอยู่แก่

---

[44] *Byrne v. Boadle*, 2 H. & C. 722, 159 Eng. Rep. 299 (Exch. 1863).

[45] Christie v. Griggs, 170 Eng. Rep. 1088 (C.P. 1809)

[46] Potomac Edison Co **v** Johnson 160 Md 33 152 A 633 (1930).

[47] John G.Fleming,Law of Torts,4th edition(Sydney: The Law Book Co.,Ltd., 1971),p. 259.

ฝ่ายจำเลยโดยไม่มีปัญหา ซึ่งแท้จริงแล้วคำพูดประโยคนี้ไม่ได้มีอะไรใหม่ เพราะตรงตามสามัญสำนึก (Common sense) อยู่แล้ว โดยอาศัยเพียงการสังเกตและประสบการณ์ก็แสดงให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่าใครควรเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิด แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าการใช้ภาษาลาตินประโยคนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าเป็นหลักกฎหมายสารบัญญัติแทนที่จะเป็นหลักในทางกฎหมายลักษณะพยาน...."

หลัก *Res Ipsa Loquitur* มีใช้ในหลายคดี โดยเฉพาะในกรณีอุบัติเหตุ โดยถือว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นย่อมเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ[48]อย่างไรก็ดี แม้ว่าหลัก *Res Ipsa Loquitur* จะสามารถนำมาปรับใช้ในการนำสืบกรณีการวินิจฉัยความรับผิดโดยเคร่งครัดได้เป็นอย่างดี แต่อาจมิใช่แทนกันเสียหมด ทั้งนี้เพราะหลัก *Res Ipsa Loquitur* ใช้ในการนำสืบถึงความประมาทเลินเล่อหรือไม่เท่านั้น แต่ก็นับว่ามีความเกี่ยวข้องกันอยู่ เพราะสามารถช่วยให้หาตัวผู้ต้องรับผิดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดได้ง่ายขึ้น เช่น มีการสันนิษฐานว่าผู้ควบคุมหรือครอบครองยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลหรือทรัพย์อันตราย หรือผู้ครองโรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง ต้นไม้ ต้องรับผิดถ้าเกิดความเสียหายอันเนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองของตน[49] เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากจะว่ากันในทางหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดแล้วก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดเบื้องต้น แต่หากจะมองในแง่ของหลัก Res Ipsa Loquitur แล้วก็อาจถือได้ว่าหากความเสียหายเกิดจากสิ่งเหล่านี้ สามัญสำนึกจะบอกเราว่าผู้ครอบครองน่าจะต้องรับผิด ดังนั้น ผู้ครอบครองจึงต้องพิสูจน์ว่าตนเองไม่ได้ประมาทเลินเล่อหรือไม่ควรที่ต้องรับผิด ไม่ใช่ให้ฝ่ายโจทก์เป็นผู้ต้องพิสูจน์[50]

2.3 การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวนำไว้แล้วในตอนต้นว่า จากเดิมที่ระบบกฎหมายภายในของประเทศที่ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez –faire) ซึ่งให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สิน โดยอาศัยหลักกฎหมายในเรื่องสัญญาหรือละเมิดเป็นหลักประกอบกับการอาศัยกฎหมายมหาชนในการเข้าแทรกแซงตลาดด้วยการตรากฎหมายเกี่ยวกับ

---

[48] ibid.

[49] William L. Professor and John W. Wade, supra note 43, p. 238.

[50] Harry Street, The Law of Torts, 6th edition (London : Butterworths, 1976), p. 248-249.

มาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า เช่น กฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กฎหมายว่าด้วยอาหาร กฎหมายว่าด้วยยา กฎหมายว่าด้วยเครื่องมือทางการแพทย์ เป็นต้น เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันมิให้มีการผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกมาจำหน่ายแก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม จากการที่บรรดาองค์กรธุรกิจที่จำต้องมีการแข่งขันในตลาดได้มีความพยายามที่จะพัฒนาระบบการผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก (Mass production) โดยอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพื่อให้สินค้ามีต้นทุนต่อครั้งของการผลิต (Economy of scale)ที่ต่ำลง ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดแนวโน้มที่จะทำให้สินค้าที่ผลิตขึ้นนั้นไม่มีคุณภาพตามมาตรฐาน และผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้าเองก็ไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้อย่างละเอียดทุกรายการ จึงทำให้สินค้าที่ผลิตออกมานั้นก่อให้เกิดอุบัติเหตุและเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคขึ้น[51]

นอกจากนี้ ระบบการกระจายสินค้าสมัยใหม่ตั้งแต่ยุคที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมามีลักษณะที่เอื้อต่อการนำสินค้าไปสู่การบริโภคของผู้บริโภคเป็นวงกว้าง กล่าวคือ เมื่อเริ่มมีการผลิตสินค้าโดยผู้ผลิต (Manufacturers) แล้ว สินค้านั้นจะถูกจำหน่ายโดยผ่านผู้จำหน่าย (Distributors) หรือผ่านผู้นำเข้า(Importer) หรือผ่านตัวแทนจำหน่าย(Agent/ Suppliers) หรือผ่านผู้ค้าส่ง (Wholesaler) ไปจนกระทั่งถึงผู้ค้าปลีก (Retailers) ก่อนที่สินค้าจะถูกซื้อไปโดยผู้บริโภคในที่สุด ซึ่งลักษณะการกระจายสินค้าดังกล่าวมีลักษณะเป็นระบบการกระจายสินค้าที่มีความซับซ้อน (Complicate) เพราะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่การจำหน่าย (Distribution Chain) มากมายก่อนที่สินค้าจะตกถึงมือผู้บริโภค[52] สภาวการณ์เช่นนี้ส่งผลให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าไปไม่สามารถที่จะทราบได้ว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยหรือไม่ หรือความไม่ปลอดภัยดังกล่าวเกิดขึ้นจากความผิดของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการรายใด นอกจากนี้ การใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยดังกล่าวอาจจะเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับสัญญาซื้อขายเลย (Bystanders) เช่น บุคคลในครอบครัว เพื่อน หรือญาติของผู้ซื้อสินค้าก็เป็นได้[53] ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถที่จะทำการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายสินค้าโดยตรงได้ เนื่องจากไม่มีนิติสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ซื้อสินค้าเองก็ตาม การเยียวยาตามสัญญาซื้อขายก็อาจไม่เพียงพอและขาด

---

[51] Wright Christopher J., supra note 15, p. 23.

[52] Mashaw, J.L., The Struggle for Auto Safety (Massachusetts : Harvard University Press, 1990), p.75.

[53] ibid, p.77.

ความเหมาะสมกับความเสียหายที่ได้รับ และหากผู้เสียหายจะฟ้องร้องโดยอาศัยกฎหมายลักษณะละเมิด ผู้เสียหายก็ต้องมีภาระการพิสูจน์ที่สูงและเป็นการยากมาก เพราะต้องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อให้ได้ว่าผู้ผลิตสินค้ามีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ผู้เสียหายก็ไม่สามารถเรียกร้องใด ๆ จากผู้ผลิตได้เลย[54]

ดังนี้ เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากกรณีปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวข้างต้น ประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้วจึงได้มีการพัฒนากฎหมายในส่วนที่เป็นมาตรการเยียวยา (Remedy measure) ขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภคไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของคำพิพากษาของศาลหรือในรูปแบบที่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร เช่น Section 402 A แห่ง The Restatement (Third) of Tort ของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ Directive (85/374/EEC) ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้ออกกฎหมายขึ้นมารองรับ[55]นอกจากนี้ทางฝั่งประเทศในเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น[56] และประเทศไทยก็ได้มีกฎหมายในเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) บังคับใช้แล้วเช่นกัน* ซึ่งกฎหมายเฉพาะของประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ได้นำแนวความคิดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability)เข้ามาปรับใช้เพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เสียหาย โดยที่ผู้เสียหายไม่จำต้องพิสูจน์ถึงความผิด (fault) คือ ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ เพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่ตนได้รับซึ่งเป็นผลมาจากความชำรุดบพร่องดังกล่าวเท่านั้นก็เป็นการ

---

[54] Phillips, Jery J., supra note 41, p. 10.

[55] P. Wautier, supra note 10, p. 9.

[56] Adachi, Henderson, Miyatake and Fujita Otemachi, Product Liability : A Manual of Practice in Selected Nations (London : Oceana Publication, Inc.,1981), p. 2.

* กฎหมาย Product liability ของประเทศไทย คือ **พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551** ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 ตอนที่ 36 ก วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 โดยกฎหมายกำหนดให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้น 1 ปีนับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา 2) ซึ่งก็คือตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นต้นมา

เพียงพอ[57] การที่ประเทศต่าง ๆ ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้กับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ย่อมส่งผลดีต่อผู้เสียหาย ดังนี้

1. ผู้ประกอบการต้องรับผิดแม้ไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ตนผลิตหรือจำหน่าย ส่งผลให้ผู้เสียหายในคดีเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ต้องพิสูจน์ถึงเจตนาของผู้ประกอบการ

2. กฎหมายมุ่งไปที่ความเสียหายอันเกิดจากตัวสินค้ามากกว่าการกระทำของผู้ประกอบการ จึงมีผลให้ผู้ประกอบการต้องระมัดระวังในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าที่อาจเกิดความไม่ปลอดภัยขึ้น ซึ่งเป็นการส่งผลดีต่อประโยชน์ของผู้บริโภคโดยส่วนรวม

สาเหตุที่หลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมุ่งเน้นให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนี้ ก็เพราะมีแนวคิดว่าผู้ประกอบการเป็นบุคคลที่เหมาะสมที่สุดที่จะป้องกันมิให้มีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกมาจำหน่ายในท้องตลาด และในขณะเดียวกันผู้ประกอบการเองก็อยู่ในฐานะที่จะกระจายความเสี่ยงที่เกิดขึ้นแก่ตนโดยผ่านการทำประกันภัยในความรับผิดอันเกิดจากสินค้าได้ [58] ซึ่งขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบการในแง่ตัวบุคคลซึ่งต้องรับผิดตามตามกฎหมายนั้น โดยหลักจะได้แก่ ผู้ผลิต (Manufacturer) ผู้นำเข้า (Importer) ผู้จำหน่าย (Distributor) ผู้ประกอบการซึ่งใช้ชื่อทางการค้าต่าง ๆในนามของตน (Person who put his name, trade mark or other distinguishing feature on the product presents himself) เป็นต้น ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นตัวจักรสำคัญของระบบตลาด (Market place) ดังนั้น บุคคลเหล่านี้จึงต้องร่วมกันเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นในทางธุรกิจ[59] ส่วนนิติสัมพันธ์ที่นำมาปรับใช้ในเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการเหล่านี้ต่อผู้เสียหายนั้น ผู้เขียนจะได้กล่าวในบทต่อไป อนึ่ง ขอบเขตของความรับผิดโดยเคร่งครัดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ผู้ประกอบการจะต้องรับผิดนั้นจะมีผลเฉพาะกับ“สินค้า” (Goods) เท่านั้นไม่รวมถึงการให้บริการ (Service) ด้วย[60]

---

[57] Wright Christopher J., supra note 15, p. 5.

[58] Adachi, Henderson, Miyatake and Fujita Otemachi, supra note 56, p. 45.

[59] Mashaw, J.L., supra note 52, p. 77.

[60] Landes William M., Posner and Richard A., supra note 13, p. 2.

ในลำดับต่อไปผู้เขียนจะได้กล่าวถึงพัฒนาการทางกฎหมายของการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในทั้งในต่างประเทศ ได้แก่ สหภาพยุโรป, กฎหมายภายในของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ และในประเทศไทยตามลำดับ ดังนี้

2.3.1 **สหภาพยุโรป**

2.3.1.1 **พัฒนาการทางกฎหมาย**

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป(The European Union) อยู่ในรูปแบบของ ***Directive*** นั่นคือ Council Directive of 25 July 1985 on the Approximation of the law, Regulations and Administrative Provisions of the member State Concerning Liability for Defective Products (85/374/EEC)* ซึ่งได้มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 และมาตรา 19 (1)[61] แห่ง Directive ได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกจะต้องทำการอนุวัติการกฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับ Directive ภายในกำหนดไม่เกิน 3 ปีนับแต่วันที่ได้มีการประกาศใช้ โดย EU Directive 85/374/EEC ฉบับนี้เป็นผลมาจากความล้มเหลวของการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายตามหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาและกฎหมายลักษณะละเมิดตามกฎหมายภายในของกลุ่มประเทศสมาชิกดังที่ปรากฏในกรณีของยา Thalidomide ในทศวรรษที่ 1960 ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในตอนต้น

ดังนั้น เพื่อให้แนวทางการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายเป็นไปในทิศทางเดียวกันในกลุ่มประเทศสมาชิก (Complete Harmonization) และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการแข่งขันของผู้ประกอบการในระหว่างประเทศสมาชิกให้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน จึงเป็นเหตุให้มีการจัดทำร่าง Directive ฉบับนี้ขึ้น และได้มีการประกาศใช้เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้ทำการอนุวัติการ

---

* ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์จะเรียกว่า *"EU Directive 85/374/EEC"*

[61] ***EU Directive 85/374/EEC Article 19 (1)*** "Member State shall bring into force, not later than three years from the date of notification of this Directive, the laws, regulations and administrative provision necessary to comply with this Directive. They shall forthwith inform the Commission thereof."

กฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับ Directive* โดยนโยบายของ EU Directive 85/374/EEC คือ การทำให้เกิดความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของผู้ประกอบการและผู้บริโภค ทั้งนี้สังเกตได้จากบทบัญญัติมาตรา 1 ของ Directive[62] ที่กำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง ซึ่งมีความมุ่งหมายถึงการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคว่าสินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดนั้นมีความปลอดภัย แต่ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดของผู้ผลิตในรูปแบบของเหตุทางกฎหมายต่าง ๆ ที่ผู้ผลิตสามารถนำสืบเพื่อให้หลุดพ้นจากความ

---

* ในระหว่างระยะเวลาหลังจากที่ประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปได้มีการอนุวัตรการกฎหมายภายในของตนให้มีความสอดคล้องกับ EU Directive 85/374/EEC ตามเงื่อนเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา 19(1) นั้น ***อาจมีประเด็นให้พิจารณาว่าในกรณีนี้จะก่อให้เกิดปัญหาการขัดกันระหว่างบทบัญญัติตามที่กำหนดไว้ใน Directive กับบทบัญญัติตามกฎหมายภายในที่แต่ละประเทศสมาชิกได้มีการอนุวัติการกฎหมายของตนซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันหรือไม่ และกรณีดังกล่าวจะต้องปรับใช้ตามกฎหมายฉบับใดเป็นสำคัญ*** ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ ไม่ใช่ปัญหาการปรับใช้กฎหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะโดยสภาพของ Directive นั้นยังไม่มีสภาพบังคับโดยอัตโนมัติ (Non-Automatic Enforcement) เพราะเป็นเพียงคำสั่ง (Order) ซึ่งประเทศสมาชิกมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ตามที่กำหนดไว้ใน Directive โดยอาจกล่าวได้ว่าโดยสภาพของ Directive เป็นเพียงกฎหมายแม่แบบ (Model law) ซึ่งประเทศสมาชิกจะต้องทำการอนุวัตรการกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้อง ดังนั้น เมื่อประเทศสมาชิกได้ทำการอนุวัตรการกฎหมายภายในของตนให้มีความสอดคล้องกับ Directive ตามพันธกรณีที่ได้กำหนดไว้แล้ว กฎหมายที่ใช้บังคับกับเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ก็คือ กฎหมายภายในของแต่ละประเทศสมาชิกนั่นเอง หาใช่ Directive แต่อย่างใดไม่ (Christian Twigg - Flesner, European Union Private Law, (UK : Cambridge University Press, 2010), p. 257.) ซึ่งเมื่อเป็นดังนี้ ปัญหาการขัดกันในเรื่องสภาพบังคับระหว่างบทบัญญัติตาม Directive กับบทบัญญัติตามกฎหมายภายในจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้

[62] ***EU Directive 85/374/EEC Article 1*** "The producer shall be liable for damage caused by a defect in his product."

รับผิดได้ และที่สำคัญการบิดเบือนทางการตลาดอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้าเสรีอย่างเป็นธรรมก็ได้ถูกขจัดไป เหตุเพราะมีกฎหมายบังคับใช้อันเป็นมาตรฐานเดียวกัน[63]

สาระสำคัญของ EU Directive 85/374/EEC คือ การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability หรือ Product defect –based liability*) เข้ามาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย[64] ดังนั้น ในการพิจารณาถึงความรับผิดของผู้ประกอบการตาม Directive ฉบับนี้จึงไม่ต้องพิจารณาถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการแต่อย่างใด ผู้เสียหายเพียงนำสืบให้เห็นถึงความสัมพันธ์ว่าสินค้าดังกล่าวมีความชำรุดบกพร่อง และตนได้รับความเสียหายจากเหตุดังกล่าวก็เป็นการเพียงพอ (มาตรา 3)[65]

---

[63] P. Wautier, European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability (London : Oceana publications, Inc, 2009), p.7.

* ***Product defect – base liability*** เป็นอีกชื่อหนึ่งที่นิยมใช้แทน ***Strict liability*** ในการกล่าวถึงความรับผิดเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดซึ่งเน้นถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่มีการผลิตและจำหน่าย และก่อให้เกิดความเสียหายเป็นสำคัญ โดยไม่จำต้องพิจารณาถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการแต่อย่างใด ตรงกันข้ามกับหลัก ***Conduct defect – base liability*** ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่กำหนดให้ผู้เสียหายจะต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าผู้ประกอบการมีความจงใจหรือประมาทเลินเล่อจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง (P. Wautier, supra note 63, p.25.)

[64] P. Wautier, supra note 63, p.9.

[65] ***EU Directive 85/374/EEC Article 3*** “The injured person shall be require to prove the damage, the defect and the causal relationship between defect and damage.”

2.3.1.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ EU Directive 85/374/EEC ฉบับนี้ ถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 2 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า[66] "ใน Directive นี้ ***"สินค้า"*** หมายความว่า สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดแม้ว่าจะรวมอยู่ในสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น ยกเว้นผลิตผลเกษตรกรรมและสัตว์ที่ถูกล่า. ***"ผลิตผลเกษตรกรรม"*** หมายถึง ผลิตผลอันเกิดจากดิน การทำฟาร์มปศุสัตว์ และการประมง ยกเว้นสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตมาก่อนแล้ว. ***"สินค้า"*** หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า"

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นสามารถแบ่งประเภทสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ Directive ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้[67]

1. ***สังหาริมทรัพย์*** *(Movables)*

สินค้าประเภทแรกที่อยู่ภายใต้บังคับของ Directive คือ สังหาริมทรัพย์ โดยลักษณะของสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวนี้ ยังหมายความถึง สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดไม่ว่าจะรวมอยู่ในสังหาริมทรัพย์อื่น เช่น ชิ้นส่วนอะไหล่รถยนต์ ชิ้นส่วนอะไหล่เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น เช่น อุปกรณ์ตกแต่งบ้านซึ่งมีลักษณะยึดติดกับตัวบ้านต่าง ๆ เป็นต้น โดยสาเหตุที่คำนิยามของสินค้าตาม Directive มุ่งหมายถึงสังหาริมทรัพย์เป็นสำคัญ ก็เพราะลักษณะของการผลิตและการจำหน่ายสินค้าในห่วงโซ่ของการจำหน่ายนั้น สินค้าที่มีการผลิตและการจำหน่ายเปลี่ยนมือไปสู่ผู้บริโภค เป็นสินค้าที่มีลักษณะเคลื่อนที่ได้ทางกายภาพ (Movables) ซึ่งสินค้าเหล่านี้หากมีความบกพร่องในการผลิตหรือการจำหน่ายในแต่ละทอดของการกระจายสินค้าแล้ว ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้อุปโภคหรือบริโภคสินค้านั้น ๆ ย่อมได้รับความเสียหายได้โดยง่าย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากต่อการควบคุมและให้การคุ้มครอง ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันกระบวนการในการผลิตและการจำหน่ายสินค้าไปสู่ผู้บริโภค มีความรวดเร็วและซับซ้อน สินค้าถูกผลิตและมีการจำหน่ายไปสู่ผู้บริโภคในแต่ละครั้งของการผลิตเป็นจำนวนมาก ดังนั้น Directive จึงกำหนดให้สินค้าซึ่งเป็น

---

[66] ***EU Directive 85/374/EEC Article 2*** "For the Purpose of this Directive "product" mean all movables, with the exception of primary agricultural product and game, even though incorporated into another movable or into an immovable. "Primary agricultural products" mean the products of the soil, of stock-farming and of fisheries, excluding products which have undergone initial processing. "Product" includes electricity."

[67] P. Wautier, supra note 63, p.19 - 27.

สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดหมายรวมอยู่ในสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย ส่วนอสังหาริมทรัพย์ (Immovable / Real estate) นั้น เนื่องจากโดยลักษณะของสินค้าแล้วถือเป็นทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ กระบวนการจำหน่ายสินค้าไม่มีความรวดเร็วและซับซ้อนเช่นดังสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น Directive จึงไม่รวมสินค้าประเภทนี้ไว้ในบังคับของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย

*2. **ผลิตผลเกษตรกรรม** (Agricultural products)*

ผลิตผลทางเกษตรกรรมซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ หมายถึงผลิตผลทางเกษตรกรรมที่ผ่านการแปรรูปแล้วท่านั้น ทั้งนี้เพราะตามนิยามของคำว่าสินค้าที่ปรากฏใน EU Directive 85/374/EEC มาตรา 2 ดังกล่าวข้างต้น ได้ยกเว้นผลิตผลเกษตรกรรมที่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป (Primary agricultural products) เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ Directive ต้องการที่จะให้ความคุ้มครองภาคการเกษตรในกลุ่มประเทศสมาชิก โดยไม่ต้องการเพิ่มภาระในด้านต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร ดังนั้น จึงกำหนดยกเว้นผลผลิตทางการเกษตรที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูปไว้ ส่วนผลิตผลทางการเกษตรที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้วนั้น เป็นสินค้าที่มีผู้ประกอบการเข้ามาเกี่ยวข้อง กระบวนการแปรูปจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตสินค้า ดังนั้น โอกาสที่ผลิตผลทางเกษตรเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเสี่ยงในการได้รับความเสียหายต่อผู้บริโภคย่อมมีมากขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่ผลิตทางการเกษตรที่ผ่านการแปรรูปแล้วจัดอยู่ในประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายด้วย

อนึ่ง ในประเด็นนี้แต่เดิม EU Directive 85/374/EEC ฉบับนี้ไม่ได้กำหนดให้ผลิตผลทางการเกษตรอยู่ภายใต้บังคับของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย แต่ให้สิทธิประเทศภาคีที่จะกำหนดเป็นการยกเว้นไว้ในกฎหมายภายในของตนหรือไม่ก็ได้ แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1999 ภายหลังจากเกิดโรควัวบ้าระบาดไปทั่วยุโรป จึงนำไปสู่การแก้ไขเพิ่มเติม Directive ลงวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1999 (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1999) โดยแก้ไขเพิ่มเติมให้คำว่า “สินค้า” (Product) หมายความถึง ผลิตผลทางการเกษตรด้วย และได้ยกเลิกสิทธิของประเทศภาคีที่จะกำหนดข้อยกเว้นในเรื่องดังกล่าวนี้ (โดยต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับ Directive ภายในวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 2000)

*3. **สัตว์ที่ถูกล่า** (game)*

สัตว์ที่ถูกล่าก็เช่นเดียวกันกับผลิตผลทางการเกษตร กล่าวคือ ต้องเป็นการล่าจากธรรมชาติแล้วนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปเป็นสินค้าออกจำหน่ายให้แก่บริโภคเท่านั้น จึงจะอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ส่วนการล่าที่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป เช่น การประมงทางทะเล

(fishing) การล่าสัตว์ในป่า (Hunting) แล้วนำมาจำหน่ายไม่อยู่ในขอบข่ายของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้เพราะ EU Directive 85/374/EEC มาตรา 2 ได้บัญญัติยกเว้นในส่วนของสัตว์ที่ถูกล่าโดยยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป (Primary game) ไว้ เหตุผลสำคัญที่ต้องกำหนดเช่นนี้ เพราะสัตว์เหล่านี้เป็นการล่าโดยธรรมชาติโดยชาวประมงหรือประชาชนทั่วไป แม้จะมีการนำมาจำหน่ายก็เป็นการจำหน่ายโดยตรงไปสู่ผู้บริโภค ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูปซึ่งต้องใช้เครื่องจักรเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการ จึงไม่ควรที่จะให้สินค้าประเภทนี้ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย เพราะจะกระทบต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในกลุ่มประเทศสมาชิก

4. กระแสไฟฟ้า (electricity)

กระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าประเภทสุดท้าย ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ EU Directive 85/374/EEC เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเดิมทีการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของภาครัฐ แต่ต่อมาพันธะกิจเหล่านี้ได้ถูกโอนไปอยู่ในความควบคุมและดูแลของภาคเอกชนในรูปแบบของการสัมปทาน (Concession) ดังนั้น ข้อห่วงใยในเรื่องมาตรฐานการผลิตและความปลอดภัยของประชาชนจึงเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะเอกชนส่วนใหญ่ที่ได้รับสัมปทานนั้น เป็นบริษัทมหาชนจำกัด (Public company) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนมาก การตัดสินใจต่าง ๆ ของบริษัทต้องอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของผู้ถือหุ้น ดังนั้น มีความเป็นไปได้ที่เอกชนต่าง ๆ ซึ่งได้รับสัมปทานการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าจากรัฐเหล่านี้อาจไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในกระบวนการผลิตและการจ่ายไฟฟ้าเท่าที่ควรจะเป็น เพราะห่วงเรื่องภาระต้นทุนทางธุรกิจในกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคซึ่งเป็นประชาชนของประเทศสมาชิกในที่สุด ดังนั้น ตาม Directive ฉบับนี้จึงกำหนดให้กระแสไฟฟ้าเป็นหนึ่งในสินค้าที่ต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3.2 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

2.3.2.1 พัฒนาการทางกฎหมาย

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี(The Federal Republic of Germany) คือ ***Product Liability Act,1989**** ***(Produkthaftungsgesetz - ProdHaftG)***[68]โดยกฎหมายฉบับนี้เป็นการอนุวัตรการ (Implementation) กฎหมายภายในให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของ EU Directive 85/374/EEC โดยกำหนดมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1990 เป็นต้นมา (มาตรา 19)[69] ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับ Directive แต่อาจจะมีประเด็นที่แตกต่างกันบ้างในการกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยเพื่อความเหมาะกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ[70]

เดิมก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมาย ProdHaftG นั้นศาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ปรับใช้หลักกฎหมายลักษณะละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเป็นหลัก ทั้งนี้เพราะไม่สามารถปรับใช้หลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาได้ อันเนื่องมาจากโดยหลักแล้วผู้บริโภคกับผู้ผลิตไม่ได้เป็นคู่สัญญากัน ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักความรับผิดเฉพาะคู่กรณีในสัญญา(Privity of Contract) ดังนั้น ในช่วงก่อนปี 1990 ซึ่งกฎหมาย ProdHaftG มีผลบังคับใช้ศาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้แก้ไขปัญหากรณีผู้บริโภคที่ได้รับความ-

---

* บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีตามที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับการแปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษโดย ***Professor Dr.Heinz J. Dielmann.*** (Heinz J. Dielmann, The German Product Liability Act of 15 December 1989 [online], 4 January 2011, Available from http://www.utexas.edu/law/academics/centers/transnational.1111.)

[68] ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์จะเรียกว่า ***"ProdHaftG"***

[69] ***ProdHaftG Article 19*** (The Date if Enforcement) "This law comes into force on 1 January 1990 onwards."

[70] P. Wautier, supra note 63, p.11.

เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สิน โดยการนำประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน * มาตรา 823[71]มาวินิจฉัยเพื่อขยายความตัวบทเพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าด้วย[72] เช่น คดีโรคระบาดในไก่ (Huehnerpest – Entsscheidung)[73] ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า "โจทก์เป็นเจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่ ได้ทำการติดต่อขอให้สัตวแพทย์มาทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดในไก่ โดยสัตวแพทย์ได้นำวัคซีนซึ่งบริษัทจำเลยเป็นผู้ผลิตมาฉีดให้ไก่ในฟาร์มของโจทก์ เหตุการณ์ผ่านมา 3 วัน ปรากฏว่าไก่ในฟาร์มของโจทก์เป็นโรคระบาดตายมากกว่า 4,000 ตัว และอีกประมาณ 100 ตัวต้องถูกฆ่าทิ้ง โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องบริษัทจำเลยให้รับผิดต่อความเสียหายโดยอ้างว่าวัคซีนของบริษัทจำเลยมีความบกพร่องในการผลิต เนื่องจากเกิดการปนเปื้อนของเชื้อแบคทีเรียในวัคซีน จำเลยให้การต่อสู้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่โจทก์ดังกล่าว ไม่ได้เป็นผลโดยตรงที่เกิดจากวัคซีนของบริษัทจำเลย และนำเสนอหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ตนพ้นจากความรับผิด"

---

* บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงในบทที่ 2 นี้ หากไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น ให้หมายความถึงบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ***(The German Civil Code)*** ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 2002 ซึ่งได้รับการแปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษโดย ***Professor Dr.Heinz J. Dielmann.*** (Heinz J. Dielmann, The German Civil Code of 1 August 2002 [online], 4 January 2011, Available from http://www.utexas.edu/law/academics/centers/transnational.1199.)

[71] ***ProdHaftG Section 823 Liability in Damages***

"(1) A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.

(2) A person who makes a communication and is unaware that it is untrue is not obliged to pay damages if he or the receiver of the communication has a justified interest in the communication."

[72] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

[73] Bernhard Von Braunschweig, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nation : Federal Republic of Germany (Oceana Publications, Inc., 2009), p.17.

ตามหลักทั่วไปในการพิจารณาคดีนั้น ภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อหรือไม่จะตกอยู่แก่โจทก์ผู้กล่าวอ้าง แต่ในคดีนี้ศาลกลับวินิจฉัยเป็นการผลักภาระการพิสูจน์(Reverse burden of proof) ว่าโจทก์ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องพิสูจน์ว่าจำเลยมีความประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิต เพียงแต่พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าสินค้าของจำเลยมีความบกพร่องขณะเวลาที่สินค้าถูกจำหน่าย และความบกพร่องของสินค้าเป็นเหตุโดยตรงที่ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายก็เป็นการเพียงพอแล้ว ซึ่งหลักกฎหมายที่สามารถสกัดได้จากคำพิพากษาฉบับนี้ คือ ในกรณีที่เป็นคดีเกี่ยวกับสินค้าที่เกิดความชำรุดบกพร่องและก่อให้เกิดความเสียหาย จะมีการสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ ได้ละเมิดต่อหน้าที่ที่จะต้องกระทำและเป็นผลให้เกิดความชำรุดบกพร่องของสินค้าและสามารถที่จะตำหนิผู้ผลิตสินค้าได้ โดยในคดีนี้แม้ศาลจะตีความโดยการขยายความบทบัญญัติมาตรา 823 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ซึ่งเดิมภาระการพิสูจน์จะตกอยู่แก่ฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวอ้างก็ตาม แต่หลักที่เกิดจากคำพิพากษาดังกล่าวก็มีลักษณะทำนองเดียวกันกับหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในเรื่องหลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยกำหนดให้ผู้เสียหายนำสืบให้ศาลเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความบกพร่องของสินค้ากับความเสียหายที่ตนได้รับเท่านั้น[74]

นอกจากคดีโรคระบาดในไก่ข้างต้นแล้ว ก่อนที่กฎหมาย ProdHaftG จะมีผลบังคับใช้ ยังมีคดีที่ได้รับการกล่าวถึงในเชิงการพัฒนาหลักความรับผิดเกี่ยวกับสินค้าอีกคดีหนึ่ง คือ คดีขวดน้ำอัดลม(โซดา)ระเบิดใส่เด็ก (Mehrwegflaschen – Entscheidung)[75] ซึ่งคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่าโจทก์เป็นเด็กอายุ 3 ขวบ (ผู้แทนโดยชอบธรรม คือ มารดาทำการฟ้อง) ได้รับบาดเจ็บสาหัสเนื่องจากน้ำอัดลมซึ่งผลิตโดยบริษัทจำเลยระเบิดใส่ โดยในคดีนี้มีประเด็นที่น่าสนใจว่าขณะเวลาที่สินค้าได้ผลิตขึ้นนั้น สถานะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไม่สามารถตรวจพบความบกพร่องดังกล่าวได้ ซึ่งศาลได้ทำการตัดสินว่าการที่จำเลยนำขวดน้ำอัดลมที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่อีกนั้น ไม่ถือว่าเป็นความบกพร่องเนื่องจากการออกแบบ แต่จำเลยมีหน้าที่ต้องใช้มาตรการที่จำเป็นทุกมาตรการเพื่อทดสอบขวดบรรจุน้ำอัดลมทุกขวดว่ามีความปลอดภัย ณ เวลาที่จำเลยขายและปลอดภัยต่อการหยิบจับ การใช้ การขนส่งที่สามารถคาดเห็นได้ การที่จำเลยไม่ได้ใช้

---

[74] ibid, p. 18-19

[75] ibid, p. 22-23.

มาตรการที่จำเป็นทุกมาตรการ ย่อมถือได้ว่าพฤติกรรมของจำเลยไม่ได้ระดับมาตรฐานตามที่ควรจะเป็น ซึ่งศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี*

อย่างไรก็ตาม มีนักกฎหมายเยอรมันบางท่านไม่เห็นด้วยกับคำตัดสินในคดีนี้ โดยให้ทัศนะไว้ในทำนองว่าคำตัดสินดังกล่าวเป็นการละเลยต่อความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่พิสูจน์แล้วว่าตามมาตรฐานทางเทคนิคในขณะนั้น กระบวนการตรวจสอบขวดน้ำก่อนที่จะนำสินค้าออกขายไม่อาจที่จะตรวจสอบได้ว่าจะไม่มีขวดที่มีความชำรุดบกพร่องดังกล่าว ซึ่งหากเป็นเช่นนี้ก็ไม่อาจที่จะตำหนิผู้ผลิตสินค้าได้ว่าเขาได้ละเมิดต่อหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบสินค้า และหน้าที่ที่จะต้องรับประกันความปลอดภัยในสินค้าของตนดังกล่าว[76]

ในประเด็นนี้เป็นที่น่าพิจารณาว่า หากคดีดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังจากที่ ProdHaftG มีผลบังคับใช้แล้ว ผู้ผลิตอาจหลุดพ้นจากความรับผิดก็เป็นได้ ทั้งนี้เพราะกฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบัญญัติในเรื่อง***ข้อต่อสู้ด้านความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*** (***State of Art defense*****) ไว้ในมาตรา 1(2) ข้อ 5 ซึ่งวางหลักไว้ว่า “ผู้ผลิตสินค้าไม่ต้องชดใช้

---

* ***แนวทางการพิจารณาในคดีนี้*** ศาลได้วางหลักให้ผู้ผลิตสินค้าจะต้องทำการตรวจสอบขวดน้ำอัดลมซึ่งมีรอยแตก โดยรอยแตกดังกล่าวจะเพิ่มความเสี่ยงในการที่ขวดน้ำจะระเบิดแทนที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าว ซึ่งศาลได้ผลักภาระการพิสูจน์ (Reverse burden of proof) โดยให้เป็นหน้าที่ของผู้ผลิตสินค้าที่จะต้องทำการพิสูจน์ว่าความชำรุดบกพร่องของสินค้าดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากที่มีการนำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาด ซึ่งในคดีนี้ผู้ผลิตไม่สามารถพิสูจน์ได้จึงตกเป็นฝ่ายแพ้คดี

[76] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

** ***State of Art defense*** คือ ข้อต่อสู้ของผู้ผลิตที่ให้การต่อสู้ว่าสภาพความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตสินค้าในขณะนั้นไม่สามารถทำให้ทราบได้ว่าสินค้านั้น ๆ จะมีความบกพร่อง เพราะตนได้ผลิตสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าที่สุด และเมื่อพิสูจน์ได้ตามที่กล่าวอ้างแล้ว ผู้ผลิตก็จะหลุดพ้นจากความรับผิดตามกฎหมาย Product liability (Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.)

ค่าเสียหายเมื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามมาตรฐานทางวิชาการและเทคนิคในช่วงเวลาที่ผู้ผลิตสินค้าได้นำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจรู้ได้"[77]ซึ่งบทบัญญัติมาตรานี้เป็นเหตุหลุดพ้นความรับผิดที่กฎหมายเปิดช่องไว้

เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างคดีก่อนที่กฎหมาย ProdHaftG จะมีผลบังคับใช้แล้ว จะพบว่าทั้งในคดีโรคระบาดในไก่ และคดีขวดน้ำอัดลม(โซดา)ระเบิดใส่เด็กข้างต้น ศาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเลือกที่จะตีความขยายบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งให้ครอบคลุมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่เป็นสำคัญ

2.3.2.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ ProdHaftG ถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 2 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า[78] "ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ สินค้า หมายความรวมถึงสังหาริมทรัพย์ทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น และกระแสไฟฟ้า ยกเว้นผลผลิตอันเกิดจากดิน การทำปศุสัตว์ การทำฟาร์มเลี้ยงผึ้ง การประมง และการล่าสัตว์ เว้นแต่ผลผลิตเหล่านี้ผ่านกระบวนการแปรรูปมาก่อนแล้ว"

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นสามารถแบ่งประเภทสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ ProdHaftG ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้[79]

---

[77] *ProdHaftG Section 1. Liability* :

(2) The obligation to pay damages is excluded if:

5. the defect could not yet be discerned, having regard to the state of art [literally: science and technique] at the time when the producer put the product concerned into circulation.

[78] ***ProdHaftG Article 2*** *"*Product in the meaning of this Act includes every moveable object, even if it forms part of another moveable or of an immovable as well as electricity. Produce of the soil, of animal husbandry, bee-farming, fishing, and hunting are exempt, unless they have undergone the first stage of processing.*"*

[79] Bernhard Von Braunschweig, supra note 73, p. 25 -32.

*1. **สังหาริมทรัพย์** (Movables)*

สินค้าประเภทแรกที่อยู่ภายใต้บังคับของ ProdHaftG คือ สังหาริมทรัพย์ โดยลักษณะของสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวนี้ ยังหมายความถึง สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดไม่ว่าจะรวมอยู่ในสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับ EU Directive 85/374/EEC จะเห็นว่าคุณลักษณะของสินค้าตามนิยามดังกล่าวข้างต้น ไม่ได้หมดสิ้นไปเพราะเหตุที่ได้มีการนำสินค้านั้นไปก่อสร้างรวมเข้ากับสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น โดยสาเหตุที่คำนิยามของสินค้าตาม ProdHaftG มุ่งหมายถึงสังหาริมทรัพย์เป็นสำคัญนั้น ก็เป็นเหตุผลทำนองเดียวกันกับ Directive กล่าวคือ ลักษณะของการผลิตและการจำหน่ายสินค้าในห่วงโซ่ของการจำหน่ายนั้น สินค้าที่มีลักษณะของการผลิต และการจำหน่ายเปลี่ยนมือไปสู่ผู้บริโภค เป็นสินค้าที่เคลื่อนที่ได้ทางกายภาพ (Movables) ซึ่งสินค้าเหล่านี้หากมีความบกพร่องในการผลิตหรือการจำหน่ายในแต่ละทอดของการกระจายสินค้าแล้ว ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้อุปโภคหรือบริโภคสินค้านั้น ๆ ย่อมได้รับความเสียหายได้โดยง่าย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากต่อการควบคุมและให้การคุ้มครอง นั่นเอง ส่วนอสังหาริมทรัพย์ (Immovable) นั้น เนื่องจากโดยลักษณะของสินค้าแล้วถือเป็นทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ กระบวนการจำหน่ายสินค้าไม่มีความรวดเร็วและซับซ้อนเช่นดังสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น ProdHaftG จึงไม่รวมสินค้าประเภทนี้ไว้ในบังคับของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย

*2. **ผลผลิตอันเกิดจากดิน การทำปศุสัตว์ การทำฟาร์มเลี้ยงผึ้ง** (Produce of the soil, of animal husbandry, bee-farming)*

เมื่อพิจารณาตามประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ ProdHaftG กลุ่มนี้แล้ว จะเห็นว่าทั้งผลผลิตอันเกิดจากดิน การทำปศุสัตว์ การทำฟาร์มเลี้ยงผึ้งนั้นเป็นการขยายความผลิตผลทางเกษตรกรรม (Agricultural products) ตามที่กำหนดไว้ใน EU Directive 85/374/EEC นั่นเอง ซึ่งผลิตผลทางเกษตรกรรมที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายดังกล่าวต้องเป็นผลิตผลทางเกษตรกรรมที่ผ่านการแปรรูปแล้วท่านั้น ทั้งนี้เพราะตามนิยามของคำว่าสินค้าตาม ProdHaftG มาตรา 2 ดังกล่าวข้างต้น ได้ยกเว้นผลิตผลเกษตรกรรมที่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปไว้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ProdHaftG ต้องการที่จะให้ความคุ้มครองภาคการเกษตรในประเทศ ส่วนผลผลิตอันเกิดจากดิน การทำปศุสัตว์ การทำฟาร์มเลี้ยงผึ้งที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้วนั้น เป็นสินค้าที่มีผู้ประกอบการเข้ามาเกี่ยวข้อง กระบวนการแปรรูปจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตสินค้า ดังนั้น โอกาสที่ผลิตผลทางเกษตรเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเสี่ยงในการได้รับความเสียหายต่อผู้บริโภคย่อมมีมากขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่สินค้าเหล่านี้ถูกจัดอยู่ในประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายด้วย

3. การประมง และการล่าสัตว์ (fishing, and hunting)

การประมงและการล่าสัตว์ *(fishing, and hunting)* ตามที่ได้กำหนดไว้ใน ProdHaftG ดังกล่าวนี้ เป็นการขยายความนิยามของ “สัตว์ที่ถูกล่า” (game) ตามที่ได้กำหนดไว้ใน EU Directive 85/374/EEC โดยสินค้าดังกล่าวนี้จะอยู่ในข่ายต้องรับผิดตามกฎหมายก็ต่อเมื่อเป็นการล่าจากธรรมชาติแล้วนำเข้าสู่กระบวนการแปรรูปเป็นสินค้าออกจำหน่ายให้แก่บริโภค ส่วนการล่าที่ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป แล้วนำมาจำหน่ายไม่อยู่ในขอบข่ายของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้เพราะ ProdHaftG มาตรา 2 ได้บัญญัติยกเว้นในส่วนของสัตว์ที่ถูกล่าโดยยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปไว้ในตอนท้ายของบทบัญญัติ สำหรับเหตุผลสำคัญที่ต้องกำหนดเช่นนี้เพราะสัตว์เหล่านี้เป็นการล่าโดยธรรมชาติโดยชาวประมงหรือประชาชนทั่วไป แม้จะมีการนำมาจำหน่ายก็เป็นการจำหน่ายโดยตรงไปสู่ผู้บริโภค ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูปซึ่งต้องใช้เครื่องจักรเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการ จึงไม่ควรที่จะให้สินค้าประเภทนี้ตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย เพราะจะกระทบต่อการประกอบอาชีพของประชาชนภายในประเทศ นั่นเอง

4. กระแสไฟฟ้า (electricity)

กระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าประเภทสุดท้าย ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ ProdHaftG เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเดิมทีการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของภาครัฐ แต่ต่อมาพันธะกิจเหล่านี้ได้ถูกโอนไปอยู่ในความควบคุมและดูแลของภาคเอกชนในรูปแบบของการสัมปทาน (Concession) ดังนั้น ย่อมมีความเป็นไปได้ที่เอกชนต่าง ๆ ซึ่งได้รับสัมปทานการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าจากรัฐเหล่านี้อาจไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในกระบวนการผลิต และการจ่ายไฟฟ้าเท่าที่ควรจะเป็น เพราะห่วงเรื่องภาระต้นทุนทางธุรกิจในกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคซึ่งเป็นประชาชนของประเทศ ดังนั้น ตาม ProdHaftG ฉบับนี้จึงกำหนดให้กระแสไฟฟ้าเป็นหนึ่งในสินค้าที่ต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ใน EU Directive 85/374/EEC

2.3.3 ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ

2.3.3.1 พัฒนาการทางกฎหมาย

ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ (The United Kingdom) เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปซึ่งต้องมีพันธกรณีในการที่จะต้องอนุวัตรการ (Implementation) กฎหมายภายในของตนให้สอดคล้องกับ Directive โดยการอนุวัตรการตามบทบัญญัติของ

EU Directive 85/374/EEC ในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น มิได้แยกเป็นกฎหมายฉบับใหม่เหมือนเช่นดังประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี หากแต่การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในด้านนี้ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษเป็นส่วนหนึ่งของ Consumer Protection Act, 1987 โดยแยกไปกำหนดไว้ใน***ส่วนที่ 1 ว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Part 1 : Product Liability)*** ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่สอดคล้องกับการให้ความคุ้มครองตาม EU Directive 85/374/EEC (มาตรา 1)[80]

เดิมก่อนหน้าที่จะมีการอนุวัตรการกฎหมายภายในให้เป็นไปตาม EU Directive 85/374/EEC นั้นการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defect product) เป็นไปตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ทั่วไปโดยอาจมีการเรียกร้องกันโดยอาศัยมูลความรับผิดทางสัญญาและมูลความรับผิดทางละเมิด การฟ้องร้องเมื่อได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยอาศัยมูลความรับผิดทางสัญญานั้น ผู้เสียหายที่จะมีอำนาจฟ้องได้จะต้องมีนิติสัมพันธ์ทางสัญญากับบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นไปตามหลักความรับผิดเฉพาะคู่กรณีในสัญญา (Privity of Contract)[81] ซึ่งมูลความรับผิดทางสัญญาที่มีการนำมาฟ้องร้องนั้น มีทั้งที่เป็นการตกลงกันอย่างชัดแจ้งว่าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจะมีการรับผิด (Express warranty) หรือแม้จะไม่ได้มีการตกลงกันอย่างชัดแจ้งแต่โดยพฤติการณ์ที่มีการทำสัญญากันอาจเป็นการตกลงโดยปริยายได้ว่าผู้ขายยินยอมรับผิดชอบต่อความเสียหายที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว (Implied warranty) ซึ่งในคดีที่มีการฟ้องร้องโดยอาศัยมูลความรับผิดทางสัญญานี้ ส่วนใหญ่จะไม่มีการตกลงกันอย่างชัดแจ้งในสัญญา หากแต่ผู้เสียหายอาศัยการรับประกันโดยปริยายดังกล่าวข้างต้น เป็นฐานในการฟ้องร้อง[82]เช่น ในคดีดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[80] ***Consumer Protection Act, 1987 Article 1*** "This part shall have effect for the purpose of making such provision as is necessary in order to comply with the product liability Directive and shall be constructed accordingly."

[81] E.H. Dodson, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nations : United Kingdom (Oceana Publication, Inc.,2009), p. 9.

[82] Steven Emanual Law Outline : Torts Casebook edition Keyed to Professor, 7th edition (New York : Emanual Law Outline Inc.,1982), 45.

Grant v. Australian Knitting Mill Ltd.[83] "โดยมีข้อเท็จจริงว่าโจทก์ซื้อชุดชั้นในผ้าวูลและใช้ชุดชั้นในที่ซื้อมาตามปกติของการใช้ ต่อมาได้เกิดผื่นคันเนื่องจากชุดชั้นในนั้นมีสารซัลไฟท์เกินกว่าระดับที่ปลอดอันตราย โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องร้องจำเลยซึ่งเป็นบริษัทผู้ขายต่อศาล ซึ่งจำเลยให้การต่อสู้ว่าอาการผื่นคันดังกล่าวของโจทก์มิได้เกิดจากการสวมชุดชั้นในที่ซื้อมา หากแต่เกิดจากสภาพผิดปกติทางร่างกายของโจทก์ที่มีอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้งระหว่างโจทก์และจำเลยก็ไม่มีข้อตกลงใด ๆ ที่จำเลยจะต้องมีความรับผิดต่อโจทก์ ทั้งพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นจำเลยก็ไม่อาจจะคาดเห็นถึงความผิดปกติที่จะเกิดต่อโจทก์อันจำเลยจะต้องมีการรับประกันโดยปริยายต่อโจทก์ ขอให้ศาลยกฟ้อง

ในคดีนี้ ศาลได้ทำการพิเคราะห์จากพยานหลักฐานตลอดจนหลักกฎหมายต่าง ๆ แล้วตัดสินว่าศาลเชื่อว่าอาการผื่นคันที่เกิดขึ้นแก่โจทก์เป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ของจำเลย การที่จำเลยอ้างว่าพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น จำเลยไม่อาจจะคาดเห็นถึงความผิดปกติที่จะเกิดต่อโจทก์อันจำเลยจะต้องมีการรับประกันโดยปริยายต่อโจทก์นั้นเป็นสิ่งที่ฟังไม่ขึ้น เพราะการที่จำเลยนำสินค้าของตนออกวางจำหน่ายในท้องตลาด จำเลยย่อมต้องมีการรับประกันโดยปริยายว่าสินค้าดังกล่าวมีความปลอดภัย และเมื่อพิเคราะห์ตามข้อเท็จจริงที่โจทก์นำสืบปรากฏว่าสินค้าของจำเลยมีสารซัลไฟท์เกินกว่าระดับที่ปลอดอันตรายจริง ซึ่งสารดังกล่าวเป็นเหตุโดยตรงที่ทำให้โจทก์เกิดผื่นคัน ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อโจทก์ดังกล่าว จำเลยจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ"

อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องโดยอาศัยมูลความรับผิดทางสัญญาจะมีประโยชน์เป็นอย่างมากเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นคู่สัญญากับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้น แต่ในกรณีผู้ที่ได้รับความเสียหายมิได้มีนิติสัมพันธ์ในทางสัญญากับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าแล้ว ผู้เสียหายก็ไม่สามารถที่จะเรียกร้องโดยอาศัยมูลความรับผิดทางสัญญาได้ ในกรณีนี้ผู้เสียหายต้องฟ้องร้องโดยอาศัยมูลความรับผิดทางละเมิด ซึ่งกฎหมายลักษณะละเมิดตามหลักคอมมอนลอว์ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ก็ไม่ได้มีหลักทั่วไปเกี่ยวกับการกระทำละเมิดโดยจงใจในกรณีนี้ไว้เป็นการเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ การกระทำโดยจงใจที่จะมีความรับผิดทางละเมิดได้จะต้องเป็นการกระทำในประเภทที่หลักคอมมอนลอว์ได้ระบุไว้เท่านั้น เช่น การฉ้อฉล (Misrepresentation) การทำให้เสียชื่อเสียง (Defamation) การรบกวนความสงบ (Nuisance) การบุกรุก (Intrusion) เป็นต้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายลักษณะละเมิดโดยจงใจ

[83] Grant v. Australian Knitting Mill Ltd.(1935) 54 CLR 49; [1936] Ac 85.

ตามหลักคอมมอนลอว์ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมีลักษณะเป็นความรับผิดตามที่กฎหมายระบุ (Categorical tort)[84] นั่นเอง

ส่วนการกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อนั้น ตามหลักคอมมอนลอว์ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษกลับมีปรากฏเป็นหลักทั่วไป[85] ซึ่งเป็นหลักที่เกิดขึ้นมาจากคำพิพากษาในคดี Donoghue v. Stevenson[86] โดยในคดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า Mrs. Donoghue ได้ดื่ม ginger ale ซึ่งเพื่อนของเธอซื้อมาให้จากคาเฟ่แห่งหนึ่ง ปรากฏว่าใน ginger ale นั้นมีหอยทากตายเน่าอยู่ Mrs. Donoghue เกิดอาการอาหารเป็นพิษอย่างรุนแรง แต่ไม่สามารถที่จะฟ้องร้องเจ้าของร้านคาเฟ่ดังกล่าวได้ เพราะตนเองไม่ใช่ผู้ซื้อโดยตรง ดังนั้น Mrs. Donoghue จึงเลือกที่จะทำการฟ้อง Stevenson ซึ่งเป็นผู้ผลิตเบียร์ดังกล่าวให้รับผิดโดยอาศัยมูลความรับผิดทางละเมิด และในคดีนี้ศาลได้ตัดสินให้โจทก์ชนะคดี เพราะสามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ว่าจำเลยมีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควร (Duty of Care) ในเรื่องการดูแลความปลอดภัยของผู้ซื้อและผู้บริโภคสินค้า แต่จำเลยไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่ดังกล่าว โดยศาลได้วางหลักกฎหมายไว้ในคดีนี้ว่า *"บุคคลมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่อาจคาดหมายได้ว่าอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่าจะได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิด และโดยตรงจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำการดังกล่าว"* โดยหลักที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาดังกล่าวเรียกว่า ***"หลักเพื่อนบ้านที่ดี" (Neighbor principle)***[87] ทั้งนี้เพราะกฎหมายเรียก "บุคคลซึ่งเป็นที่คาดหมายได้ว่าจะได้รับผลกระทบอย่างใกล้ชิดและโดยตรงจากการกระทำหรือละเว้นการกระทำ"ว่า"เพื่อนบ้าน" ดังนั้น บุคคลที่ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นผู้กระทำละเมิดโดยประมาทซึ่งต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย แม้ว่าบุคคลนั้น ๆ จะไม่ได้เป็นคู่สัญญาโดยตรงกับตน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[84] E.H. Dodson, supra note 81, p. 11.

[85] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.*library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

[86] Donoghue v. Stevenson [1932] All ER Rep 1; [1932] AC 562; House of Lords.

[87] E.H. Dodson, supra note 81, p. 20.

ก็ตาม* ซึ่งหลักกฎหมายที่เกิดจากคำพิพากษาฉบับนี้ นักกฎหมายบางท่านถึงกับยกให้คดีนี้เป็นคดีต้นแบบของหลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย(Product Liability)[88]

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีแนวคำพิพากษาวางหลักกฎหมายในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคกรณีที่เกิดความเสียหายจากการบริโภคสินค้าไว้ก็ตาม แต่สำหรับเรื่องภาระการพิสูจน์ความเสียหายในคดียังคงยึดโยงอยู่กับหลักการเดิม คือ กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่แก่ฝ่ายโจทก์ผู้กล่าวอ้าง[89] ซึ่งบางข้อเท็จจริงโดยเฉพาะข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้านั้นอาจเป็นภาระที่หนักเกินไปที่ผู้เสียหายจะสามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตได้ ดังนั้น ในบางคดีศาลในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษได้พยายามอุดช่องว่างกรณีดังกล่าวโดยการนำหลัก *res ipsa loquitur* มาปรับใช้[90] ถ้าปรากฏว่าข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น ชี้ให้เห็นว่าจำเลยอยู่ในสถานะที่ควรจะเป็นผู้อธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ว่าสามารถเกิดขึ้นโดยปราศจากความประมาทเลินเล่อของจำเลยได้อย่างไร เช่น ในคดีดังต่อไปนี้

Byrne v. Boadle (1863)[91] ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่า“ถังแป้งตกลงมาจากที่เก็บสินค้าของจำเลย โดยหล่นมาถูกโจทก์ซึ่งเดินผ่านบริเวณถนนนั้นได้รับบาดเจ็บ ข้อเท็จจริงในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถูกอ้างเป็นพยานหลักฐานต่อศาล แต่ไม่สามารถพิสูจน์ถึงความ

---

* หลังจากศาลได้สร้างหลักกฎหมายในคดี Donoghue v. Stevenson แล้วได้มีการวินิจฉัยในคดีต่อมาในแนวทางเดียวกันอีกด้วย เช่น ในคดี ***Vacwell Engineering Co. Ltd. v. BDH Chemical*** ([1971] 1 QB lll; [1970] 3 WLR 67; [1970] 3 All ER 553) ซึ่งข้อเท็จจริงและแนวคำวินิจฉัยของศาลในคดีนี้มีอยู่ว่า หลอดบรรจุยาฉีดมีข้อความเตือนให้ทราบว่า “ไอระเหยอันตราย” (Harmful vapour) สารที่บรรจุในหลอดได้สัมผัสกับน้ำและก่อให้เกิดการระเบิด ศาลตัดสินว่าผู้ผลิตหลอดยาฉีดกระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อและข้อความเตือนภัยดังกล่าวไม่เพียงพอที่จะฟังได้ว่าผู้ผลิตได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว

[88] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.*library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

[89] ibid.

[90] ibid.

[91] Byrne v. Boadle, *2 H. & C. 722, 159 Eng. Rep. 299 (Exch.* 1863*)*

ประมาทเลินเล่อของผู้เป็นเจ้าของคลังสินค้าได้ แต่ศาลกลับวินิจฉัยว่าในการชดเชยความเสียหายแก่โจทก์นั้น เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดอยู่ในตัวเอง (The thing speak for itself) พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะวินิจฉัยถึงความประมาทเลินเล่อ เพราะว่าเหตุการณ์ปกติแล้วจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากว่าเจ้าของคลังสินค้าได้ใช้ความระมัดระวัง ในกรณีนี้เหตุการณ์เกิดขึ้นเนื่องจากการขาดความระมัดระวังของจำเลย ซึ่งมีหน้าที่แสดงให้ศาลเห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไร”

Scotte v. London & St. Katherine ‘s Docks Co.(1865)[92] ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีมีอยู่ว่า“จำเลยเก็บกระสอบบรรจุน้ำตาลไว้ในโรงเก็บสินค้าข้างทางในวันเกิดเหตุ โจทก์เดินผ่านมา ปรากฏว่ามีน้ำตาลหลายกระสอบไหลลงมาทับโจทก์ได้รับบาดเจ็บ ศาลเห็นว่าตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นฟังได้ในเบื้องต้นว่าจำเลยประมาทในการเก็บรักษาน้ำตาล จึงเป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแล้ว มิฉะนั้นจะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ ซึ่งในคดีนี้ ท่านผู้พิพากษา Sr. William Erle ได้ให้ความเห็นทางกฎหมายในการวินิจฉัยไว้ว่า “พยานหลักฐานที่มีเหตุผลแก่การรับฟังเพื่อพิสูจน์ความประมาทของจำเลยนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ในกรณีที่สามารถเห็นได้ว่าสิ่งของซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นอยู่ภายใต้การจัดการของจำเลยหรือบริวาร และเหตุการณ์ธรรมดาแล้วจะไม่เกิดขึ้นถ้าหากว่าบุคคลซึ่งมีหน้าที่จัดการนั้นได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจากการใช้สิ่งของนั้นตามปกติธรรมดาของมัน เมื่อจำเลยมิได้นำสืบให้ศาลเห็นเป็นอย่างอื่น ย่อมเป็นหลักฐานที่สมเหตุสมผล (Reasonable) และเพียงพอ(adequate) ที่จะแสดงว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น เกิดจากการขาดความระมัดระวังของจำเลย”

เมื่อได้พิจารณาตามหลักกฎหมายจากทั้งสองคดีข้างต้นแล้วจะเห็นว่าแม้จะมีความพยายามในการที่จะปรับใช้กฎหมายเพื่อมุ่งให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย โดยการผลักภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่ฝ่ายจำเลยโดยการนำหลัก *res ipsa loquitur* มาปรับใช้ก็ตาม แต่หลักกฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองอยู่ ทั้งนี้เพราะหลัก *res ipsa loquitur* เป็นหลักกฎหมายวิธีสบัญญัติไม่ใช่หลักกฎหมายสารบัญญัติ ดังนั้น การพิจารณาปรับใช้จำต้องดูข้อเท็จจริงเป็นรายคดีไปไม่สามารถที่จะปรับใช้กับข้อเท็จจริงได้ทุกคดี[93] ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจาก

---

[92] Scotte v. London & St.Katherine ‘s Docks Co.(1865), 3 H.&C.596,159 E.R. 665.

[93] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.*library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

หลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) ที่เป็นหลักกฎหมายสารบัญญัติซึ่งมีกฎเกณฑ์การปรับใช้ที่แน่นอน มีแนวทางการต่อสู้คดีทั้งของผู้ประกอบการและผู้เสียหายที่ชัดเจน ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายที่ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนำมาปรับใช้ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อนที่จะมีการอนุวัตรการกฎหมายภายในให้เป็นไปตาม EU Directive 85/374/EEC แล้วจะพบว่ายังมีข้อจำกัดในประเด็นต่างๆ อยู่ ดังนั้น การอนุวัตรการตาม Directive จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันก็เป็นการทำให้เกิดความสมดุลต่อผลประโยชน์ของผู้ประกอบการด้วย[94]

2.3.3.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ Consumer Protection Act, 1987 ถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 1 (2) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า[95] "สินค้า" หมายถึง สินค้าค้าใด ๆ หรือกระแสไฟฟ้า และ (ภายใต้อนุมาตรา (3) ด้านล่างนี้) หมายความรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ประกอบอยู่ในผลิตภัณฑ์อื่น ไม่ว่าจะเป็นชิ้นส่วนประกอบหรือวัตถุดิบหรือสิ่งอื่นใด"

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น สามารถแบ่งประเภทสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ Consumer Protection Act, 1987 ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้[96]

1. สังหาริมทรัพย์ (Movables)

สินค้าประเภทแรกที่อยู่ภายใต้บังคับของ Consumer Protection Act, 1987 คือ สังหาริมทรัพย์ โดยลักษณะของสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวนี้ ยังหมายความถึงสังหาริมทรัพย์ทุกชนิดไม่ว่าจะรวมอยู่ในสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์อื่น ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับ EU Directive 85/374/EEC และ ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยสาเหตุที่คำนิยามของสินค้าตามกฎหมายฉบับนี้มุ่งหมายถึงสังหาริมทรัพย์เป็นสำคัญนั้น ก็เพราะลักษณะของการผลิตและการจำหน่ายสินค้าในห่วงโซ่ของการจำหน่ายนั้น สินค้าที่มีการผลิตและการจำหน่าย

---

[94] E.H. Dodson, supra note 81, p. 25.

[95] ***Consumer Protection Act, 1987 Article 1(2)*** "product" means any goods or electricity and (subject to subsection (3) below) includes a product which is comprised in another product, whether by virtue of being a component part or raw material or otherwise.

[96] ibid, p. 27-33.

เปลี่ยนมือไปสู่ผู้บริโภคเป็นสินค้าที่มีลักษณะที่เคลื่อนที่ได้ทางกายภาพ (Movables) ซึ่งสินค้าเหล่านี้หากมีความบกพร่องในการผลิต หรือการจำหน่ายในแต่ละทอดของการกระจายสินค้าแล้ว ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้อุปโภคหรือบริโภคสินค้านั้น ๆ ย่อมได้รับความเสียหายได้ในที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากต่อการควบคุมและให้การคุ้มครอง ส่วนอสังหาริมทรัพย์ (Immovable) นั้น เนื่องจากลักษณะของสินค้าแล้วถือเป็นทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ กระบวนการจำหน่ายสินค้าไม่มีความรวดเร็วและซับซ้อนเช่นดังสังหาริมทรัพย์ ดังนั้น Consumer Protection Act, 1987 จึงไม่รวมสินค้าประเภทนี้ไว้ในบังคับของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมายด้วย

2. ***ผลิตผลทางการเกษตร*** *(Agricultural produce)*

ผลิตผลทางการเกษตรซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ หมายถึงผลิตผลอันเกิดจากดิน การทำฟาร์มปศุสัตว์ และการประมง[97] ซึ่งผลิตผลทางการเกษตรเหล่านี้โดยหลักจะไม่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเว้นแต่จะผ่านการแปรรูปแล้วท่านั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ Consumer Protection Act, 1987 ต้องการที่จะให้ความคุ้มครองภาคการเกษตรในประเทศโดยไม่ต้องการเพิ่มภาระในด้านต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกร ดังนั้น จึงกำหนดให้ผลิตผลทางการเกษตรที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้วเท่านั้นที่อยู่ภายใต้บังคับที่ต้องรับผิดตามกฎหมาย ทั้งนี้เพราะสินค้าเหล่านี้เป็นสินค้าที่มีผู้ประกอบการเข้ามาเกี่ยวข้อง กระบวนการแปรรูปจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตสินค้า ดังนั้น โอกาสที่ผลิตผลทางเกษตรเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเสี่ยงในการได้รับความเสียหายต่อผู้บริโภคย่อมมีมากขึ้น จึงเป็นเหตุผลที่ผลิตทางการเกษตรที่ผ่านการแปรรูปแล้วเท่านั้นที่ถูกจัดอยู่ในประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ซึ่งเป็นเหตุผลในทำนองเดียวกันกับ EU Directive 85/374/EEC นั่นเอง

3. กระแสไฟฟ้า (electricity)

กระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าประเภทสุดท้าย ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของ Consumer Protection Act, 1987 เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะเดิมทีการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของภาครัฐ แต่ต่อมาได้มีการโอนไปอยู่ในความควบคุมและดูแลของภาคเอกชนในรูปแบบของการสัมปทาน (Concession) ดังนั้น ข้อห่วงใยในเรื่องความปลอดภัยในการบริโภคของประชาชนจึงเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะเอกชนส่วนใหญ่ที่ได้รับสัมปทานนั้นเป็นบริษัทมหาชนจำกัด

---

[97] ***Consumer Protection Act, 1987 Article 1(2)*** “agricultural produce” means any produce of the soil, of stock-farming or of fisheries

(Public company) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ถือหุ้นเป็นจำนวนมาก การตัดสินใจต่าง ๆ ของบริษัทต้องอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันของผู้ถือหุ้น ดังนั้น มีความเป็นไปได้ที่เอกชนต่าง ๆ ซึ่งได้รับสัมปทานการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าจากรัฐเหล่านี้อาจไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในกระบวนการผลิตและการจ่ายไฟฟ้าเท่าที่ควรจะเป็น เพราะห่วงเรื่องภาระต้นทุนทางธุรกิจในกระบวนการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคซึ่งเป็นประชากรของประเทศ ดังนั้น ตาม Consumer Protection Act, 1987 จึงกำหนดให้กระแสไฟฟ้าเป็นหนึ่งในสินค้าที่ต้องรับผิดตามกฎหมายด้วยซึ่งเป็นการกำหนดในทำนองเดียวกันกับ EU Directive 85/374/EEC และ ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

2.3.4 ประเทศไทย

2.3.4.1 พัฒนาการทางกฎหมาย

กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทยทำนองเดียวกับ Product Liability Law ของต่างประเทศ คือ ***พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551*** ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 เป็นต้นมา โดยแนวความคิดในการยกร่างกฎหมายฉบับนี้ออกมาบังคับใช้นั้น นอกจากจะเป็นการมุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยให้ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสมและเป็นธรรมแล้ว ยังมีเจตนารมณ์ในด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้แก่ผู้ประกอบการในประเทศด้วย ทั้งนี้เพราะการที่ผู้ประกอบการในประเทศทำการผลิตและส่งออกสินค้าไปจำหน่ายยังต่างประเทศโดยเฉพาะในสหภาพยุโรป สินค้าที่ส่งเข้าไปจำหน่ายนี้จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย Product Liability ของกลุ่มประเทศสมาชิก แต่เมื่อพิจารณาในทางกลับกันหากผู้ประกอบการในต่างประเทศส่งออกสินค้าเข้ามาจำหน่ายยังประเทศไทย ซึ่งไม่มีกฎหมายทำนองเดียวกันกับ Product Liability Law บังคับใช้ทำให้ต้นทุนของสินค้าถูกลง เพราะไม่จำต้องคำนึงถึงความเสี่ยงอันจะเกิดขึ้นจาก Product Liability Law ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในต้นทุนทางธุรกิจอันส่งผลกระทบถึงความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในประเทศไทย[98] ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าเจตนารมณ์ในการยกร่าง

---

[98] คณะทำงานโครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลอุทธรณ์, <u>เอกสารประกอบการสัมมนา “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย”</u> (กรุงเทพฯ : ศาลอุทธรณ์, 2552), หน้า 9.

กฎหมายฉบับนี้ นอกจากจะมุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว ยังเป็นการเพิ่มความเป็นธรรมในการแข่งขันทางการค้าระหว่างผู้ประกอบการด้วย

เดิมก่อนที่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ซึ่งได้มีการยกร่างขึ้นตามแนวทางของต่างประเทศโดยเฉพาะตาม EU Directive 85/374/EEC จะมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการนั้น ประเทศไทยก็มีแนวทางการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องนี้ทำนองเดียวกันกับกฎหมายของต่างประเทศ คือ การให้ความคุ้มครองในทางสัญญาและการให้ความคุ้มครองในทางละเมิดตามกฎหมายทั่วไป

การให้ความคุ้มครองในทางสัญญาของประเทศไทยนั้น เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องความรับผิดอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามมาตรา 472[99] ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการยกเว้นหรือจำกัดหลักทั่วไปในเรื่อง “ผู้ซื้อต้องระวัง”(caveat emptor)[100] กล่าวคือ เมื่อผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ขายก็ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายโดยปราศจากความชำรุดบกพร่อง ดังนั้น หากทรัพย์สินที่ซื้อขายเกิดความชำรุดบกพร่องผู้ขายก็ต้องมีความรับผิดต่อผู้ซื้อ และที่สำคัญความชำรุดบกพร่องดังกล่าวจะต้องมีอยู่ก่อนแล้วหรือมีอยู่ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย หรืออย่างน้อยที่สุดก็ต้องมีอยู่ในเวลาที่-

---

[99] ***มาตรา 472*** “ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งซื้อขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งใช้เป็นปกติก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้ว หรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่”

[100] อนันต์ จันทรโอภากร, <u>กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law)</u> (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 90.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มีการส่งมอบทรัพย์ที่ซื้อขาย ส่วนความบกพร่องที่มีขึ้นภายหลังจากการซื้อขาย ผู้ขายไม่ต้องรับผิด[101] นอกจากนี้ กฎหมายยังได้บัญญัติเหตุที่ทำให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดไว้ด้วยหากเกิดข้อเท็จจริงตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 473[102] ดังต่อไปนี้

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่าทรัพย์สินนั้นมีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

(2) แม้ผู้ซื้อจะไม่รู้ในเวลาซื้อขาย หากแต่ในเวลาส่งมอบความชำรุดบกพร่องนั้นเห็นประจักษ์อยู่ และผู้ซื้อรับเอาสินค้านั้นไว้โดยไม่ได้อิดเอื้อน

(3) เฉพาะในกรณีของการขายทอดตลาด ซึ่งในเวลาขายทอดตลาด ผู้ขายไม่จำต้องรับผิดสำหรับความชำรุดบกพรองของทรัพย์สินที่ขายนั้น

---

[101] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 459/2514*** “ความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ซื้อขายอันผู้ขายจะต้องรับผิดต่อผู้ซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 นั้น จะต้องเป็นความชำรุดบกพร่องที่มีอยู่ก่อนแล้ว หรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขาย หรือในเวลาส่งมอบทรัพย์สินที่มีการซื้อขาย ส่วนความชำรุดบกพร่องที่มีขึ้นภายหลังผู้ขายหาต้องรับผิดไม่

เครื่องปรับอากาศที่โจทก์ติดตั้งที่ภัตตาคารของจำเลยให้ความเย็นเรียบร้อยดี นับแต่เวลาติดตั้งตลอดมาไม่น้อยกว่า 3-4 เดือน แสดงให้เห็นว่าเครื่องปรับอากาศดังกล่าวมิได้มีความชำรุดบกพร่องอยู่ก่อน หรือในขณะทำสัญญาซื้อขาย หรือในเวลาส่งมอบเลย ดังนั้น การที่เครื่องปรับอากาศให้ความเย็นไม่พอในเวลาต่อมา จึงเป็นความชำรุดบกพร่องที่มีขึ้นภายหลังจากที่จำเลยได้รับมอบ และใช้ประโยชน์มาไม่น้อยกว่า 3-4 เดือน โจทก์หาต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องนี้ไม่ และด้วยเหตุนี้จำเลยจึงไม่มีสิทธิยึดหน่วงราคาที่ยังไม่ได้ชำระตามมาตรา 488 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

[102] ***มาตรา 473*** “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดในกรณีดั่งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่าทรัพย์สินนั้นมีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด

อย่างไรก็ตาม การนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขายมาปรับใช้กับการฟ้องร้องดำเนินคดีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ก็ยังมีข้อจำกัดในการให้ความคุ้มครองอยู่ กล่าวคือ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้ใช้บังคับเฉพาะในระหว่างคู่สัญญา คือ ผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น หากผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้ามาจากผู้ขาย เช่น บุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องของผู้ซื้อซึ่งได้รับความเสียหายย่อมไม่สามารถที่จะฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดตามสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายได้ทำไว้กับผู้ซื้อได้ และก็ไม่เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับใดที่ตีความหมายของความรับผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ให้ขยายไปถึงการคุ้มครองบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายด้วยแต่อย่างใด[103]

นอกจากนี้ แม้ผู้ซื้อจะเป็นผู้เสียหายและได้ทำการฟ้องร้องด้วยตนเองก็ตาม ผู้ซื้อก็สามารถทำได้เพียงฟ้องร้องได้เฉพาะผู้ขายซึ่งเป็นคู่สัญญากับตนเท่านั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้ที่ขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคก็มักจะเป็นเพียงผู้ประกอบการรายย่อย เช่น ผู้ค้าส่ง, ผู้ค้าปลีก เป็นต้น โดยหากมีความเสียหายเกิดขึ้นซึ่งต้องมีการชดใช้ค่าเสียหายเป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบการรายย่อยบางรายก็ไม่อาจที่จะชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าวได้ เพราะไม่มีเงินเพียงพอที่จะชดใช้[104] ดังนั้น การนำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขายมาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงยังมีข้อจำกัดอยู่

ส่วนการดำเนินคดีตามกฎหมายลักษณะละเมิดซึ่งเป็นช่องทางการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายไทยที่มีอยู่เดิมอีกช่องทางหนึ่ง อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 กรณี คือ ความรับผิดทางละเมิดในกรณีทั่วไป และความรับผิดกรณีความเสียหายเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลและทรัพย์อันตราย ดังต่อไปนี้

---

[103] อนันต์ จันทรโอภากร, <u>กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law)</u> (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 93.

[104] เรื่องเดียวกัน.

(1) ความรับผิดทางละเมิดในกรณีทั่วไป (ป.พ.พ. มาตรา 420)

ผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สามารถที่จะฟ้องร้องผู้ผลิต หรือผู้ขายตามหลักเกณฑ์ความรับผิดทางละเมิดทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420[105] ได้โดยในการฟ้องร้องตามมาตรา 420 โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายต้องทำการพิสูจน์ให้ได้ว่าจำเลยกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหาย โดยภาระการพิสูจน์ซึ่งตกแก่โจทก์ดังกล่าวนี้ ถือเป็นการยุ่งยากมาก เพราะข้อเท็จจริงและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการจำหน่ายส่วนใหญ่อยู่ในความรับรู้และความครอบครองของผู้ผลิต[106] และเมื่อพิจารณาถึงแนวทางการวินิจฉัยที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาก็ยังไม่มีความชัดเจนว่าจะสามารถนำหลัก *res ipsa loquitur* ดังที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะพยานของประเทศคอมมอนลอว์โดยเฉพาะในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมาปรับใช้ได้หรือไม่ หรือจะมีวิธีการอย่างไรที่จะลดภาระการพิสูจน์ของทางฝ่ายโจทก์ลงซึ่งในประเด็นนี้พอจะมีคำพิพากษาที่ควรนำมาพิจารณา คือ ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 849/2490*** *ซึ่งศาลได้ทำการวินิจฉัยว่า "เมื่อเกิดไฟไหม้บ้านเช่า แม้ผู้ให้เช่าจะสืบไม่ได้ความว่าไฟเกิดขึ้นด้วยเหตุใด หรือใครทำให้เกิดขึ้นก็ดี เมื่อได้ความว่าไฟเกิดขึ้นในบ้านเช่า ผู้เช่าก็ต้องมีหน้าที่นำสืบแสดงข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นจากความรับผิดถ้าสืบไม่ได้ก็ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากไฟไหม้นั้น"* หรือใน***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 496/2475*** *ซึ่งศาลได้ทำการวินิจฉัยว่า "เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยขับรถยนต์บรรทุกคนโดยสารพลาดตกลงไปในเหวนั้น ย่อมเป็นการสันนิษฐานได้ว่าจำเลยประมาท จึงตกเป็นภาระของจำเลยที่ต้องแสดงให้เห็นว่าเหตุดังกล่าวเป็นเหตุสุดวิสัย ไม่ใช่หน้าที่โจทก์ ถ้าจำเลยพิสูจน์ไม่ได้ก็ต้องมีความรับผิดฐานทำให้คนเจ็บโดยประมาท"* อย่างไรก็ตาม ศาลก็ไม่ได้วางหลักที่ชัดเจนว่าจะสามารถนำหลักการดังกล่าวมาใช้ในคดีประเภทใด หรือกรณีใดบ้าง ซึ่งในประเด็นเหล่านี้ได้มีนักกฎหมายบางท่านให้ทัศนะเป็นที่น่าสนใจไว้ว่า กฎหมายลักษณะพยานของประเทศไทยหาได้วางหลักทั่วไปกรณีที่ข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายใด ฝ่ายนั้นจะต้องมีหน้าที่นำสืบไว้ไม่

---

[105] ***มาตรา 420*** "ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น"

[106] อภิสิทธิ์ มีเสรี, ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคในทางละเมิด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550, หน้า 45.

นอกจากจะแปลความโดยพิจารณาเป็นกรณีตามกฎหมายเฉพาะเรื่องไป[107] ดังนั้น ย่อมกล่าวได้ว่าหลัก *res ipsa loquitur* ไม่ใช่หลักทั่วไปที่จะสามารถนำมาปรับใช้ได้กับทุกกรณีตามกฎหมายลักษณะพยานของประเทศไทย และนอกจากนี้ศาลไทยก็ไม่เคยนำหลักการนี้มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอีกด้วย

(2) ความรับผิดกรณีความเสียหายเกิดจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลและทรัพย์อันตราย (ป.พ.พ. มาตรา 437)

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่ทำการซื้อขายกันนั้น เป็นยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล เช่น รถยนต์ ,เครื่องจักรในโรงงาน หรือทรัพย์อันตราย เช่น สารเคมีต่าง ๆ เป็นต้น ถ้ายานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หรือทรัพย์อันตรายนั้นมีความชำรุดบกพร่องและผู้ขายได้ทำการส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อไปแล้ว หากต่อมาผู้ซื้อได้นำยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลหรือทรัพย์อันตรายดังกล่าวไปใช้ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น กรณีนี้ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 437[108]แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกำหนดให้ผู้ครอบครองหรือผู้ควบคุมดูแลยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล หรือผู้ครอบครองทรัพย์อันตรายเป็นผู้ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าว จึงต้องมีความรับผิดตามมาตรา 437 เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าผู้เสียหายจะอาศัยบทบัญญัติในมาตรานี้ฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ได้ เพราะผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ได้เป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแล อันเป็นองค์ประกอบสำคัญตามกฎหมาย

---

[107] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2545), หน้า 85.

[108] ***มาตรา 437*** "บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใดๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั้นเอง

ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์อันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพหรือโดยความมุ่งหมาย ที่จะใช้หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์นั้นด้วย"

เมื่อได้พิจารณาดังที่ผู้เขียนได้กล่าวตาม (1) และ (2) แล้วจะพบว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายลักษณะละเมิดยังมีข้อจำกัดของการให้ความคุ้มครองอยู่เมื่อเทียบกับพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งได้มีการบังคับใช้ในปัจจุบัน เพราะกฎหมายฉบับนี้ยกร่างขึ้นโดยมีเจตนารมณ์เป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายกรณีนี้ไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งมีการนำหลักการในเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability)เข้ามาปรับใช้ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องที่ว่าจะนำหลัก *res ipsa loquitur* ดังที่ปรากฏในกฎหมายลักษณะพยานของประเทศคอมมอนลอว์มาปรับใช้ในกฎหมายไทยกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้มากน้อยเพียงใด หรือปัญหาในเรื่องข้อจำกัดในการฟ้องร้องที่ผู้เสียหายสามารถที่จะทำการฟ้องร้องผู้ประกอบการที่อยู่ในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าได้ทุกรายไม่จำกัดเฉพาะผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้น

อนึ่ง นอกจากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วข้างต้น การให้ความคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ยังปรากฏอยู่ตามกฎหมายพิเศษซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมสินค้าบางประเภทอีกด้วย เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510, พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 โดยผู้เขียนจะไม่ขอกล่าวในสาระสำคัญ ทั้งนี้เพราะโดยลักษณะของกฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวมีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชน อันเป็นการใช้อำนาจรัฐในการเข้าแทรกแซงเพื่อให้ความคุ้มครองผู้บริโภค อีกทั้งลักษณะการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวก็ให้ความคุ้มครองเฉพาะสินค้าเป็นบางประเภทไม่ได้มีลักษณะของการให้ความคุ้มครองเป็นการทั่วไปเช่นเดียวกับการให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

2.3.4.2 ประเภทของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับประเภทของสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “สินค้า หมายความว่า สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิต หรือนำเข้าเพื่อขาย รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นสามารถแบ่งประเภทสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สังหาริมทรัพย์

สินค้าประเภทแรกที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ คือ สังหาริมทรัพย์ โดยลักษณะของสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวนี้ หมายถึงผลิตภัณฑ์ที่มีรูปร่าง และเคลื่อนที่ได้ทุกชนิด สำหรับเหตุผลที่กำหนดให้สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดจัดเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับที่ต้องรับผิดตามกฎหมายฉบับนี้นั้น เมื่อพิจารณาตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ...(เรื่องเสร็จ 542/2550) ซึ่งมีการให้เหตุผลไว้ว่าโดยลักษณะของการผลิตและการจำหน่ายสินค้าในห่วงโซ่ของการจำหน่ายนั้น สินค้าที่มีลักษณะของการผลิตและการจำหน่ายเปลี่ยนมือไปสู่ผู้บริโภคเป็นสินค้าที่เคลื่อนที่ได้ทางกายภาพ ซึ่งสินค้าเหล่านี้หากมีความบกพร่องในการผลิตหรือการจำหน่ายในแต่ละทอดของการกระจายสินค้าแล้ว ผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้อุปโภคหรือบริโภคสินค้านั้น ๆ ย่อมได้รับความเสียหาย ส่วนอสังหาริมทรัพย์นั้น ไม่อยู่ในข่ายของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย

2. ผลิตผลเกษตรกรรม

ผลิตผลทางเกษตรกรรมนั้น ตามบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ผลิตผลอันเกิดจากเกษตรกรรมต่าง ๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงครั่ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลิตผลที่เกิดจากธรรมชาติ” ซึ่งในประเด็นเรื่องคำนิยามของผลิตผลเกษตรกรรมนี้ เมื่อพิจารณาตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ...(เรื่องเสร็จ 542/2550) แล้วจะพบว่ามีข้อโต้แย้งในประเด็นนี้จากผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเสนอให้ตัดประเด็นนี้ออกจากสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย เนื่องจากมีข้อห่วงใยว่าหากมีการกำหนดให้นิยามของคำว่าสินค้ารวมถึงผลิตผลทางเกษตรกรรมด้วยแล้ว เกษตรกรรายย่อยอาจต้องรับภาระหนักในการพิสูจน์หักล้างว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากสินค้าของตน ซึ่งในทางปฏิบัติคงเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ยังมีเหตุผลเพิ่มเติมว่า จากนิยามของสินค้าที่กำหนดให้หมายความถึงสังหาริมทรัพย์ทุกชนิดนั้น ก็น่าจะครอบคลุมถึงผลิตผลทางเกษตรกรรมได้อยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติเน้นย้ำให้มีความหมายรวมถึงผลิตผลเกษตรกรรมที่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการผลิตอีก

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อผู้บริโภครายใดได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตสินค้ารายนั้นก็ย่อมต้องรับผิดตามกฎหมาย ส่วนเหตุผลของผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ให้ตัดผลิตผลเกษตรกรรมออกจากคำนิยามของสินค้าตามกฎหมายนั้น ก็จะมีผลกระทบต่อบทนิยามคำว่า “ผลิตผลเกษตรกรรม”ด้วย โดยไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดนิยามดังกล่าวไว้เช่นกัน ถ้าเป็นเช่นนี้ผลิตผลเกษตรกรรมที่เกิดจากธรรมชาติก็จะอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อเกษตรกรมากกว่า ดังนั้น ข้อเสนอของผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงไม่เป็นผล

เมื่อพิจารณาตามเหตุและผลในชั้นที่มีการยกร่างฯ ประกอบกับคำนิยามตามบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้วสามารถสรุปได้ว่าโดยหลักผลิตผลเกษตรกรรม (ที่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้ว) เป็นสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ ยกเว้นผลิตผลทางเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ (ยังไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป)

3. กระแสไฟฟ้า

กระแสไฟฟ้าเป็นสินค้าประเภทที่ 3 ซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงเหตุผลของการกำหนดให้กระแสไฟฟ้าเป็นหนึ่งในสินค้าซึ่งอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายด้วยนั้น เมื่อพิจารณาตามตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ...(เรื่องเสร็จ 542/2550) แล้วจะพบว่าประเทศไทยได้นำแนวความคิดในเรื่องนี้มาจาก EU Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป แต่มีข้อที่น่าพิจารณาว่าเหตุผลที่ EU Directive 85/374/EEC กำหนดให้กระแสไฟฟ้าเป็นหนึ่งในประเภทของสินค้าซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมายนั้น ก็เพราะกิจกรรมการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าในสหภาพยุโรปส่วนใหญ่ตกไปอยู่ในความรับผิดชอบดูแลของภาคเอกชนผ่านทางสัญญาสัมปทานจากรัฐ จึงเป็นที่มาของข้อห่วงใยในเรื่องความปลอดภัยขึ้น ส่วนในกรณีของประเทศไทยนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อกรณีนี้เป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีอยู่ 3 หน่วยงาน คือ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตการไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตเป็นผู้จัดหาไฟฟ้าแล้วจำหน่ายแก่การไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จากนั้นการไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคก็จะจำหน่ายให้แก่ประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ดังนั้น จึงมีประเด็นน่าพิจารณาว่าการนำหลักการตามกฎหมายต่างประเทศมากำหนดไว้ในกฎหมายฉบับนี้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะตามกฎหมายของต่างประเทศนั้น กิจกรรมการผลิต

และจำหน่ายไฟฟ้าเป็นอำนาจของภาคเอกชนในการบริหารจัดการ ส่วนกิจกรรมการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าในประเทศไทยนั้น รัฐยังมีอำนาจบริหารจัดการได้เต็มที่ในการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะกระทรวงการคลังถือหุ้นอยู่เกินกึ่งหนึ่ง นั่นเอง

4. สินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ให้อำนาจฝ่ายบริหารสามารถออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าบางประเภทที่เห็นควรให้การยกเว้นไม่ต้องอยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้ได้[109] ซึ่งเมื่อพิจารณาตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ...(เรื่องเสร็จ 542/2550) แล้วจะพบว่ามีประเด็นข้อสังเกตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงความเหมาะสมของการกำหนดยกเว้นสินค้าบางประเภท เช่น สินค้าเกษตร ไฟฟ้า ยา เป็นต้น แต่ในที่สุดคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นควรให้ไปออกข้อยกเว้นในกฎกระทรวงภายหลัง

ในปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค โดยคณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมาย ได้พิจารณาแล้วมีความเห็นให้เสนอออกกฎกระทรวงยกเว้นแก่สินค้าเพียงประเภทเดียว คือ “ผลิตผลทางเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและไม่ได้ผลิตในโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน” ซึ่งอยู่ในระหว่างการดำเนินการประกาศใช้ ซึ่งเหตุผลและสาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงฉบับดังกล่าว สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร ซึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจและไม่มีความสามารถในการพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดตามกฎหมาย จึงสมควรยกเว้นความรับผิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

2. สินค้าเกษตรที่จะได้รับยกเว้น ต้องมีลักษณะดังนี้

---

[109] ***มาตรา 16*** “ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

2.1 *เป็นผลิตผลทางเกษตรกรรมที่ทำขึ้นในประเทศไทย* หมายความว่า ขั้นตอนการผลิตทั้งหมดเกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ไม่รวมถึงผลิตผลทางเกษตรกรรมที่มีบางส่วนเกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น ผลไม้ที่นำเข้าจากต่างประเทศ แต่นำมาแบ่งบรรจุภายในประเทศ เป็นต้น

2.2 *ไม่ได้ผลิตในโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน* หมายความว่า สินค้าเกษตรที่จะได้รับยกเว้นต้องไม่ผ่านกระบวนการผลิตขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดในโรงงาน ซึ่งต้องพิจารณาความหมายของคำว่า “โรงงาน” ตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ประกอบด้วย นั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

หลักทั่วไปเรื่องลูกหนี้ร่วมและแนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

นอกจากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ที่นำมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดของผู้ประกอบการดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในบทที่ผ่านมา ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability law) ยังได้มีการนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วม (Joint and several debtors) มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการอีกด้วย ดังที่ปรากฏตามกฎหมายในเรื่องนี้ของต่างประเทศ เช่น EU Directive, กฎหมายภายในของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ รวมถึงประเทศไทยด้วย ดังนั้น เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงสาระสำคัญของหลักความรับผิดในเรื่องลูกหนี้ร่วม เนื้อหาในบทนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของการกำหนดความรับผิด, ลักษณะของถ้อยคำที่มีการนำมาใช้, ความหมายของลูกหนี้ร่วม และหลักทั่วไปว่าด้วยลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ตลอดจนแนวทางการนำหลักกฎหมายในเรื่องนี้มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงปัญหาของการนำมาปรับใช้ ในบทต่อไป

3.1 หลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม

3.1.1 แนวคิดพื้นฐานของการกำหนดความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม

เหตุที่ต้องมีการกำหนดให้ลูกหนี้แต่ละรายต้องมีความรับผิดต่อเจ้าหนี้ในฐานะลูกหนี้ร่วมนั้น วัตถุประสงค์ประการสำคัญที่สุดก็คือ เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้[1] ทั้งนี้เพราะในการดำเนินธุรกิจการค้าซึ่งต้องมีการใช้เงินลงทุนที่สูงมาก แต่ผู้ที่ลงทุนอาจไม่มีเงินเพียงพอ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกู้เงินเพื่อนำมาลงทุน และในการกู้ยืมเงินโดยทั่วไป ถ้ามีลูกหนี้เพียงคนเดียวในการกู้ยืม เจ้าหนี้อาจมีความเสี่ยงมากที่จะได้รับชำระหนี้ไม่ครบ หรือไม่ได้รับชำระ

---

[1] Saul Litvinoff, Louisiana Civil Law Treastise Vol. 5 : The Law of Obligations (St.Paul Minn. : West Publishing co., 1992), p. 157.

หนี้เลยหากว่ากิจการของลูกหนี้ขาดทุน ดังนั้น การที่มีลูกหนี้หลายคนเข้ามาร่วมรับผิดต่อเจ้าหนี้ในฐานะลูกหนี้ร่วมย่อมเป็นหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ ทำให้เจ้าหนี้ไม่ต้องเสี่ยงต่อการที่ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งในระหว่างลูกหนี้ร่วมมีทรัพย์สินลดน้อยลง หรือไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระหนี้ได้ เช่น เกิดการล้มละลาย เป็นต้น กรณีนี้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นยังคงต้องผูกพันในหนี้นั้นในทำนองซึ่งแต่ละคนจะต้องรับผิดชำระหนี้เต็มจำนวนอยู่[2] โดยจะเห็นได้ว่าการที่เจ้าหนี้กำหนดให้เป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นดีกว่าการที่เจ้าหนี้มีผู้ค้ำประกันเสียอีก ทั้งนี้เพราะความรับผิดของผู้ค้ำประกันโดยหลักนั้น เป็นเพียงลูกหนี้ชั้นสองรองจากลูกหนี้ชั้นต้น[3] กล่าวคือ เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ เจ้าหนี้ต้องเรียกให้ลูกหนี้ชั้นต้นชำระหนี้ก่อน แต่เมื่อลูกหนี้ชั้นต้นผิดนัดไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิเรียกจากผู้ค้ำประกันได้ อย่างไรก็ตาม แม้ลูกหนี้ชั้นต้นจะผิดนัดชำระหนี้ และมีการเรียกร้องจากผู้ค้ำประกัน กรณีนี้ผู้ค้ำประกันก็อาจยกสิทธิที่จะเกี่ยงให้เจ้าหนี้ไปบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ชั้นต้นก่อนได้ ส่วนกรณีลูกหนี้ร่วมนั้น ลูกหนี้แต่ละคนต้องมีความรับผิดร่วมกันเสมือนว่าเป็นลูกหนี้คนเดียวกัน โดยเจ้าหนี้สามารถที่จะบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ร่วมคนใดก็ได้[4] และหากเจ้าหนี้เลือกที่จะบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งแล้ว ลูกหนี้ร่วมคนนั้นจะเกี่ยงในทำนองเดียวกับผู้ค้ำประกันไม่ได้ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายลักษณะต่าง ๆ เช่น กฎหมายลักษณะละเมิดที่บัญญัติให้บุคคลที่ร่วมกันทำละเมิดเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ถูกกระทำละเมิดที่เป็นเจ้าหนี้ให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน โดยไม่ให้ผู้ร่วมกระทำละเมิดแต่ละคนกล่าวอ้างต่อผู้เสียหายว่าตนต้องรับผิดตามส่วนของตนเท่านั้น ซึ่งกรณีนี้ผู้กระทำละเมิดแต่ละคนจะต้องรับผิดในค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เสียหายในทำนองที่จะต้องชำระโดยสิ้นเชิง[5] หรือในกรณีเรื่องนายจ้างลูกจ้าง ซึ่งนายจ้างจะต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง โดยนอกจากเหตุผลเพราะนายจ้างเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติงานของลูกจ้างแล้ว ยังมี

---

[2] เสริม วินิจฉัยกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515), หน้า 254.

[3] จิ๊ด เศรษฐบุตร (แก้ไขเพิ่มเติมโดยดาราพร ถิระวัฒน์), หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้ พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 108.

[4] จิตติ ติงศภัทิย์ และยล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452 (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503), หน้า 97.

[5] Saul Litvinoff, Louisiana Civil Law Treastise Vol. 5, supra note 1, p. 157.

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เพื่อประโยชน์ต่อผู้เสียหายซึ่งถูกกระทำละเมิดให้มีโอกาสได้รับค่าสินไหมทดแทนครบตามจำนวน ทั้งนี้เพราะนายจ้างเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าลูกจ้าง[6]

เมื่อพิจารณาตามเหตุดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วข้างต้น ย่อมสรุปได้ว่าประโยชน์ที่เจ้าหนี้จะได้รับจากการกำหนดให้ลูกหนี้ต้องรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วมนั้น ก็คือ การที่เจ้าหนี้จะมีโอกาสได้รับชำระหนี้ที่แน่นอน หรือเป็นหลักประกันที่แน่นอนแก่เจ้าหนี้ในการที่จะได้รับชำระหนี้ หากลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งไม่สามารถที่จะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ได้ เจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิงไม่ว่าจะเป็นลูกหนี้ร่วมที่เกิดจากการตกลงในสัญญา หรือลูกหนี้ร่วมที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายก็ตาม

3.1.2 ลักษณะของถ้อยคำที่ใช้ในหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วม

ในเบื้องต้น ก่อนที่จะได้กล่าวถึงความหมายของลูกหนี้ร่วมว่ามีความหมายประการใด และมีสาระสำคัญเช่นใดนั้น มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยที่กำหนดความรับผิดของลูกหนี้หลายคนในหนี้รายเดียวกันนั้น มีการใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกันอยู่หลายคำ เช่น รับผิดร่วมกัน, ร่วมกันรับผิด, เป็นลูกหนี้ร่วมกัน, รับผิดเช่นอย่างลูกหนี้ร่วม หรือรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้ เป็นต้น ดังนั้น ย่อมมีประเด็นให้พิจารณาว่าคำศัพท์เหล่านี้มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร โดยหากพิจารณาจากบทบัญญัติที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* เป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งคำเหล่านี้ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้[7]

<u>กลุ่มที่ 1</u> กลุ่มที่ใช้คำว่า *"รับผิดร่วมกัน"*(มาตรา 618,1050,1365 วรรคแรก), *"รับผิดร่วมกับ"*(มาตรา 429, 430), *"ร่วมกันรับผิด"*(มาตรา 425, 432 วรรคหนึ่ง,967 วรรคหนึ่ง) หรือ*"เป็นลูกหนี้ร่วมกัน"*(มาตรา 1490) ซึ่งถ้อยคำเหล่านี้แม้จะมีการใช้ศัพท์ที่แตกต่างกันก็ตาม

---

[6] พจน์ ปุษปาคม, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด</u>, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : กรุงสยามการพิมพ์, 2525), หน้า 243.

* บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงใน***หัวข้อ 3.1.2*** หากไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นให้หมายความถึงบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

[7] วรวุฒิ เลาลัคนา, <u>หลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม</u>, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 15-20. และเพียงฤทัย พรรณศิริชัย, <u>ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม : ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายตั๋วเงิน</u>, ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, หน้า 9.

แต่เมื่อพิจารณาจากคำแปลภาษาอังกฤษของบรรดาถ้อยต่าง ๆข้างต้นแล้วจะพบว่า กลุ่มคำเหล่านี้ใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษคำเดียวกัน คือ *"Jointly liable"* ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าแม้จะมีการใช้ถ้อยคำที่แตกต่างกัน แต่โดยนัยทางความหมายแล้วเหมือนกัน คือ การร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วม ทั้งนี้เพราะต่างเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่กล่าวถึงนิติสัมพันธ์ที่มีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ในหนี้รายเดียวกันโดยเจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ได้จนสิ้นเชิง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของลูกหนี้ร่วม[8]

<u>กลุ่มที่ 2</u> กลุ่มที่ใช้คำว่า *"รับผิดเช่นอย่างลูกหนี้ร่วม"* (มาตรา 301) หรือ *"รับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกัน"*(มาตรา 682 วรรคสอง) โดยทั้งสองถ้อยคำนี้ แม้จะมีการใช้ศัพท์ที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาจากคำแปลภาษาอังกฤษแล้วจะพบว่าใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษคำเดียวกัน คือ *"Liable as joint debtors"* อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสภาพของหนี้ตามมาตรา 301[9] จะเป็นหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้จึงมีส่วนที่เหมือนกันกับลูกหนี้ร่วม คือ ลูกหนี้แต่ละคนจะต้องรับผิดในการชำระหนี้ทั้งหมดต่อเจ้าหนี้โดยสิ้นเชิง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการเป็นลูกหนี้ร่วมกันก็ตาม แต่ในกรณีของบุคคลหลายคนเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้มีความแตกต่างจากลูกหนี้ร่วมตามกลุ่มที่ 1 อยู่หลายประการ เช่น เหตุที่ก่อให้เกิดหนี้ร่วมตามกลุ่มที่ 1 นั้นเกิดจากวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้เกิดหลักประกันแก่เจ้าหนี้ ส่วนเหตุที่ก่อให้เกิดหนี้ร่วมตามมาตรา 301 เกิดจากข้อเท็จจริง ไม่มีความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้น ในเรื่องหนี้แบ่งไม่ได้ หากข้อเท็จจริงที่ทำให้หนี้ไม่สามารถแบ่งได้หายไปหรือหมดไป เช่น วัตถุแห่งหนี้กลายสภาพเป็นค่าเสียหายเมื่อใดความแบ่งไม่ได้ก็หายไปเพราะหนี้เงินนั้นแบ่งได้เสมอ กรณีต่างจากหนี้ร่วมที่แม้หนี้นั้นจะกลายสภาพเป็นเงินก็ตาม ก็ยังถือว่าหนี้ดังกล่าวมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอันลูกหนี้นั้นย่อมผูกพันร่วมกันไม่อาจแบ่งแยกได้ต่อเจ้าหนี้อยู่เช่นเดิม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[8] โสภณ รัตนากร, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป</u>, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 369.

[9] ***มาตรา 301*** "ถ้าบุคคลหลายคนเป็นหนี้อันจะแบ่งกันชำระไม่ได้ ท่านว่าบุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดเช่นอย่างลูกหนี้ร่วม"

ส่วนหลักความรับผิดในกรณีที่มีบุคคลหลายคนเข้าเป็นผู้ค้ำประกันในหนี้รายเดียวกันตามมาตรา 682 วรรคสองนั้น[10] มีความแตกต่างจากลูกหนี้ร่วมตามกลุ่มที่ 1 เช่นกัน กล่าวคือ ถึงแม้ว่าผู้ค้ำประกันหลายคนจะมีเจตนาร่วมกันทำสัญญาค้ำประกันในหนี้รายเดียวกันก็ตาม แต่ผู้ค้ำประกันยังมีฐานะเป็นผู้ค้ำประกันอยู่ ดังนั้น สิทธิต่าง ๆ ของผู้ค้ำประกันตามกฎหมายในเรื่องค้ำประกันก็ยังคงมีอยู่ เช่น เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไป นอกจากจะไล่เบี้ยเอาจากผู้ค้ำประกันด้วยกันเองได้ตาม มาตรา 296[11] ประกอบมาตรา 229(3)[12] แล้วผู้ค้ำประกันยังสามารถที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ชั้นต้นได้อีกด้วย

<u>กลุ่มที่ 3</u> กลุ่มที่ใช้คำว่า*"รับผิดร่วมกันกับลูกหนี้"*(มาตรา 691) โดยคำแปลในภาษาอังกฤษใช้คำว่า ***"is bound jointly with the debtor"*** ซึ่งมาตรา 691 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าผู้ค้ำประกันต้องรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันย่อมไม่มีสิทธิดังกล่าวไว้ในมาตรา 688, 689 และ 690" ซึ่งสามารถตีความได้ว่า กรณีนี้ไม่ได้ทำให้ผู้ค้ำประกันเป็นลูกหนี้ร่วมอย่างเต็มตัว เพราะผู้ค้ำประกันไม่ได้มีเจตนาที่จะเข้าร่วมเป็นลูกหนี้กับลูกหนี้ชั้นต้น ผู้ค้ำประกันยังมีฐานะเป็นผู้ค้ำประกันอยู่ เพียงแต่ไม่มีสิทธิตามมาตรา 688 – 690 เท่านั้น[13] ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากความหมายของลูกหนี้ร่วมในกลุ่มที่ 1 นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างจากลูกหนี้ร่วมในกลุ่มที่ 2 คือ

---

[10] ***มาตรา 682 วรรคสอง*** "ถ้าบุคคลหลายคนยอมตนเข้าเป็นผู้ค้ำประกันในหนี้รายเดียวกันไซร้ ท่านว่าผู้ค้ำประกันเหล่านั้นมีความผิดอย่างลูกหนี้ร่วมกัน แม้ถึงว่าจะมิได้เข้ารับค้ำประกันรวมกัน"

[11] ***มาตรา 296*** "ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคน ต่างต้องรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระนั้น เป็นอันจะเรียก เอาจากคนนั้นไม่ได้ไซร้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งจำต้องออกส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับใช้ แต่ถ้าลูกหนี้ร่วมกันคนใด เจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้อันร่วมกันนั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้ คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป"

[12] ***มาตรา 229*** "การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย และย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(3) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้นั้น และเข้าใช้หนี้นั้น"

[13] ชุมพล จันทราทิพย์, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะค้ำประกัน จำนอง จำนำ</u>, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 29.

โดยลักษณะของความรับผิดในกลุ่มที่ 3 ลูกหนี้จะมีฐานะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คนหนึ่งเป็นผู้ค้ำประกันส่วนอีกคนหนึ่งเป็นลูกหนี้ แต่ความรับผิดในกลุ่มที่ 2 เป็นกรณีที่บุคคลหลายคนมีฐานะที่เท่าเทียมกัน คือ เป็นลูกหนี้เหมือนกันหรือเป็นผู้ค้ำประกันเหมือนกัน อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงผลทางกฎหมายในความรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกันกับเจ้าหนี้แล้ว จะเห็นได้ว่าการที่ผู้ค้ำประกันไม่อาจยกสิทธิในการเกี่ยงตามมาตรา 688 – 690[14] ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้นั้น ทำให้เจ้าหนี้สามารถที่จะเรียกให้ลูกหนี้ หรือผู้ค้ำประกันคนใดคนหนึ่งชำระหนี้โดยสิ้นเชิงได้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถือเป็นสาระสำคัญที่สุดของหลักการในเรื่องลูกหนี้ร่วม ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าแม้คำศัพท์ที่ใช้ในกลุ่มที่ 3 จะมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากลักษณะของความรับผิดต่อเจ้าหนี้ข้างต้นแล้ว ยังคงสามารถที่จะจัดให้อยู่ในลักษณะของลูกหนี้ร่วมได้

3.1.3 **ความหมายของ “ลูกหนี้ร่วม”**

กฎหมายว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมนั้นไม่ได้บัญญัติความหมายของลูกหนี้ร่วมไว้โดยชัดเจนว่ามีความหมายอย่างไร และกรณีใดบ้างที่เป็นลูกหนี้ร่วม แม้ในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก็ไม่ได้มีนิยามไว้เช่นกัน จึงเกิดปัญหาในการพิจารณาว่ากรณีใดบ้างที่เป็นลูกหนี้ร่วม และกรณีใดบ้างที่เป็นลูกหนี้หลายคนแต่ไม่ใช่ลูกหนี้ร่วม เหตุที่ต้องมีการพิจารณาเช่นนี้ก็เพราะการเป็นลูกหนี้ร่วมหรือไม่ จะก่อให้เกิดสิทธิ หน้าที่และความรับผิดที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นความรับผิดต่อเจ้าหนี้ หรือความรับผิดระหว่างลูกหนี้ด้วยกันเอง ซึ่งในกรณีนี้แม้จะไม่ได้มีการนิยามคำศัพท์ไว้โดยเฉพาะก็ตาม แต่เมื่อพิเคราะห์จากหลักกฎหมายในเรื่องลูกหนี้ร่วมแล้ว นักกฎหมายหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้ ดังนี้

---

[14] ***มาตรา 688*** “เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนก็ได้ เว้นแต่ ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต”

มาตรา 689 “ถึงแม้จะได้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดั่งกล่าวมาในมาตราก่อนนั้นแล้วก็ตาม ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้ว่าลูกหนี้นั้นมีทางที่จะชำระหนี้ได้ และการที่จะบังคับลูกหนี้นั้นจะไม่เป็นการยากไซร้ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องบังคับการชำระหนี้รายนั้นเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน”

มาตรา 690 “ถ้าเจ้าหนี้มีทรัพย์ของลูกหนี้ยึดถือไว้เป็นประกันไซร้ เมื่อผู้ค้ำประกันร้องขอ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องให้ชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินซึ่งเป็นประกันนั้นก่อน”

E.J. Cohn & Emest J. Schuster นักกฎหมายชาวเยอรมัน ได้ให้ความหมายของลูกหนี้ร่วม (Gesamtschuldner) ไว้ว่า “กรณีที่มีลูกหนี้หลายคน เป็นหนี้ในการชำระหนี้อย่างเดียวกัน โดยลูกหนี้แต่ละคนจะผูกพันในผลที่ต้องชำระหนี้โดยสิ้นเชิง แต่เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนเพียงครั้งเดียว”[15]

ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ และอาจารย์ยล ธีรกุล ได้ให้ความหมายของลูกหนี้ร่วมไว้ว่า “กรณีที่มีหลายคนเป็นลูกหนี้ในหนี้อันเดียวกัน โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจะต้องรับผิดใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ เจ้าหนี้จะเรียกเอาหนี้จากคนหนึ่งคนใดเต็มจำนวนก็ได้ เสมือนหนึ่งว่าเป็นลูกหนี้คนเดียวกัน”[16]

ศาสตราจารย์ (พิเศษ) โสภณ รัตนากร ได้ให้ความหมายของลูกหนี้ร่วมไว้ว่า “ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนจะต้องรับผิดชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยสิ้นเชิง ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมแต่ละคน และทุกคนมีอยู่เต็มที่ตามที่เจ้าหนี้มีสิทธิในหนี้นั้น คล้ายกับว่าลูกหนี้ทุกคน และแต่ละคนมีหนี้อย่างเดียวกันที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้ เพียงแต่ว่าถ้าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ครบถ้วนเมื่อใดแล้วจะเรียกร้องเกินกว่านั้นอีกไม่ได้”[17]

ส่วนความหมายของลูกหนี้ร่วมที่ใช้ในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น มีลักษณะที่แตกต่างจากประเทศอื่น เพราะมีคำที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องลูกหนี้ร่วมอยู่สองคำ คือ Joint debtors และ Joint and several debtors* โดยแต่ละคำมีความหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

---

[15] Emest J. Schuster, The Principle of German Civil Law (Oxford : The Clarendon Press,1907), p. 204.

[16] จิตติ ติงศภัทิย์ และยล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452 (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503), หน้า 95.

[17] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2548), หน้า 95.

* *Joint debtors* ได้รับการแปลว่า ***“ลูกหนี้ที่รับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน”*** และ *Joint and several debtors* ได้รับการแปลว่า ***“ลูกหนี้ที่รับผิดร่วมกันและแทนกัน”*** ซึ่งแปลโดยศาสตราจารย์ (พิเศษ) โสภณ รัตนากร (โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2548), หน้า 379 -380.)

Joint debtors หมายถึง “ลูกหนี้ที่รับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน” โดยกรณีนี้เจ้าหนี้จะเรียกให้ชำระหนี้ได้ จะต้องเรียกให้ลูกหนี้ทุกคนชำระหนี้พร้อมกัน จะเรียกให้ชำระแยกกันไม่ได้ ถ้าลูกหนี้คนใดคนหนึ่งชำระหนี้ไม่ได้ หนี้ก็จะกลายเป็นพ้นวิสัย”[18] ส่วนคำว่า ***Joint and Several debtors*** หมายความว่า “ลูกหนี้ที่รับผิดร่วมกันและแทนกัน โดยกรณีนี้เจ้าหนี้อาจจะเรียกให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งชำระหนี้โดยสิ้นเชิงก็ได้ เมื่อลูกหนี้คนใดชำระหนี้แล้ว หนี้นั้นก็เป็นอันระงับไป”[19] มีข้อน่าสังเกตว่าความรับผิดในรูปแบบของ Joint debtors ตามกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ไม่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน[20]และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย ดังนั้น ลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศไทยจึงมีลักษณะเช่นเดียวกันกับ Joint and Several debtors ตามกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ นั่นเอง

ดังนี้ เมื่อได้พิจารณาจากการให้ความหมายของลูกหนี้ร่วมตามทัศนะของนักกฎหมายแต่ละท่านข้างต้นแล้ว อาจสรุปเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงสาระสำคัญของ ***“ความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม”*** ได้ 3 ประการ คือ

1. มีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ ในการที่จะเป็นลูกหนี้ร่วมได้นั้น จะต้องปรากฏว่ามีบุคคลหลายคนเข้ามาผูกพันอยู่ในมูลหนี้เดียวกัน เพราะหากมีลูกหนี้ที่จะต้องรับผิดเพียงคนเดียวก็ไม่เกิดปัญหาเรื่องลูกหนี้ร่วมขึ้น โดยบุคคลหลายคนซึ่งเข้ามาผูกพันกันนี้อาจเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้[21]

2. ลูกหนี้หลายคนมีความผูกพันร่วมกันในมูลหนี้เดียวกันอันไม่อาจแบ่งแยกได้ จากแนวความคิดพื้นฐานของการเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้น เนื่องจากเมื่อเกิดหนี้ร่วมขึ้น หนี้ร่วมนี้ไม่อาจแบ่งแยกได้ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ลูกหนี้มีความผูกพันร่วมกันทุกส่วน ลูกหนี้จึงไม่สามารถที่จะแบ่งชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้

3. ลูกหนี้แต่ละคนจำต้องชำระหนี้โดยสิ้นเชิงเพียงครั้งเดียว กล่าวคือ ลูกหนี้แต่ละคนอาจถูกเรียกร้องให้ชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิงเพียงครั้งเดียว เจ้าหนี้มีสิทธิเลือกที่จะบังคับ

---

[18] Saul Litvinoff, Louisiana Civil Law Treastise Vol. 5, supra note 1, p. 167.

[19] ibid, p.168.

[20] Emest J. Schuster, supra note 15, p.207.

[21] ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549), หน้า 248.

ชำระหนี้จากลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งโดยสิ้นเชิงหรือจากลูกหนี้ร่วมทุกคนโดยสิ้นเชิงแต่เพียงครั้งเดียวก็ได้ตามความพอใจของเจ้าหนี้ ลูกหนี้ไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธความรับผิดโดยให้เจ้าหนี้ไปบังคับเอากับลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้

เมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการข้างต้นแล้วจะเห็นว่า ลักษณะของลูกหนี้ร่วมซึ่งมีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้นั้น มีลักษณะใกล้เคียงกับหนี้ที่แบ่งไม่ได้ (Indivisible obligation)* ที่มีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ อย่างไรก็ตาม หนี้ทั้งสองประเภทก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่ทั้งด้านเหตุในการก่อให้เกิดหนี้ และผลทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

ก. เหตุที่ก่อให้เกิดหนี้[22] กรณีลูกหนี้ร่วมนั้น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยเจตนาของคู่กรณีตกลงกัน หรือโดยผลของกฎหมายก็ตาม ล้วนแต่มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งชำระหนี้ทั้งหมดได้ ถ้าลูกหนี้คนนั้นไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้ก็ยังมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้คนอื่นชำระหนี้ได้อีก แต่หนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้นั้น ไม่ได้เกิดขึ้นโดยมีความมุ่งหมายเพื่อเป็นหลักประกันหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แต่อย่างใด หากแต่เกิดโดยสภาพของทรัพย์อันเป็นวัตถุในการชำระหนี้นั้นเองที่ไม่สามารถแบ่งชำระได้

ข. การปฏิบัติชำระหนี้[23] กรณีลูกหนี้ร่วมนั้น ไม่จำเป็นต้องมีแต่เฉพาะการชำระหนี้ที่สภาพความเป็นจริงเป็นการชำระหนี้ที่มีการส่งมอบทรัพย์ กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการที่แบ่งชำระไม่ได้เท่านั้น แต่ยังอาจเกิดขึ้นได้แม้การชำระหนี้ตามสภาพความเป็นจริงจะเป็นการชำระหนี้โดยการส่งมอบทรัพย์ หรือกระทำการที่แบ่งชำระได้ก็ตาม ดังนั้น จึงมีผลให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งอาจขอปฏิบัติการชำระหนี้เพียงบางส่วนโดยความยินยอมของเจ้าหนี้ได้ แต่การชำระหนี้นั้นไม่ทำ

---

* ***หนี้ที่แบ่งไม่ได้*** คือ หนี้ที่ไม่อาจแบ่งชำระเป็นส่วน ๆ ได้ และการชำระหนี้ต้องชำระทั้งหมดในคราวเดียวกัน (ฎ.534/2534, ฎ.4712/2539) เช่น หนี้งดเว้นกระทำการ หรือหนี้ส่งมอบทรัพย์ที่แบ่งไม่ได้โดยสภาพ (มาตรา 142) เช่น รถยนต์ 1 คัน, สุนัข 1 ตัว เป็นต้น หรือแบ่งไม่ได้โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย เช่น หุ้นของบริษัท (มาตรา 1118), ส่วนควบ (มาตรา 144), ภาระจำยอม (มาตรา 1394,1395), สิทธิจำนอง (มาตรา 717) เป็นต้น ซึ่งหนี้ที่แบ่งไม่ได้นี้ ลูกหนี้จะต้องรับผิดในการชำระหนี้ทั้งหมดต่อเจ้าหนี้ในคราวเดียวจะไม่สามารถแบ่งชำระได้

[22] Marcel Femand Planiol, Treatise on The Civil Law, Translated by The Louisiana State Law Institute,11th edition,3 vol.(Louisiana:Louisiana State Law Institute,1939),p. 426.

[23] ibid.

ให้หนี้ระงับไป หนี้จะระงับได้ก็ต่อเมื่อมีการปฏิบัติชำระหนี้แล้วโดยสิ้นเชิง แต่ในกรณีหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้นั้น มีได้เฉพาะแต่การชำระหนี้ที่สภาพความเป็นจริงเป็นการชำระหนี้ที่มีการส่งมอบหรือกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการที่แบ่งชำระไม่ได้เท่านั้น จึงมีผลให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่ง หรือทั้งหมดไม่สามารถขอปฏิบัติชำระหนี้เพียงบางส่วนได้

ค. ผลทางกฎหมาย[24] กรณีลูกหนี้ร่วมนั้น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้จะมีหลักการกระทำแทน (Principle of Representation) อยู่เบื้องหลัง กล่าวคือ การที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งกระทำการใดที่เป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่น ถือว่าเป็นการกระทำแทนลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย แต่ถ้าการกระทำใดที่เป็นโทษต่อลูกหนี้ร่วมคนใดจะไม่มีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่น แต่กรณีหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้นั้น จะไม่นำหลักการกระทำแทนมาใช้ กล่าวคือ การกระทำของลูกหนี้คนใดคนหนึ่งจะไม่มีผลไปถึงลูกหนี้คนอื่น เว้นแต่จะขัดกับสภาพแห่งหนี้นั้นเอง

3.2 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย

3.2.1 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี[25]

3.2.1.1 การเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วม

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีแล้ว จะพบว่าลูกหนี้ร่วม (Gesamtschuldner) สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งโดยเจตนาของคู่กรณี โดยบทบัญญัติของกฎหมาย และโดยการรับรองของศาลในกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้[26]

---

[24] ibid, p. 427.

[25] บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงใน***หัวข้อ 3.2.1*** หากไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นให้หมายความถึงบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ***(The German Civil Code)*** ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 2002 ซึ่งได้รับการแปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษโดย ***Professor Dr.Heinz J. Dielmann.*** (Heinz J. Dielmann, The German Civil Code of 1 August 2002 [online], 4 January 2011, Available from http://www.utexas.edu/law/academics/centers/transnational.1199.)

[26] E.J. Cohn, Manual of German Law Volume 1 (New York : Oceana Publishing, Inc., 1968), p. 128 – 129.

ก. ถ้าลูกหนี้หลายคนร่วมกันผูกพันโดยสัญญาในการชำระหนี้ ในหนี้ที่แบ่งชำระได้ (มาตรา 427) [27]

ข. ถ้าลูกหนี้หลายคนเป็นหนี้ในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้ (มาตรา 431) [28]

ค. โดยที่กฎหมายกำหนดให้รับผิดร่วมกัน เช่น กรณีผู้ค้ำประกันหลายคนในหนี้รายเดียวกัน (มาตรา 769) [29], กรณีลูกหนี้คนหนึ่งมีทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกหลายคน และทรัพย์มรดกยังไม่ได้มีการแบ่งระหว่างทายาท โดยกฎหมายกำหนดให้บรรดาทายาทเหล่านั้นมีความรับผิดต่อเจ้าหนี้ในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมกัน (มาตรา 2058) [30], กรณีบุคคลหลายคนกระทำละเมิดร่วมกันในความเสียหายอย่างเดียวกัน (มาตรา 840(1)) [31]

---

[27] ***Section 427 : Joint contractual duty*** "If by contract several persons bind themselves jointly to effect a divisible performance, they are liable, in case of doubt, as joint debtors." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.427)

[28] ***Section 431 : More than one obligor of indivisible performance*** "If several persons owe an indivisible performance they are liable as joint debtors." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.431)

[29] ***Section 769 : Co-suretyship*** "If several person make themselves guarantors for the same obligation they are liable as joint debtors, even although they do not assume the guaranty jointly." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.769)

[30] ***Section 2058 : Joint and several liability*** "The heirs are liable as joint and several debtors for the common obligations of the estate." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.2058)

[31] ***Section 840 : Liability of more than one person*** (1) "If several persons are jointly responsible for the damages arising from a delict, they are liable as joint debtors" (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.840)

ง. โดยศาลรับรองให้รับผิดร่วมกันเมื่อมีความเกี่ยวพันระหว่างลูกหนี้ในวัตถุประสงค์ร่วมกัน เช่น สถาปนิก และช่างก่อสร้างอาคารจะต้องรับผิดร่วมกันในความชำรุดบกพร่องในการก่อสร้างอาคาร[32]

จ. ความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Produkthaftungsgesetz – ProdHaftG) ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในฐานะลูกหนี้ร่วมกัน*

3.2.1.2 **ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้**

ในประเด็นเรื่องความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 421[33] วางหลักให้เจ้าหนี้สามารถที่จะทำการฟ้องร้องลูกหนี้ร่วมทั้งหมด หรือทำการฟ้องลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งให้ชำระหนี้เพียงบางส่วน หรือให้ชำระหนี้ทั้งหมดได้โดยอาจฟ้องพร้อมกัน หรือตามลำดับกันก็ได้ แต่ถ้าเจ้าหนี้เลือกฟ้องลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งแล้วลูกหนี้กลับมีความสามารถชำระได้เพียงบางส่วนเท่านั้น กรณีนี้เจ้าหนี้ก็ยังสามารถทำการฟ้องร้องให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นชำระหนี้ส่วนที่เหลือได้อีก จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้จนสิ้นเชิง นอกจากนี้ ยังอาจมีความเป็นไปได้ที่คู่สัญญาจะตกลงกันว่าเจ้าหนี้จะสามารถฟ้องลูกหนี้ให้ชำระหนี้ได้เพียงกรณีที่ฟ้องลูกหนี้พร้อมกันทุกคนเท่านั้น เช่น A ทำสัญญากับ B และ C เพื่อให้ทำการโฆษณาสินค้ารายการหนึ่ง โดย B มีความชำนาญทางเทคนิคบนเวที และ C มีความสามารถในการผลิตรายการซึ่ง B และ C จะผลิตงานนี้ร่วมกันให้แก่ A ในกรณีนี้มีการทำข้อตกลงกันไว้ว่า A จะสามารถเรียกร้องให้มีการชำระหนี้ได้ก็ต่อเมื่อเป็นการเรียกร้องจากลูกหนี้ร่วมทั้งสองรายพร้อม

---

[32] Werner F. Ebke and Matthew W. fimkin, An Introduction to German Law (Hague : Kluwer Law International, 1996), p. 189.

* ผู้เขียนจะได้กล่าวโดยละเอียดใน***หัวข้อ 3.3.2*** (หน้า 107-119.)

[33] ***Article 421 : Joint and several debtors*** "If several persons owe one performance in such manner that is bound to effect the whole performance, but the creditor is entitled to demand the performance only once (joint debtors), the creditor may demand the performance at his option from any one of the debtors, in whole or in part, until the whole performance has been effected all of the debtors remain bound." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.421)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กันเท่านั้น ดังนี้ ถ้าลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งตาย การชำระหนี้ดังกล่าวก็ตกเป็นพ้นวิสัยทันที เจ้าหนี้คือ A จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งที่ยังมีชีวิตอยู่ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติข้อตกลงเช่นนี้จะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้น้อยมากจึงไม่เกิดขึ้นบ่อยนัก เพราะต้องเป็นกรณีที่ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนมีความสำคัญในความสำเร็จของงานโดยต้องปฏิบัติการชำระหนี้ร่วมกันขาดคนใดคนหนึ่งไม่ได้[34]

3.2.1.3 **ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้**

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้นั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ได้กล่าวถึงหลักการกระทำแทนไว้แต่อย่างใด แต่เมื่อพิจารณาจากผลทางกฎหมายในประเด็นนี้ อาจกล่าวได้ว่าในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้มีพื้นฐานมาจาก***หลักการกระทำแทน*** ***(Representation)*** กล่าวคือ การกระทำโดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวมูลหนี้ร่วมจะมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย เสมือนหนึ่งว่าลูกหนี้ร่วมคนนั้นได้กระทำการแทนลูกหนี้ร่วมทุกคน โดยสามารถพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมาย ดังต่อไปนี้[35]

1. การชำระหนี้โดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิม หรือการกระทำการอื่นแทนการชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยเจ้าหนี้ยอมรับ หรือการหักกลบลบหนี้ หรือโดยการวางทรัพย์ ซึ่งการกระทำต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น จึงมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย (มาตรา 422(1))[36] และเฉพาะสิทธิในการขอหักกลบลบหนี้ ถือเป็นสิทธิเฉพาะตัวของลูกหนี้ร่วมคนที่มีสิทธิต่อเจ้าหนี้เท่านั้น ลูกหนี้ร่วมคนอื่นไม่สามารถที่จะยกขึ้นกล่าวอ้างได้ (มาตรา 422(2))[37]

---

[34] E.J. Cohn, supra note 26, p.129.

[35] Ernest J. Schuster, supra note 15, p. 206-207.

[36] ***Article 422*** : ***Effect of fulfilment*** "(1) Fulfilment of the obligation by one joint debtor is effective in favor of the other debtors. The same applies to any act or performance in lieu of fulfillment of the obligation, to deposit and to set–off." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.422)

[37] ***Article 422*** : ***Effect of fulfilment*** "(2) A claim belonging to one of the joint debtors may not be set off by the other debtors." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.422)

2. การที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง จะเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นในส่วนที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้คนนั้น ส่งผลให้หนี้ในส่วนของลูกหนี้ร่วมคนอื่นในส่วนที่เจ้าหนี้ได้ปลดระงับไปด้วย (มาตรา 423)[38]

3. การผิดนัดของเจ้าหนี้ เมื่อมีการเสนอขอปฏิบัติชำระหนี้โดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง และเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้ กรณีนี้ถือว่าเจ้าหนี้ผิดนัด ซึ่งส่งผลเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น (มาตรา 424)[39] โดยถือว่าเจ้าหนี้ได้ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย

ส่วนการกระทำโดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่เป็นโทษต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่น จะมีผลเป็นการเฉพาะตัวของลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้น เช่น การที่เจ้าหนี้ได้ส่งคำบอกกล่าวเพื่อให้ชำระหนี้ไปยังลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง คือ A B และ C ที่ตกลงร่วมกันจะชำระหนี้ให้แก่ D และหนี้ได้ถึงกำหนดเวลาชำระแล้ว D ได้ส่งคำบอกกล่าวชำระหนี้มายัง A คนเดียว แต่ A ผิดนัดไม่ยอมปฏิบัติชำระหนี้ตามคำบอกกล่าว กรณีนี้ตามกฎหมายมีเพียง A เท่านั้น ที่จะต้องรับผิดในหนี้พร้อมทั้งชำระดอกเบี้ยต่อ D เจ้าหนี้ ส่วนลูกหนี้ร่วมคนอื่นจะรับผิดเฉพาะในต้นเงินเท่านั้น หรือกรณีที่อายุความสะดุดหยุดลง เช่น เมื่อ D เจ้าหนี้ได้ทำการฟ้องร้อง A เพียงคนเดียวเพื่อบังคับชำระหนี้ สำหรับการชำระหนี้ที่ A B และ C ต้องรับผิดร่วมกันในฐานะลูกหนี้ร่วมตามตัวอย่างข้างต้น กรณีนี้เจ้าหนี้ไม่สามารถที่จะอ้างได้ว่าอายุความของ B และ C ได้สะดุดหยุดลงด้วย อย่างไรก็ตามมีบางกรณีแม้ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งแต่ไม่เป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่น เช่น การชำระหนี้เป็นพ้นวิสัยตกแก่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง หรือข้อเท็จจริงที่ว่าลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้มาซึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[38] ***Article 423 : Effect of release*** "A release agreed upon between the creditor and one joint debtor is effective also in favor of the other debtors, if the parties making the agreement intend to terminate the whole obligation." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.423)

[39] ***Article 424 : Effect of creditor 's default*** "The default of the creditor towards one joint debtor is effective also in favor of the other debtors." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.424)

สิทธิของเจ้าหนี้ (มาตรา 425)[40]กรณีนี้จะมีผลเฉพาะตัวลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้น ลูกหนี้ร่วมคนอื่นจะกล่าวอ้างถึงสิทธิดังกล่าวไม่ได้[41]

3.2.1.4 ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม

สำหรับความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วมนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 426 อนุมาตราหนึ่ง ได้วางหลักให้ความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันโดยทั่วไปจะต้องรับผิดเป็นส่วนเท่าๆ กัน เว้นแต่จะมีการกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น[42] ซึ่งคำว่า ***"กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น"*** (Unless it is otherwise provide) นี้อาจมีข้อตกลงระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันตกลงไว้เป็นอย่างอื่น หรืออาจมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์อื่นที่แสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ร่วมแต่ละคนมีความรับผิดแตกต่างกันไป[43] และในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ตามมาตรา 426 อนุมาตราหนึ่ง (ตอนท้าย) ได้กำหนดให้ส่วนความรับผิดของลูกหนี้ร่วมที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ตกแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นซึ่งสามารถชำระหนี้ได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะกฎหมายต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เจ้าหนี้ที่จะได้รับชำระหนี้เต็มตามจำนวนที่มีการเรียกร้อง[44]

---

[40] ***Article 425 : Effect of other facts*** (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.425)

(1) Facts other than those specified in §§ 422 to 424 are effective, unless the nature of the obligation indicates otherwise, in favor of, and as against, only the joint debtor to whom they particularly refer.

(2) This applies, in particular, to the giving of notice, default, liability, impossibility of performance on the part of one joint debtor, prescription or its interruption or suspension, fusion of the cliam and the debt, and final judgment.

[41] E.J. Cohn, supra note 26, p.129.

[42] ***Article 426 : Obligation of joint debtors to make up difference*** "(1) As between themselves, joint debtors are liable in equal shares, unless it is otherwise provide. If the contribution due from one of the joint debtors can not be obtained from him, the deficiency shall be come by the other debtors who are bound to make up the difference." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.426)

[43] Werner F. Ebke and Matthew W. fimkin, supra note 32, p. 190.

[44] Emest J. Schuster, supra note 15, p. 207.

หากลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งทำการชำระหนี้เกินกว่าส่วนที่เขาจะต้องรับผิด ในกรณีนี้ลูกหนี้ร่วมคนนั้นสามารถที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ โดยสิทธิของเจ้าหนี้ไม่ได้ระงับไป แต่ตามกฎหมายกำหนดให้โอนไปยังลูกหนี้ร่วมผู้ซึ่งทำการชำระหนี้ พร้อมด้วยหลักประกันต่าง ๆ เช่น จำนอง จำนำ[45] เป็นต้น แต่สิทธิที่รับช่วงมาจากเจ้าหนี้นี้ ลูกหนี้ร่วมคนนั้นจะต้องไม่ทำการให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้ (มาตรา 426(2))[46] เช่น ในการรับช่วงสิทธิของลูกหนี้ร่วมซึ่งได้ทำการชำระหนี้ไปบางส่วน ลูกหนี้ร่วมคนนั้นไม่สามารถที่จะอ้างสิทธินี้ก่อนเจ้าหนี้เพื่อทำให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ในการที่จะทำการบังคับชำระหนี้ได้ ทั้งนี้เพราะยังคงเหลือหนี้บางส่วนที่เจ้าหนี้ยังคงสามารถที่จะเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นทำการชำระได้[47] เป็นต้น

3.2.2 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ

3.2.2.1 การเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วม

ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ได้แบ่งลูกหนี้ร่วมออกเป็น 2 ประเภท คือ ลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันและแทนกัน (Joint and several debters) และลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน (Joint debtors) ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วตอนต้น โดยลูกหนี้ร่วมทั้ง 2 ประเภทดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ

1. กรณีที่เกิดขึ้นโดยเจตนาของคู่กรณี

การตกลงกันซึ่งทำขึ้นโดยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ร่วมกันผูกพันในการชำระหนี้ กฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นการรับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน ส่วนการตกลงที่จะรับผิดร่วมกันและแทนกันนั้น จะต้องมีการตกลงโดยชัดแจ้ง[48] คือ ลูกหนี้ร่วมทุกคนตกลงที่จะมีความรับผิดร่วมกัน (We promise jointly and severally) หรือลูกหนี้คนใดคนหนึ่งหรือทุกคนจะทำ

---

[45] E.J. Cohn, supra note 26, p.129.

[46] ***Article 426 : Obligation of joint debtors to make up difference*** "(2) If one joint debtor satisfies the creditor and can demand that the other creditors make up the difference, the claim of the creditor against the other debtors is transferred to him. The transfer may not be enforced to detriment of the creditor." (Heinz J. Dielmann, supra note 25, Art.426)

[47] Ernest J. Schuster, supra note 15, p. 207.

[48] Prior v. Hembrow (1841) 8 M.&W., 873.

การชำระหนี้ (We, and each of us, will pay) ซึ่งการเกิดขึ้นของลูกหนี้ทั้ง 2 ประเภทนี้มีลักษณะที่เหมือนกัน คือ บุคคลที่ผูกพันตามสัญญาไม่ต้องรับผิดเพิ่มมากขึ้น การชำระหนี้โดยบุคคลหนึ่งย่อมทำให้บุคคลอื่น ๆ หลุดพ้นไปด้วย[49]

2. กรณีที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย เช่น

a. ความรับผิดของหุ้นส่วนในหนี้ของห้างหุ้นส่วน โดยกฎหมายบัญญัติให้หุ้นส่วนทุกคนต้องรับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกันกับหุ้นส่วนคนอื่นในหนี้ของห้างหุ้นส่วน (Partnership Act 1890, Section 9.)[50]

b. ความรับผิดของผู้รับรอง ผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังหลายคนในตั๋วแลกเงินจะต้องรับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกันต่อผู้ทรง[51] ส่วนความรับผิดของบุคคลหลายคนในตั๋วสัญญาใช้เงินจะเป็นความรับผิดร่วมกันและแทนกัน (Bill of Exchange Act 1882, Section 85(2))[52]

c. ความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987 (Consumer Protection Act, 1987) ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมกันและแทนกันต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค* เป็นต้น

3.2.2.2 ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้

ลูกหนี้ร่วมทั้งสองประเภทตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจะมีการดำเนินคดีให้ลูกหนี้ร่วมทำการชำระหนี้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กรณีลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน (Joint debtor)นั้น เป็นกรณีที่มีบุคคลหลายคนเป็น

---

[49] Batard v. Hawes (1853) 2 E.&B.287, 298.

[50] ***Section 9 : Liability of the partners*** “Every partner in a firm is liable jointly with the other partners,…”

[51] Other v Iveson ; Re Barnard (1986) 32 Ch.D., 447.

[52] ***Section 85 : Joint and several notes.*** “(2) Where a note runs “I promise to pay” and is signed by two or more persons it is deemed to be their joint and several note.”

* ผู้เขียนจะได้กล่าวโดยละเอียดใน***หัวข้อ 3.3.3*** (หน้า 119-125.)

ลูกหนี้ในหนี้ที่ต้องทำการชำระร่วมกันและพร้อมกัน ลูกหนี้จะทำการชำระหนี้แยกกันไม่ได้ เช่น A จ้าง B และ C สร้างเรือแข่ง เพราะเชื่อในฝีมือของ B และ C ร่วมกัน โดย B มีความชำนาญในการวางโครงสร้างภายนอกของเรือให้แข็งแรง ส่วน C มีความชำนาญในการทำให้เรือวิ่งเร็ว B และ C จะต้องร่วมกันสร้างเรือให้ A จะสร้างโดย B หรือ C โดยลำพังไม่ได้โดย A เจ้าหนี้สามารถที่จะฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ทำการชำระหนี้ทั้งหมดได้โดยต้องฟ้องลูกหนี้ทุกคนพร้อมกัน จะฟ้องลูกหนี้คนใดคนหนึ่งหรือบางคนไม่ได้[53] แต่ศาลอาจมีดุลพินิจที่จะอนุญาตให้ดำเนินคดีต่อลูกหนี้ร่วมเพียงบางคนได้ ถ้ามีกรณีเหล่านี้เกิดขึ้น เช่น ลูกหนี้ร่วมคนอื่นไม่อยู่ในเขตอำนาจศาล หรือหาตัวลูกหนี้ร่วมบางคนไม่พบ หรือถ้าลูกหนี้ร่วมบางคนล้มละลาย เจ้าหนี้สามารถฟ้องโดยไม่มีลูกหนี้ร่วมคนที่ล้มละลายได้ หรือลูกหนี้ร่วมบางคนเป็นผู้เยาว์ที่ทำให้สัญญาไม่สมบูรณ์ เป็นต้น และถ้าเป็นกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งตายไป เจ้าหนี้จะฟ้องจากกองมรดกของลูกหนี้ร่วมคนนั้นไม่ได้ต้องฟ้องให้ชำระหนี้ทั้งหมดจากลูกหนี้ร่วมที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น[54] แต่ถ้าเป็นลูกหนี้ร่วมคนสุดท้ายตาย กรณีนี้เจ้าหนี้สามารถฟ้องให้ชำระหนี้จากกองมรดกของลูกหนี้ร่วมคนนั้นได้[55] เพราะครั้งนี้เหลือลูกหนี้เพียงคนเดียวแต่มีข้อยกเว้นหลักนี้ คือ กรณีหุ้นส่วนที่ร่วมรับผิดในหนี้ของห้างหุ้นส่วน กองมรดกของหุ้นส่วนที่ตายนั้นยังต้องรับผิดในหนี้นั้นอยู่ จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับการชำระหนี้ครบถ้วน[56]

ส่วนกรณีลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันและแทนกัน (Joint and several debtors) เป็นกรณีที่มีบุคคลหลายคนเป็นลูกหนี้ในหนี้ที่ต้องทำการชำระร่วมกัน โดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งหรือบางคนหรือทุกคนจะทำการชำระหนี้ทั้งหมดก็ได้ หรือเจ้าหนี้สามารถฟ้องลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งหรือบางคนหรือทุกคนให้ชำระหนี้ก็ได้ตามแต่เจ้าหนี้จะเลือก หรือแม้แต่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งตายเจ้าหนี้ก็สามารถที่จะฟ้องเรียกให้ชำระหนี้จากกองมรดกของลูกหนี้ร่วมคนนั้นได้ แต่มีบางกรณีที่ศาลมีดุลพินิจที่จะให้ลูกหนี้ทุกคนเข้ามาในคดี ในกรณีที่เมื่อมีการโต้แย้งถึงสาเหตุของมูลหนี้เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาถึงส่วนที่ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนต้องรับผิดระหว่างกันเองเพื่อให้เกิดความชัดเจน[57] ส่วนผลของคำพิพากษาที่มีต่อลูกหนี้ร่วมทั้งสองประเภทนี้จะมีผลเหมือนกัน คือ คำพิพากษาที่มีต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะไม่เป็นอุปสรรคในการที่จะดำเนินการฟ้องร้องลูกหนี้ร่วม

---

[53] Browne v. Lee (1827) 6 B.&C. 689-697, 108 E.R. 604-608.

[54] White v. Tyndell (1888) 13 app. Cas. 263.

[55] Calder v. Rutherford (1822) 3 Brod. & Bing. 302.

[56] Lowe v. Dixon (1855) 10 Q.B.D. 455.

[57] Hitchman v. Stewart (1855) 2 Drewry 271, 61 E.R. 907.

คนอื่น อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้จะดำเนินการฟ้องให้ทำการชำระหนี้ไม่ได้ถ้ามีการชำระหนี้โดยสิ้นเชิงแล้วไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม[58]

3.2.2.3 **ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้**

ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้ตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษยึด***หลักการกระทำแทน*** ***(Principle of the Representation)*** เป็นฐานในการพิจารณาถึงความสัมพันธ์เช่นเดียวกันกับหลักในเรื่องลูกหนี้ร่วมของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี กล่าวคือ การกระทำที่ทำโดยลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดซึ่งมีลักษณะที่เป็นคุณต่อหนี้ร่วมจะมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย ทั้งนี้เพราะหนี้ร่วมของลูกหนี้เหล่านั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น การเรียกร้องให้ชำระหนี้ต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งที่มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงจะไม่มีผลทำให้อายุความของลูกหนี้ร่วมคนอื่นสะดุดหยุดลงด้วย[59] ในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งได้กระทำการที่มีผลทำให้หนี้ระงับไปโดยการชำระหนี้ก็ดี การแปลงหนี้ใหม่ก็ดี การหักกลบลบหนี้ก็ดี หรือหนี้เกลื่อนกลืนกันก็ดี ซึ่งผลของการที่หนี้ระงับไปเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วยราวกับว่าลูกหนี้ร่วมคนนั้นทำให้หนี้ระงับไปด้วยตนเอง แต่ในกรณีของการหักกลบลบหนี้นั้น ถ้าลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องต่อเจ้าหนี้ที่จะหักกลบลบหนี้ได้ แต่ไม่ได้ทำการหักกลบลบหนี้ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นจะขอให้ทำการหักกลบลบหนี้ในหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนนั้นไม่ได้ กล่าวคือ สิทธิที่จะหักกลบลบหนี้หรือไม่ เป็นสิทธิเฉพาะตัวของลูกหนี้ร่วมผู้ที่มีสิทธิเท่านั้น[60] เหล่านี้เป็นต้น

ด้วยเหตุที่ลักษณะของหนี้ร่วมนั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น แม้ว่าหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะระงับไปโดยไม่มีค่าตอบแทน เช่น การปลดหนี้ หรือกรณีหนี้ขาดอายุความก็ตาม ก็จะมีผลต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย[61] เช่น ในกรณีของการปลดหนี้ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นจะได้รับประโยชน์เฉพาะในส่วนที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้แก่ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่ง เช่น A B และ C เป็นลูกหนี้ในจำนวนเงิน 900,000 ปอนด์ต่อ D ในฐานะลูกหนี้ร่วมที่ต้องรับผิดร่วมกันและแทนกัน ต่อมา D ได้ปลดหนี้ให้แก่ A ทั้งหมด กรณีนี้ A B และ C มีความรับผิดระหว่างกันคนละ

---

[58] ibid.

[59] Bcompany v. Standard Charter (1980) 7 B.&C. 770-796,98 E.R. 113-165.

[60] Steven v. Thomson (1875) 4 B.&C. 162, 11345-452 E.R. 28-50.

[61] Racket v. Peterson (1979) 35 Ch.D., 572.

300,000 ปอนด์ ดังนั้น เมื่อ D ปลดหนี้ให้แก่ A ทั้งหมด B และ C จึงได้ประโยชน์ในส่วนที่เจ้าหนี้ปลดให้ A คือ 300,000 ปอนด์ ความรับผิดของทั้ง B และ C จึงเหลือเพียง 600,000 ปอนด์ และในกรณีที่การกระทำของลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งซึ่งเป็นโทษแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่น เช่น กรณีที่อายุความสะดุดหยุดลง หรือสะดุดหยุดอยู่ โดยเป็นผลมาจากการกระทำของลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งจะไม่มีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย[62] เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามหลักของการกระทำแทน นั่นเอง

3.2.2.4 **ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม**

สำหรับความรับระหว่างกันของลูกหนี้ร่วมไม่ว่าจะเป็นกรณีลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันและแทนกัน (Joint and Several debtors) หรือลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน (Joint debtors) ก็ตามจะมีความรับผิดที่เหมือนกัน คือ ถ้าลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งได้ทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปเต็มจำนวน หรือชำระไปมากกว่าส่วนที่เขาต้องรับผิด เขามีสิทธิที่จะเรียกคืนตามส่วนจากลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ ในเบื้องต้นเขามีสิทธิที่จะเรียกคืนจากลูกหนี้ร่วมแต่ละคนในจำนวนที่แต่ละคนต้องรับผิด คือ ถ้าไม่มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนจะต้องรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ถ้าลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งตาย กองมรดกของเขาจะต้องรับผิดตามส่วนนั้นด้วย[63] กล่าวโดยสรุปคือ โดยหลักแล้วความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันจะมีลักษณะเป็นสัดส่วนเท่าๆ กัน[64] นั่นเอง

นอกจากนี้ ตามหลักกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งล้มละลายไม่สามารถชำระหนี้ได้ไม่ว่าจะเป็นลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน หรือลูกหนี้ร่วมที่รับผิดร่วมกันและแทนกันก็ตาม โดยหลักคอมมอนลอว์มีหลักว่าความรับผิดของลูกหนี้ร่วมด้วยกันเองจะแบ่งไปยังลูกหนี้ร่วมทุกคน แม้ว่าลูกหนี้ร่วมบางคนจะมีหนี้สินล้นพ้นตัวก็ตาม[65] แต่ตามหลัก Equity มีหลักว่าส่วนที่ต้องรับผิดของลูกหนี้ร่วมที่ไม่

---

[62] Ashby v. J&K compay (1972) 5 E.&B. 297,152.

[63] Ashby v. Ashyby (1827) 7 B.&C. 444, 4494551-452.

[64] Lowe v. Dixon (1855) 10 Q.B.D. 455.

[65] Browne v. Lee (1827) 6 B.&C. 689-697, 108 E.R. 604-608.

สามารถชำระหนี้ได้นี้จะถูกแบ่งไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นที่ยังสามารถชำระหนี้ได้ในวันที่สิทธิในการไล่เบี้ยเกิดขึ้น[66] ซึ่งหลัก Equity ดังกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน[67]

3.2.3 หลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมของประเทศไทย*

3.2.3.1 การเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของลูกหนี้ร่วมไว้โดยชัดแจ้ง แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติต่างๆอันเป็นเรื่องของการกำหนดความรับผิดของลูกหนี้ร่วมโดยเฉพาะตามมาตรา 291 ซึ่งเป็นมาตราสำคัญที่ให้หลักการของลูกหนี้ร่วมไว้ว่า “ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้สิ้นเชิงไซร้ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับการชำระหนี้สิ้นเชิงได้แต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกัน) ก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิง หรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระหนี้เสร็จสิ้นเชิง” ซึ่งเมื่อพิจารณาตามลักษณะของลูกหนี้ร่วมตามบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่าลูกหนี้ร่วมนั้น เป็นเรื่องที่ก่อให้บุคคลหลายคนต้องเข้ามาร่วมกันรับผิด ซึ่งตามความรู้สึกของบุคคลธรรมดาต่างประสงค์ที่จะรับผิดแยกต่างหากจากกันไม่ต้องรับบาปของกันและกัน[68]แต่ตามเจตนาของคู่กรณี หรือตามกฎหมายกำหนดให้ต้องเข้ามาผูกพันกันในลักษณะตามมาตรา 291 ดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายไทยเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ กรณีที่เกิดขึ้นโดยเจตนา หรือข้อตกลงของคู่กรณี (เจ้าหนี้ – ลูกหนี้) และกรณีที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย (กฎหมายกำหนดให้ต้องรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วม) ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[66] Hitchman v. Stewart (1855) 2 Drewry 271, 61 E.R. 907

[67] Treitel, The Law of Contract, 9th edition(London : Sweet&Maxwell,1995),p. 528.

* บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงใน***หัวข้อ 3.2.3*** หากไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นให้หมายความถึงบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

[68] เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (กรุงเทพฯ : แสวงสุทธิการพิมพ์, 2520), หน้า 1194.

ก. กรณีเกิดขึ้นโดยเจตนาหรือข้อตกลงของคู่กรณี

ลูกหนี้ร่วมที่เกิดจากข้อตกลงหรือสัญญา จะต้องเป็นการกำหนดไว้โดยชัดเจนว่าจะรับผิดร่วมกัน หากเพียงแต่ลงชื่อในสัญญาเท่านั้นไม่พอฟังว่าเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ดังนั้น จึงต้องพิจารณาถึงข้อความในสัญญา และพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งการเข้าทำสัญญาด้วยกันนั้นว่ามีเจตนาผูกพันตนร่วมกันหรือไม่เป็นสำคัญ แต่ไม่ถึงขนาดต้องใช้คำว่า *"ข้าพเจ้ายอมเป็นลูกหนี้ร่วมกัน"* หรือ *"ผูกพันตนร่วมกัน"*[69] แต่อย่างใด โดยอาจเป็นพฤติการณ์อื่นที่แสดงว่ายอมที่จะรับผิดชอบร่วมกันก็ได้ เช่น ตัวอย่างในคำพิพากษาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 221/2486 โจทก์ทำสัญญาเช่าที่ดินและโรงเรือนจากจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 โดยวางเงินมัดจำไว้ 400 บาท เมื่อฝ่ายจำเลยประพฤติผิดสัญญา จำเลยทั้งสองต้องรับผิดร่วมกันคืนเงินมัดจำ 400 บาทให้แก่โจทก์ เพราะเป็นคู่สัญญาร่วมกันและไม่ได้แยกความรับผิดไว้ จะถือว่าจำเลยที่ 1 ยอมรับผิดไปครึ่งหนึ่งแล้ว จำเลยที่ 2 ก็ควรรับผิดต่อไปอีกเพียงครึ่งเดียวนั้นไม่ชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 265/2499 ทำสัญญาประกันตัวจำเลยต่อศาลฉบับเดียวกันโดยไม่มีข้อความแยกความรับผิดไว้ ต้องรับผิดเป็นลูกหนี้ร่วมกันในจำนวนเงินที่ศาลสั่งปรับนายประกัน ตามกฎหมายเจ้าหนี้ (ศาล) จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิงหรือแต่โดยส่วนก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291 ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 296 ที่อ้างมานั้น เป็นเรื่องความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมกันต่างหาก หาใช่เรื่องความรับผิดต่อเจ้าหนี้ไม่

เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าโดยพฤติการณ์ตามสัญญานั้นเป็นที่ชัดเจนว่าลูกหนี้มีเจตนาที่จะร่วมกันเป็นลูกหนี้ร่วม เพราะไม่ได้แยกความรับผิดไว้ ศาลจึงพิพากษาให้ลูกหนี้เหล่านั้นร่วมกันรับผิดต่อเจ้าหนี้ตามสัญญาที่ได้ทำขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อความว่ายอมรับผิดร่วมกันก็ตาม แต่โดยลักษณะของการปฏิบัติตามสัญญาปรากฏว่าต่างคนต่างปฏิบัติแยกกันโดยลำพัง หรือโดยนัยแห่งพฤติการณ์อย่างอื่นทำให้เห็นได้ว่าเจ้าหนี้จะเรียกให้ลูกหนี้คนหนึ่งคนใดทำการชำระหนี้โดยสิ้นเชิงไม่ได้ กรณีเหล่านี้หาถือว่าเป็นลูกหนี้ร่วมกันไม่ เช่น ตัวอย่างในคำพิพากษาต่อไปนี้

---

[69] เรื่องเดียวกัน, หน้า 1195.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 875/2523 ข้อความในสัญญาจำนำที่ระบุว่า"ผู้จำนำยอมรับผิดต่อผู้รับจำนำในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 1 ไม่เกิน 1,100,000 บาท"นั้น ต้องแปลว่าผู้จำนำยอมรับผิดร่วมกับจำเลยที่ 1 ลูกหนี้ในฐานะผู้จำนำเท่านั้น มิใช่ร่วมรับผิดโดยสิ้นเชิงอย่างเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1114/2533 ข้อความในสัญญาที่ระบุว่า "จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้จำนำยอมรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 1" นั้น หมายความเพียงว่าจำเลยที่ 2 จะยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมภายในวงเงินที่นำทรัพย์สินมาจำนำเป็นประกันหนี้เท่านั้น หาใช่ขยายจำนวนเงินที่จะรับผิดออกไปจากวงเงินที่กำหนดไว้ไม่ จำเลยที่ 2 จะต้องรับผิดในหนี้นอกเหนือจากราคาทรัพย์ที่จำนำก็ต่อเมื่อมีข้อสัญญาแสดงฐานะว่าเป็นผู้ค้ำประกันโดยชัดแจ้ง

คำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้ในข้อสัญญาจะกำหนดให้ร่วมกันรับผิดก็ตาม แต่โดยข้อเท็จจริงแวดล้อมเมื่อนำมาพิจารณาประกอบกันแล้วพบว่าลูกหนี้ไม่มีเจตนาที่จะเข้าเป็นลูกหนี้ร่วมตามนัยแห่งมาตรา 291 แต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะมีการจำกัดความรับผิดไว้ หรือมีการส่งมอบทรัพย์ไว้ให้แก่เจ้าหนี้ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าจะรับผิดภายในวงเงินที่จำนำเท่านั้น ศาลฎีกาจึงไม่พิพากษาให้กรณีข้างต้นเป็นลูกหนี้ร่วมกัน

ข. กรณีเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

กรณีเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลหลายคนต้องร่วมกันรับผิดในหนี้รายเดียวกัน กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้เป็นลูกหนี้ร่วม ซึ่งมีผลให้ลูกหนี้เหล่านี้ต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้ โดยที่เจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งรับผิดก็ได้ จนกว่าจะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิง ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ลูกหนี้ร่วมที่เกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมายอาจเกิดขึ้นจากกรณีต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กรณีบุคคลหลายคนกระทำการร่วมกันแล้วทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นอันเป็นการร่วมกันทำละเมิด(มาตรา 432) ซึ่งโดยลักษณะแล้วจะเห็นว่า

บุคคลเหล่านี้ไม่อาจจะตกลงกันโดยชัดแจ้งอันจะก่อให้เกิดความรับผิดร่วมกันในฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมได้เลย แต่กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วม[70]

2. กรณีที่มีการก่อหนี้ขึ้นแล้วเกี่ยวพัน หรือเป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้คนอื่น เมื่อต้องมีการชำระหนี้ ลูกหนี้เหล่านี้จึงต้องร่วมกันรับผิดในหนี้ที่ก่อขึ้น เช่น กรณีตามกฎหมายตั๋วเงินที่กำหนดให้บรรดาผู้สั่งจ่าย ผู้รับรอง ผู้สลักหลัง ผู้รับประกันด้วยอาวัล ต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้ทรงในฐานะลูกหนี้ร่วม (มาตรา 967), กรณีเจ้าของรวมต้องมีความรับผิดร่วมกันต่อบุคคลภายนอกในหนี้ซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินรวม (มาตรา 1365), กรณีที่สามีภริยาต้องมีความรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมกันในหนี้ที่ก่อให้เกิดขึ้นระหว่างสมรส (มาตรา 1490) เป็นต้น

3. กรณีในเรื่องขนส่ง ซึ่งกฎหมายต้องการที่จะให้ความคุ้มครองผู้ส่งให้มีโอกาสได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นต่อทรัพย์ของตน เพราะเป็นการยากที่ผู้ส่งจะทำการพิสูจน์ได้ว่าผู้ขนส่งรายใดในบรรดาการขนส่งหลายทอดจะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการที่ของนั้นสูญหาย บุบสลาย หรือส่งมอบล่าช้า[71] ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้บรรดาผู้ขนส่งหลายทอดต้องมีความรับผิดร่วมกันต่อผู้ส่งในฐานะลูกหนี้ร่วม (มาตรา 618)

4. กรณีที่นายจ้างจะต้องร่วมรับผิดต่อความเสียหายซึ่งเกิดจากการกระทำละเมิดของลูกจ้างซึ่งกระทำไปในทางการที่จ้าง (มาตรา 425) หรือกรณีที่ตัวการจะต้องร่วมรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตัวแทนซึ่งกระทำไปในขอบอำนาจแห่งฐานที่เป็นตัวแทน(มาตรา 427) ทั้งนี้เพราะงานที่ลูกจ้างหรือตัวแทนได้กระทำ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์

---

[70] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1472/2506*** "ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 432 วรรคท้าย เป็นบทบัญญัติแยกความรับผิดระหว่างผู้กระทำละเมิดด้วยกันมิใช่ว่ารับผิดต่อเจ้าหนี้ซึ่งมีวรรคหนึ่งบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้วว่า ***"...ต้องร่วมรับผิดใช้..."*** ซึ่งคำว่า ***"ร่วมรับผิดใช้"*** ก็มีความหมายว่าแต่ละคนจะต้องชำระหนี้สิ้นเชิง แต่เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้คนใดทั้งหมด หรือแต่บางส่วนก็ได้ ถึงกระนั้นลูกหนี้ทั้งหมดก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้นจะได้ชำระสิ้นเชิงตาม ป.พ.พ. มาตรา 291 ดังนั้น จึงไม่มีทางแยกความรับผิดต่อเจ้าหนี้เป็นส่วนของตนได้ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วก็มิใช่ร่วมกันใช้ดังที่วรรคต้นบังคับไว้.

[71] มานะ พิทยาภรณ์, <u>คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของ และรับขน</u> (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 308.

ของนายจ้างหรือตัวการ ด้วยเหตุนี้นายจ้างหรือตัวการจึงต้องเป็นผู้ที่ต้องรับผลแห่งละเมิดนั้นด้วย[72] นอกจากนี้ ยังเพื่อประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิด เพราะลูกจ้างหรือตัวแทนอาจไม่มีความสามารถในการที่จะชำระค่าสินไหมทดแทนได้ ดังนั้น การกำหนดให้นายจ้าง หรือตัวการเข้ามาร่วมรับผิดด้วยย่อมเป็นหลักประกันให้แก่ผู้เสียหายอีกทางหนึ่ง

5. กรณีที่ผลแห่งละเมิดเกิดจากการกระทำของผู้เยาว์ หรือคนวิกลจริต หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้อนุบาล (มาตรา 429) หรือครูอาจารย์ หรือบุคคลซึ่งดูแลบุคคลไร้ความสามารถอยู่ (มาตรา 430) ต้องเข้ามาร่วมรับผิดต่อผู้เสียหายด้วย ทั้งนี้เพราะเมื่อพวกเขามีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลบุคคลเหล่านี้ อีกทั้งการที่กฎหมายกำหนดในลักษณะดังกล่าวยังเป็นหลักประกันให้แก่ผู้เสียหายซึ่งถูกกระทำละเมิดให้มีโอกาสได้รับค่าเสียหายเต็มจำนวนอีกด้วย

6. กรณีบิดามารดาจะต้องร่วมกันอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่บุตรในระหว่างที่เป็นผู้เยาว์ (มาตรา 1564) เพราะเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่บิดามารดาพึงมีต่อบุตร ซึ่งการร่วมรับผิดระหว่างบิดามารดาต่อบุตรนั้น เป็นไปในลักษณะลูกหนี้ร่วม (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1691/2528)

7.กรณีที่โดยสภาพแห่งหนี้เป็นหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้ หรือโดยลักษณะของนิติสัมพันธ์ที่มีผลให้ลูกหนี้แต่ละคนจะต้องมีความรับผิดต่อเจ้าหนี้ในฐานะลูกหนี้ร่วม เช่น กรณีบุคคลหลายคนเป็นหนี้ในหนี้ที่แบ่งชำระไม่ได้ (มาตรา 301), กรณีบุคคลหลายคนยอมเข้าเป็นผู้ค้ำประกันในหนี้รายเดียวกัน (มาตรา 682 วรรคสอง), กรณีที่ผู้ค้ำประกันตกลงรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้ (มาตรา 691) เป็นต้น

อนึ่ง เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งมีการกำหนดให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับหลักความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการแล้ว จะพบว่าความ

---

[72] จิตติ ติงศภัทิย์ และยล ธีรกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452,พิมพ์ครั้งที่ 5 (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503.),หน้า 245.

รับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมของผู้ประกอบการตามกฎหมายฉบับนี้ เป็นลูกหนี้ร่วมอันเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย* อีกกรณีหนึ่ง

3.2.3.2 **ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้**

ความรับผิดของลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ลูกหนี้ร่วมมีความผูกพันในหนี้ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวทั้งหมดไม่สามารถแบ่งแยกได้ โดยลูกหนี้แต่ละคนผูกพันในการชำระหนี้เป็นอย่างเดียวกัน ส่งผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิเลือกที่จะเรียกชำระหนี้ทั้งหมดจากลูกหนี้คนหนึ่งคนใดก็ได้ซึ่งเป็นการเลือกโดยอิสระ กล่าวคือ จะใช้สิทธิเลือกที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้บางคน หรืออาจเรียกให้ทุกคนชำระหนี้ก็ได้ หรือเลือกที่จะเรียกให้ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้[73] แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินจำนวนหนี้ที่ต้องชำระตามมาตรา 291 เมื่อมีการเรียกร้องให้ชำระหนี้ ลูกหนี้ร่วมไม่อาจอ้างถึงการแบ่งแยกหนี้ หรือความรับผิดระหว่างกันขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ ดังนั้น การเป็นลูกหนี้ร่วมจึงเป็นการป้องกันลูกหนี้จากการแบ่งแยกหนี้ และป้องกันการที่ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งกล่าวอ้างว่าความรับผิดของเขาควรลดลงตามส่วนที่ต้องรับผิดเท่านั้น[74]

นอกจากนี้ เจ้าหนี้ยังอาจนำคดีมาฟ้องแยกกันให้ทำการชำระหนี้ทั้งหมดจากลูกหนี้หลายๆ คนก็ได้ กล่าวคือ เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งให้ทำการชำระหนี้ทั้งหมดแล้วและคดียังอยู่ระหว่างการพิจารณา กรณีนี้เจ้าหนี้ยังสามารถฟ้องลูกหนี้ร่วมคนอื่นให้ทำการชำระหนี้ได้อีก โดยการฟ้องของเจ้าหนี้ครั้งนี้ไม่ต้องห้ามที่จะเป็นการฟ้องซ้อนตามมาตรา 173(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้เพราะคดีแรกกับคดีหลังเป็นลูกหนี้หรือ

---

* ผู้เขียนจะได้กล่าวโดยละเอียดใน***หัวข้อ 3.3.4*** (หน้า 125-135.)

[73] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 624/2545*** “ป.พ.พ.มาตรา 425 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้นายจ้างต้องร่วมรับผิดกับลูกจ้างซึ่งได้กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก จึงเป็นกรณีที่บุคคลต้องชำระโดยทำนองซึ่งแต่ละคนจำต้องชำระหนี้โดยสิ้นเชิงตาม ป.พ.พ. มาตรา 291 จำเลยจึงเป็นลูกหนี้ร่วมกับ ธ. ซึ่งเป็นลูกจ้างผู้ทำละเมิดต่อโจทก์ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลย หรือ ธ. ลูกจ้างผู้ทำละเมิดคนใดคนหนึ่งลำพังเพียงคนเดียวโดยที่ไม่ต้องฟ้อง ธ. ลูกจ้างผู้ทำละเมิดเป็นจำเลยด้วยก็ย่อมทำได้ ไม่ทำให้โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง”

[74] สุนทร มณีสวัสดิ์, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้</u> พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 149.

จำเลยคนละคนกัน จึงไม่ใช่คู่ความคนเดียวกัน[75] และแม้เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดไว้แล้ว และศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลูกหนี้ชำระหนี้แต่ลูกหนี้คนนั้นไม่สามารถชำระได้ กรณีนี้เจ้าหนี้ก็ยังสามารถฟ้องลูกหนี้ร่วมคนอื่นให้ทำการชำระหนี้ได้อีกไม่เป็นการฟ้องซ้ำตามมาตรา 148 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เนื่องจากคู่ความในคดีแรกและคดีหลังไม่ใช่คู่ความเดียวกัน[76] อย่างไรก็ตาม หนี้ร่วมทั้งหมดจะระงับไปเมื่อลูกหนี้ได้ทำการชำระหนี้ทั้งหมดต่อเจ้าหนี้ โดยเจ้าหนี้ไม่สามารถนำคดีมาฟ้องลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้อีก เพราะเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ทั้งหมดได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าในกรณีความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้นั้น แม้จะเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ในการที่จะเลือกฟ้องลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใด หรือทั้งหมดเพื่อให้ทำการชำระหนี้เต็มจำนวนก็ตาม[77] แต่เจ้าหนี้และลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งอาจมีการทำข้อตกลงกันไว้ล่วงหน้าก่อนที่ศาลจะพิพากษาได้ว่า ในชั้นบังคับคดีให้เจ้าหนี้ทำการบังคับคดีจากลูกหนี้ร่วมบางคนก่อน โดยข้อตกลงดังกล่าวนี้สามารถบังคับได้ ทั้งนี้เพราะลักษณะของการเป็นลูกหนี้ร่วมนั้น เจ้าหนี้สามารถที่จะเลือกฟ้องให้ชำระหนี้จากลูกหนี้ร่วมคนใดก่อนก็ได้ เจ้าหนี้จึงสามารถที่จะเลือกบังคับคดีจากลูกหนี้ร่วมคนใดก่อนก็ได้เช่นกัน จึงทำให้ข้อตกลงเช่นนี้สามารถใช้บังคับได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1055/2526)

3.2.3.3 **ความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้**

นอกจากเรื่องความรับผิดในการชำระหนี้ อันลูกหนี้ร่วมแต่ละคนจะต้องรับผิดชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้โดยสิ้นเชิงตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ลักษณะของการเป็นลูกหนี้ร่วมยังส่งผลถึงข้อความจริงต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวหนี้ร่วมซึ่งเจ้าหนี้ทำกับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดว่าจะมีผลไปถึง

---

[75] เพียงฤทัย พรรณศิริชัย, ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม : ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายตั๋วเงิน, ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, หน้า 29.

[76] เรื่องเดียวกัน.

[77] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1398/2537*** “จำเลยที่ 1 ร่วมกับบุคคลอื่นกระทำละเมิดต่อโจทก์ โจทก์ย่อมมีสิทธิฟ้องให้จำเลยที่ 1 กับบุคคลอื่นดังกล่าวร่วมกันรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือฟ้องให้จำเลยที่ 1 รับผิดในความเสียหายทั้งหมดเพียงคนเดียวก็ได้ โดยเป็นสิทธิเด็ดขาดของโจทก์ที่จะเลือกทำการฟ้องดังกล่าว

ลูกหนี้ร่วมคนอื่นหรือไม่ ได้แก่ การบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้ การปลดหนี้ เจ้าหนี้ผิดนัด หรือการกระทำอื่นๆ ทั้งนี้เพราะหากเป็นกรณีที่มีลูกหนี้เพียงคนเดียว การกระทำของเจ้าหนี้ก็ย่อมเป็นผลต่อลูกหนี้คนนั้น ไม่ว่าการกระทำจะเป็นคุณหรือโทษก็มีผลต่อลูกหนี้นั้นโดยตรง แต่ในกรณีของลูกหนี้ร่วม ปัญหาจะเกิดขึ้นว่าการปฏิบัติของเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะมีผลไปถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วยหรือไม่ เพียงใด กรณีดังกล่าวนี้อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การกระทำที่มีผลร่วมกัน และการกระทำที่มีผลเฉพาะตัว ดังนี้

3.2.3.3.1 **การกระทำที่มีผลร่วมกัน**

การกระทำที่มีผลร่วมกัน ซึ่งการกระทำในลักษณะนี้ถือว่ามีผลเป็นคุณแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆด้วย หรือเรียกอีกประการหนึ่งว่า “เหตุลักษณะคดี”[78] ได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

ก. การชำระหนี้และการกระทำซึ่งมีผลเสมือนการชำระหนี้

มาตรา 292 บัญญัติไว้ว่า “การที่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งชำระหนี้นั้น ย่อมได้เป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่นๆด้วย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่การใดๆ อันพึงกระทำแทนการชำระหนี้ วางทรัพย์สินแทนการชำระหนี้และหักกลบลบหนี้ด้วย

ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องอย่างไร ลูกหนี้คนอื่นๆจะเอาสิทธิอันนั้นไปใช้หักกลบลบหนี้หาได้ไม่”

เนื่องจากกรณีของหนี้ร่วมนั้น ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งจะชำระหนี้ก็ได้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จนสิ้นเชิงเพียงครั้งเดียว กล่าวคือ เจ้าหนี้ไม่อาจเรียกให้ลูกหนี้ร่วมชำระหนี้เกินมูลหนี้ได้ ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ทั้งหมดให้เจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมคนอื่นก็ไม่ต้องชำระหนี้ให้เจ้าหนี้อีก หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ไปเพียงบางส่วน ลูกหนี้ร่วมคนอื่นก็ต้องรับผิดเพียงส่วนที่เหลือแก่เจ้าหนี้เท่านั้น การชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจึงมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย[79] ส่วนการกระทำอย่างอื่นที่ลูกหนี้ร่วมพึงกระทำแทนการชำระหนี้ ก็ย่อมเป็น

---

[78] จิตติ ติงศภัทิย์ และยล ธีรกุล, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452,</u> พิมพ์ครั้งที่ 5 (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503), หน้า 97.

[79] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 652/2542*** “การที่ ส. ชำระหนี้ตามสัญญาค้ำประกันให้แก่จำเลย 1,800,000 บาท และจำเลยปลดหนี้ให้ ส. เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2533 ทำให้โจทก์ในฐานะลูกหนี้ร่วมกับ ส. ได้ประโยชน์ด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา 292 วรรคหนึ่ง และมาตรา 293”

ผลให้หนี้ระงับเช่นเดียวกันกับการชำระหนี้ ดังนั้น หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งกระทำการดังกล่าวก็มีผลให้หนี้ระงับไปถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย เช่น การชำระหนี้อย่างอื่นตามมาตรา 321[80] เป็นต้น โดยหลักแล้วหนี้ย่อมระงับด้วยการชำระหนี้ แต่ก็อาจระงับได้ด้วยการวางทรัพย์ การหักกลบลบหนี้ การปลดหนี้ หนี้เกลื่อนกลืนกัน หรือการแปลงหนี้ใหม่ด้วยเช่นกัน แต่ในเรื่องของการปลดหนี้ และหนี้เกลื่อนกลืนกันนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติแยกไว้ในมาตรา 293 และมาตรา 295 วรรคสอง ซึ่งมีผลแตกต่างออกไปจากบทบัญญัติมาตรา 292 ดังจะได้กล่าวต่อไป

กรณีของการหักกลบลบหนี้ ตามมาตรา 292 วรรคสอง ไม่ว่าจะเป็นการหักกลบลบหนี้กันเพียงบางส่วนหรือทั้งหมด หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้ใช้สิทธิหักกลบลบหนี้กับเจ้าหนี้แล้ว ผลคือ หนี้นั้นระงับไปทั้งหมดหรือบางส่วนแล้วแต่กรณี อันเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆ ด้วย แต่หากลูกหนี้ร่วมผู้มีสิทธิเรียกร้องที่สามารถใช้สิทธิหักกลบลบหนี้ต่อเจ้าหนี้ได้นั้นไม่ใช้สิทธิของเขาก็เป็นเรื่องเฉพาะตัว ลูกหนี้ร่วมคนอื่นไม่สามารถแสดงเจตนาแทนลูกหนี้ผู้ที่สิทธิหักกลบลบหนี้ตามมาตรา 292 วรรคสองได้[81] ในกรณีแปลงหนี้ใหม่ซึ่งเป็นการทำให้หนี้ระงับอีกวิธีการหนึ่ง เช่นเดียวกันกับการหักกลบลบหนี้ และการปลดหนี้ แต่ในมาตรา 292 มิได้กล่าวถึงเรื่องการแปลงหนี้ใหม่ที่หากมีการแปลงหนี้จะเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่นๆ ด้วยหรือไม่ไว้ ดังเช่นการหักกลบลบหนี้แต่อย่างใด ซึ่งกรณีดังกล่าวมีความเห็นที่แตกต่างกัน ดังนี้

ความเห็นที่หนึ่ง[82] นักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า เมื่อมีการแปลงหนี้ใหม่แล้วจะมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย เนื่องจากกรณีการแปลงหนี้ใหม่ถือเป็นการชำระหนี้ด้วยอย่างอื่นตามมาตรา 321 วรรคสอง ดังนั้น หากเจ้าหนี้ทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่กับลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง

---

[80] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2346*** "จำเลยทำสัญญากู้ยืมเงินจากโจทก์โดยมอบบัตรถอนเงินอัตโนมัติของจำเลยให้โจทก์ยึดถือไว้ การที่โจทก์ใช้บัตรดังกล่าวถอนเงินจากบัญชีเงินฝากของจำเลย ถือได้ว่าโจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้อย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันไว้ตามป.พ.พ. มาตรา 321 วรรคแรก หนี้ย่อมระงับไป"

[81] สุนทร มณีสวัสดิ์, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้,</u> พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 151.

[82] เสนีย์ ปราโมช, <u>ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2</u> (กรุงเทพฯ : แสวงสุทธิการพิมพ์, 2520), หน้า 1206. และจิ๊ด เศรษฐบุตร(แก้ไขเพิ่มเติมโดยดาราพร ถิระวัฒน์), <u>หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้</u>, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 210.

ย่อมส่งผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วยโดยต้องบังคับตามหนี้ใหม่ที่เกิดขึ้น[83] อันเป็นเหตุในลักษณะคดีอีกประการหนึ่งซึ่งมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย เพราะลักษณะของหนี้ร่วมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไม่แบ่งแยก และข้อตกลงดังกล่าวมีผลเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆ ด้วย ตามหลักที่ว่าการกระทำที่จะมีผลต่อบุคคลอื่นได้ก็เฉพาะแต่การกระทำที่เป็นประโยชน์เท่านั้น

ความเห็นที่สอง[84] เห็นว่าการแปลงหนี้ใหม่จะไม่มีผลผูกพันลูกหนี้ร่วมคนอื่น เพราะไม่ใช่เหตุที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งจะผูกพันลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ ไม่ใช่กิจการที่ระบุไว้ในมาตรา 292 ถึงมาตรา 294 ดังนั้น จึงต้องถือว่าเป็นประโยชน์เฉพาะตัวลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 295

กรณีดังกล่าวนี้***ผู้เขียนมีความเห็นว่า*** การแปลงหนี้ใหม่จะมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่าผลของการแปลงหนี้ใหม่เป็นคุณต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นหรือไม่ หากว่ามีผลเป็นคุณก็ควรจะถือว่าเป็นเหตุลักษณะคดีอันจะมีผลถึงตัวลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย แต่ถ้าหากมีการแปลงหนี้ใหม่แล้วลูกหนี้ต้องรับภาระอันเกิดจากหนี้ใหม่ซึ่งหนักกว่ามูลหนี้เดิม กรณีดังกล่าวนี้ก็ควรให้มีผลเป็นการเฉพาะตัวของลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้น ซึ่งแนวความคิดในการวินิจฉัยของผู้เขียนนี้เป็นไปตามแนวความคิดตามหลักการกระทำแทน (Doctrine of Representation) ซึ่งมีสาระสำคัญว่าการกระทำของลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งอันจะส่งผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นต้องเป็นการกระทำที่เป็นคุณเท่านั้น[85] ดังที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้น

ข. การปลดหนี้

มาตรา 293 บัญญัติไว้ว่า “การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้นย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่นๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดหนี้ให้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น”

---

[83] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 378-379.

[84] จิตติ ติงศภัทิย์, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 3453/2529, คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2529 (กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา, 2529), หน้า 2026.

[85] Ernest J. Schuster, supra note 15, p. 206-207. & Jucius, Micheal J. Peterson, Elmore & Terry, George R., Introduction to Business (London : Richard D. Irwin Inc., 1955), p. 95.

การปลดหนี้ เป็นการกระทำของเจ้าหนี้ที่ทำให้หนี้ระงับ ส่งผลให้ลูกหนี้คนนั้นหลุดพ้นจากการชำระหนี้ทั้งหมดและมีผลถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆด้วยแต่ไม่ทำให้หนี้ระงับทั้งหมด คงได้ประโยชน์เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้รับการปลดหนี้เท่านั้น เว้นแต่จะได้ตกลงให้เป็นคุณแก่ลูกหนี้ร่วมทุกคนก็จะทำให้ลูกหนี้ร่วมทุกคนหลุดพ้นจากหนี้ไปทั้งจำนวน[86] ตัวอย่างเช่น ก. ข. และ ค. ร่วมกันกู้เงินจาก ง. จำนวน 9,000 บาท โดย ก. ข.และ ค. ซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมต้องรับผิดในหนี้ระหว่างกันเองตามส่วนเท่าๆ กัน คือ คนละ 3,000 บาท แต่หาก ง. ผู้เป็นเจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้เฉพาะแต่ ก.คนเดียวเท่านั้น ดังนี้ ผลจากการปลดหนี้ของ ง.ดังกล่าวจะทำให้ ก.หลุดพ้นจากความรับผิดในหนี้ไป ส่วน ข.และ ค. นั้นได้รับประโยชน์จากการที่เจ้าหนี้ปลดหนี้ให้แก่ ก.เท่ากับส่วนที่ ก.ต้องรับผิด คือ จำนวน 3,000 บาท ดังนั้น ข. และ ค. คงต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้ในจำนวน 6,000 บาท เว้นแต่กรณี ง. เจ้าหนี้อาจตกลงให้การปลดหนี้มีผลถึงลูกหนี้ร่วมทุกคนด้วย กรณีนี้หนี้ทั้งหมดก็เป็นอันระงับไปโดยไม่ต้องพิจารณาตามมาตรา 293 อีก ส่วนสาเหตุที่มาตรา 293 บัญญัติเรื่องการปลดหนี้ให้มีผลเฉพาะส่วนความรับผิดของลูกหนี้ร่วมผู้ได้รับการปลดหนี้เท่านั้น เป็นเพราะการปลดหนี้อาจเป็นการให้เปล่าก็ได้ จึงเป็นเรื่องส่วนตัวระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ผู้ที่ได้รับการปลดหนี้เท่านั้น[87]

ค. เจ้าหนี้ผิดนัด

มาตรา 294 บัญญัติไว้ว่า “การที่เจ้าหนี้ผิดนัดต่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งนั้นย่อมได้เป็นคุณประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่นๆด้วย” เนื่องจากลูกหนี้ร่วมมีผลประโยชน์ร่วมกันในการชำระหนี้ เมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งเสนอขอปฏิบัติชำระหนี้ก็เสมือนกับเป็นการขอปฏิบัติชำระหนี้แทนลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย อีกทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับหลักของลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 291 ที่ว่าเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ได้สิ้นเชิง ดังนั้น ถ้าลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[86] ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้,พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549), หน้า 261.

[87] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 351.

ขอชำระหนี้ แต่เจ้าหนี้ไม่ยอมรับถือว่าเจ้าหนี้ก็ตกเป็นผู้ผิดนัดไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากลูกหนี้ร่วมคนนั้น และลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆด้วย[88]

3.2.3.3.2 การกระทำที่มีผลเฉพาะตัว

การกระทำที่มีผลเฉพาะตัว เป็นการกระทำอันมีผลเป็นการเฉพาะตัวลูกหนี้ผู้เกี่ยวข้องเท่านั้น ไม่มีผลต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆ ด้วย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ผลอันเป็นเรื่องส่วนตัวของลูกหนี้”[89] ในส่วนของการกระทำซึ่งมีผลเป็นการเฉพาะตัวนั้นมีมากมาย อาจกล่าวได้ว่านอกจากกรณีการกระทำที่มีผลร่วมกันข้างต้นแล้ว การอย่างอื่นล้วนถือว่ามีผลเป็นการเฉพาะตัวของลูกหนี้ร่วมแต่ละคนทั้งสิ้น เว้นแต่เป็นการขัดต่อสภาพแห่งหนี้นั้นเอง ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 295[90] ซึ่งได้ยกตัวอย่างข้อเท็จจริงไว้ 6 เรื่อง ได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

(ก) การให้คำบอกกล่าว

การให้คำบอกกล่าวเป็นการกระทำของเจ้าหนี้ ทำให้เกิดผลทางกฎหมายตามมาหลายประการ เช่น อาจเป็นการเตือนให้ชำระหนี้ในกรณีที่เป็นหนี้ไม่มีกำหนดชำระตามมาตรา 204, การบอกกล่าวให้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาในการบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 384, การบอกกล่าวให้ชำระค่าเช่าก่อนเลิกสัญญาเช่าตามมาตรา 560, บอกกล่าวให้ชำระหนี้ก่อนบังคับจำนองตามมาตรา 728 เป็นต้น การให้คำบอกกล่าวนี้ หากเจ้าหนี้ได้บอกกล่าวเฉพาะลูกหนี้ร่วม

---

[88] วรวุฒิ เลาลัคนา, หลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 26.

[89] เรื่องเดียวกัน.

[90] ***มาตรา 295*** “ข้อความจริงอื่นใด นอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องท้าวถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ย่อมเป็นเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้นั้นเอง

ความที่กล่าวมานี้ เมื่อกล่าวโดยเฉพาะก็คือว่าให้ใช้แก่การให้คำบอกกล่าว การผิดนัด การที่หยิบยกอ้างความผิด การชำระหนี้อันเป็นการพ้นวิสัยแก่ฝ่ายลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง กำหนดอายุความ หรืออายุความสะดุดหยุดลง และการที่สิทธิเรียกร้องเกลื่อนกลืนไปกับหนี้สิน”

คนใดจะมีผลเฉพาะลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้น[91] เช่น หนี้ไม่มีกำหนดเวลาชำระ ถือว่าถึงกำหนดเวลาชำระทันทีที่เจ้าหนี้เรียกให้ชำระตามมาตรา 203 เจ้าหนี้ได้บอกกล่าวเตือนให้ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้แล้วแต่ลูกหนี้ร่วมคนนั้นไม่ชำระ ถือว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดตามมาตรา 204 วรรคแรก ฉะนั้นถ้าเจ้าหนี้บอกกล่าวเตือนลูกหนี้ร่วมคนใด ก็มีผลทำให้ลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้นตกเป็นผู้ผิดนัด ส่วนลูกหนี้ที่ไม่ได้รับคำบอกกล่าวหาตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ เป็นต้น

(ข) การผิดนัด

ถ้าเจ้าหนี้ได้เตือนให้ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ร่วมคนนั้นไม่ชำระหนี้ กรณีนี้เฉพาะแต่ลูกหนี้ร่วมคนนั้นที่ตกเป็นผู้ผิดนัด ลูกหนี้ร่วมคนอื่นหาตกเป็นผู้ผิดนัดด้วยไม่ การผิดนัดของลูกหนี้อาจก่อให้เกิดผลทางกฎหมายตามมาในเรื่องการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย กล่าวคือ หากลูกหนี้เป็นผู้ผิดนัดแล้วต่อมาปรากฏว่า การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย กรณีนี้ลูกหนี้ผู้ผิดนัดต้องรับผิดชอบในความเสียหายแม้จะเป็นอุบัติเหตุตามมาตรา 217 แต่หากกรณีลูกหนี้ไม่ได้เป็นผู้ผิดนัดต้องพิจารณาตามมาตรา 218 และ 219 แล้วแต่กรณี กล่าวคือ หากการชำระหนี้เป็นการพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อันลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้ก็ต้องรับผิดในหนี้นั้นตามมาตรา 218 แต่หากการชำระหนี้กลายเป็นการพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์ที่ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ กรณีนี้ลูกหนี้ย่อมหลุดพ้นจากการชำระหนี้ตามมาตรา 219[92] ดังนั้น ในเรื่องการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย กรณีของลูกหนี้ร่วมซึ่งเป็นผู้ผิดนัดต้องบังคับตามมาตรา 217 ส่วนลูกหนี้ร่วมที่ไม่ผิดนัดต้องบังคับตามมาตรา 218 และ 219 แล้วแต่กรณี

(ค) การหยิบยกอ้างความผิด

การหยิบยกอ้างความผิด เป็นกรณีที่เจ้าหนี้กล่าวอ้างขึ้นว่าลูกหนี้กระทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการชำระหนี้ หรือเกี่ยวกับทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งการชำระหนี้ เช่น ก. ข. ค. เป็นลูกหนี้ร่วมกันรับจ้างสร้างบ้านให้ ง. ถ้าความชำรุดบกพร่องเกิดเพราะความผิดของ ก. หรือ ข. หรือ ค. คนใดคนหนึ่ง เช่น หลังคาพังเพราะ ก. เป็นผู้กระทำโดยประมาทเลินเล่อแต่เพียง

---

[91] เพียงฤทัย พรรณศิริชัย, ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม : ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายตั๋วเงิน, ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, หน้า 43.

[92] เรื่องเดียวกัน.

ผู้เดียว ก.เท่านั้นที่ ง. จะหยิบยกขึ้นอ้างเป็นความผิดและเรียกให้รับผิดได้[93] หรือผู้ให้ยืมอ้างว่าผู้ยืมใช้ทรัพย์โดยมิชอบ หรือผู้ให้เช่ากล่าวอ้างว่าผู้เช่าทำผิดหน้าที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินที่เช่า เป็นต้น กรณีเหล่านี้มีผลเป็นการเฉพาะตัวของลูกหนี้ผู้ถูกกล่าวอ้างเท่านั้น หามีผลไปถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นไม่[94]

(ง) การชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยแก่ฝ่ายลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง

กรณีเมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ เพราะการชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยอันเนื่องมาจากพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ก่อหนี้ และลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ ลูกหนี้คนนั้นก็เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้ ตามมาตรา 219[95] แต่การหลุดพ้นจากการชำระหนี้อันเป็นพ้นวิสัยของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่ง เป็นเหตุอันเนื่องมาจากตัวลูกหนี้ร่วมคนนั้น มิใช่เกิดจากสภาพแห่งหนี้จึงย่อมเป็นคุณแก่ลูกหนี้ร่วมคนนั้นโดยเฉพาะ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นหาหลุดพ้นจากการชำระหนี้ด้วยไม่[96]

(จ) กำหนดอายุความหรืออายุความสะดุดหยุดลง

การฟ้องร้องอันมีมูลมาจากสิทธิเรียกร้องนั้น ต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ ซึ่งกำหนดอายุความนี้ย่อมเป็นไปเพื่อคุณหรือโทษแก่ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนโดยเฉพาะ ซึ่งลูกหนี้แต่ละคนอาจมีกำหนดอายุความที่แตกต่างกันได้ หรืออายุความอาจไม่เริ่มนับหรือครบ

---

[93] เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (กรุงเทพฯ : แสวงสุทธิการพิมพ์, 2520), หน้า 1210.

[94] เพียงฤทัย พรรณศิริชัย, ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม : ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายตั๋วเงิน, ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, หน้า 45.

[95] ***มาตรา 219*** "ถ้าการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์ อันใดอันหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่ได้ก่อหนี้ และซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบนั้นไซร้ ท่านว่าลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากการชำระหนี้นั้น

ถ้าภายหลังที่ได้ก่อหนี้ขึ้นแล้วนั้น ลูกหนี้กลายเป็นคนไม่สามารถจะชำระหนี้ได้ไซร้ ท่านให้ถือเสมือนว่าเป็นพฤติการณ์ที่ทำให้การชำระหนี้ตกเป็นอันพ้นวิสัยฉะนั้น"

[96] ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ (กรุงเทพ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549), หน้า 263.

กำหนดพร้อมกันก็ได้ ลูกหนี้แต่ละคนมีสิทธิยกอายุความของตนขึ้นข้อต่อสู้ได้ เพราะแม้ลูกหนี้ร่วมจะต้องรับผิดในหนี้รายเดียวร่วมกันก็ตาม แต่กรณีที่ลูกหนี้บางคนต้องรับผิดตามคำพิพากษาของศาล หรือสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย กรณีนี้หากหนี้ร่วมเดิมมีอายุความ 2 ปี ก็จะขยายออกไปอีก 10 ปี ตามมาตรา 193/32 หรือกรณีที่อายุความของลูกหนี้แต่ละคนอาจเริ่มนับไม่พร้อมกัน เพราะอายุความเริ่มนับแต่เวลาที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ ซึ่งเจ้าหนี้อาจบังคับสิทธิเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ร่วมแต่ละคนไม่พร้อมกัน หรือกรณีอายุความสำหรับลูกหนี้บางคนอาจขยายออกโดยเหตุส่วนตัวของลูกหนี้ เช่น ลูกหนี้เป็นผู้เยาว์ หรือผู้วิกลจริต เป็นคู่สมรสกับเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้ถึงแก่กรรม[97] เป็นต้น ดังนั้น เมื่ออายุความเป็นเรื่องส่วนตัว คดีของจำเลยหลายคนซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมคนใดขาดอายุความ ศาลจึงยกฟ้องได้เฉพาะจำเลยคนนั้น[98] อย่างไรก็ตาม กรณีที่ผู้ค้ำประกันซึ่งตกลงยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมนั้น แม้ผู้ค้ำประกันจะตกลงร่วมรับผิดกับลูกหนี้ก็ตาม ก็ไม่ทำให้ผู้ค้ำประกันกลายเป็นลูกหนี้ร่วมตามหลักทั่วไป เพียงแต่มีผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องต่อผู้ค้ำประกันอันผู้ค้ำประกันไม่สามารถใช้สิทธิเกี่ยงตามมาตรา 688-690 ได้เท่านั้น ผู้ค้ำประกันที่ตกลงรับผิดร่วมกับลูกหนี้ยังคงเป็นผู้ค้ำประกันอยู่ จึงมีสิทธิในฐานะผู้ค้ำประกันในการที่จะยกอายุความของลูกหนี้ขึ้นต่อสู้ได้ตามมาตรา 694[99] ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในตอนต้น

กรณีมีปัญหาโต้แย้งกันในเรื่องการยกอายุความขึ้นต่อสู้คดีของลูกหนี้ร่วมหลายคนซึ่งตามมาตรา 295 อันเป็นกฎหมายสารบัญญัติถือว่าเป็นข้อต่อสู้เฉพาะตัวของ

---

[97] โสภณ รัตนากร, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป</u>, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 356.

[98] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6807/2537*** โจทก์ฟ้องให้จำเลยที่ 3 ผู้รับประกันภัยร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 2 ผู้เอาประกันภัย โดยจำเลยที่ 2 และที่ 3 แต่ละคนต้องชำระหนี้ตามฟ้องให้โจทก์โดยสิ้นเชิงเพียงครั้งเดียว จึงเป็นลูกหนี้ร่วมกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291 ซึ่งตามมาตรา 295 บัญญัติให้กำหนดอายุความของลูกหนี้ร่วมคนใดก็ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น แม้ฟ้องของโจทก์สำหรับจำเลยที่ 2 ได้ขาดอายุความไปแล้วก็เป็นคุณเฉพาะแก่จำเลยที่ 2 เท่านั้น หามีผลถึงจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 2 ไม่ และการที่คดีขาดอายุความสำหรับจำเลยที่ 2 ก็ไม่ใช่เหตุที่ทำให้หนี้ดังกล่าวระงับไป ดังนั้น จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยค้ำจุนยังคงต้องรับผิดต่อโจทก์ตามมาตรา 887

[99] ***มาตรา 694*** “นอกจากข้อต่อสู้ซึ่งผู้ค้ำประกันมีต่อเจ้าหนี้นั้น ท่านว่าผู้ค้ำประกันยังอาจยกข้อต่อสู้ทั้งหลายซึ่งลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ขึ้นต่อสู้ได้ด้วย”

ลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้น หากลูกหนี้ร่วมเหล่านี้ถูกฟ้องเป็นจำเลยร่วมกัน ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งยกอายุความขึ้นต่อสู้ ไม่ถือว่าลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งยกอายุความขึ้นต่อสู้ด้วย เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1750/2518 "แม้ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งยกอายุความขึ้นต่อสู้ลูกหนี้ร่วมซึ่งมิได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ก็ไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบในประเด็นเรื่องอายุความ"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 480/2506 "จำเลยหลายคนเป็นลูกหนี้ร่วมกันต่อโจทก์ แต่จำเลยคนหนึ่งแต่ผู้เดียวเป็นผู้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลจะนำการยกอายุความขึ้นต่อสู้ของจำเลยผู้นั้นมาเป็นมูลฟ้องคดีสำหรับจำเลยอื่นที่ไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ไม่ได้ ในเรื่องอายุความนี้ กฎหมายต้องการให้เป็นกรณีสำหรับลูกหนี้คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะเป็นส่วนตัว มิใช่ให้เป็นคุณและเป็นโทษโดยส่วนรวมดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 ในคดีเรื่องนี้จำเลยที่ 3 แต่ผู้เดียวเป็นผู้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193 ได้บัญญัติไว้ว่า "เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นมูลยกฟ้องไม่ได้" และเมื่อข้อความจริงนี้มาตรา 295 บัญญัติให้ท้าวถึงลูกหนี้ร่วมเป็นส่วนตัวเฉพาะคน ศาลฎีกาจึงเห็นว่าจะยกอายุความขึ้นต่อสู้มิได้ ส่วนมาตรา 59 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น โดยหลักแล้วท่านก็ห้ามมิให้ถือว่าคู่ความร่วมเหล่านั้นแทนซึ่งกันและกันเมื่อมูลความแห่งคดีนี้เป็นการชำระหนี้ซึ่งมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้แบ่งแยกจากกันดังกล่าวแล้ว จำเลยที่ 1 และที่ 2 จึงไม่อาจได้รับประโยชน์จากคำให้การของจำเลยที่ 3 ได้ ฎีกาโจทก์ข้อนี้ฟังขึ้น"

แต่ถ้าเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาโดยนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59 และมาตรา 245 (1) ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติมาปรับแก่คดี ศาลจะถือว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้รับประโยชน์ด้วย เช่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5137/2531 "โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยโดยรู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้กระทำละเมิดอันพึงจะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์เป็นเวลานานแล้ว และจำเลยที่ 1 ที่ 2 ก็ยกอายุความขึ้นต่อสู้ไว้ ดังนั้น ค่าเสียหายของโจทก์ในส่วนที่เกิน 1 ปี ก่อนวันฟ้องย่อมขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 แม้จำเลยที่ 4 จะมิได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ แต่มูลความแห่งคดีเป็นการชำระหนี้ซึ่งไม่อาจแบ่งแยกได้ จำเลยที่ 4 ย่อมได้รับประโยชน์จากข้อต่อสู้ของจำเลยที่ 1 ที่ 2 ด้วย โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนนี้จากจำเลยที่ 4"

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1311/2539 “คดีนี้จำเลยที่ 1 ที่ 3 ถึงที่ 5 เป็นลูกหนี้ร่วมกับจำเลยที่ 2 มูลความแห่งคดีเป็นการชำระหนี้ซึ่งแบ่งแยกจากกันมิได้ สิทธิเรียกร้องของโจทก์ต่อจำเลยทั้งห้าเป็นอย่างเดียวกัน การที่จำเลยที่ 2 ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ถือได้ว่าจำเลยที่ 1 ที่ 3 ถึงที่ 5 ซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้แล้วเช่นกันแม้จำเลยที่ 1 ที่ 3 ถึงที่ 5 มิได้ฎีกา แต่เมื่อคดีของโจทก์ขาดอายุความ ศาลฎีกาย่อมมีอำนาจพิพากษาให้มีผลถึงจำเลยที่ 1 ที่ 3 ถึงที่ 5 ได้ด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 245 (1), 247”

ปัญหาดังกล่าวนี้ นักกฎหมายบางท่านเห็นว่าเมื่อกฎหมายสารบัญญัติขัดกับกฎหมายวิธีสบัญญัติน่าจะต้องถือกฎหมายสารบัญญัติเป็นใหญ่[100] แต่นักกฎหมายอีกท่านหนึ่งกลับเห็นว่าอาจจะแปลในทางที่ไม่ให้กฎหมายขัดกันได้ กล่าวคือ มาตรา 295 เป็นเรื่องของปัญหาว่าในกรณีที่มีลูกหนี้ร่วมหลายคน การพิจารณาว่าหนี้ของลูกหนี้คนนั้นขาดอายุความแล้วหรือไม่ ให้พิจารณาแยกเป็นรายๆไป ส่วนในกรณีของจำเลยร่วมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 59(1) นั้นเป็นปัญหาว่าถ้าจำเลยร่วมยกอายุความขึ้นต่อสู้ก็ให้มีผลเสมือนหนึ่งว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ยกข้อต่อสู้ด้วย ถ้าจำเลยไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้และถือไม่ได้ว่าจำเลยยกอายุความขึ้นต่อสู้แล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59(1) ศาลก็ไม่อาจวินิจฉัยยกฟ้องได้ตามบทบัญญัติมาตรา 193 แต่ถ้าลูกหนี้ร่วมคนใดได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้แล้วก็ถือว่าจำเลยร่วมคนอื่นได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้แล้วเช่นกัน ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 59(1) แต่จำเลยร่วมที่ไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้นั้นจะได้ประโยชน์เพียงใด เป็นอีกปัญหาหนึ่งซึ่งจะต้องพิจารณาตามมาตรา 295 หากอายุความของลูกหนี้ที่ไม่ได้ยกข้อต่อสู้ผิดแผกไปจากข้อต่อสู้ของลูกหนี้ร่วมผู้ยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความแล้ว กรณีดังกล่าวจำเลยที่ไม่ได้ยกข้อต่อสู้ก็ไม่น่าได้รับประโยชน์ด้วย มิใช่ว่าจำเลยที่ไม่ได้ยกข้อต่อสู้ได้รับประโยชน์จากอายุความของตนซึ่งแตกต่างจากอายุความที่จำเลยอื่นได้ยกข้อต่อสู้ไว้[101]

กรณีตามปัญหาดังกล่าวนี้ ***ผู้เขียนมีความเห็นพ้องด้วยกับ***ความเห็นที่ว่าบทบัญญัติมาตรา 295 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับบทบัญญัติมาตรา 59 และ 245(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ขัดกัน ทั้งนี้เพราะการตีความในลักษณะ

---

[100] ธานินทร์ กรัยวิเชียร, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง</u> (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2522), หน้า 402.

[101] โสภณ รัตนากร, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป</u>, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 357.

ดังกล่าวจะทำให้กฎหมายทั้ง 2 ฉบับสามารถบังคับใช้กับกรณีนี้ได้ กล่าวคือ ในกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลจะยกอายุความขึ้นวินิจฉัยเองไม่ได้ ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งยกอายุความขึ้นต่อสู้ และมีผลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ตาม แต่ท้ายที่สุดแล้วก็ต้องกลับมาพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 295 ว่าลูกหนี้ร่วมคนอื่นนั้นจะได้รับประโยชน์จากข้อต่อสู้ของลูกหนี้ร่วมที่ยกอายุความขึ้นต่อสู้มากน้อยเพียงใดอยู่นั่นเอง

ส่วนในเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงนั้น มีหลายกรณีด้วยกัน อาจเกิดจากการกระทำของเจ้าหนี้ เช่น เจ้าหนี้ยื่นฟ้องลูกหนี้บางคน หรือกระทำการอย่างอื่นที่มีผลทำนองเดียวกัน หรือการกระทำของลูกหนี้ เช่น ลูกหนี้ร่วมบางคนรับสภาพหนี้ ไม่ว่าโดยการทำหนังสือรับรองให้ ใช้เงินให้บางส่วน ส่งดอกเบี้ย หรือให้ประกันซึ่งมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง กรณีเหล่านี้ถือว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้ร่วมที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

อนึ่ง ยังมีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับกรณีของผู้ค้ำประกันที่ตกลงร่วมรับผิดตามมาตรา 691 และในกรณีผู้ค้ำประกันหลายคนตามมาตรา 682 ซึ่งแม้ว่าผู้ค้ำประกันเหล่านี้จะมีความรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมก็ตาม แต่ผู้ค้ำประกันเหล่านี้ก็ยังคงมีฐานะเป็นผู้ค้ำประกันอยู่ โดยยังสามารถใช้สิทธิในฐานะผู้ค้ำประกันได้ไม่ว่าจะเป็นการยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ตาม มาตรา 694 เป็นต้น ฉะนั้น เรื่องอายุความสะดุดหยุดลงก็เช่นเดียวกัน ซึ่งมีกฎหมายในเรื่องค้ำประกันบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ตามมาตรา 692 ที่บัญญัติว่า *"อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้นั้นย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย"* ดังนั้น แม้ผู้ค้ำประกันที่ตกลงร่วมรับผิดกับลูกหนี้ต้องรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมแต่ก็ทำให้ผู้ค้ำประกันตามมาตรา 691 ไม่มีสิทธิเกี่ยงตามมาตรา 689-690 เท่านั้น แต่ในเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงต้องบังคับตามมาตรา 692 กล่าวคือ หากอายุความของลูกหนี้สะดุดหยุดลงก็จะมีผลทำให้อายุความของผู้ค้ำประกันสะดุดหยุดลงด้วย กรณีนี้จะไม่นำมาตรา 295 ที่บัญญัติให้เรื่องอายุความสะดุดหยุดลงมีผลเป็นการเฉพาะตัวลูกหนี้มาใช้บังคับ เพราะในบทบัญญัติในเรื่องค้ำประกันมีบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว[102]

---

[102] วรวุฒิ เลาลัคนา, หลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 78.

(ฉ) หนี้เกลื่อนกลืนกัน

การที่สิทธิเรียกร้องเกลื่อนกลืนกันไปกับหนี้สิน คือ กรณีที่สิทธิและความรับผิดในหนี้ตกแก่บุคคลคนเดียวกัน กล่าวคือ เจ้าหนี้กลายเป็นลูกหนี้ และลูกหนี้กลายเป็นเจ้าหนี้ด้วยในขณะเดียวกัน หนี้เกลื่อนกลืนกันจึงเป็นวิธีการอย่างหนึ่งซึ่งทำให้หนี้ระงับไปทำนองเดียวกับการชำระหนี้ด้วยอย่างอื่น การปลดหนี้ การหักกลบลบหนี้ นั่นเอง กรณีที่หนี้มีลูกหนี้เพียงคนเดียว เมื่อหนี้เกลื่อนกลืนกันแล้วหนี้ย่อมระงับ แต่ในกรณีลูกหนี้ร่วมกฎหมายบัญญัติให้เรื่องหนี้เกลื่อนกลืนกันเป็นเรื่องเฉพาะตัวลูกหนี้ร่วมคนนั้นเท่านั้น หนี้หาระงับไปสำหรับลูกหนี้ร่วมคนอื่นไม่ การที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งได้รับสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้มา ลูกหนี้ร่วมผู้นั้นมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆ ชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้ อย่างไรก็ดี ต้องถือว่าหนี้ส่วนของลูกหนี้ร่วมผู้รับสิทธิเรียกร้องมานั้นระงับไป ลูกหนี้ร่วมคนนั้นจะใช้สิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆชำระได้เฉพาะในส่วนที่เหลือโดยหักส่วนของลูกหนี้ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องออกไปทำนองเดียวกับการปลดหนี้[103] อย่างไรก็ตาม ยังมีความเห็นที่แตกต่างออกไป คือ ลูกหนี้ร่วมผู้ใช้สิทธิเรียกร้องนั้นสามารถเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆ ชำระหนี้ได้ทั้งหมด เพราะกรณีหนี้เกลื่อนกลืนกันนี้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆไม่ได้รับประโยชน์ด้วย เนื่องจากหากกฎหมายต้องการให้ลูกหนี้คนอื่นๆได้รับประโยชน์ด้วยเหตุใดจึงไม่บัญญัติไว้ในมาตรา 292 ถึงมาตรา 294 กลับมาบัญญัติไว้ในมาตรา 295 ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัว[104]

อนึ่ง การกระทำที่มีผลเป็นการเฉพาะตัว ไม่ได้มีเพียงที่ระบุไว้ในมาตรา 295 วรรคสองเท่านั้น หากแต่บทบัญญัติมาตราดังกล่าวเป็นเพียงการให้ตัวอย่างไว้เฉพาะการกระทำบางอย่างเท่านั้น ส่วนหลักที่จะพิจารณาว่าเป็นการเฉพาะตัวหรือไม่ ระบุไว้ใน มาตรา 295 วรรคหนึ่งที่ว่า “ข้อความจริงอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 แล้วนับเป็นไปเพื่อคุณหรือโทษเฉพาะแก่ลูกหนี้นั้นเท่านั้น” เช่น ลูกหนี้ร่วม 3 คนถูกฟ้องคดีร่วมกัน ลูกหนี้สองคนได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับเจ้าหนี้แล้ว ศาลก็ยังต้องพิจารณาคดีระหว่างโจทก์กับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[103] โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 358.

[104] เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (กรุงเทพฯ : แสวงสุทธิการพิมพ์, 2520), หน้า 1593.

จำเลยที่มิได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความด้วย เพราะการทำสัญญาประนีประนอมยอมความของลูกหนี้ร่วมมิได้มีผลผูกพันลูกหนี้ร่วมคนอื่น[105]เป็นต้น

3.2.3.4 **ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม**

การที่ลูกหนี้หลายคนเป็นลูกหนี้ร่วมนอกจากจะก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์และความรับผิดต่อเจ้าหนี้โดยทำนองที่ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้จนสิ้นเชิงซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้น ในการเป็นลูกหนี้ร่วมกันซึ่งต้องพิจารณาในลำดับต่อมา คือ ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วม เพราะแม้ว่าลูกหนี้ร่วมจะตกลงร่วมกันรับผิดต่อเจ้าหนี้ โดยเจ้าหนี้สามารถเรียกให้ลูกหนี้แต่ละคนชำระหนี้จนสิ้นเชิง หรือจะเรียกให้ลูกหนี้ร่วมชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนก็ได้ตามมาตรา 291 ก็ตาม แต่เมื่อมีการชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปแล้ว นิติสัมพันธ์ของลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ไปนั้น จะสามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้มากน้อยเพียงไร และลูกหนี้ร่วมคนอื่นๆ จะต้องรับผิดต่อลูกหนี้ร่วมคนที่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วอย่างไร ซึ่งในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วมนี้ มาตรา 296 บัญญัติไว้ว่า*"ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดเป็นส่วนเท่าๆกัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระนั้นเป็นอันเรียกจากคนนั้นไม่ได้ไซร้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้คนอื่นๆ ซึ่งจำต้องออกส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับใช้ แต่ถ้าลูกหนี้ร่วมกันคนใดเจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้อันร่วมกันนั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป"*

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 296 ข้างต้นจะเห็นว่า ความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วมตามหลักทั่วไป ลูกหนี้ร่วมต้องรับผิดในมูลหนี้คนละเท่าๆกัน เนื่องจากถือว่าลูกหนี้ทั้งหลายนั้น มีความผูกพันในวัตถุแห่งหนี้ร่วมกันเมื่อต้องรับผิดก็ต้องรับผิดเท่าๆกัน เว้นแต่มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเองนั้น สามารถตกลงในเรื่องความรับผิดเป็นอย่างอื่นได้ หากมีการกำหนด หรือตกลงกันไว้อย่างไรก็ให้เป็นไปตามที่ตกลงกัน แต่การตกลงกำหนดความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกัน จะนำไปใช้ยันหรือปฏิเสธความรับผิดต่อเจ้าหนี้ไม่ได้ ในบางกรณีเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ลูกหนี้หลายคนจะต้องรับผิดร่วมกันต่อเจ้าหนี้ แต่

---

[105] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 644/2500*** "ลูกหนี้ร่วมกันสามคน ถูกฟ้องในคดีเดียวกัน ลูกหนี้สอง คนทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับเจ้าหนี้แล้ว การนั้นไม่มีผลถึงลูกหนี้อีกคนหนึ่ง ศาลต้องพิจารณาคดีระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้อีกคนหนึ่งต่อไป."

ในระหว่างลูกหนี้ด้วยกันนั้น หาได้มีฐานะเป็นลูกหนี้ร่วมอันจะแบ่งส่วนกันรับผิดไม่ เช่น ผู้ค้ำประกันซึ่งยอมรับผิดต่อเจ้าหนี้อย่างลูกหนี้ร่วม เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้ไปแล้วก็ย่อมสามารถไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ได้โดยสิ้นเชิง[106] หรือผู้รับอาวัลตั๋วแลกเงินแม้จะต้องร่วมรับผิดต่อผู้ทรงร่วมกับผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 967 แต่เมื่อผู้รับอาวัลใช้เงินไปแล้วย่อมสามารถไล่เบี้ยเอาจากผู้สั่งจ่ายได้ตามมาตรา 940 วรรคสามได้เต็มจำนวน[107] นายจ้างซึ่งต้องรับผิดร่วมกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด แต่ก็ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้าง[108] ตัวการต้องรับผิดในผลแห่งละเมิดของตัวแทน แต่ก็มีสิทธิไล่เบี้ยเอากับตัวแทนได้เต็มจำนวนเช่นกัน[109] กรณีที่บิดามารดา หรือผู้อนุบาลร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดของผู้เยาว์และผู้วิกลจริต หรือครูบาอาจารย์ นายจ้างต้องร่วมรับผิดในการละเมิดของผู้ไร้ความสามารถก็มีสิทธิได้รับการชดใช้โดยสิ้นเชิงเช่นเดียวกัน[110]

---

[106] วรวุฒิ เลาลัคนา, หลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 94.

[107] ***คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 343/2516*** จำเลยเป็นผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงินให้แก่เจ้าหนี้โดยโจทก์เป็นผู้รับอาวัล โจทก์ไม่ใช่ลูกหนี้โดยตรง เพียงแต่ต้องรับผิดชดใช้เงินตามตั๋วแลกเงินในเมื่อจำเลยซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายไม่ชำระ ความผูกพันของโจทก์จำเลยซึ่งมีต่อเจ้าหนี้ผู้ทรงตั๋วแลกเงิน จึงมิใช่เป็นลูกหนี้ร่วมกันจะต้องรับผิดเป็นส่วนเท่าๆกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 296 แม้มาตรา 967 จะบัญญัติให้ผู้สั่งจ่ายและผู้รับอาวัลต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้ทรงก็เพื่อประโยชน์แก่ ผู้ทรงในอันที่จะว่ากล่าวเรียกเงินตามตั๋ว แต่ในระหว่างผู้สั่งจ่ายกับผู้รับอาวัล ผู้สั่งจ่ายจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่ระบุในตั๋วแลกเงินก่อน หากผู้สั่งจ่ายไม่ชำระผู้รับอาวัลจึงต้องรับผิดชดใช้ให้ เมื่อจำเลยไม่ชำระเงินตามตั๋วแลกเงิน และโจทก์ใช้เงินให้เจ้าหนี้ผู้ทรงตั๋วแลกเงินไปแล้วบางส่วนโดยมีหลักฐานการชำระหนี้ โจทก์ย่อมได้สิทธิในอันจะไล่เบี้ยเอาแก่จำเลยซึ่งโจทก์ประกันไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 940 วรรคสาม โดยหาจำต้องชำระแล้วทั้งหมดหรือถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนเงินในตั๋วแลกเงินไม่

[108] ***มาตรา 426*** “นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอก เพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น”

[109] ***มาตรา 427*** “บทบัญญัติใน มาตรา ทั้งสองก่อนนั้น ท่านให้ใช้ บังคับแก่ตัวการและตัวแทนด้วยโดยอนุโลม”

[110] ***มาตรา 431*** “ในกรณีที่กล่าวมาในสอง มาตรา ก่อนนั้น ท่านให้นำ บทบัญญัติแห่งมาตรา 426 มาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม”

ดังนั้น เราจึงต้องพิจารณาว่าการเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ในเรื่องความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันนั้นอยู่ภายใต้หลักการอย่างไร หากลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ไปแล้วลูกหนี้ร่วมคนนั้นจะสามารถเรียกให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นรับผิดตามส่วนที่ต้องรับผิดชอบได้หรือไม่ โดยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 296 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องการรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ที่มาเรียกเอาจากลูกหนี้คนอื่นๆ ไว้ เพียงแต่กำหนดความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากหลักการดังกล่าวจะเห็นว่าความสัมพันธ์ของลูกหนี้ร่วมที่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้กับลูกหนี้ร่วมคนอื่นเป็นไปในลักษณะของการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229(3)[111] ซึ่งโดยหลักการของการรับช่วงสิทธินั้น กฎหมายจะยอมให้บุคคลที่เข้าใช้หนี้รับช่วงสิทธิได้แต่เฉพาะผู้มีส่วนได้เสียตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังที่มาตรา 229 บัญญัติไว้ว่า ***"การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย..."*** ซึ่งกรณีของลูกหนี้ร่วมด้วยกันนั้น เป็นกรณีที่บุคคลมีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น เมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้แล้วกฎหมายจึงให้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มาเรียกเอาจากลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ โดยผู้ที่รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ ชอบที่จะใช้สิทธิบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่เหนือมูลหนี้รวมทั้งมีสิทธิในหลักประกันต่างๆของหนี้นั้นได้อีกด้วย เช่น อาจใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามมาตรา 233 หรือสิทธิในการเพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 237 เพื่อควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้[112] เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีลูกหนี้หลายคนที่ต้องรับผิดร่วมกันต่อเจ้าหนี้ แต่ในความสัมพันธ์ระหว่างกันเองไม่ได้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229(3) หากแต่อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของการใช้สิทธิไล่เบี้ยโดยสามารถเรียกคืนได้เต็มจำนวน กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ซึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเอากับลูกหนี้คนอื่นได้เต็มจำนวนของมูลหนี้ที่ต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ตนไม่ได้มีความผูกพันในหนี้นั้นโดยตรงแต่ต้องรับผิดต่อเจ้าหนี้เพื่อประโยชน์ในการเป็นหลักประกันต่อเจ้าหนี้ เช่น กรณีผู้ค้ำประกันตกลงร่วมรับผิดกับลูกหนี้อย่างลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 691 เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้ไปแล้วก็

---

[111] ***มาตรา 229*** "การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมายและย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

(3) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้นั้นและเข้าใช้หนี้นั้น'

[112] วรวุฒิ เลาลัคนา, หลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544, หน้า 103-104.

สามารถรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มาไล่เบี้ยกับลูกหนี้ได้ ตามมาตรา 653 ที่บัญญัติไว้ว่า *"ผู้ค้ำประกันซึ่งได้ชำระหนี้แล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ย และเพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างใดๆ เพราะการค้ำประกันนั้น"* โดยจะเห็นได้ว่าแม้ผู้ค้ำประกันจะร่วมรับผิดด้วย แต่ในความรับผิดระหว่างกันนั้น ผู้ค้ำประกันยังคงมีฐานะเป็นผู้ค้ำประกันอยู่ ความรับผิดระหว่างผู้ค้ำประกันต่อลูกหนี้ชั้นต้นจึงไม่มี เพราะผู้ค้ำประกันนั้นไม่ได้รับประโยชน์เลยในการทำสัญญา ส่วนลูกหนี้ชั้นต้นซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากสัญญาทั้งหมดจึงต้องรับผิดในมูลหนี้เต็มจำนวน โดยลูกหนี้ชั้นต้นต้องรับผิดเพื่อเงินต้นกับดอกเบี้ย และค่าเสียหายใดๆ ที่ผู้ค้ำประกันต้องเสียไปเพราะการค้ำประกันตามบทบัญญัติข้างต้น

สำหรับกรณีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันนั้น โดยหลักจะมีความรับผิดระหว่างกันตามมาตรา 296 ประกอบมาตรา 229(3) กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว ก็รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มาไล่เบี้ยจากลูกหนี้ร่วมคนอื่น เมื่อเป็นการรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มา อายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องจึงต้องใช้อายุความของเจ้าหนี้ที่รับช่วงสิทธิมาด้วย ซึ่งมีกำหนดอายุความตามมูลหนี้เดิมที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้ร่วม โดยเจ้าหนี้มีอายุความในการเรียกให้ลูกหนี้ร่วมชำระหนี้เท่าใด ลูกหนี้ผู้รับช่วงสิทธิมาก็มีอายุความในการเรียกเอาจากลูกหนี้ร่วมคนอื่นเท่านั้น ส่วนกรณีผู้ค้ำประกันที่ตกลงร่วมรับผิดกับลูกหนี้ตามมาตรา 691 เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้ไปแล้ว และมาไล่เบี้ยเอากับลูกหนี้ กรณีนี้ต้องใช้อายุความในการไล่เบี้ย 10 ปี แม้ว่าหนี้ชั้นต้นจะเกิดจากมูลหนี้อะไรก็ตาม เพราะอายุความดังกล่าวเป็นข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้มิใช่มีต่อผู้ค้ำประกัน และการที่ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้แล้วย่อมทำให้หนี้ระงับไป ส่งผลให้อายุความของหนี้ชั้นต้นสิ้นสุดลงไปด้วย คงเหลือหนี้ หรือความผูกพันระหว่างลูกหนี้กับผู้ค้ำประกันเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรา 693 นั้น มีทั้งหนี้ใหม่และการรับช่วงสิทธิในหนี้เดิม โดยอาจมีผลถึงหลักประกันแห่งหนี้และวิธีการใช้สิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 226 ด้วย ดังนั้น เมื่อไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องอายุความในการใช้สิทธิไล่เบี้ยของผู้ค้ำประกันไว้เป็นการเฉพาะ จึงต้องใช้อายุความ 10 ปี[113] โดยอายุความใช้สิทธิจะเริ่มนับตั้งแต่ขณะแรกที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้[114]

---

[113] ***มาตรา 190/30*** "อายุความนั้น ถ้าประมวลกฎหมายนี้หรือ กฎหมายอื่นมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้มีกำหนดสิบปี"

[114] ***มาตรา 193/12*** "อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิ เรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องให้งดเว้นกระทำการ อย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น"

3.3 แนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมาย *Product Liability* ของประเทศไทยนั้น ได้กำหนดตัวผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4 ซึ่งประกอบด้วย ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้ และผู้ซึ่งใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า และได้กำหนดลักษณะของความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการไว้ในมาตรา 5 ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประกอบการข้างต้นต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้เพิ่งจะมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ดังนั้น จึงยังไม่มีคำอธิบายที่ชัดเจนถึงเหตุของการที่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายว่าเหตุใดจึงต้องมีการบัญญัติไว้เช่นนั้น ดังนั้น เนื้อหาในส่วนนี้ผู้เขียนจึงประสงค์ที่จะได้กล่าวถึงตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด และหลักกฎหมายที่นำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ EU Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป, ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ Consumer Protection Act, 1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ซึ่งเป็นที่มาของบทบัญญัติมาตรา 4 และ 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และจะได้กล่าวถึงสาระสำคัญของตัวผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดและหลักกฎหมายที่นำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามหลักกฎหมายไทยในเชิงเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศเป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องถึงที่มาและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยใช้เป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นสำคัญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.3.1 แนวทางตาม EU Directive 85/374/EEC

3.3.1.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตาม Directive

สำหรับผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้า(Supply chain) หรือตาม EU Directive 85/374/EEC ใช้คำว่า ***"ผู้ผลิต"***(Producer) ซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหาย ได้แก่ บุคคลดังต่อไปนี้[115]

(a) ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย* (Finished producer)

(b) ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วน หรือบุคคลใด ๆ ซึ่งติดชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือสิ่งใด ๆ ซึ่งบ่งบอกลักษณะเฉพาะว่าตนเป็นผู้ผลิต

(c) ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อขาย ให้เช่า ให้เช่าแบบลิสซิ่ง หรือรูปแบบของการจำหน่ายใด ๆ

---

[115] ***EU Directive 85/374/EEC : Article 3*** "1. 'Producer' means the manufacturer of the finished product, the producer of any raw material or the manufacturer of a component part and any person who, by putting his name, trade mark or other distinguishing feature on the product presents himself as its producer.

2. Without prejudice to the liability of the producer, any person who imports into the Community a product for sale, hire, leasing or any form of distribution in the course of his business shall be deemed to be a producer within the meaning of this Directive and shall be responsible as a producer.

3. Where the producer of the product can not be indentified, each supplier of the product shall be treated as producer unless he informs the injured person, within a reasonable time, of the identify of the producer or of the person who supplied him with the product. The same shall be apply, in the case of an imported product, if this product does not indicate the identify of the importer referred to in paragraph 2, even if the name of the producer is indicated."

* นักกฎหมายไทยบางท่านได้แปลศัพท์ "Finished producer" ว่า "ผู้ผลิตสินค้าสมบูรณ์สำเร็จแล้ว" (ศักดา ธนิตกุล, คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law),พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 65.)

(d) ในกรณีที่ไม่สามารถระบุผู้ผลิตสินค้าได้ ให้ถือว่าผู้จำหน่ายสินค้านั้นทุกคนเป็นผู้ผลิต เว้นแต่ว่าผู้จำหน่ายนั้นจะแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าบุคคลใดเป็นผู้ผลิตสินค้าภายในระยะเวลาพอสมควร และให้นำหลักนี้ไปปรับใช้กับกรณีสินค้านำเข้าด้วย ในกรณีที่ไม่ทราบว่าผู้นำเข้าสินค้าเป็นบุคคลใด

เมื่อพิจารณาถึงตัวผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้สียหายในข้อ (a) และ (b) จะเห็นว่าผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดตาม EU Directive 85/374/EEC คือ ผู้ผลิตตามความเป็นจริง (Manufacturer) และผู้ประกอบการที่อยู่ในสถานะเสมือนเป็นผู้ผลิต(Apparent manufacturer) ซึ่งได้แก่ ผู้ประกอบการซึ่งติดชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือสิ่งใด ๆ ที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะว่าตนเป็นผู้ผลิต โดยแม้ว่าความเป็นจริงแล้วผู้ประกอบการเหล่านี้จะไม่ได้เป็นผู้ผลิตสินค้านั้นก็ตาม แต่ลักษณะของการกระทำดังกล่าวส่งผลให้ผู้บริโภคหลงเชื่อว่าเป็นผู้ผลิต ด้วยเหตุนี้ EU Directive 85/374/EEC จึงกำหนดให้ผู้ประกอบการเหล่านี้ต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายด้วยในสถานะเดียวกับผู้ผลิตที่แท้จริง นอกจากนี้ ผู้ผลิตวัตถุดิบ (Raw material) หรือผู้ผลิตชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตสินค้าในขั้นสุดท้าย (Component part) ก็ถือว่าเป็นผู้ผลิตด้วยถ้าวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนนั้นมีความชำรุดบกพร่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตาม Directive มาตรา 7(c)[116] จะเห็นว่าผู้ประกอบการดังกล่าวข้างต้นไม่ต้องรับผิดถ้าปรากฏว่าสินค้านั้น ๆ ไม่ได้ผลิตเพื่อการขาย หรือจำหน่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ หรือไม่ได้ผลิต หรือจำหน่ายไปในทางการค้าปกติของตน ดังนั้นย่อมกล่าวได้ว่าผู้ผลิตในความหมายตาม EU Directive 85/374/EEC มีความมุ่งหมายเฉพาะผู้ผลิตในทางการค้าเท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก หรือพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น จะต้องรับผิดตาม EU Directive 85/374/EEC เฉพาะในกรณีที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้เท่านั้น ทั้งนี้เพราะความรับผิดตาม Directive เป็นความรับผิดอันเนื่องมาจากสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง ผู้ประกอบการซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิต

---

[116] ***EU Directive 85/374/EEC Article 7*** "The producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves :

(c) that the product was neither manufactured by him for sale or any form of distribution for economic purpose nor manufactured distributed by him in the course of his business;"

จึงไม่จำต้องเข้ามาร่วมรับผิดด้วย[117] ดังนั้น การฟ้องให้ผู้ประกอบการเหล่านี้รับผิดต้องอาศัยหลักทั่วไปว่าด้วยสัญญา และกฎหมายลักษณะละเมิดเป็นสำคัญ และประการสุดท้ายสำหรับข้อพิจารณาในเรื่องนิยามของผู้ประกอบการ คือ ตัวผู้นำเข้าสินค้าเพื่อการขาย ให้เช่า ให้เช่าแบบลิสซิ่ง หรือเพื่อการจำหน่ายในทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามความใน Directive ด้วย ทั้งนี้เพราะการกำหนดให้ผู้นำเข้าต้องรับผิดในสถานะเดียวกับผู้ผลิต ก็เพื่อต้องการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่อาศัยอยู่ในกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เพราะหากไม่บัญญัติทำนองนี้แล้วจะเป็นภาระต่อผู้เสียหายในการที่จะต้องไปดำเนินการฟ้องร้องผู้ผลิตซึ่งอยู่ในประเทศนอกสหภาพยุโรป[118]

3.3.1.2 <u>หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ</u>

ในประเด็นเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ หรือตาม EU Directive 85/374/EEC ใช้คำว่า "***บุคคลหลายคนเป็นผู้ต้องรับผิดในความเสียหายอย่างเดียวกัน***" (two or more persons are liable for the same damage) ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 ซึ่งวางหลักไว้ว่า "ในกรณีที่มีบุคคลหลายคนต้องรับผิดสำหรับความเสียหายเดียวกัน บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดร่วมกันและแทนกัน แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะไล่เบี้ยตามความในกฎหมายของประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป"[119] เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตราดังกล่าวข้างต้น จะพบว่าตัวบทตาม Directive ใช้คำว่า *"jointly and severally"* ซึ่งหมายถึงการกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าต้องมีความรับผิดร่วมกันและแทนกันต่อผู้เสียหาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือหลักการที่นำมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตาม Directive ฉบับนี้ก็คือหลักทั่วไปในเรื่อง "ลูกหนี้ร่วม" นั่นเอง ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายสามารถที่จะเลือกฟ้องผู้ประกอบการ

---

[117] P. Wautier, <u>European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability</u> (London : Oceana publications, Inc, 2009), p. 65.

[118] Bowman and Brooke, <u>International Product Liability Laws</u> [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

[119] ***EU Directive 85/374/EEC Article 5*** "Where, as a result of the provisions of this Directive, two or more persons are liable for the same damage, they shall be liable jointly and severally, without prejudice to the provisions of national law concerning the rights of contribution or recourse."

รายใดรายหนึ่งหรือทั้งหมดพร้อมกันก็ได้ ให้รับผิดเต็มตามจำนวนค่าเสียหายที่มีการเรียกร้อง ซึ่งเป็นหลักการที่มีความมุ่งหมายในการเอื้อประโยชน์ต่อผู้เสียหายในการฟ้องคดีเป็นสำคัญ[120]

อย่างไรก็ตาม หลักการดังกล่าวได้รับการโต้แย้งจากกลุ่มผู้ประกอบการในสหภาพยุโรปเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการนำเอาหลักทั่วไปเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการนั้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อระบบการดำเนินธุรกิจในลักษณะที่ว่ากรณีที่สินค้าที่มีการจำหน่ายในท้องตลาดแต่ละประเภท อาจมีผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าหลายราย ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือผู้จำหน่ายหลายทอด เป็นต้น การที่ความชำรุดบกพร่องนั้นเกิดจากความผิดของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง และผู้ประกอบการรายอื่นต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วย อาจก่อให้เกิดภาระทางธุรกิจแก่ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารความเสี่ยงในด้านการทำประกันภัย ซึ่งส่งผลให้มีต้นทุนในการดำเนินธุรกิจที่สูงขึ้น ลักษณะเช่นนี้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium enterprise : SME) เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด และที่สำคัญหากการดำเนินธุรกิจมีต้นทุนที่สูงมากขึ้นเท่าไหร่ ราคาสินค้าก็มีราคาสูงขึ้นตามไปด้วยในแต่ละทอดของการส่งต่อสินค้าเพื่อจำหน่าย ดังนั้น บุคคลผู้รับภาระเป็นคนสุดท้ายจากผลกระทบจากการนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ดังกล่าว คือ ผู้บริโภค ซึ่งต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงเกินกว่าต้นทุนที่แท้จริงมาก โดยกลุ่มผู้ประกอบการในสหภาพยุโรปได้เสนอให้เปลี่ยนหลักความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการจากหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาเป็นหลักเรื่องการฟ้องร้องตามระบบทั่วไปที่ผู้ประกอบการรายใดเป็นต้นเหตุของความเสียหาย ผู้ประกอบการรายนั้นก็ต้องรับผลอันเกิดจากการฟ้องร้องที่จะเกิดขึ้นต่อผู้เสียหายในที่สุด[121]

ในประเด็นนี้***ผู้เขียนมีความเห็นว่า*** แม้การนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการจะมีผลเสียอยู่บ้างในประเด็นเรื่องต้นทุนในการผลิตสินค้าที่สูงขึ้นจนส่งผลกระทบต่อผู้ประการในธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพของการผลิตสินค้าในปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นจำนวน

---

[120] P. Wautier, European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability (London : Oceana publications, Inc, 2009), p.57.

[121] ibid, p. 60.

มาก (Mass product) สินค้าที่ผลิตขึ้นถูกจำหน่ายไปสู่ผู้บริโภคในหลากหลายรูปแบบ[122] ดังนั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าดังกล่าวแล้ว ย่อมเป็นความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก หากให้ผู้เสียหายเหล่านี้ทำการฟ้องร้องผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายจริง ๆ อาจเป็นเรื่องยากโดยเฉพาะผู้ประกอบการที่อยู่ต่างประเทศ ซึ่งในที่สุดแล้วการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายแม้จะมีการนำหลักเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัดมาปรับใช้ก็อาจจะไร้ประสิทธิภาพเพราะอุปสรรคทางด้านการดำเนินคดี และที่สำคัญเหตุผลที่ทางคณะกรรมาธิการในการยกร่าง Directive เห็นพ้องต้องกัน คือ การก่อให้เกิดหลักประกันให้แก่ผู้เสียหายในการที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มจำนวน ทั้งนี้เพราะอาจมีบางกรณีที่ผู้ประกอบการบางรายซึ่งเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงได้ล้มละลาย หรือตกอยู่ในสถานะขาดเสถียรภาพทางการเงินไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ผู้เสียหายได้ บริษัทใหญ่ที่มีสถานะทางการเงินที่ดีกว่าก็จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบทั้งหมดต่อผู้เสียหาย[123] ดังนั้น คณะกรรมาธิการในการยกร่างโดยมติเสียงส่วนใหญ่จึงได้เห็นชอบให้มีการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวข้างต้น

ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายในลักษณะที่ว่าการกระทำของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งต่อผู้เสียหาย หรือการกระทำของผู้เสียหายต่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งจะส่งผลต่อผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมมากน้อยเพียงใดนั้น บทบัญญัติในเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามมาตรา 5 แห่ง EU Directive 85/374/EEC ไม่ได้กำหนดในประเด็นนี้เอาไว้ และเหตุผลที่ไม่ได้กำหนดไว้ก็ไม่ได้ปรากฏในชั้นของการยกร่างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ได้มีทัศนะของนักกฎหมายส่วนใหญ่ตีความถึงเหตุผลของเรื่องนี้ไว้ว่า เป็นเพราะ Directive มีลักษณะเป็นกฎหมายแม่แบบ (Model law) โดยจะกำหนดเฉพาะในประเด็นหลัก ๆไว้เท่านั้น ส่วนในเรื่องรายละเอียดเพื่อให้กฎหมายมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จะถูกส่งผ่านให้เป็นดุลพินิจของแต่ละประเทศสมาชิกที่จะกำหนดเพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่ประเทศของตน โดยมีพันธกรณีเพียงว่าบทบัญญัติที่เพิ่มเติมในกฎหมายภายในนั้น ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับ Directive ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเรื่องนี้ไว้ในตัว Directive แต่อย่างใด เพราะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายนั้น

---

[122] Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

[123] P. Wautier, supra note 117, p. 63.

เป็นหลักการตามหลักความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม ซึ่งสามารถที่จะปรับใช้ตามกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกได้อยู่แล้ว[124]

ในประเด็นเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการในลักษณะที่ว่าเมื่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถเรียกร้องจากผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันได้มากน้อยเพียงใด หรือตาม EU Directive 85/374/EEC ใช้คำว่า "สิทธิไล่เบี้ย"(***Recourse***) นั้น เมื่อพิจารณาตามมาตรา 5 ตอนท้ายที่กำหนดไว้ว่า "…แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะไล่เบี้ยตามความในกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก" ("…without prejudice to the provisions of national law concerning the rights of contribution or recourse) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าในประเด็นเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการนี้ Directive ไม่ได้กำหนดหลักการเอาไว้ว่าจะใช้หลักเกณฑ์อย่างไร แต่ให้ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกในการกำหนดขอบเขตเป็นสำคัญ เหตุที่ EU Directive 85/374/EEC ไม่ได้วางหลักในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการเอาไว้ โดยปล่อยให้เป็นอิสระของประเทศสมาชิกในการกำหนดตามกฎหมายภายในของตนนั้น ไม่ได้มีการให้เหตุผลในการอภิปรายที่ชัดแจ้งสักเท่าใดนัก เพราะเมื่อพิจาณาตามเอกสารในชั้นร่างกฎหมายก็ไม่ปรากฏว่าเป็นข้อโต้แย้งใดๆ ในการยกร่างฯ ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีนักกฎหมายบางท่านให้ทัศนะว่าเหตุที่ EU Directive 85/374/EEC ไม่ได้กล่าวในรายละเอียดไว้ ก็เนื่องเพราะ Directive ต้องการที่จะให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองผู้สียหายโดยเพิ่มโอกาสที่จะได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนในทำนองที่ผู้ประกอบการแต่ละรายตกเป็นหลักประกันแห่งหนี้ต่อผู้เสียหายตามหลักลูกหนี้ร่วม (Joint and Several debtors) ซึ่งเป็นนโยบายหลักของ Directive ส่วนเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการนั้นเป็นเรื่องรองลงไป Directive จึงให้เป็นอำนาจของประเทศสมาชิกในการกำหนดรายละเอียดที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการในประเทศของตน[125]

เมื่อพิจารณาตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าการเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นมีหลักสำคัญที่ว่าความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้มีลักษณะสำคัญเป็นอย่างมากไม่สามารถที่จะทำการตกลงเป็นอย่างอื่นได้ ส่วนความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเองที่ว่าโดยหลักลูกหนี้

---

[124] P. Wautier, European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability (London : Oceana publications, Inc, 2009), p. 70.

[125] Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

ร่วมแต่ละคนต้องรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญน้อยกว่า เพราะความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเองนั้น อาจมีการตกลง หรือมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้มีความรับผิดระหว่างกันที่แตกต่างกันไปก็ได้ ถึงขนาดที่นักกฎหมายบางท่านได้เปรียบความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้ว่าเป็น Jus cogens (ไม่สามารถตกลงให้แตกต่างได้) ส่วนความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ไว้ว่าเป็น Jus dispositivum (สามารถกำหนดรายละเอียดให้แตกต่างได้)[126]

3.3.2 แนวทางตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

3.3.2.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย

สำหรับผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าที่ต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหาย ซึ่งตามกฎหมาย ProdHaftG ใช้คำว่า ***"ผู้ผลิต"(Producer)*** ได้ถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4 มีใจความดังนี้[127]

---

[126] ibid.

[127] *ProdHaftG Section 4 Producer* :

(1) Producer in the meaning of this Act is the person who has manufactured the final product, a basic substance or a component part of the product. Furthermore, whoever represents himself as a producer by attaching his name, trademark or other distinctive mark is regarded as the producer.

(2) Notwithstanding sub-paragraph 1, a person is also treated as a producer who, within the range of his commercial activity, imports into the area covered by the Treaty for the Establishment of the European Economic Community a product with a view to sale, hire, hire-purchase or any other form of distribution.

(3) If the manufacturer of the product cannot be ascertained, every distributor is treated as its producer, unless he indicates to the injured party within one month of receiving the latter's relevant request who is the producer or the person who supplied him with the product. The same applies to an imported product in respect of which the person referred to in sub-paragraph (2) cannot be ascertained, even if the name of the producer is known.

(1) ผู้ผลิตตามความหมายแห่งกฎหมายนี้ ได้แก่ บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้า หรือผลิตในขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์. บุคคลดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นผู้ผลิตเช่นเดียวกัน คือ บุคคลซึ่งได้นำชื่อของตนเอง เครื่องหมายการค้าของตน หรือเครื่องหมายอื่นที่แสดงให้ปรากฏเด่นชัดว่าเป็นผู้ผลิตมาใช้

(2) บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้ผลิตเช่นเดียวกัน คือ บุคคลซึ่งนำเข้ามาซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เข้าสู่ขอบข่ายของการประกอบธุรกิจทางการค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขาย ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือในรูปแบบอื่นใดของการประกอบธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าตามขอบเขตการใช้บังคับของอนุสัญญาเกี่ยวกับการประกอบการค้าในยุโรป

(3) ในกรณีที่ไม่อาจระบุหรือกำหนดผู้ผลิตได้ ให้ถือว่าผู้ขนส่งทุกคนเป็นผู้ผลิต เว้นแต่ผู้ขนส่งจะสามารถระบุตัวผู้ผลิต หรือตัวบุคคลที่นำสินค้า หรือผลิตภัณฑ์มาส่งมอบให้แก่ผู้ขนส่งให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายทราบได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่มีการร้องขอให้มีการชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว. ให้นำหลักเกณฑ์นี้มาใช้บังคับกับสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามาด้วยโดยอนุโลม เมื่อปรากฏว่าไม่อาจระบุถึงตัวบุคคลที่นำเข้ามาซึ่งสินค้า หรือผลิตภัณฑ์นั้นได้ ทั้งนี้ แม้ว่าจะปรากฏชื่อของผู้ผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์นั้นก็ตาม

เมื่อพิจารณาถึงขอบเขตของผู้ประกอบการตาม (1), (2) และ (3) แล้วจะเห็นว่าผู้ประกอบการตาม (1) คือ ผู้ผลิตสินค้าตามความเป็นจริง อันได้แก่ บุคคลที่ผลิตสินค้าในขั้นสุดท้าย (person who has manufactured the final product) บุคคลที่ผลิตวัตถุดิบ (person who has manufactured a basic substance) หรือบุคคลที่ผลิตส่วนหนึ่งส่วนใดของสินค้า (person who has manufactured a component part of the product) โดยในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตในขั้นสุดท้ายกับผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตส่วนหนึ่งส่วนใดของสินค้านี้ เคยมีคดีเกิดขึ้นก่อนที่กฎหมาย ProdHaftG จะมีผลบังคับใช้ โดยเป็นการฟ้องร้องตามหลักกฎหมายแพ่งทั่วไป ซึ่งมีข้อเท็จจริงในทำนองว่า K ขับรถที่ผลิตโดยบริษัท B และประสบอุบัติเหตุจากการที่รถเบรกไม่อยู่ เหตุดังกล่าวเกิดจากการที่ชิ้นส่วนของรถยนต์ชิ้นหนึ่งแตกหัก โดยชิ้นส่วนดังกล่าวผลิตโดยบริษัท C ดังนั้น K จึงทำการฟ้องบริษัท B แต่ศาลยกฟ้อง เพราะบริษัท B ในฐานะผู้ผลิตรถยนต์ไม่ได้ละเมิดต่อหน้าที่ที่ตนเองจะต้องใช้ความระมัดระวังในการผลิตรถยนต์แก่ประชาชนแต่เป็นบริษัท C ที่ละเมิดต่อหน้าที่ดังกล่าวและต้องชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามกฎหมาย ProdHaftG แล้วจะพบว่าบริษัท B จะต้องร่วมรับผิดกับบริษัท C ด้วย โดยเป็นไปตาม

หลักการของความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม (jointly and severally) และหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดซึ่งไม่ได้คำนึงถึงเจตนาภายในของบริษัท C แต่อย่างใด[128]

กรณีผู้ประกอบการซึ่งได้นำชื่อของตนเอง เครื่องหมายการค้าของตน หรือเครื่องหมายอื่นที่แสดงให้ปรากฏเด่นชัดว่าเป็นผู้ผลิตมาใช้นั้นกฎหมาย ProdHaftG กำหนดให้อยู่ในสถานะเสมือนเป็นผู้ผลิตเช่นเดียวกันกับที่มีการกำหนดไว้ใน EU Directive 85/374/EEC โดยในเรื่องนี้นักกฎหมายเยอรมันให้เหตุผลไว้ว่า ผู้ประกอบการเหล่านี้แม้จะไม่ได้ทำการผลิตสินค้าด้วยตนเองแต่ต้องตกอยู่ในสถานะเสมือนเป็นผู้ผลิต เพราะโดยลักษณะของการกระทำของผู้ประกอบการเองเป็นเหตุให้ผู้เสียหายเข้าใจได้ว่าผู้ประกอบการเหล่านี้เป็นผู้ผลิตสินค้า เช่น ห้างสรรพสินค้า A ได้ทำการขายเครื่องซักผ้าที่ B เป็นผู้ผลิต แต่ห้าง A ได้ติดชื่อและสัญลักษณ์ของตนไว้บนเครื่องซักผ้า กรณีนี้กฎหมาย ProdHaft G ถือว่าห้าง A เป็นผู้ผลิตซึ่งต้องร่วมรับผิดต่อผู้เสียหายด้วยหากมีความเสียเกิดขึ้น[129] เป็นต้น ส่วนกรณีผู้ประกอบการตาม (2) นั้น หมายถึงผู้นำเข้าซึ่งเป็นบุคคลที่นำเข้าสินค้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการค้าในทางธุรกิจของตน โดยลักษณะของการนำเข้านั้น เป็นการนำสินค้าจากประเทศหนึ่งประเทศใดที่อยู่นอกสหภาพยุโรปเข้ามาเพื่อจำหน่ายในสหภาพยุโรป ดังนั้น เมื่อพิจารณาในทำนองกลับกัน การนำเข้าสินค้าเพื่อประโยชน์ในการใช้เองไม่ว่าจะเป็นการส่วนตัว หรือใช้ในธุรกิจของตน ผู้นำเข้าก็ไม่ต้องรับผิด กรณีนี้นักกฎหมายเยอรมันได้ให้ตัวอย่างไว้ว่า บริษัทการบินซึ่งนำเข้าเครื่องบินไม่ต้องรับผิดในฐานะผู้นำเข้า หากว่าการนำเข้านั้นเป็นการนำเข้าเพื่อใช้ในบริษัทของตน[130] ทั้งนี้เพราะการนำเข้าที่จะต้องรับผิดตามกฎหมายจะต้องเป็นการนำเข้าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาขาย หรือจำหน่ายเป็นสำคัญ การนำเข้าเพื่อเอาไว้ใช้เองจึงไม่เข้าองค์ประกอบดังกล่าว แม้ว่าต่อมาจะได้มีการนำสินค้านั้นออกไปขายก็ตาม เพราะการพิจารณาว่าเป็นผู้นำเข้าตามกฎหมาย ProdHaftG หรือไม่ จะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[128] Bernhard Von Braunschweig, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nation : Federal Republic of Gemany (Oceana Publications, Inc., 2009), p. 40.

[129] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

[130] Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 42.

พิจารณาเฉพาะแต่ในช่วงเวลาที่มีการนำเข้าเท่านั้น นอกจากนี้ การให้ต่อโดยไม่มีค่าตอบแทนก็ไม่เข้าองค์ประกอบของการเป็นผู้นำเข้าเช่นกัน เพราะไม่ได้เป็นการจำหน่ายในทางธุรกิจของตน* เป็นต้น

ผู้ประกอบการตาม (3) ซึ่งเป็นผู้ประกอบการประเภทสุดท้ายนั้น เป็นกรณีไม่อาจที่จะระบุตัวผู้ผลิตสินค้าได้ ซึ่งกฎหมาย ProdHaftG กำหนดให้ผู้ขนส่งสินค้าตกอยู่ในฐานะเป็นผู้ผลิตสินค้าที่ต้องรับผิดต่อผู้เสียหาย ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่กำหนดไว้แตกต่างจาก EU Directive 85/374/EEC แต่เหตุที่ต้องมีการเพิ่มเติมในเรื่องนี้ไว้นั้น นักกฎหมายเยอรมันให้เหตุผลว่าเป็นเพราะกฎหมายต้องการที่จะให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย หากไม่กำหนดไว้ทำนองนี้แล้ว ผู้เสียหายก็ไม่สามารถที่จะใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ เพราะไม่รู้ตัวผู้ผลิตสินค้า นั่นเอง อย่างไรก็ตาม ผู้ขนส่งสินค้าอาจหลุดพ้นจากความรับผิดได้หากว่าตนเองได้ระบุตัวผู้ผลิตสินค้า หรือผู้ขนส่งสินค้าก่อนตนแก่ผู้เสียหายภายในหนึ่งเดือนนับจากวันที่คำร้องขอส่งมาถึงตน หลักเดียวกันนี้ใช้รวมถึงกรณีที่ผู้นำเข้าสินค้าไม่อาจที่จะระบุตัวได้ด้วย แม้ว่าผู้ผลิตสินค้าที่มีภูมิลำเนาอยู่ในรัฐที่สามจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายก็ตาม[131] อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าตามกฎหมาย ProdHaftG พ่อค้าที่ทำการขายสินค้า (Vertriebshaendler) ไม่ต้องรับผิดในกรณีที่เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากสินค้าที่ตนขาย ซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ใน EU Directive 85/374/EEC อีกเช่นกัน โดยในประเด็นนี้นักกฎหมายเยอรมันได้ทำการวิเคราะห์ว่าเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะกฎหมายต้องการที่จะให้ความคุ้มครองผู้ค้าปลีก ซึ่งเป็นกิจการในครัวเรือนขนาดเล็ก เพื่อที่กลุ่มคนเหล่านี้จะได้ไม่ต้องเข้ามาร่วมรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายด้วย โดยกฎหมายได้ผลักภาระความรับผิดดังกล่าวให้ตกอยู่แก่ผู้ขนส่งซึ่งมีระดับความสามารถที่จะบริหารความเสี่ยงในทางธุรกิจได้มากกว่าแทน[132]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

* นักกฎหมายเยอรมันได้ให้ความหมายของการขายสินค้าในทางธุรกิจการค้าของตนไว้ในทำนองว่า หมายถึง การขาย การให้เช่า การให้เช่าซื้อแต่ไม่รวมถึงการยกให้ หรือการให้ยืม (Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 43.)

[131] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

[132] ibid.

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาตามมาตรา 1(2) ข้อ 3.[133] แล้วจะพบว่าผู้ประกอบการตาม (1) – (3) ข้างต้น จะไม่ต้องรับผิดถ้าปรากฏว่าสินค้านั้น ๆ ไม่ได้ผลิตเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า หรือเพื่อประกอบกิจการค้าในรูปแบบหนึ่งแบบใดเพื่อแสวงหากำไร หรือเพื่อกิจการในการประกอบอาชีพ ซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับ EU Directive 85/374/EEC มาตรา 7(c)

3.3.2.2 <u>หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ</u>

ในประเด็นเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ หรือที่ตามกฎหมาย ProdHaftG ใช้คำว่า ***"ผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายหลายคน"*** (Several tortfeasors) โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 5[134] ซึ่งมีใจความว่า "ในกรณีที่ผู้ผลิตหลายคนจะต้องร่วมรับผิดชดใช้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายอย่างเดียวกัน ให้ผู้ผลิตเหล่านั้นรับผิดร่วมกันและแทนกัน ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายด้วยกันนั้น ตราบที่ไม่มีข้อกำหนดหรือข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น หน้าที่ในการชดใช้ค่าเสียหาย และขอบเขตของการชดใช้ค่าเสียหายขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขึ้นอยู่กับว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากความมีส่วนรับผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และมากน้อยเพียงใด ; ในกรณีอื่น ๆ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 421 ถึงมาตรา 425 และมาตรา 426 อนุมาตราหนึ่ง ประโยคที่สอง และอนุมาตราสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม"

---

[133] ***ProdHaftG Article 1 Liability : (2)*** The obligation to pay damages is excluded if:

"3. the producer has neither manufactured the product for sale or for any other form of distribution for a consideration nor has manufactured or distributed it in the course of his occupational activities."

[134] ***ProdHaftG Section 5. Several tortfeasors :***

If several producers are co-liable for the damage, they are jointly and severally liable. Between the debtors themselves, in the absence of provisions to the contrary, the liability to pay compensation and its extent depends upon the circumstances, in particular as to whether the damage has been caused predominantly by one or the other of them; furthermore §§ 421–5, 426 sub-paragraph 1, second sentence and sub-paragraph 2 BGB apply.

เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 5 ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า หลักกฎหมายที่นำมาปรับใช้กับหลักความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ คือ หลักในเรื่อง ***ลูกหนี้ร่วม*** หรือในตัวบทภาษาอังกฤษใช้คำว่า *"jointly and severally liable"* ซึ่งการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายอย่างลูกหนี้ร่วมนี้ เป็นหลักการเดียวกันกับหลักความรับผิดตาม EU Directive 85/374/EEC นั่นเอง ซึ่งในทางหลักการของการอนุวัตรการกฎหมายตาม Directive แล้ว ประเทศสมาชิกจะไม่ถูกผูกพันในการที่ต้องบัญญัติกฎหมายให้เป็นไปตาม Directive ครบถ้วน แต่ประเทศสมาชิกสามารถที่จะทำการปรับเปลี่ยนในรายละเอียดของหลักเกณฑ์เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของตนได้ แต่ต้องไม่เป็นการขัดกับสาระสำคัญแห่ง Directive ซึ่งในประเด็นเกี่ยวกับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการนี้ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเลือกที่จะเดินตามแนวทางของ Directive แม้จะมีเสียงคัดค้านจากผู้ประกอบการในประเทศโดยเฉพาะผู้ผลิตและผู้จำหน่ายรถยนต์ว่าควรจะมีการปรับเปลี่ยนความรับผิดจากลูกหนี้ร่วมมาใช้ระบบความรับผิดตามหลักทั่วไป คือ ผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายผู้ประกอบการรายนั้นต้องเป็นผู้รับผิด[135]

อย่างไรก็ตาม ข้อคัดค้านดังกล่าวก็ไม่เป็นผล เหตุเพราะคณะกรรมาธิการซึ่งยกร่างกฎหมายฉบับนี้ ได้พิจารณาถึงผลกระทบอันจะเกิดขึ้นกับผู้เสียหายในทำนองเดียวกับคณะกรรมาธิการในการยกร่าง EU Directive 85/374/EEC ส่วนข้อห่วงใยของทางผู้ประกอบการในประเทศนั้น ทางคณะกรรมาธิการได้ใช้วิธีการประนีประนอมโดยการบัญญัติให้ความเป็นธรรมกับผู้ประกอบการซึ่งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องไว้ในส่วนของความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการว่าจะมีการกำหนดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในลักษณะใดบ้างโดยกำหนดไว้ในมาตรา 5 ตอนท้ายแทน[136] ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไป ดังนั้น เมื่อมีการนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมาย ProdHaftG ย่อมส่งผลให้ผู้ประกอบการแต่ละรายในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าจะต้องมีความรับผิดร่วมกันในทำนองซึ่งแต่ละคนจะต้องมีความรับผิดโดยสิ้นเชิงต่อผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายสามารถที่จะเลือกทำการฟ้องให้ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งหรือทั้งหมดรับผิดในการชดใช้ค่าเสียหายเต็มจำนวนก็ได้ โดยผู้ประกอบการแต่ละรายจะยกข้อกล่าวอ้างในเรื่องที่ตนไม่ได้เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายเพื่อไม่ต้องรับผิดขึ้นต่อสู้ผู้เสียหายไม่ได้

---

[135] Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 35.

[136] ibid, p. 37.

เพราะหลักการสำคัญที่ใช้ร่วมกันกับหลักลูกหนี้ร่วมในเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ หลักความรับโดยเคร่งครัด (Strict liability) นั่นเอง

ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายในลักษณะที่ว่าการกระทำของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งต่อผู้เสียหาย หรือการกระทำของผู้เสียหายต่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งจะส่งผลต่อผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมมากน้อยเพียงใดนั้น ในประเด็นดังกล่าวนี้ ในชั้นที่มีการยกร่างกฎหมาย ProdHaftG ได้มีความเห็นของนักกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย[137] ซึ่งแสดงทัศนะถึงขอบเขตของการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายตามกฎหมายฉบับนี้ โดยฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรที่จะมีการกำหนดลงในตัวบทกฎหมายอย่างชัดเจนว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการปรับใช้กฎหมาย และป้องกันการตีความบทบัญญัติกฎหมายไม่ให้ขยายไปเกินกว่าเจตนารมณ์ของตัวกฎหมายเอง ส่วนฝ่ายที่เห็นตรงข้ามนั้นเห็นว่าเมื่อมีการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในฐานะลูกหนี้ร่วม ก็สามารถที่จะนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้มาปรับใช้ได้อยู่แล้ว ไมจำต้องมีการบัญญัติกฎหมายซ้ำอีก เพราะจะเป็นการบัญญัติกฎหมายที่เกินความจำเป็น

เมื่อความเห็นของนักกฎหมายมีลักษณะที่ขัดแย้งกันในเชิงเหตุและผลดังกล่าวข้างต้น ทางคณะกรรมาธิการยกร่างฯ จึงได้หาทางประนีประนอมในหลักการโดยให้มีการวางหลักในเรื่องการปรับใช้ไว้ในกฎหมาย ProdHaftG ส่วนรายละเอียดในการปรับใช้นั้นให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน[138] โดยปรากฏในมาตรา 5 ตอนท้าย ซึ่งมีใจความว่า “…; ในกรณีอื่น ๆ ให้นำบทบัญญัติมาตรา 421 ถึงมาตรา 425 …แห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม”[139] ดังนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายต่อผู้เสียหายให้เป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน จึงมีผลทางกฎหมาย ดังต่อไปนี้

---

[137] ibid,p. 45.

[138] Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 47.

[139] ***ProdHaftG Article 5*** “…;furthermore §§ 421–5, …BGB apply.”

(1) การชำระหนี้โดยผู้ประกอบการรายหนึ่งไม่ว่าจะเป็นการชำระหนี้ตามมูลหนี้เดิม หรือการกระทำการอื่นแทนการชำระหนี้แก่ผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายยอมรับ หรือการหักกลบลบหนี้หรือโดยการวางทรัพย์ การกระทำเช่นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายอื่นด้วย[140] และโดยเฉพาะสิทธิในการขอหักกลบลบหนี้ (หากว่ามี) เป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งที่มีสิทธิต่อผู้เสียหายเท่านั้น ผู้ประกอบการรายอื่นไม่สามารถยกขึ้นกล่าวอ้างได้[141]

(2) การที่ผู้เสียหายปลดหนี้ให้แก่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการรายอื่นในส่วนที่เจ้าหนี้ได้ปลดหนี้ให้แก่ผู้ประกอบการรายนั้น ส่งผลให้หนี้ในส่วนของผู้ประกอบการรายอื่นในส่วนที่ผู้เสียหายได้ปลดให้ระงับไป[142]

(3) การผิดนัดของผู้เสียหาย เมื่อมีการเสนอขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งโดยผู้เสียหายไม่ยอมรับชำระหนี้ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้เสียหายตกเป็นผู้ผิดนัด จะมีผลเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการรายอื่น[143]ในกรณีนี้ถือว่าผู้เสียหายได้ผิดนัดต่อผู้ประกอบการรายอื่นด้วย

(4) กรณีแม้ว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งแต่ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายอื่น เช่น การชำระหนี้เป็นพ้นวิสัยตกแก่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่ง หรือข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้มาซึ่งสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าหนี้[144](หนี้เกลื่อนกลืนกัน) กรณีนี้จะมีผลเฉพาะตัวผู้ประกอบการรายนั้นเท่านั้น ผู้ประกอบการรายอื่นจะกล่าวอ้างถึงสิทธิดังกล่าวไม่ได้

ส่วนการกระทำโดยผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งที่เป็นโทษต่อผู้ประกอบการรายอื่น จะมีผลเป็นการเฉพาะตัวผู้ประกอบการรายนั้นเท่านั้น เช่น การที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าหนี้ได้ส่งคำบอกกล่าวเพื่อให้ชำระหนี้ไปยังผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดรายใดรายหนึ่ง หากผู้ประกอบการรายนั้นผิดนัด การผิดนัดดังกล่าวก็จะมีผลเป็นการเฉพาะตัวผู้ประกอบการรายนั้นเท่านั้น ไม่มีผลถึงผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งไม่ได้รับคำบอกกล่าวด้วย ซึ่งในประเด็นนี้นักกฎหมายเยอรมันให้เหตุผลไว้ว่า เหตุผลเบื้องหลังบทบัญญัติในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละ

---

[140] *The German Civil Code,Article 422 (1)*

[141] *The German Civil Code,Article 422 (2)*

[142] *The German Civil Code,Article 423.*

[143] *The German Civil Code,Article 424.*

[144] *The German Civil Code,Article 425.*

รายต่อเจ้าหนี้นั้นมีพื้นฐานมาจาก***หลักการกระทำแทน*** (Principle of Representation) ดังนั้น การกระทำที่เป็นคุณเท่านั้นที่จะมีผลไปถึงลูกหนี้ร่วมรายอื่น แต่การกระทำที่เป็นโทษจะไม่มีผลต่อลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย[145]

ในประเด็นเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการในลักษณะที่ว่าเมื่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถเรียกร้องจากผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันได้มากน้อยเพียงใดนั้น ตามกฎหมาย ProdHaftG ได้วางหลักไว้ในมาตรา 5 มีใจความว่า *"...ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายด้วยกันนั้น ตราบที่ไม่มีข้อกำหนดหรือข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น หน้าที่ในการชดใช้ค่าเสียหายและขอบเขตของการชดใช้ค่าเสียหายขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขึ้นอยู่กับว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากความมีส่วนรับผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และมากน้อยเพียงใด...;...ในกรณีอื่น ๆ ให้นำบทบัญญัติ...มาตรา 426 อนุมาตราหนึ่ง ประโยคที่สอง และอนุมาตราสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม"*[146] ดังนั้น การพิจารณาความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามกฎหมาย ProdHaftG ให้พิจารณาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณาตามข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการ (Agreement between the parties)

การพิจาณาความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการด้วยกันเอง กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ศาลพิจารณาตามข้อตกลงหรือข้อกำหนดระหว่างกันของผู้ประกอบการก่อนซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพแห่งการทำสัญญา (Freedom of Contract) เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะทางคณะกรรมาธิการยกร่างฯ ได้เล็งเห็นว่าสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างผู้ประกอบการ เป็นสัญญาที่แตกต่างจากสัญญาระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค ทั้งในแง่ความรู้ความเข้าใจ สถานะทางเศรษฐกิจหรืออำนาจต่อรองที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ผู้ประกอบการมีโอกาสในการที่จะเลือกได้ว่าข้อตกลง

---

[145] Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 55.

[146] ***ProdHaftG Article 5*** "…Between the debtors themselves, in the absence of provisions to the contrary, the liability to pay compensation and its extent depends upon the circumstances, in particular as to whether the damage has been caused predominantly by one or the other of them…; furthermore §§…426 sub-paragraph 1, second sentence and sub-paragraph 2 BGB apply."

ในสัญญาลักษณะใดเหมาะกับการดำเนินธุรกิจของตนหรือไม่ ดังนั้น การที่ผู้ประกอบการยอมตนในข้อตกลงในเรื่องความรับผิดระหว่างกันหลังจากที่มีการชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้วย่อมเป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับจากตัวผู้ประกอบการ ผู้ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ตนได้ผลิต หรือจำหน่ายเอง จึงเป็นเรื่องที่ต้องนำมาพิจารณาเป็นประการแรก[147]

ในประเด็นนี้ มีนักกฎหมายบางท่านให้ทัศนะในเชิงโต้แย้งว่า การสันนิษฐานว่าระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันมีความรู้ความเข้าใจ สถานะทางเศรษฐกิจหรืออำนาจต่อรองที่มีลักษณะใกล้เคียงกันนั้น เป็นความเห็นที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้เพราะส่วนแบ่งทางการตลาดและสถานะทางการเงินของผู้ประกอบการแต่ละรายในหลายธุรกิจมีลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน หรือบางธุรกิจก็มีการผูกขาดทางการค้า ดังนั้น การกำหนดให้พิจารณาตามข้อตกลงในลักษณะที่ไม่มีข้อยกเว้นไว้นั้น อาจนำไปสู่ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในทางธุรกิจการค้าขึ้น[148] อย่างไรก็ตาม ทัศนะที่โต้แย้งดังกล่าวแม้จะดูมีน้ำหนัก แต่ก็ไม่เป็นที่เห็นชอบของคณะกรรมาธิการยกร่างฯ โดยให้เหตุผลว่าหากจะมีความไม่เป็นธรรมในทางข้อสัญญาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจขึ้นนั้น ก็ต้องไปว่ากันในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งมีการกำหนดคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับนี้อีก เพราะกฎหมายฉบับนี้เป็นการพิจารณาถึงลำดับของการพิจารณาความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการว่าเมื่อมีการกำหนดโดยข้อตกลงระหว่างกันถึงสัดส่วนของความรับผิดให้เป็นประการใดแล้ว ก็ต้องยึดข้อสัญญานั้นเป็นหลัก ส่วนปัญหาที่ว่าข้อสัญญานั้นจะมีความเป็นธรรมหรือไม่ ประการใด ก็เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการจะได้ไปว่ากล่าวกันเองในภายหลัง[149]

(2) พิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย (Circumstance of causing damage)

ลำดับการพิจารณาในกรณีที่ไม่มีข้อตกลง หรือข้อกำหนดในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการไว้ คือ การพิจารณาตามพฤติการณ์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นสืบ

---

[147] Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 55.

[148] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

[149] ibid.

เนื่องมาจากความมีส่วนรับผิดของบุคคลหนึ่งบุคคลใด และมากน้อยเพียงใด กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การพิจารณาถึงสัดส่วนของความรับผิดนั้นให้พิจารณาว่าผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด ผู้ประกอบการรายนั้นก็ต้องรับผิดตามสัดส่วนของความเสียหายที่ตนได้ก่อให้เกิดขึ้น[150] มีกรณีที่เป็นปัญหาว่า หากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด เช่น สินค้าชนิดหนึ่งผลิตขึ้นโดยหลายบริษัท และผู้เสียหายแต่ละรายไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าส่วนที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของบริษัทใด กรณีเช่นนี้ศาลจะมีแนวทางในการกำหนดความรับผิดระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันอย่างไร ซึ่งแนวทางที่นักกฎหมายส่วนใหญ่ในชั้นกรรมาธิการยกร่างฯ ได้เสนอให้นำหลักการกำหนดความรับผิดโดยนำ***ส่วนแบ่งทางการตลาด*** (Market – share liability)ของผู้ผลิตแต่ละรายมาปรับใช้ กล่าวคือ ให้พิจาณาถึงสัดส่วนความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดของผู้ประกอบการแต่ละรายเป็นสำคัญ เพราะเป็นวิธีการกำหนดที่สร้างความสมดุลระหว่างบริษัทขนาดใหญ่ซึ่งมีส่วนแบ่งทางการตลาดมาก กับบริษัทขนาดกลางหรือเล็กซึ่งมีส่วนแบ่งทางการตลาดที่น้อยกว่า[151] อย่างไรก็ตาม การนำหลักส่วนแบ่งทางการตลาดมาใช้ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยให้ผู้ประกอบการแต่ละรายร่วมกันรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดของตนนี้จะนำมาใช้ก็ต่อเมื่อตามพฤติการณ์ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใดเท่านั้น เพราะหลักการดังกล่าวนี้ หากมองในมิติทางธุรกิจย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ประกอบการที่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ซึ่งมีส่วนแบ่งทางการตลาดมากกว่าบริษัทอื่น[152]

(3) พิจารณาตามหลักทั่วไปตามหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วม *(General principles of the joint and several debtors)*

สำหรับลำดับการพิจารณาตามหลักทั่วไปตามหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมนี้เป็นกรณีที่กฎหมายต้องการที่จะอุดช่องว่างในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการใน

---

[150] Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 57.

[151] ibid.

[152] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

กรณีที่ไม่สามารถปรับใช้ตาม (1) และ (2) ได้[153] โดยมาตรา 5 ตอนท้ายได้วางหลักไว้ว่า*"...ในกรณีอื่น ๆ ให้นำบทบัญญัติ...มาตรา 426 อนุมาตราหนึ่ง ประโยคที่สอง และอนุมาตราสองแห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม"* ซึ่งอนุมาตราหนึ่งประโยคสองนั้นเป็นกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งคนใดไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ กฎหมายกำหนดให้ส่วนความรับผิดของลูกหนี้ร่วมที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้นั้น ตกแก่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นซึ่งสามารถชำระหนี้ได้[154] ดังนั้น เมื่อมีการนำมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ ย่อมสามารถแปลความได้ว่าในกรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งซึ่งต้องร่วมรับผิดต่อผู้เสียหายไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ กฎหมายกำหนดให้ส่วนความรับผิดของผู้ประกอบการรายที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้นี้ ตกเป็นความรับผิดของผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งสามารถชำระหนี้ได้ ส่วนมาตรา 426 อนุมาตรา 2 นั้นเป็นกรณีที่ลูกหนี้ร่วมคนใดคนหนึ่งทำการชำระหนี้เกินกว่าส่วนที่เขาจะต้องรับผิด ในกรณีนี้ลูกหนี้ร่วมคนนั้นสามารถที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ โดยสิทธิของเจ้าหนี้ไม่ได้ระงับไป แต่ตามกฎหมายกำหนดให้โอนไปยังลูกหนี้ร่วมผู้ซึ่งทำการชำระหนี้ แต่สิทธิที่รับช่วงมาจากเจ้าหนี้นี้ ลูกหนี้ร่วมคนนั้นจะต้องไม่ทำการให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้[155] ดังนั้น เมื่อมีการนำหลักการนี้มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ ย่อมสามารถแปลความได้ว่าหากผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งซึ่งต้องร่วมกับผิดต่อผู้เสียหายได้ทำการชำระหนี้เกินกว่าส่วนที่ตนจะต้องรับผิด ผู้ประกอบการรายนั้นสามารถที่จะไล่เบี้ยเอาจากผู้ประกอบการรายอื่นได้ โดยเป็นการรับช่วงสิทธิมาจากผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าหนี้ อย่างไรก็ตาม สิทธิที่รับช่วงมาจากผู้เสียหายนี้ ผู้ประกอบการรายนั้นจะต้องไม่ทำการให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าหนี้ เช่น ในการรับช่วงสิทธิของผู้ประกอบการซึ่งได้ทำการชำระหนี้ไปบางส่วน ผู้ประกอบการรายนั้นไม่สามารถอ้างสิทธินี้ก่อนผู้เสียหายได้ ทั้งนี้เพราะยังคงเหลือหนี้บางส่วนที่ผู้เสียหายยังสามารถจะเรียกให้ผู้ประกอบการราย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[153] ibid.

[154] ***ProdHaftG Article 426 (1)*** "... If the contribution due from one of the joint debtors can not be obtained from him, the deficiency shall be come by the other debtors who are bound to make up the difference."

[155] ***ProdHaftG Article 426 (2)*** "If one joint debtor satisfies the creditor and can demand that the other creditors make up the difference, the claim of the creditor against the other debtors is transferred to him. The transfer may not be enforced to detriment of the creditor."

อื่นทำการชำระหนี้ได้[156] อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าตามกฎหมาย ProdHaftG ไม่ได้กำหนดให้นำประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 426(1)ประโยคแรก ซึ่งมีสาระสำคัญในการกำหนดความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วลูกหนี้ร่วมแต่ละคนจะต้องรับผิดเป็นส่วนเท่าๆ กันมาปรับใช้ด้วย ในประเด็นนี้ได้มีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ทัศนะไว้ในทำนองว่า หลักดังกล่าวหากนำมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เพราะหลักความรับผิดตามกฎหมาย ProdHaftG นั้นใช้***หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด*** (Strict liability) ซึ่งกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดแม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ซึ่งเป็นการสร้างภาระและความเสี่ยงทางธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการมากพออยู่แล้ว หากยังจะกำหนดให้ผู้ประกอบการที่ไม่มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายเข้ามาร่วมรับผิดเป็นสัดส่วนเท่า ๆ กันอีกนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแล้วยังอาจส่งผลเสียหายต่ออุตสาหกรรมในประเทศซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สมควรอย่างยิ่งด้วย[157]

3.3.3 แนวทางตามกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ

3.3.3.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย

สำหรับผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดและหลักลูกหนี้ร่วมตาม Consumer Protection Act,1987 ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

(a) ผู้ผลิต โดยอาจเป็นได้ทั้งผู้ผลิตขั้นสุดท้าย (Finished product) ผู้ผลิตวัตถุดิบ (substance) หรือผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า (Component) [158]

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[156] Emest J. Schuster, The Principle of German Civil Law (Oxford : The Clarendon Press,1907), p. 207.

[157] Bernhard Von Braunschweig, supra note 128, p. 65.

[158] ***Consumer Protection Act,1987 Section 2 (2)(a)*** the producer of the product; ประกอบ ***Section 1 (2)***.

(b) ผู้ที่แสดงชื่อของตนลงบนสินค้า หรือใช้เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นใดเกี่ยวกับสินค้านั้น แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น[159]

(c) ผู้ที่นำเข้าสินค้านั้นเข้ามาในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการที่จะจำหน่ายสินค้านั้นให้แก่บุคคลอื่น[160]

(d) ผู้จำหน่าย ในกรณีที่ผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยถึงบุคคลตาม (a) – (c) ข้างต้น โดยการร้องขอดังกล่าวได้กระทำภายในเวลาอันสมควรภายหลังจากที่ความเสียหายได้เกิดขึ้น และผู้ขายละเลยไม่ทำตามการร้องขอดังกล่าว หรือไม่บ่งชี้ให้ทราบถึงบุคคลตาม (a) – (c) ภายในเวลาอันสมควร หลังจากที่ได้รับการร้องขอของผู้เสียหาย[161]

---

[159] ***Consumer Protection Act,1987 Section 2 (2)(b)*** any person who, by putting his name on the product or using a trade mark or other distinguishing mark in relation to the product, has held himself out to be the producer of the product;

[160] ***Consumer Protection Act,1987 Section 2 (2)(c)*** any person who has imported the product into a member State from a place outside the member States in order, in the course of any business of his, to supply it to another.

[161] ***Consumer Protection Act,1987 Section 2 (3)*** Subject as aforesaid, where any damage is caused wholly or partly by a defect in a product, any person who supplied the product (whether to the person who suffered the damage, to the producer of any product in which the product in question is comprised or to any other person) shall be liable for the damage if—

(a) the person who suffered the damage requests the supplier to identify one or more of the persons (whether still in existence or not) to whom subsection (2) above applies in relation to the product;

(b) that request is made within a reasonable period after the damage occurs and at a time when it is not reasonably practicable for the person making the request to identify all those persons; and

(c) the supplier fails, within a reasonable period after receiving the request, either to comply with the request or to identify the person who supplied the product to him.

ผู้ประกอบการตาม (a) ซึ่งต้องรับผิดต่อผู้เสียหาย คือ ผู้ผลิตที่แท้จริง (Manufacturer) ส่วนผู้ประกอบการตามที่กำหนดไว้ใน (b) นั้น แม้จะไม่ใช่ผู้ผลิตที่แท้จริงแต่เป็นผู้อยู่ในสถานะเสมือนเป็นผู้ผลิต(Apparent manufacturer)ซึ่งเป็นไปตามหลักการสำคัญ คือ กฎหมายต้องการที่จะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายโดยระบุให้ผู้เสียหายต้องสามารถกำหนดตัวผู้ผลิตที่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้โดยง่าย และโดยเหตุนี้จึงมุ่งไปที่ข้อความ หรือสิ่งบ่งชี้ต่างๆ ที่ระบุไว้บนตัวสินค้าเป็นอันดับแรก[162] ส่วนกรณี (c) นั้นเป็นกรณีผู้นำเข้า ซึ่งเป็นบุคคลที่นำเข้าสินค้าโดยมีวัตถุประสงค์ในทางการค้าของตน โดยลักษณะของการนำเข้านั้นเป็นการนำสินค้าจากประเทศหนึ่งประเทศใดที่อยู่นอกสหภาพยุโรปเข้ามาเพื่อจำหน่ายในสหภาพยุโรป ซึ่งการพิจารณาว่าเป็นผู้นำเข้าตาม Consumer Protection Act, 1987หรือไม่ จะพิจารณาเฉพาะแต่ในช่วงเวลาที่มีการนำเข้าเท่านั้น[163] และกรณีผู้ประกอบการตาม (d) เป็นกรณีที่ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้ผลิต (ไม่ว่าในความหมายตามข้อ (a) หรือ (b)) กฎหมายให้สิทธิผู้เสียหายที่จะร้องขอให้ผู้จำหน่าย (Supplier) (เช่น ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายอื่นใด)ระบุว่าผู้ใดเป็นผู้ผลิต ผู้แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า หากผู้จำหน่ายไม่สามารถระบุได้ภายในเวลาอันสมควรว่าผู้ใดเป็นผู้ผลิต ผู้อยู่ในสถานะเสมือนเป็นผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าสินค้านั้น ๆ หรือไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าตนได้รับสินค้านั้นมาจากผู้ใด (เช่น จากผู้จำหน่ายรายก่อน) กรณีนี้ผู้จำหน่ายจะต้องมีความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากความบกพร่องในสินค้า ดังนั้น ในการที่จะหลุดพ้นจากความรับผิด ผู้จำหน่ายต้องพยายามระบุให้ได้ถึงตัวบุคคลที่จะต้องรับผิดไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้อยู่ในสถานะเสมือนเป็นผู้ผลิต หรือผู้นำเข้า หากผู้จำหน่ายสามารถระบุตัวบุคคลดังกล่าวได้ ความรับผิดก็จะตกอยู่กับบุคคลเหล่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงตัวผู้ประกอบการที่ต้องร่วมกันรับผิดตาม Consumer Protection Act,1987 แล้วจะพบว่า กฎหมายต้องการที่จะกำหนดให้ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต หรือเสมือนเป็นผู้ผลิต และผู้นำเข้าเป็นบุคลที่ต้องรับผิดหลัก (Primary liable) ส่วนกรณีผู้จำหน่ายสินค้า เช่น ผู้ขาย หรือผู้จำหน่ายอื่นใดจะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับผิดลำดับรอง (Secondary liable) คือ ต้องรับผิดก็ต่อเมื่อไม่สามารถที่จะระบุตัวบุคคลซึ่งต้องรับผิดหลักได้เท่านั้น ทั้งนี้เพราะมีแนวคิดในทางกฎหมายอยู่ว่าผู้ที่อยู่ในสถานะเป็นผู้ผลิต หรือเสมือนเป็นผู้ผลิต และผู้นำเข้านั้น เป็นบุคคลที่

---

[162] E.H. Dodson, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nations : United Kingdom (Oceana Publication, Inc.,2009), p. 70.

[163] ibid.

สามารถที่จะป้องกันไม่ให้สินค้าที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุด ส่วนกรณีของผู้จำหน่ายเป็นเพียงผู้ส่งต่อสินค้าไปยังผู้บริโภคในสภาพที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น[164] และที่สำคัญเมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 4 (1)(c)[165]แล้วจะพบว่า ผู้ประกอบการตาม (a), (b), (c) และ (d) จะไม่มีความรับผิดต่อผู้เสียหาย หากสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในเชิงพาณิชย์ หรือไม่ได้ผลิตและจำหน่ายในทางการค้า ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้มีลักษณะสอดคล้องกับ EU Directive 85/374/EEC มาตรา 7(c) และกฎหมาย ProdHaft มาตรา1(2) ข้อ 3. ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้ว

3.3.3.2 <u>หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ</u>

ในประเด็นการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการต่อผู้เสียหาย หรือตาม Consumer Protection Act, 1987 ใช้คำว่า ***"บุคคลหลายคนเป็นผู้ต้องรับผิดในความเสียหายอย่างเดียวกัน"***(Two or more persons are liable for the same damage) เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 2(5) [166] แล้วจะพบว่ากฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในฐานะลูกหนี้ร่วม และเป็นลูกหนี้ร่วมในลักษณะที่ต้องรับผิดร่วมกันและแทนกันด้วย ทั้งนี้เพราะกฎหมายใช้คำว่า ***"joint and several"*** ซึ่งมีผลให้ความรับผิดของผู้ประกอบการแต่ละรายต่อผู้เสียหายมีลักษณะเป็นความรับผิดโดยสิ้นเชิง[167] กล่าวคือ ผู้เสียหายสามารถที่จะเลือกทำการ

---

[164] Richard Best, <u>A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany</u> [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

[165] ***Consumer Protection Act,1987 Article 4 (1)*** "In any civil proceedings by virtue of this Part against any person ("the person proceeded against") in respect of a defect in a product it shall be a defence for him to show—

(i) that the only supply of the product to another by the person proceeded against was otherwise than in the course of a business of that person's; and

(ii) that section 2(2) above does not apply to that person or applies to him by virtue only of things done otherwise than with a view to profit."

[166] ***Consumer Protection Act,1987 Section 2(5)*** "Where two or more persons are liable by virtue of this part for the same damage, their liability shall be joint and several."

[167] E.H. Dodson, <u>supra note 162</u>, p. 30.

ฟ้องร้องให้มีการชำระค่าเสียหายที่เกิดขึ้นทั้งหมด หรือบางส่วนจากผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งหรือทั้งหมดตามแต่ผู้เสียหายจะเลือกก็ได้ และผู้ประกอบการทุกรายไม่อาจหลุดพ้นจากความรับผิดจนกว่าผู้เสียหายจะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิงแล้วเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าลักษณะของความรับผิดเช่นว่านี้มีลักษณะที่สอดคล้องกับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามที่ได้กำหนดไว้ใน EU Directive 85/374/EEC

การที่ Consumer Protection Act, 1987 มีการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการในลักษณะลูกหนี้ร่วมที่ต้องรับผิดร่วมกันและแทนกันนั้น ในชั้นที่มีการยกร่างกฎหมายในส่วนที่ 1 นี้ได้มีการถกเถียงถึงประเด็นความเหมาะสมของการกำหนดในลักษณะลักษณะดังกล่าว เพราะมีลักษณะที่เอื้อต่อการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากจนเกินไป และไม่มีความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการายย่อย ซึ่งต้องเข้ามาร่วมรับผิดกับผู้ประกอบการรายใหญ่ในความเสียหายโดยสิ้นเชิง(performance in whole)ด้วย ย่อมส่งผลกระทบต่อต้นทุนและความเสี่ยงทางธุรกิจของผู้ประกอบการเหล่านี้ โดยนักกฎหมายกลุ่มนี้เสนอให้มีการเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดจากเดิมที่กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดต่อผู้เสียหายในลักษณะลูกหนี้ร่วมที่ต้องรับผิดร่วมกันและแทนกัน (joint and several debtors) มาเป็นลูกหนี้ร่วมที่ต้องรับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกัน (joint debtors) ซึ่งมีลักษณะที่สมดุลระหว่างผลกระทบต่อผู้ประกอบการ และผลประโยชน์ของผู้เสียหายมากกว่า ทั้งนี้เพราะลักษณะการฟ้องร้องของลูกหนี้ร่วมที่ต้องรับผิดร่วมกันแต่ไม่แทนกันนั้น เมื่อผู้เสียหายทำการเรียกให้มีการชำระหนี้จะต้องทำการเรียกผู้ประกอบการทุกรายพร้อมกัน ถ้าผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ หนี้ในส่วนนั้น ๆ จะตกเป็นพ้นวิสัย ผู้ประกอบการรายอื่นไม่ต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบด้วย หรือกรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายรายหนึ่งชำระหนี้ไปเต็มจำนวน หรือชำระไปมากกว่าส่วนที่เขาต้องรับผิดเขามีสิทธิที่จะเรียกคืนตามส่วนจากลูกหนี้ร่วมคนอื่นได้ในจำนวนที่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะต้องรับผิด

ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้ไม่เป็นผลแม้จะได้รับการสนับสนุนจากสภาหอการค้า (The Chamber of Commerce) ก็ตาม[168] ทั้งนี้เพราะคณะกรรมาธิการยกร่างฯ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมุ่งให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าจะต้องมาคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ประกอบการซึ่งมีสถานะทางเศรษฐกิจที่ได้เปรียบผู้เสียหายเป็นอย่างมาก สามารถที่จะบริหารความเสี่ยงโดยใช้ระบบการประกันภัยได้ อีกทั้งตาม Consumer Protection Act, 1987 ก็ได้

---

[168] ibid, p. 55.

บัญญัติถึงเหตุหลุดพ้นความรับผิดของผู้ประกอบการไว้อยู่แล้วจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกับ EU Directive 85/374/EEC แต่อย่างใด[169]

ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายในลักษณะที่ว่าการกระทำของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งต่อผู้เสียหาย หรือการกระทำของผู้เสียหายต่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งจะส่งผลต่อผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมมากน้อยเพียงใดนั้น ลักษณะการบัญญัติกฎหมายตาม Consumer Protection Act, 1987 มีลักษณะที่เดินตามแนวทางการบัญญัติกฎหมายของ EU Directive 85/374/EEC คือ ไม่ได้กำหนดไว้ในตัวกฎหมายเองว่าจะกำหนดในเรื่องดังกล่าวอย่างไร ซึ่งประเด็นนี้เป็นสิ่งที่แตกต่างจากแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ดังนั้น จึงเกิดข้อพิจารณาที่น่าสนใจว่ากรณีดังกล่าวนี้ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมีแนวทางการปรับใช้กฎหมายอย่างไร ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไป

นอกจากนี้ ในประเด็นเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการในลักษณะที่ว่าเมื่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถเรียกร้องจากผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันได้มากน้อยเพียงใดนั้น เมื่อพิจารณาตาม Consumer Protection Act, 1987 แล้ว ไม่ปรากฏว่าได้มีการบัญญัติถึงแนวทางในเรื่องนี้ไว้ โดยมาตรา 2(5) เพียงแต่กำหนดให้นำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมซึ่งต้องรับผิดร่วมกันและแทนกันมาปรับใช้เท่านั้น แต่รายระเอียดในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการกลับไม่ได้กำหนดไว้ ดังนั้น จึงเกิดข้อพิจารณาที่น่าสนใจว่ากรณีดังกล่าวนี้ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมีแนวทางการปรับใช้กฎหมายอย่างไร

โดยในประเด็นดังกล่าวนี้ เมื่อผู้เขียนได้สืบค้นตามที่ปรากฏในหลักฐานการประชุมของคณะกรรมาธิการยกร่างฯ[170] ปรากฏว่าได้มีการถกกันในประเด็นดังกล่าวด้วยว่าควรจะมีการกำหนดหลักความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการให้เป็นไปในแนวทางใด และควรที่จะกำหนดเป็นหลักการไว้ในกฎหมายให้ชัดเจนหรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้ที่ประชุมเห็นตรงกันว่าไม่ควรที่จะให้มีการบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมาย แต่ควรให้เป็นดุลพินิจของศาลในการพิจารณาไปตาม

---

[169] ibid, p. 58.

[170] E.H. Dodson, supra note 162, p. 95.

ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นในคดี ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปในกฎหมายคอมมอนลอว์ หากไปกำหนดไว้ในตัวบทกฎหมายแล้วจะก่อให้เกิดปัญหาเรื่องข้อจำกัดในการปรับใช้กฎหมายขึ้นได้ เพราะในอนาคตอาจมีพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่อันมีลักษณะที่คาดไม่ถึง และตัวบทกฎหมายไม่อาจที่จะปรับใช้ได้ ดังนั้น ที่ประชุมจึงเห็นตรงกันว่าแนวทางในการกำหนดหลักความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ หรือตาม Consumer Protection Act, 1987ใช้คำว่า ***"ผู้ผลิต"*** (Producer) นั้นจะไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย หากแต่ให้เป็นไปตามดุลพินิจของศาลที่พิจารณาไปตามความยุติธรรม และเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ศาลในการหาหลักกฎหมายมาปรับใช้แก่พฤติการณ์ในคดีนั้น ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าความเห็นพ้องของคณะกรรมาธิการยกร่างฯ ดังกล่าวเน้นที่ความยืดหยุ่นของการปรับใช้กฎหมายเป็นสำคัญ ส่วนปัญหาที่ว่าประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมีแนวทางการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับประเด็นนี้อย่างไรนั้น ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไป

3.3.4 แนวทางตามกฎหมายของประเทศไทย*

3.3.4.1 ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมาย

สำหรับ***"ผู้ประกอบการ"***ซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายนั้น ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรา 4[171] ซึ่งได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้

---

* บทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงใน***หัวข้อ 3.3.4*** หากไม่ได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นให้หมายความถึงบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551.

[171] ***มาตรา 4*** "ในพระราชบัญญัตินี้ ***ผู้ประกอบการ*** หมายความว่า

(1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

(2) ผู้นำเข้า

(3) ผู้ขายสินค้าซึ่งไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้

(4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า"

1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

2) ผู้นำเข้า

3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้

4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า

เมื่อพิจารณาถึงตัวผู้ประกอบการตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 4 แล้วจะพบว่ากฎหมายฉบับนี้มีแนวทางในการกำหนดตัวผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายที่สอดคล้องกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ ดังที่ปรากฏตามตารางเปรียบเทียบ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดตัวผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเทศ	ผู้ประกอบการที่ต้องร่วมกันรับผิด
สหภาพยุโรป	1. ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย 2. ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วน หรือบุคคลใด ๆ ซึ่งติดชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือสิ่งใด ๆ ซึ่งบ่งลักษณะเฉพาะว่าตนเป็นผู้ผลิต 3. ผู้นำเข้าสินค้าเพื่อขาย ให้เช่า ให้เช่าแบบลิสซิ่ง หรือรูปแบบของการจำหน่ายใด ๆ 4. ในกรณีที่ไม่สามารถระบุผู้ผลิตสินค้าได้ ให้ถือว่าผู้จำหน่ายสินค้านั้นทุกคนเป็นผู้ผลิต เว้นแต่ว่าผู้จำหน่ายนั้นจะแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าบุคคลใดเป็นผู้ผลิตภายในระยะเวลาพอสมควร และให้นำหลักนี้ไปปรับใช้กับกรณีสินค้านำเข้าด้วย ในกรณีที่ไม่ทราบว่าผู้นำเข้าสินค้าเป็นบุคคลใด
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	1. บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้า หรือผลิตในขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ 2. บุคคลซึ่งได้นำชื่อของตน เครื่องหมายการค้าของตน หรือเครื่องหมายอื่นที่แสดงให้ปรากฏเด่นชัดว่าเป็นผู้ผลิตมาใช้ 3. บุคคลซึ่งนำเข้ามาซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ขอบข่ายของการประกอบ

	ธุรกิจการค้า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการขาย ให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือในรูปแบบอื่นใดของการประกอบธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าตามขอบเขตการใช้บังคับของอนุสัญญาเกี่ยวกับการประกอบการค้าในยุโรป 4. ในกรณีที่ไม่อาจระบุ หรือกำหนดผู้ผลิตได้ ให้ถือว่าผู้ขนส่งทุกคนเป็นผู้ผลิต เว้นแต่ ผู้ขนส่งจะสามารถระบุตัวผู้ผลิต หรือตัวบุคคลที่นำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาส่งมอบให้แก่ผู้ขนส่งให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายทราบได้ภายในหนึ่งเดือนนับแต่มีการร้องขอให้มีการชดใช้ค่าเสียหายดังกล่าว. ให้นำหลักเกณฑ์นี้มาใช้บังคับกับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามาด้วยโดยอนุโลม เมื่อปรากฏว่าไม่อาจระบุถึงตัวบุคคลซึ่งนำเข้ามาซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นได้ ทั้งนี้ แม้จะปรากฏชื่อของบุคคลผู้ผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นก็ตาม
สหราชอาณาจักรอังกฤษ	1. ผู้ผลิต โดยอาจเป็นได้ทั้งผู้ผลิตขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ หรือผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้า 2. ผู้ที่แสดงชื่อของตนลงบนสินค้า หรือใช้เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นใดเกี่ยวกับสินค้านั้น แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น 3. ผู้ที่นำเข้าสินค้านั้นเข้ามาในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการที่จะจำหน่ายสินค้านั้นให้แก่บุคคลอื่น 4. ผู้จำหน่าย ในกรณีที่ผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยถึงบุคคลตามข้อ 1.-3. โดยการร้องขอดังกล่าวได้กระทำภายในเวลาอันสมควรภายหลังจากที่ความเสียหายได้เกิดขึ้น และผู้จำหน่ายละเลยไม่ทำตามการร้องขอดังกล่าว หรือไม่บ่งชี้ให้ทราบถึงบุคคลตามข้อ 1.-3. ภายในเวลาอันสมควร หลังจากที่ได้รับการร้องขอของผู้เสียหาย

เมื่อพิจารณาตามตารางเปรียบเทียบข้างต้นประกอบบทบัญญัติมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้วจะพบว่าแนวทางในการกำหนดตัวผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายตามกฎหมายของสหภาพยุโรป ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ และประเทศไทยนั้น มีความคล้ายคลึงกันโดยสามารถแบ่งประเภทของผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายได้เป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตแท้จริง ผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในสถานะ

เสมือนเป็นผู้ผลิตที่แท้จริง ผู้ประกอบการที่เป็นผู้นำเข้า และผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดในบางพฤติการณ์ ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ก. ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตแท้จริง

ผู้ประกอบการกลุ่มแรก ได้แก่ ผู้ผลิตขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ และผู้ผลิตชิ้นส่วนประกอบ โดยผู้ผลิตทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวตาม Directive, กฎหมายภายในของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษบัญญัติไว้สอดคล้องกัน โดยให้ผู้ผลิตทั้ง 3 ประเภทนี้จัดอยู่ในกลุ่มผู้ผลิตที่แท้จริงซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายเป็นกลุ่มแรก ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการเหล่านี้เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับเหตุของความบกพร่องของสินค้ามากที่สุด แต่สำหรับประเทศไทยนั้นไม่ได้จำแนกประเภทของผู้ผลิตว่าเป็นผู้ผลิตแบบใดดังเช่นแนวทางของต่างประเทศ แต่กำหนดให้บุคคลที่ต้องรับผิดคือ “ผู้ผลิต” นั่นย่อมหมายความว่าไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตแบบใดตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ก็ถือเป็นผู้ผลิตทั้งสิ้น[172] นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่น่าสนใจสำหรับกฎหมายของประเทศไทย คือ ได้กำหนดให้ผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายให้หมายรวมถึง “ผู้ว่าจ้างให้ผลิต”ด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่นอกเหนือจากแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ โดยในประเด็นนี้เมื่อพิจารณาตามเหตุผลในชั้นร่างกฎหมายตามบันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฯ จะพบว่าการกำหนดให้ผู้ว่าจ้างให้ผลิตต้องรับผิดนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้เหตุผลประกอบไว้ว่าผู้ผลิตในประเทศไทยส่วนใหญ่ทำการผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างในต่างประเทศ ดังนั้น การขยายขอบเขตของผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดให้รวมถึงผู้ว่าจ้างให้ผลิตด้วย ย่อมเป็นการเพิ่มหลักประกันให้แก่ผู้เสียหายในการที่จะได้รับการเยียวยาอีกช่องทางหนึ่ง

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่น่าพิจารณาเกี่ยวกับผู้ประกอบการประเภทแรก คือ ตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น Directive, กฎหมายภายในของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ผู้ผลิตที่จะต้องมีความรับผิด

---

[172] ***“ผลิต*** หมายความว่า ทำ ผสม ปรุง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แช่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน” (พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2511 มาตรา 4)

ต่อผู้เสียหาย มีความมุ่งหมายเฉพาะเป็นการผลิตในทางการค้าพาณิชย์เท่านั้น หากเป็นการผลิตที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ดังกล่าว เช่น ผลิตไว้ใช้เอง ผลิตขึ้นเพื่อบริจาค เป็นต้น ย่อมไม่อยู่ในฐานะผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (แต่อาจจะมีความรับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิดทั่วไป หรือตามกฎหมายอื่นใดหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง) เช่นเดียวกับแนวทางตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ทั้งสังเกตจากนิยามของคำว่า “สินค้า”[173]ประกอบกับนิยามคำว่า “ขาย”[174]ตามที่ปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 4 โดยมีความมุ่งหมายให้ผู้ผลิตต้องรับผิดต่อสินค้าซึ่งมีการผลิตขึ้นเฉพาะที่ผลิตเพื่อประโยชน์ในทางการค้าเท่านั้น

ข. ผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในสถานะเสมือนเป็นผู้ผลิตที่แท้จริง

ผู้ประกอบการกลุ่มที่สอง ซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหาย คือ ผู้ซึ่งใช้ชื่อเครื่องหมายทางการค้า หรือสิ่งบ่งชี้ต่าง ๆ ที่ระบุไว้บนตัวสินค้า ซึ่งทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อว่าผู้ประกอบการเหล่านี้เป็นผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งความหลงเชื่อของผู้บริโภคกรณีดังกล่าวหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้า กฎหมายต้องการให้ผู้เสียหายสามารถระบุตัวผู้ต้องรับผิดได้โดยง่าย ดังนั้น แนวทางของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทั้งของสหภาพยุโรป สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักรอังกฤษและตามกฎหมายของประเทศไทย ล้วนกำหนดให้ผู้ประกอบการเหล่านี้ต้องรับผิดต่อผู้เสียหายเสมือนหนึ่งว่าผู้ประกอบการเหล่านี้เป็นผู้ผลิตสินค้านั้น ๆ แม้ว่าแท้จริงแล้วจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตเลยก็ตาม

---

[173] ***“สินค้า*** หมายความว่า สังหาริมทรัพย์ทุกชนิด***ที่ผลิต***หรือ*นำเข้า****เพื่อขาย*** รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง” (พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2511 มาตรา 4)

[174] ***“ขาย*** หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยน***เพื่อประโยชน์ทางการค้า*** และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว” (พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2511 มาตรา 4)

ค. ผู้ประกอบการที่เป็นผู้นำเข้า

ผู้นำเข้าเป็นผู้ประกอบการกลุ่มที่สามที่ต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายตามแนวทางการกำหนดตัวบุคคลซึ่งต้องรับผิดตามกฎหมายของสหภาพยุโรป สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักรอังกฤษ และแนวทางของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะในกรณีที่สินค้าซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นได้ผลิตโดยผู้ผลิตซึ่งอยู่ที่ต่างประเทศ จึงเป็นการยากต่อผู้เสียหายที่จะดำเนินการฟ้องร้องให้มีการรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นกฎหมายจึงต้องการที่จะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในกรณีนี้ จึงได้มีการบัญญัติให้ผู้นำเข้าเป็นผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายด้วย โดยในประเด็นความรับผิดของผู้นำเข้านี้มีข้อที่น่าพิจารณา คือ ผู้นำเข้าซึ่งต้องรับผิดตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศไม่ว่าจะเป็น Directive, กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ผู้นำเข้าจะมีความรับผิดก็ต่อเมื่อเป็นการนำเข้าเพื่อประโยชน์ในทางการค้าปกติของตนเท่านั้น หากเป็นการนำเข้าในกรณี อื่น ๆ ไม่ถือว่ามีความรับผิดในฐานะผู้นำเข้าแต่อย่างใด เช่นเดียวกันกับแนวทางตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ถึงแม้จะไม่ได้กำหนดเหตุยกเว้นกรณีดังกล่าวไว้ในบทบัญญัติกฎหมายโดยตรง แต่เมื่อพิจารณาตามนิยามของคำว่า “สินค้า” [175]ประกอบนิยามของคำว่า “ขาย” [176]ตามที่ปรากฏในมาตรา 4 แล้วก็จะพบว่าสินค้าที่อยู่ในบังคับของกฎหมายฉบับนี้ก็คือสินค้าที่มีการผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย ซึ่งย่อมสามารถแปลความได้ว่าผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดในฐานะผู้นำเข้าตามกฎหมายไทยนั้น ก็มีความมุ่งหมายถึงการนำเข้าเพื่อประโยชน์ในทางการค้าด้วยเช่นเดียวกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[175] “***สินค้า*** หมายความว่า สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือ***นำเข้าเพื่อขาย*** รวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง” (พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2511 มาตรา 4)

[176] ***“ขาย*** หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยน***เพื่อประโยชน์ทางการค้า*** และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว” (พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2511 มาตรา 4)

ง. ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดในบางพฤติการณ์

กลุ่มผู้ประกอบการประเภทสุดท้าย ซึ่งต้องมีความรับผิดต่อผู้เสียหายตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายของประเทศไทย คือ ผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดในบางพฤติการณ์ ซึ่งคำว่า “บางพฤติการณ์” นี้ก็คือ กรณีที่สินค้าซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายนั้นไม่สามารถที่จะหาตัวผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตที่แท้จริง ผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในสถานะเสมือนหนึ่งเป็นผู้ผลิตที่แท้จริง หรือผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้นำเข้าได้ กรณีนี้ตามแนวทางของ Directive และ The Consumer Protection Act,1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษกำหนดให้ผู้จำหน่ายสินค้า (ผู้ขาย หรือผู้จำหน่ายอื่นใด) เป็นผู้ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย โดยมีเหตุผลว่าโดยหลักแล้วกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law)นั้น มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ผลิต ดังนั้น บุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิต คือ ผู้จำหน่ายซึ่งทำหน้าที่ส่งผ่านสินค้าไปยังผู้บริโภคในสภาพที่สมบูรณ์เท่านั้น ผู้ประกอบการเหล่านี้ก็ไม่ควรต้องมีความรับผิดโดยตรงต่อความเสียหายดังกล่าว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือกฎหมายต้องการที่จะกำหนดให้ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต หรือเสมือนเป็นผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าเป็น***ผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดหลัก*** (Primary liable) ส่วนกรณีผู้จำหน่ายสินค้านั้นกฎหมายกำหนดให้อยู่ในฐานะเป็น***ผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดเป็นลำดับรอง*** (Secondary liable) คือจะมีความรับผิดก็ต่อเมื่อไม่สามารถที่จะหาตัวผู้ประกอบการซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องรับผิดหลักได้เท่านั้น ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยเองก็มีแนวทางในการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้จำหน่ายในทำนองเดียวกันกับ Directive และ The Consumer Protection Act,1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการประเภทนี้ตามกฎหมาย ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยกฎหมายไม่เอาผิดกับผู้จำหน่ายสินค้าแต่อย่างใด แต่ได้กำหนดให้ผู้ขนส่งตกอยู่ในสถานะบุคคลซึ่งต้องรับผิดลำดับรองแทน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีแนวความคิดที่ต้องการให้ความคุ้มครองผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ค้าปลีก ซึ่งเป็นกิจการครัวเรือนขนาดเล็ก (Individual entrepreneurs) โดยได้ผลักภาระความเสี่ยงทางธุรกิจให้มาตกอยู่แก่ผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ขนส่งซึ่งสามารถที่จะรับความเสี่ยงได้มากกว่าแทน

3.3.4.2 <u>หลักกฎหมายซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ</u>

สำหรับประเด็นที่ว่าประเทศไทยมีแนวทางในการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการอย่างไรนั้น ต้องพิจารณาตามมาตรา 5[177] แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ซึ่งกฎหมายใช้คำว่า ***"ร่วมกันรับผิด"*** (Jointly liable) โดยลักษณะของถ้อยคำดังกล่าวอาจเกิดปัญหาในการตีความในทำนองว่าถ้อยคำดังกล่าวนี้กฎหมายมุ่งถึงความรับผิดตามหลักลูกหนี้ร่วมหรือไม่ เพราะคำว่า *"ร่วมกันรับผิด"* อาจเป็นไปในลักษณะที่ลูกหนี้แต่ละคนมีความรับผิดเป็นสัดส่วนของตนเอง แต่ไม่ใช่ในลักษณะลูกหนี้ร่วมก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ถึงการใช้คำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ร่วมของกฎหมายไทยแล้วตามที่ปรากฏใน *หัวข้อ 3.1.2 ลักษณะของถ้อยคำที่ใช้ในหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วม** จะพบว่ามีการใช้คำศัพท์ที่หลากหลาย เช่น รับผิดร่วมกัน, ร่วมกันรับผิด, เป็นลูกหนี้ร่วมกัน, รับผิดเช่นอย่างลูกหนี้ร่วม หรือรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้ เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาตามคำแปลภาษาอังกฤษก็สามารถแยกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ jointly liable, liable as joint debtors และ is bound jointly with the debtor ซึ่งคำศัพท์ทั้ง 3 กลุ่มล้วนเป็นการสื่อความหมายถึงความรับผิดในลักษณะที่ลูกหนี้แต่ละคนจะต้องมีความรับผิดในการชำระหนี้โดยสิ้นเชิงต่อเจ้าหนี้ โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเลือกฟ้องลูกหนี้รายใดรายหนึ่ง หรือทั้งหมดให้รับผิดในการชำระหนี้บางส่วน หรือเต็มจำนวนก็ได้ โดยลูกหนี้แต่ละคนไม่อาจหลุดพ้นจากความรับผิดจนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เต็มตามจำนวนแล้วเท่านั้น อาจกล่าวได้ว่าการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ที่สื่อถึงลูกหนี้ร่วมตามกฎหมายไทยมีความหลากหลาย ดังนั้น โดยนัยดังกล่าวสามารถตีความหมายของคำว่า ***"รับผิดร่วมกัน"*** ตามที่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[177] ***มาตรา 5*** "ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม"

* โปรดดูรายละเอียดหน้า 59-62.

ปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ว่าเป็น***ความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม*** * นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปเบื้องต้นอันเป็นการตีความจากการใช้คำศัพท์ดังกล่าวข้างต้นอาจจะยังไม่เป็นการเพียงพอว่าแท้จริงแล้ว กฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะให้ผู้ประกอบการรับผิดเช่นลูกหนี้ร่วมจริงหรือไม่ ดังนั้น ต้องมีการศึกษาจากตัวเอกสารสำคัญในชั้นของการร่างกฎหมายอันจะเป็นการสื่อได้ว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์อย่างไร นั่นคือ ***บันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ…. (เรื่องเสร็จ 542/2550)*** โดยเอกสารฉบับนี้เป็นเอกสารสำคัญที่ใช้ในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการออกกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งบันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติฯ ได้ใช้คำศัพท์ซึ่งสื่อถึงมาตรา 5 ว่า ***"ความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ"*** อันเป็นการสื่อถึงเรื่องหลัก ๆ 2 เรื่องซึ่งมีการกำหนดไว้ในมาตรา 5 คือ การกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องมีความรับผิดร่วมกัน และความรับผิดดังกล่าวต้องเป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องมีความรับผิดร่วมกันนั้น ตามบันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติฯ ได้อ้างอิงถึงที่มาของการกำหนดในลักษณะนี้โดยอ้างอิงถึง EU Directive 85/374/EEC,กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ โดยให้เหตุผลว่ากฎหมายต่างประเทศเหล่านี้ก็บัญญัติในทำนองเดียวกันกับมาตรานี้

---

* นอกจากนี้ยังมีนักกฎหมายบางท่านยังได้ระบุชัดว่า ***"ร่วมกันรับผิด"*** ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หมายถึงความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม (ศนันท์กรณ์ (จำปี)โสตถิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 443. และนนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 : หลักการและสาระสำคัญ. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 37.1 (มีนาคม : 2551) : 193.)

เมื่อพิจารณาตาม EU Directive 85/374/EEC (มาตรา 5) หรือตาม ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (มาตรา 5) และ Consumer Protection Act, 1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ (มาตรา 2(5)) ซึ่งเป็นการอนุวัตรการกฎหมายของตนให้สอดคล้องกับ Directive แล้วจะพบว่ากฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนกำหนดถึงกรณีที่มีผู้ประกอบการหลายรายที่ต้องรับผิดในความเสียหายเดียวกัน ให้ความรับผิดของผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายเป็นความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วมกัน (Jointly and Severally liable) ดังนั้น ย่อมสามารถสรุปได้ว่าถ้อยคำตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ว่า***"ร่วมกันรับผิด"*** * นั้นหมายถึง ***การร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วม*** นั่นเอง โดยสามารถแสดงเป็นตารางเปรียบเทียบถึงที่มาและแนวทางในการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ

ประเทศ	กฎหมาย	ลักษณะความรับผิด
สหภาพยุโรป	***Article 5*** "Where, as a result of the provisions of this Directive, two or more persons are liable for the same damage, they shall be liable ***jointly and severally***,…"	***ลูกหนี้ร่วม***

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ***ผู้เขียนมีความเห็นว่า*** การใช้คำศัพท์ในลักษณะนี้อาจมีประเด็นให้พิจารณาถึงความเหมาะสมของการใช้ถ้อยคำในทำนองว่าการใช้คำว่า ***"ร่วมกันรับผิด"*** นั้นมีเหมาะสมหรือไม่ ทั้งนี้เพราะความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายฉบับนี้เป็น***ความรับผิดโดยเคร่งครัด*** หรือ***ความรับผิดที่ไม่ต้องการความผิด*** (Strict liability / Objective responsibility) ดังนั้น จะมีลักษณะของการร่วมกันกระทำ(ร่วมมือร่วมใจ)ได้หรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าควรจะใช้คำศัพท์ทำนองเดียวกันกับกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่ใช้คำว่า ***"ผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายหลายคน"*** หรือของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษซึ่งใช้คำว่า ***"บุคคลหลายคนเป็นผู้ต้องรับผิดในความเสียหายอย่างเดียวกัน"*** น่าจะเหมาะสมมากกว่า.

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	*Article 5* "If several producers are co-liable for the damage, they are ***jointly and severally*** liable,…"	***ลูกหนี้ร่วม***
สหราชอาณาจักรอังกฤษ	*Article 2(5)* "Where two or more persons are liable by virtue of this Part for the same damage, their liability shall be ***joint and several***."	***ลูกหนี้ร่วม***
ไทย	***มาตรา 5*** "ผู้ประกอบการทุกคนต้อง***ร่วมกันรับผิด*** ต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม"	***ลูกหนี้ร่วม***

อนึ่ง ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายในลักษณะที่ว่าการกระทำของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งต่อผู้เสียหาย หรือการกระทำของผู้เสียหายต่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งจะส่งผลต่อผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมมากน้อยเพียงใด และในประเด็นเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการในลักษณะที่ว่าเมื่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถเรียกร้องจากผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันได้มากน้อยเพียงใดตามกฎหมายของประเทศไทยนั้น เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติในเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้วจะพบว่ากฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดถึงเรื่องดังกล่าวไว้แต่อย่างใด ดังนั้น จึงมีข้อที่น่าพิจารณาว่าจะมีการปรับใช้กฎหมายในกรณีเหล่านี้อย่างไร ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการนำหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในบทที่ 2 และ 3 ถึงหลักกฎหมายสำคัญที่นำมาปรับใช้กับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) ได้แก่ หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) และหลักความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม (Joint and Several debtors) ตามลำดับ ซึ่งการนำหลักทั่วไปเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้นี้ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติไว้สอดคล้องกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ คือ มีการกำหนดให้ความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายเป็นไปในลักษณะลูกหนี้ร่วม อย่างไรก็ตาม หลักการสำคัญของหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมนั้น นอกจากหลักในเรื่องความรับผิดของผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายซึ่งผู้ประกอบการต้องมีความรับผิดโดยสิ้นเชิงต่อผู้เสียหายแล้ว ยังมีหลักการในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย และหลักความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการซึ่งต้องพิจารณาควบคู่กันไปอีกด้วย แต่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กลับไม่ได้กล่าวถึงหลักการดังกล่าวไว้ ดังนั้น จึงเกิดปัญหาความไม่ชัดเจนในการนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ขึ้นในลักษณะที่ว่าการนำหลักกฎหมายในเรื่องนี้มาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการนั้น จะมีแนวทางการปรับใช้กฎหมายอย่างไร จะสามารถนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ได้ทั้งหมดหรือไม่ ซึ่งในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ คือ EU Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป, ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ Consumer Protection Act, 1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ดังนี้

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการนำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ

4.1.1 *ปัญหาการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย*

ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายในลักษณะที่ว่าการกระทำของผู้ประกอบการซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมรายใดรายหนึ่งต่อผู้เสียหาย เช่น การ

ชำระหนี้ การกระทำซึ่งมีผลเสมือนการชำระหนี้ การหักกลบลบหนี้ หนี้เกลื่อนกลืนกัน เป็นต้น หรือผู้เสียหายกระทำต่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งในระหว่างผู้ประกอบการซึ่งต้องรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วม เช่น การปลดหนี้ การให้คำบอกกล่าวเพื่อชำระหนี้ การผิดนัดรับชำระหนี้ เป็นต้น กรณีเหล่านี้จะส่งผลถึงผู้ประกอบการรายอื่นอย่างไร สำหรับกฎหมายของประเทศไทยนั้น เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติในเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้ว จะพบว่ากฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดถึงเรื่องดังกล่าวไว้แต่อย่างใด และบันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.... ก็ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้เช่นกัน ดังนั้น จึงมีข้อที่น่าพิจารณาว่าเมื่อมีการปรับใช้กฎหมายในกรณีนี้ ประเทศไทยจะมีแนวทางการปรับใช้กฎหมายอย่างไร โดยอาจพิจารณาเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนหรือแตกต่างกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศได้ ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย

ประเทศ	แนวทางการบัญญัติกฎหมาย	แนวทางการปรับใช้กฎหมาย
สหภาพยุโรป	***ไม่ได้กำหนดไว้ใน Directive***	ให้เป็นอิสระตามกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	***กำหนดไว้ชัดเจนในกฎหมาย***	นำหลักลูกหนี้ร่วมทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งมาปรับใช้
สหราชอาณาจักรอังกฤษ	***ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย***	?
ไทย	***ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย***	?

เมื่อพิจารณาตามตารางเปรียบเทียบข้างต้น จะเห็นว่าในประเด็นดังกล่าวนี้ตามกฎหมายต่างประเทศมีความแตกต่างกันในเรื่องแนวทางการบัญญัติกฎหมาย กล่าวคือ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้บัญญัติเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับ

ผู้เสียหายไว้อย่างชัดเจนว่าให้นำหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาปรับใช้ แต่ตามแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้นกลับไม่ได้กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมายแต่อย่างใด จึงเกิดข้อพิจารณาที่น่าสนใจว่ากรณีดังกล่าวนี้ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมีแนวทางการปรับใช้กฎหมายอย่างไร ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้มีการถกกันในชั้นของการยกร่างกฎหมายแล้วในทำนองว่าควรจะมีการวางแนวทางการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวอย่างไร ซึ่งมีความเห็นของคณะกรรมาธิการยกร่างฯ แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรก[1] เห็นว่าควรจะกำหนดไว้ในตัวบทกฎหมายให้มีความชัดเจนถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายว่าควรจะเป็นไปในลักษณะใด ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแน่นอนในการปรับใช้กฎหมาย ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังเป็นการป้องกันการตีความตัวบทกฎหมายไปในทางที่เป็นคุณหรือโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อีกทั้งยังมีเหตุผลที่สนับสนุนอีกว่าการที่ Directive ไม่ได้กำหนดในเรื่องนี้เอาไว้นั้น ก็เพื่อให้เป็นอิสระตามกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกที่จะกำหนดถึงเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจน

ความเห็นฝ่ายที่สอง[2] เห็นว่าไม่ควรที่จะมีการบัญญัติเรื่องนี้ไว้ใน Consumer Protection Act, 1987 ทั้งนี้เพราะเป็นการบัญญัติกฎหมายที่เกินความจำเป็น ในเมื่อกฎหมายกำหนดให้มีการนำหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมซึ่งเป็นหลักทั่วไปมาปรับใช้กับกรณีความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ (ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษใช้คำว่า ***"บุคคลหลายคนเป็นผู้ต้องรับผิดในความเสียหายอย่างเดียวกัน"***) แล้ว ย่อมเป็นไปโดยปริยายว่าหากกฎหมายเฉพาะไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ย่อมต้องนำหลักทั่วไปเกี่ยวกับเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ ดังนั้น การกระทำ

---

[1] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www. library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

[2] Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 2 January 2011,Available from http://www. library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html., E.H. Dodson, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nations : United Kingdom (Oceana Publication, Inc.,2009), p. 97., P. Wautier, European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability (London : Oceana publications, Inc, 2009), p. 75.

ของผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งต่อผู้เสียหาย หรือการกระทำของผู้เสียหายต่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งจะส่งผลถึงผู้ประกอบการรายอื่นอย่างไรนั้น ก็ย่อมต้องเป็นไปตามหลักคอมมอนลอว์ทั่วไปอยู่แล้วไม่จำต้องบัญญัติเพิ่มเติมแต่อย่างใด และสำหรับข้อโต้แย้งที่ว่าการบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะจะเป็นการป้องกันการตีความบทบัญญัติกฎหมายไปในทางที่เป็นคุณหรือโทษต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นก็ไม่น่าจะถูกต้อง ทั้งนี้เพราะแนวทางที่ศาลใช้ในการพิจารณาคดีนั้น ศาลต้องพิจารณาไปตามหลักความเป็นกลางและเป็นธรรมอยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องมีความกังวลในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด และหากจะมีข้อเท็จจริงดังกล่าวเกิดขึ้นจริงก็ยิ่งเป็นผลดีเสียอีก เพราะความยืดหยุ่นดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ศาลในการพิจารณาปรับใช้ดุลพินิจเพื่อให้ความเป็นธรรมต่อคู่ความทุกฝ่ายโดยไม่ติดปัญหาเรื่องข้อจำกัดของตัวบทกฎหมาย โดยความเห็นของฝ่ายหลังนี้ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมาธิการยกร่างฯ มากกว่า จึงทำให้ไม่มีการกำหนดความสัมพันธ์ในเรื่องนี้ไว้ในตัวบทกฎหมาย ซึ่งแนวความคิดนี้ต่อมาได้มีการวิเคราะห์ว่าการบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้ เป็นเพราะประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้นให้ความเชื่อมั่นในสถาบันศาลมากกว่ากฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ[3]

ในประเด็นด้านความจำเป็นของการที่ต้องบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้ลงไว้ในตัวบทกฎหมายหรือไม่นั้น ***ผู้เขียนมีความเห็นว่า*** หากพิจารณาในมุมมองการปรับใช้กฎหมายระหว่างบทบัญญัติทั่วไป (Lex Generalis) กับบทบัญญัติเฉพาะ(Lex Specialis) คือ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) มีฐานะเป็นบทบัญญัติเฉพาะและหลักทั่วไปว่าด้วยลูกหนี้ร่วมมีฐานะเป็นบทบัญญัติทั่วไปแล้วจะพบว่าการที่บทบัญญัติเฉพาะกำหนดให้นำหลักทั่วไปเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาปรับใช้ หากไม่ได้กำหนดประเด็นในเรื่องรายละเอียดไว้เป็นอย่างอื่น หลักในการปรับใช้กฎหมายก็ต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องนั้น ๆ มาปรับใช้[4] ซึ่งกรณีนี้ก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ แม้ตามกฎหมาย Consumer Protection Act, 1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจะไม่ได้กำหนดในเรื่องนี้เอาไว้ในตัวบทกฎหมาย แต่แนวทางการปรับใช้ก็เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวทางของประเทศ

---

[3] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html*.

[4] Andrei Marmor, Interpretation and Legal Theory, 3rd edition (Oxford : Hart Publishing Limited, 2006), p. 119.

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีที่มีการกำหนดลงไว้อย่างชัดเจนในตัวบทกฎหมาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของระบบกฎหมายของทั้งสองประเทศมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียึดระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ในการพิจารณาปรับใช้กฎหมายต้องพิจารณาไปตามตัวบทกฎหมาย เมื่อไม่มีตัวบทกฎหมายบัญญัติไว้จึงจะสามารถพิจารณาตามหลักทั่วไปได้[5] ดังนั้น ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงให้ความสำคัญกับการสร้างความชัดเจนในการปรับใช้กฎหมายเป็นสำคัญ แม้ความเห็นในชั้นยกร่างจะมีความเห็นของคณะกรรมาธิการโดยมติเสียงข้างน้อยจะเห็นว่าไม่ควรที่จะมีการกำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย เพราะมีลักษณะเป็นการบัญญัติกฎหมายที่เกินความจำเป็น (Legislation superfluous) ก็ตาม ส่วนในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ยึดระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common law) ซึ่งให้ความสำคัญกับอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล[6] ดังนั้น จึงเลือกที่จะกำหนดบทบัญญัติกฎหมายไว้แต่เพียงหลักการเท่านั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องทำการปรับใช้โดยเคร่งครัด (Strict application) ศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีให้ต่างออกไปไม่ได้ ดังนั้น แนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจึงเลือกที่จะไม่กำหนดหลักเกณฑ์ในส่วนรายละเอียดไว้ในบทบัญญัติกฎหมาย กล่าวคือ จะต้องบัญญัติเฉพาะหลักการสำคัญไว้เท่านั้น ประเด็นใดที่นอกเหนือจากหลักการสำคัญก็ให้เป็นดุลพินิจในการปรับใช้กฎหมายของศาล ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปตามกฎหมายคอมมอนลอว์อยู่แล้ว ดังนั้น ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายตามกฎหมาย Consumer Protection Act, 1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจึงไม่ได้กำหนดเรื่องนี้เอาไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายแต่อย่างใด เพราะสามารถใช้หลักการคอมมอนลอว์ทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้แก่กรณีได้ นั่นเอง

ดังนั้น เมื่อบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้นำหลักความรับผิดในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ แต่ไม่ได้กำหนดถึงแนวทางการปรับใช้กฎหมายในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายไว้

---

[5] Nigel Foster & Satish Sule, German Legal System, 4th edition (London : Oxford University Press, 2003), p. 36.

[6] Geoffrey Cross & G.D.G. Hall, The English Legal System, 5th edition (London : Butterworths, 1965), p. 179.

กรณีนี้ก็ควรที่จะถือว่าบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้มีฐานะเป็นบทบัญญัติเฉพาะและไม่ได้กำหนดรายละเอียดในเรื่องการปรับใช้ไว้เป็นอย่างอื่น ดังนั้น ก็ควรต้องพิจารณาปรับใช้กฎหมายไปตามหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ก็มีความสอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศ ซึ่งมีการนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในแนวทางการบัญญัติกฎหมายก็ตาม ดังนั้น ในประเด็นปัญหานี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าการพิจารณาปรับใช้กฎหมายในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 สามารถที่จะนำหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมตามบทบัญญัติมาตรา 292 ถึง 295 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปในการปรับใช้กฎหมายดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ข้างต้น อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศ โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

4.1.2 <u>ปัญหาการกำหนดความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ</u>

ในประเด็นเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการในลักษณะที่ว่าเมื่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถเรียกร้องจากผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันได้มากน้อยเพียงใดนั้น มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติของกฎหมายอย่างชัดเจนว่าให้ปรับใช้กฎหมายไปในแนวทางใด และบันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.... ก็ไม่ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้เช่นกัน ดังนั้น จึงเกิดปัญหาที่ต้องพิจารณาว่าจะสามารถนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้เช่นเดียวกับในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์แล้วในตอนต้นได้หรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้หากจะพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศ สามารถแสดงให้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่างได้ ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ

ประเทศ	แนวทางการบัญญัติกฎหมาย	แนวทางการปรับใช้กฎหมาย
สหภาพยุโรป	***ไม่ได้กำหนดไว้ใน Directive***	ให้เป็นอิสระตามกฎหมายภายในของประเทศสมาชิก
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	***กำหนดไว้ชัดเจนในกฎหมาย***	***ต้อง***ปรับใช้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้ (1) พิจารณาตามข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้ประกอบการ (2) พิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย (หากไม่สามารถกำหนดได้ให้เป็นไปตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาด) (3) พิจารณาตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่ง (ไม่นำหลักความรับผิดเป็นส่วนเท่าๆ กันมาปรับใช้)
สหราชอาณาจักรอังกฤษ	***ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย***	?
ไทย	***ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย***	?

เมื่อพิจารณาตามตารางเปรียบเทียบข้างต้น จะเห็นว่าการอนุวัตรการกฎหมายภายในตามพันธกรณีที่กำหนดไว้ใน Directive ของทั้งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมีความแตกต่างกันในแนวทางของการบัญญัติกฎหมาย

กล่าวคือ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการบัญญัติถึงหลักการในการปรับใช้กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการอย่างชัดเจนไว้ในตัวบทกฎหมายว่าศาลจะต้องทำการพิจารณาเป็นลำดับโดยใช้หลักเกณฑ์อะไรบ้าง แต่ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้นกลับไม่ได้กำหนดแนวทางการปรับใช้ไว้ในตัวบทกฎหมายแต่อย่างใด ดังนั้น จึงเกิดปัญหาที่น่าพิจารณาว่าในประเด็นความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการดังกล่าวนี้ ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษมีแนวทางในการปรับใช้กฎหมายอย่างไร

ในประเด็นปัญหานี้ ผู้เขียนได้สืบค้นถึงแนวทางการปรับใช้กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ซึ่งพบว่าภายหลังจากที่มีการประกาศใช้ Consumer Protection Act, 1987 แล้ว ตำราทางกฎหมายส่วนใหญ่ได้มีการตีความแนวทางการปรับใช้บทบัญญัติมาตรา 2(5) และมีความเห็นที่ตรงกันว่าหลักกฎหมายที่ศาลควรจะนำมาปรับใช้กับกรณีดังกล่าวนี้ต้องเป็นการผสมผสานระหว่างหลักความรับผิดทางสัญญาและหลักความรับผิดทางละเมิด หรือที่ตำราภาษาอังกฤษใช้คำว่า *"Contort"*[7] ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างศัพท์ทางกฎหมายสองคำ คือ Contract (สัญญา) + Tort (ละเมิด) ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) มีฐานมาจากหลักความรับผิดทางสัญญาและหลักความรับผิดทางละเมิดเป็นสำคัญ ดังนั้น แนวทางในการวินิจฉัยถึงความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการจึงควรจะต้องทำการพิจารณาเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้[8]

(a) พิจารณาตามข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้ประกอบการ (Agreement between the parties)

เหตุที่ต้องมีการให้ความสำคัญกับเรื่องข้อสัญญาที่ได้ทำขึ้นระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเป็นลำดับแรกนั้น เพราะสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาที่ทำขึ้นในทางธุรกิจการค้า คู่สัญญาอยู่ในสถานะที่จะสามารถต่อรองถึงผลประโยชน์ของตนเองได้โดยอิสระ การที่ผู้ประกอบการยินยอมเข้าทำสัญญาในการกำหนดความรับผิดระหว่างกันไว้ล่วงหน้าย่อม

---

[7] E.H. Dodson, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nations : United Kingdom (Oceana Publication, Inc.,2009), p. 95.

[8] Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

หมายความว่าคู่สัญญาได้มีการบริหารความเสี่ยงต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นแก่ฝ่ายตนเป็นอย่างดีแล้ว ดังนั้น ศาลควรที่จะให้ความเคารพต่อสัญญาที่ได้ทำขึ้นระหว่างกันของผู้ประกอบการเป็นสำคัญ

หลักเกณฑ์การพิจารณาประการแรกนี้ได้รับการยอมรับจากศาลในคดี *Alberlt L. Gibson v. Estrocrimical Company (2001)*[9] โดยข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่า "โจทก์เป็นบริษัทนำเข้าสารเคมีชนิดหนึ่งที่เรียกว่า "Diethanolamine (DEA)" ซึ่งเป็นสารเคมีที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตเครื่องสำอางบำรุงผิว ต่อมาปรากฏว่าโจทก์ได้ทำการนำสารเคมีดังกล่าวไปใช้ในการผลิตเครื่องสำอางยี่ห้อ Rsm ซึ่งเป็นสินค้าของโจทก์ออกวางจำหน่าย และเครื่องสำอางดังกล่าวนี้เองได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายซึ่งได้ใช้เครื่องสำอางโดยเกิดอาการแพ้อย่างรุนแรง มีผื่นคันขึ้นเต็มตัว ซึ่งข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติทางการแพทย์ว่าอาการแพ้ดังกล่าวเป็นผลโดยตรงมาจากสารเคมี Diethanolamine โดยแพทย์ได้ระบุว่าสารชนิดนี้อาจออกฤทธิ์รบกวนการทำงานของฮอร์โมน และอาจเป็นสารก่อมะเร็ง ศาลได้ตัดสินให้โจทก์ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปเป็นจำนวน 556,000 ปอนด์ ซึ่งโจทก์ได้ชำระค่าเสียหายจำนวนดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว และในทางพิจารณาปรากฏว่าสัญญาการซื้อขายสารเคมีดังกล่าวระหว่างโจทก์กับจำเลยระบุไว้ว่า หากสารเคมีดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น จำเลยต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อความเสียหายร่วมกับโจทก์ด้วยในอัตรา 60% ของจำนวนค่าเสียหายทั้งหมด ดังนั้น ในคดีนี้ศาลย่อมไม่อาจรับฟังเป็นอย่างอื่นได้ โดยพิพากษาให้จำเลยชดใช้เงินจำนวน 333,600 ปอนด์ ซึ่งคิดเป็น 60% ของค่าเสียหายที่โจทก์ได้ชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายไป"

(b) พิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย (Circumstance of causing damage)

หลักพิจารณาประการต่อมาก็คือ ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดระหว่างกันไว้ ศาลควรทำการพิจารณาไปตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายว่าในระหว่างผู้ประกอบการหลายรายซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนั้น ใครเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใด ทั้งนี้เพราะในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าก่อนที่สินค้านั้นๆ จะตกถึงมือผู้บริโภค สินค้าดังกล่าวอาจจะผ่านมือผู้ประกอบการหลายรายไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก เป็นต้น ดังนั้น การพิจารณาถึงต้นเหตุหรือพฤติการณ์ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายว่าความเสียหายที่

[9] Alberlt L. Gibson v. Estrocrimical Company (2001) 4 B.&C. 7752, 345-452 E.R. 48-65.

เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ประกอบการรายใดเป็นสำคัญ จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการรายอื่นที่แม้จะต้องเข้ามาร่วมรับผิดต่อผู้เสียหายตามหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมด้วยก็ตาม แต่เขาก็ยังสามารถที่จะไล่เบี้ยเอาจากผู้ประกอบการรายที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ เพราะเขาไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง นั่นเอง

หลักเกณฑ์การพิจารณาข้างต้นได้รับการยอมรับจากศาลในคดี *International AGV v. Tires Grand Co.,Ltd. (2003)*[10] โดยข้อเท็จจริงในคดีนี้มีอยู่ว่า "โจทก์เป็นบริษัทผลิตรถยนต์รายใหญ่ โดยได้สั่งซื้อยางรถยนต์มาจากบริษัทจำเลย ซึ่งจากพฤติการณ์ในการซื้อขายที่ผ่านมาปรากฏว่า โจทก์ได้นำยางรถยนต์ที่ซื้อมาจากจำเลยดังกล่าวไปดัดแปลงให้เข้ากับเทคโนโลยีที่ใช้กับล้อรถยนต์ของโจทก์ โดยได้มีการตัดต่อและเคลือบสารเคมีซึ่งเป็นสูตรเฉพาะของบริษัทโจทก์เพื่อทำให้ยางรถยนต์สามารถยึดเกาะกับพื้นถนนในฤดูฝนได้ดีมากยิ่งขึ้น และจากการกระทำดังกล่าวนี้ของโจทก์เป็นเหตุให้ผู้เสียหายซึ่งได้ซื้อรถยนต์ของโจทก์ไปใช้เกิดอุบัติเหตุรถเสียหลักคว่ำอันเนื่องมาจากการเบรกบริเวณทางลงเขาซึ่งมีลักษณะชื้นไปด้วยน้ำฝน ในทางพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่าสาเหตุจากการรถคว่ำของผู้เสียหายดังกล่าว ส่วนสำคัญมาจากล้อรถยนต์ของโจทก์ซึ่งมีข้อบกพร่องในกระบวนการผลิต และตัดสินให้โจทก์ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปกว่า 2,550,000 ปอนด์ โจทก์จึงได้นำคดีมาฟ้องจำเลยเพื่อให้ร่วมรับผิดด้วยเพราะเป็นเจ้าของยางรถยนต์ที่โจทก์ซื้อมา ซึ่งศาลในคดีนี้ได้วินิจฉัยว่าพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนเป็นผลมาจากการกระทำของโจทก์ซึ่งได้มีการดัดแปลงชิ้นส่วนยางรถยนต์ของจำเลยให้มีความเหมาะสมต่อเทคโนโลยีการผลิตของโจทก์ ซึ่งเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าจำเลยไม่ได้มีส่วนใด ๆ ต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นเลย เพราะเป็นแต่เพียงการขายชิ้นส่วนรถยนต์ตามมาตรฐานทั่วไปซึ่งจำเลยก็ได้ขายให้แก่ลูกค้ารายอื่นด้วยเช่นกัน ดังนั้น การที่โจทก์กล่าวอ้างมาตามฟ้องจึงฟังไม่ขึ้น พิพากษายกฟ้องโจทก์"

(c) พิจารณาตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาด (Market share)

ลำดับการพิจารณาประการต่อมาที่ศาลควรนำมาปรับใช้ คือ ในกรณีที่เมื่อพิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายแล้ว ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นผลมาจากความผิดของผู้ประกอบการรายหนึ่งรายใดในระหว่างผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมนั้น กรณีนี้ศาลควรนำหลักการกำหนดความ

---

[10] International AGV v. Tires Grand Co.,Ltd. (2003) 12 E.&B. 352,5728.

รับผิดระหว่างกันตามส่วนแบ่งทางการตลาดซึ่งผู้ประกอบการแต่ละรายได้รับ (Market – share liability) มาปรับใช้* ทั้งนี้เพราะเป็นแนวทางที่ไม่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในด้านฐานะทางการเงินของผู้ประกอบการ โดยมีแนวคิดว่าผู้ประกอบการที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดมากกว่าก็ควรที่จะต้องมีส่วนรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นมากขึ้นตามไปด้วย ส่วนผู้ประกอบการที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดน้อยกว่าก็ไม่ควรที่จะต้องมีความรับผิดมากไปกว่าส่วนแบ่งทางการตลาดที่เขาได้รับ

อนึ่ง มีนักกฎหมายบางท่านให้ข้อสังเกตว่า การตีความบทบัญญัติมาตรา 2(5) โดยนำหลักการกำหนดความรับผิดระหว่างกันตามสัดส่วนของส่วนแบ่งทางการตลาดมาปรับใช้ว่าเป็นเหตุผลเนื่องจากการปฏิเสธหลักเกณฑ์กำหนดความรับผิดในระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันให้เป็นไปตามหลักลูกหนี้ทั่วไปของกฎหมายคอมมอนลอว์ที่ว่าในระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันต้องมีความรับผิดเป็นส่วนเท่าๆ กัน ทั้งนี้เพราะหลักดังกล่าวขัดต่อสภาพการณ์ของการดำเนินธุรกิจที่มีบริษัทซึ่งมีอำนาจทางการตลาด (Market power)ที่แตกต่างกัน หากมีการกำหนดความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันแล้ว จะก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้ประกอบการรายย่อยที่มีส่วนร่วมในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้า (Distribution chain) ด้วย[11]

(d) พิจารณาตามหลัก Common law ในเรื่องลูกหนี้ร่วม (Common law principle on the joint and several debtors)

การพิจารณาตาม (d) นี้มีแนวความคิดว่า หลักการสำคัญที่นำมาปรับใช้ในกรณีที่มีผู้ประกอบการหลายรายต้องเข้ามาร่วมรับผิดในความเสียหายอย่างเดียวกันนั้น นอกจากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดแล้ว ยังมีหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วมซึ่งผู้ประกอบการต้อง

---

* ***หลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share Liability)*** คือ หลักที่ใช้ในการกำหนดความรับผิดกรณีระหว่างผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าซึ่งต้องรับผิดร่วมกันในฐานะลูกหนี้ร่วม ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใด โดยใช้วิธีการคำนวณหาเปอร์เซ็นต์ของส่วนแบ่งทางการตลาดที่ผู้ประกอบการรายนั้น ๆ ได้รับ แล้วนำมาคูณกับจำนวนค่าเสียหายซึ่งศาลได้กำหนด (Christian Twigg - Flesner, European Union Private Law, (UK : Cambridge University Press, 2010), p. 259.)

[11] Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 2 January 2011,Available from http://www. library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

รับผิดร่วมกันและแทนกัน (Jointly and Severally liable)ด้วย ดังนั้น หากมีข้อเท็จจริงที่นอกเหนือจากแนวทางการตีความตาม (a), (b) และ(c) ข้างต้น ศาลควรจะต้องนำหลักทั่วไปตามคอมมอนลอว์ในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ เช่น กรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ผู้เสียหายได้ไม่ว่ากรณีใด หรือกรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระหนี้ไปเกินส่วนที่เขาจะต้องรับผิด เป็นต้น โดยกรณีเหล่านี้ต้องพิจารณาไปตามหลักคอมมอนลอว์ทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วม

เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์การปรับใช้กฎหมายข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าแม้ตามกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจะไม่ได้มีการบัญญัติชัดเจนถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการไว้ในตัวบทกฎหมายก็ตาม แต่ก็ได้มีการตีความถึงแนวทางในการปรับใช้กฎหมายที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาการว่าควรที่จะมีแนวทางในการพิจารณาเป็นลำดับโดยใช้หลักเกณฑ์อะไรบ้าง ซึ่งเมื่อได้พิจารณาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ตามที่ปรากฏในมาตรา 5 แห่ง ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และแนวทางการปรับใช้กฎหมายตามมาตรา 2 (5) แห่ง Consumer Protection Act, 1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษตามที่ผู้เขียนได้กล่าวข้างต้นแล้ว จะพบว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ วางหลักเกณฑ์ให้ศาลพิจารณาต่อเนื่องเป็นลำดับโดยให้ความสำคัญกับข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเป็นสำคัญ หากไม่มีข้อตกลงดังว่าก็ให้พิจารณาไปตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย การพิจารณาโดยใช้หลักเกณฑ์กำหนดความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาด และการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามลำดับ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทั้งหลักเกณฑ์ตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และแนวทางการปรับใช้กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ได้ปฏิเสธที่จะนำหลักการในเรื่องการรับผิดเป็นส่วนเท่าๆ กันตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้

ในประเด็นปัญหานี้ เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาหลักความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายของประเทศไทยดังตารางเปรียบเทียบข้างต้น จะเห็นว่าประเทศไทยนั้นใช้แนวทางในการบัญญัติกฎหมายเช่นเดียวกับ EU Directive 85/374/EEC และ ตามกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ คือไม่ได้บัญญัติหลักการในเรื่องนี้ไว้ในตัวบทกฎหมายโดยตรง แต่เมื่อพิจารณาในแง่ของการวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้ว จะพบว่าแนวทางการปรับใช้กฎหมายของประเทศไทยในเรื่องนี้ยังขาดความชัดเจน ทั้งนี้เพราะ EU Directive 85/374/EEC นั้นเป็นกฎหมายแม่แบบ (Model law) ซึ่งโดยหลักการก็จะกำหนดเฉพาะในประเด็นหลัก ๆ ไว้เท่านั้น ส่วนประเด็นรองลงมาก็จะให้เป็นอำนาจของประเทศสมาชิกในการกำหนดรายละเอียดตามความเห็นชอบของตน ซึ่งแม้ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจะเลือกอนุวัตรการกฎหมายให้มีลักษณะทำนอง

เดียวกับ EU Directive 85/374/EEC ก็ตาม แต่ก็เป็นเหตุผลมาจากการที่ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งศาลสามารถที่จะหาหลักกฎหมายมาปรับใช้แก่กรณีได้เองอยู่แล้ว ไม่จำที่จะต้องบัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมายแต่อย่างใด และถึงแม้จะไม่มีการบัญญัติไว้ดังกล่าวแต่ก็ได้มีการตีความถึงแนวทางในการปรับใช้กฎหมายที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาการอันเป็นการช่วยสร้างความชัดเจนในการปรับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ได้พอสมควร

ดังนั้น ประเด็นที่ต้องพิจารณาประการต่อมา คือ ประเทศไทยจะมีแนวทางในการปรับใช้กฎหมายในเรื่องนี้อย่างไร ซึ่งประเด็นนี้มีความเห็นของนักกฎหมายไทยบางท่านเกี่ยวกับทัศนะในการปรับใช้กฎหมายว่าให้ปรับใช้ตามหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้และละเมิด[12] กล่าวคือ ควรจะต้องนำหลักตามกฎหมายลักษณะหนี้ (ลูกหนี้ร่วม) และกฎหมายลักษณะละเมิด (ผู้ใดก่อให้เกิดความเสียหายเพียงใดย่อมต้องรับผิดเพียงนั้น) มาปรับใช้ (แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดไว้) ดังนั้น ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงแนวทางการปรับใช้กฎหมายในประเด็นดังกล่าวนี้ว่าแท้จริงแล้วแนวทางในการปรับใช้กฎหมายที่เหมาะสมตามกฎหมายไทยควรจะเป็นเช่นใด โดยใช้หลักการตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ดังต่อไปนี้

(ก) <u>การกำหนดความรับผิดตามข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการ</u>

ข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการ (Agreement between the parties) เป็นหลักเกณฑ์ที่ศาลต้องให้การพิจารณาเป็นประการแรกตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์เฉพาะไม่ได้นำหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กลับไม่ได้กำหนดแนวทางการพิจารณาความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการไว้เช่นเดียวกับประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและไม่มีแนวทางการตีความเพื่อปรับใช้กฎหมายที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาการเช่นเดียวกับประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ดังนั้น การพิจารณาปัญหาดังกล่าวนี้ต้องพิจารณาตามหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

---

[12] พงษ์เดช วานิชกิตติกูล, <u>คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551</u> (กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977)จำกัด, 2552), หน้า 34.

พาณิชย์ มาตรา 296 ตอนต้นซึ่งวางหลักไว้ว่า “ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น…”

เมื่อพิจารณาถึงวิธีการในการปรับใช้กฎหมายจากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นจะพบว่าหากข้อเท็จจริงเข้าข้อยกเว้นต้องปรับใช้ข้อยกเว้นก่อน[13] กล่าวคือ หากมีการตกลงระหว่างลูกหนี้ร่วมกันไว้เช่นใด ความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันก็ต้องเป็นไปตามข้อตกลงไม่ใช่ต้องรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ดังนั้น จะเห็นว่าหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ความสำคัญกับข้อตกลงระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเป็นสำคัญ ซึ่งเมื่อมีการนำมาปรับใช้กับการกำหนดความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้วจะพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการพิจารณาปรับใช้กฎหมายของกฎหมายต่างประเทศดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วข้างต้น

(ข) <u>การกำหนดความรับผิดตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย</u>

การพิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย (Circumstance of causing damage) เป็นหลักเกณฑ์ประการต่อมาซึ่งแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศได้กำหนดให้ศาลต้องทำการพิจารณาในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการกำหนดไว้ ซึ่งในกรณีของประเทศไทยนั้น บทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาในกรณีนี้เอาไว้ ปัญหาที่ตามมา คือ จะมีการปรับใช้กฎหมายอย่างไร เพราะหลักความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันตามบทบัญญัติมาตรา 296 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่ได้กำหนดถึงกรณีดังกล่าวเอาไว้ ซึ่งหากจะมีการปรับใช้กฎหมายในกรณีนี้ ควรจะต้องมีการพิจารณาไปตามบทบัญญัติมาตรา 223 วรรคหนึ่งแห่ง

---

[13] ศนันท์กรณ์ (จำปี)โสตถิพันธุ์, <u>คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง</u>, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 118.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์[14] ที่กำหนดให้ศาลพิจารณาตามพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่าฝ่ายใดมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงใด โดยถือว่าผู้ประกอบการซึ่งได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ตกอยู่ในฐานะผู้เสียหายตามบทบัญญัติมาตรา 223 ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการรายที่ได้ชำระหนี้ไปก่อนตามที่ตนได้ถูกฟ้องนั้น เป็นผู้ได้รับความเสียหายในจำนวนหนี้ซึ่งตนอาจจะไม่ต้องรับผิดชอบทั้งหมด แต่ด้วยเหตุตามกฎหมายซึ่งตนต้องรับผิดชอบกับผู้ประกอบการรายอื่นในฐานะลูกหนี้ร่วมเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการรายดังกล่าวต้องรับผิดในจำนวนหนี้โดยสิ้นเชิง ดังนั้น ผู้ประกอบการรายซึ่งได้ชำระหนี้ไปก่อนนี้ย่อมถือเป็นผู้เสียหาย ซึ่งสามารถนำมูลเหตุแห่งหนี้ดังกล่าวมาทำการฟ้องไล่เบี้ยเอากับผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องร่วมรับผิดในฐานะลูกหนี้ได้ ส่วนปัญหาว่าผู้ประกอบการรายดังกล่าวนี้จะสามารถไล่เบี้ยได้มากน้อยเพียงใดนั้น ศาลควรจะต้องปรับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 223 วรรคหนึ่ง กล่าวคือ ต้องพิจารณาเป็นเบื้องต้นว่าผู้ประกอบการรายดังกล่าวนี้มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วยหรือไม่ หากเขาไม่มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายแล้วไซร้ ผู้ประกอบการรายนี้ก็ควรที่จะได้รับชำระหนี้ที่ตนได้จ่ายไปเต็มจำนวน แต่ถ้าหากว่าผู้ประกอบการรายดังกล่าวมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ศาลก็ต้องพิจารณาโดยอาศัยพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่าระหว่างผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมนี้ ผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใด กล่าวคือ ถ้าศาลเห็นว่าโจทก์ (ผู้ประกอบการรายซึ่งได้รับความเสียหายจากการชำระค่าเสียหายไปก่อนเต็มจำนวน) มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายเพียงส่วนน้อย ศาลก็อาจลดจำนวนค่าเสียหายที่จะให้จำเลย (ผู้ประกอบการรายซึ่งถูกฟ้องไล่เบี้ย) ชำระลงบางส่วน ถ้าโจทก์มีส่วนผิดพอ ๆ กับจำเลย ศาลอาจให้จำเลยต้องรับผิดเพียงกึ่งเดียว ถ้าโจทก์มีส่วนผิดมากกว่าจำเลย ศาลอาจให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแต่เพียงส่วนน้อย ถ้าโจทก์มีส่วนผิดเป็นส่วนใหญ่และจำเลยก็ได้รับความเสียหาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[14] ***ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 วรรคหนึ่ง*** “ถ้าฝ่ายผู้เสียหายได้มีส่วนทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งก่อให้เกิดความเสียหายด้วยไซร้ ท่านว่าหนี้อันจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ฝ่ายผู้เสียหายมากน้อยเพียงใดนั้น ต้องอาศัยพฤติการณ์เป็นประมาณ ข้อสำคัญก็คือว่าความเสียหายนั้นได้เกิดขึ้น เพราะฝ่ายไหนเป็นผู้ก่อยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงใด”

เหมือนกัน ศาลอาจไม่ให้โจทก์ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายอะไรเลยก็ได้[15] ซึ่งผลของการปรับใช้กฎหมายกรณีดังกล่าวนี้ มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศ*

(ค) <u>การกำหนดความรับผิดตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาด</u>

การกำหนดความรับผิดตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share Liability) เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศ ในกรณีที่พฤติการณ์ที่เกิดขึ้นไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยเพียงใด โดยให้พิจารณาความรับผิดไปตามสัดส่วนของส่วนแบ่งทางการตลาดของผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าได้รับ แต่เมื่อพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้วจะพบว่าตามกฎหมายของประเทศไทยไม่ได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าวเอาไว้ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ จะสามารถนำหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 296 ตอนต้นมาปรับใช้ได้หรือไม่ ในประเด็นปัญหานี้เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติในมาตราดังกล่าวแล้วจะพบว่า เมื่อมีการนำมาปรับใช้จะส่งผลให้ผู้ประกอบการแต่ละรายจะต้องมีความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ซึ่งผลจากการปรับใช้กฎหมายในลักษณะนี้จะเป็นการขัดต่อลักษณะของการประกอบธุรกิจการค้าที่

---

[15] โสภณ รัตนากร, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป</u>, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 193.

* อาจมีประเด็นให้พิจารณาว่าการนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 วรรคหนึ่งมาปรับใช้แก่กรณีดังกล่าวข้างต้น จะเป็นการขัดกับหลักการในเรื่องความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) ซึ่งพิจารณาถึง***<u>ผลเสียหายที่เกิดขึ้น (ไม่ใช่พิจารณาที่เหตุ) เป็นสำคัญหรือไม่</u>*** ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าไม่เป็นการขัดกับหลักการดังกล่าวแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนั้น เป็นหลักการที่นำมาปรับใช้กับหลักความรับผิดของผู้ประกอบการต่อผู้เสียหาย โดยผู้ประกอบการต้องรับผิดต่อผู้เสียหายแม้ไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ ส่วนหลักความรับผิดระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันหาอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดไม่ (Christian Twigg - Flesner, <u>European Union Private Law</u>, (UK : Cambridge University Press, 2010), p. 267.) ดังนั้นหลักเกณฑ์การพิจารณาในเรื่องนี้ต้องดูพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายของผู้ประกอบการแต่ละรายประกอบด้วยเป็นสำคัญหาใช่ดูผลเสียหายที่เกิดขึ้นไม่

ในห่วงโซ่แห่งการจำหน่ายสินค้านั้นประกอบไปด้วยผู้ประกอบการหลายรายซึ่งแต่ละรายมีสถานะทางการเงินหรือส่วนแบ่งทางการตลาดที่แตกต่างกันไป ดังนั้น หากนำหลักการกำหนดความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันมาปรับใช้ในระหว่างผู้ประกอบการเหล่านี้ ก็จะเกิดผลว่าบริษัทซึ่งมีส่วนแบ่งทางการตลาดน้อยแต่กลับต้องมีความรับผิดเทียบเท่ากับบริษัทซึ่งมีส่วนแบ่งทางการตลาดมากกว่า ย่อมส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระบบธุรกิจการค้าขึ้น ดังนั้น แนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศในกรณีนี้จึงไม่นำหลักความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันในระหว่างลูกหนี้ร่วมตามหลักทั่วไปมาปรับใช้ โดยให้นำหลักการกำหนดความรับผิดตามสัดส่วนของส่วนแบ่งทางการตลาดในระหว่างผู้ประกอบการเหล่านั้นมาปรับใช้แทน ทั้งนี้เพราะเป็นการทำให้เกิดความสมดุลระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดมากกว่ากับผู้ประกอบการรายย่อยที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดที่น้อยกว่า ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าในประเด็นปัญหานี้ประเทศไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อนำมาปรับใช้แก่กรณี

(ง) การกำหนดความรับผิดตามหลักลูกหนี้ร่วมทั่วไป

หลักลูกหนี้ร่วมทั่วไป (General principles of the joint and several debtors) โดยหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมทั่วไปในประเด็นนี้มี 2 กรณี คือ กรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งในระหว่างผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ และในกรณีผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระหนี้ให้แก่ผู้เสียหายไปเกินกว่าส่วนที่เขาต้องรับผิด โดยทั้ง 2 กรณีนี้ตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศได้กำหนดให้นำหลักลูกหนี้ร่วมตามหลักทั่วไปมาปรับใช้โดยมีผลคือ ***กรณีแรกนั้น*** หากผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ กฎหมายกำหนดให้ส่วนความรับผิดของผู้ประกอบการรายนั้นตกอยู่กับผู้ประกอบการรายอื่นที่ยังสามารถชำระหนี้ได้ ***ส่วนกรณีที่สองนั้น*** เมื่อผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระหนี้ให้แก่ผู้เสียหายไปเกินกว่าส่วนที่เขาต้องรับผิด กรณีนี้กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการรายนั้นสามารถไล่เบี้ยเอาจากผู้ประกอบการรายอื่นในจำนวนเงินค่าเสียหายส่วนที่เกินนั้นได้ ซึ่งในประเด็นการกำหนดความรับผิดดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้วจะพบว่าไม่ได้มีการกำหนดเรื่องดังกล่าวไว้เป็นกรณีพิเศษ ดังนั้น จึงต้องมีการปรับใช้กฎหมายไปตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้

กรณีแรก คือ กรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าไม่สามารถชำระหนี้ได้นั้น ต้องนำบทบัญญัติมาตรา 296[16]แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ เพราะบทบัญญัติมาตราดังกล่าววางหลักไว้ชัดเจนว่าหากลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้ ยังขาดอยู่เท่าใดให้ส่วนที่ขาดนั้นตกเป็นความรับผิดของลูกหนี้ร่วมคนอื่นที่ยังสามารถชำระหนี้ได้ เมื่อพิจารณาตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายในกรณีนี้แล้วจะพบว่าเป็นไปในทำนองเดียวกันกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศ และ

กรณีที่สอง คือ กรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งได้ชำระหนี้ให้แก่ผู้เสียหายไปเกินกว่าส่วนที่ตนเองต้องรับผิด กรณีดังกล่าวนี้ต้องนำหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการรับช่วงสิทธิมาปรับใช้ ทั้งนี้เพราะการที่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้นำหลักทั่วไปเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ และหลักทั่วไปเรื่องลูกหนี้ร่วมดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของ***ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 หนี้ ลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป หมวด 3 ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน*** ดังนั้น ย่อมสามารถนำบทบัญญัติว่าด้วยการรับช่วงสิทธิซึ่งอยู่ในกฎหมายลักษณะเดียวกันมาปรับใช้ได้ โดยกรณีนี้ต้องปรับใช้ตามบทบัญญัติมาตรา 229(3)[17] โดยถือว่าผู้ประกอบการที่ได้ชำระค่าเสียหายไปเกินกว่าที่ตนเองต้องรับผิดนั้นตกอยู่ในฐานะ ***"บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่นมีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้นั้นและได้เข้าใช้หนี้นั้น"*** ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการรายนั้นสามารถที่จะรับช่วงสิทธิของผู้เสียหายซึ่งเป็นเจ้าหนี้มาเรียกร้องเอากับผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมได้

---

[16] ***มาตรา 296*** "ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคน ต่างต้องรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระนั้น เป็นอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ไซร้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งจำต้องออกส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับใช้ แต่ถ้าลูกหนี้ร่วมกันคนใด เจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้อันร่วมกันนั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้ คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป"

[17] ***มาตรา 229*** "การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย และ ย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(3) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้อง ใช้หนี้ มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้นั้น และเข้าใช้หนี้นั้น"

เมื่อพิจารณาตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวแล้ว จะพบว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาตามประเด็นต่าง ๆ ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวในหัวข้อ (ก) – (ง) ข้างต้นแล้ว จะพบว่ากรณีดังกล่าวยกเว้นในเรื่องการพิจารณาตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาด สามารถนำหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ได้ หรือกล่าวในอีกนัยหนึ่งก็คือ แนวทางการปรับใช้กฎหมายว่าด้วยเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีเพียงกรณีการกำหนดความรับผิดในกรณีที่โดยพฤติการณ์ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใดเท่านั้น ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีแนวทางในการปรับใช้กฎหมายที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ตามมาจากการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น คือ ***ปัญหาในเรื่องลำดับการพิจารณาก่อนหลัง*** กล่าวคือ แนวทางการปรับใช้กฎหมายในเรื่องความรับผิดระหว่างกันตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) ของต่างประเทศทั้งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ได้มีแนวทางในการพิจารณาก่อนหลังไว้อย่างชัดเจน โดยให้เริ่มพิจารณาตามข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการก่อน หากไม่มีข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการกำหนดไว้แล้ว ต้องพิจารณาไปตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย หากไม่สามารถระบุได้ให้พิจารณาไปตามสัดส่วนของส่วนแบ่งทางการตลาดระหว่างผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิด และให้นำหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้เป็นลำดับสุดท้าย เพื่อเป็นการอุดช่องว่างในกรณีอื่น ๆ ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ แต่เมื่อพิจารณาตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้ว จะพบว่าแม้จะสามารถนำหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางส่วนมาปรับใช้ได้ แต่กลับไม่ได้กำหนดถึงแนวทางการปรับใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นลำดับก่อนหลังเอาไว้ ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นปัญหาการปรับใช้กฎหมายของประเทศไทย เพราะการที่ไม่ได้กำหนดลำดับการพิจารณาก่อนหลังตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งมีหลายหลักเกณฑ์ที่นำมาปรับใช้แก่กรณีไว้ อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่ศาลในลักษณะที่ว่าหากมีข้อเท็จจริงซึ่งเป็นปัญหาเกิดขึ้น ศาลควรจะต้องมีการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ใดเป็นอันดับแรกในบรรดาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งนำมาปรับใช้ทั้งหมด

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ

ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงแนวทางในการกำหนดความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แล้วว่ายังไม่มีหลักเกณฑ์การปรับใช้ที่ชัดเจนซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากแนวทางการปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้ของต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์การปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศทั้งตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษแล้ว จะพบว่ายังมีข้อพิจารณาบางประเด็นที่ต้องทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาที่อาจส่งผลต่อการปรับใช้กฎหมายซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นตามตารางเปรียบเทียบ ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางเปรียบเทียบแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการตามกฎหมายต่างประเทศ

ประเด็น/ประเทศ	***สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี***	***สหราชอาณาจักรอังกฤษ***
ลักษณะของการบัญญัติกฎหมาย	บัญญัติไว้ในตัวบทกฎหมาย	ไม่ได้บัญญัติไว้
สภาพบังคับของหลักเกณฑ์ในการพิจารณา	มีสภาพบังคับ	ไม่มีสภาพบังคับ
ความชัดเจนในเรื่องการนำหลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดมาปรับใช้	มีความชัดเจน	ยังไม่มีความชัดเจน

เมื่อพิจารณาตามตารางเปรียบเทียบดังกล่าวข้างต้น สามารถแยกประเด็นเพื่อทำการวิเคราะห์ได้ ดังต่อไปนี้

4.2.1 ลักษณะของการบัญญัติกฎหมาย

การที่ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเลือกที่จะบัญญัติหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในเรื่องนี้ไว้ในตัวบทกฎหมายนั้น ย่อมส่งผลให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการปรับใช้กฎหมาย เพราะศาลสามารถที่จะพิจารณาพิพากษาคดีไปตามแนวทางซึ่งกฎหมายวางไว้ให้ ส่วนในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษเลือกที่จะกำหนดบทบัญญัติกฎหมายไว้แต่เพียงหลักการเท่านั้น ทั้งนี้เพราะกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติจะต้องทำการปรับใช้โดยเคร่งครัด (Strict application) ศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีให้ต่างออกไปไม่ได้ ดังนั้น แนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจึงเลือกที่จะไม่กำหนดหลักเกณฑ์ในส่วนรายละเอียดไว้ในบทบัญญัติกฎหมาย เพราะต้องการให้กฎหมายมีความยืดหยุ่น (Flexibility) อันจะเป็นประโยชน์ต่อศาลในการที่จะหาหลักกฎหมายมาปรับใช้แก่คดีเมื่อมีข้อพิพาทซึ่งมีลักษณะแปลกใหม่ขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) ที่ให้ความสำคัญกับดุลพินิจในการปรับใช้กฎหมายของศาลมากกว่ากฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ[18] ซึ่งหากจะพิจารณาในประเด็นนี้ก็อาจจะมองได้ว่าลักษณะของการบัญญัติกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีไม่มีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ (Flexibility to apply the law) หรือไม่ เพราะมีการวางหลักไว้ตายตัวไว้ในบทบัญญัติกฎหมาย ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีทัศนะของนักกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรก[19] เห็นว่าการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวอาจมีปัญหาในการตีความเพื่อปรับใช้กฎหมายในอนาคต เพราะการไปกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการปรับใช้ที่เป็นลำดับอันแน่นอนไว้ จะทำให้ศาลไม่อาจที่จะพิจารณาปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายให้เป็นที่แตกต่างได้ ซึ่งแม้จะไม่มีการบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ในการปรับใช้ไว้ในตัวบทกฎหมายก็ตาม ศาลก็สามารถที่จะนำหลักทั่วไปในเรื่องหนี้และละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง

---

[18] John H. & Anthony M. Dugdale, Introduction to Legal Method, 4th edition (London : Sweet and Maxwell, 1992), p. 290.

[19] P. Wautier, European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability (London : Oceana publications, Inc, 2009), p. 77., Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

เยอรมันมาปรับใช้แก่กรณีได้อยู่แล้ว ดังนั้น การเลือกที่จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวไว้ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบในแง่ลบมากกว่าแง่บวก (Negative affectation)

ความเห็นฝ่ายที่สอง[20] เห็นว่าการบัญญัติเป็นหลักเกณฑ์ที่แน่นอนถึงแนวทางการปรับใช้ไว้ในตัวบทกฎหมายถือเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งนี้เพราะจะได้เป็นหลักให้ศาลในการยึดถือในการพิจารณาพิพากษาคดี อีกทั้งคู่ความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองตามที่กฎหมายกำหนด และที่สำคัญหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งกำหนดให้ศาลใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น ก็เป็นหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม มีความเป็นธรรม และครอบคลุมข้อเท็จจริงที่อาจจะเกิดขึ้นโดยทั่วถึงอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องมีข้อกังวลในด้านผลกระทบในแง่ลบ(Negative affectation) แต่อย่างใด

โดยในประเด็นปัญหานี้ ***ผู้เขียนมีความเห็นพ้องกับแนวความเห็นที่สอง*** ทั้งนี้เพราะแม้จะมีเหตุการณ์ที่นอกเหนือจากที่ตัวบทกฎหมายกำหนดไว้ ศาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็เคยตีความขยายความบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่เดิมเพื่อให้สามารถปรับใช้แก่กรณีที่เกิดขึ้นได้ เช่น การที่ศาลแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ตีความขยายความบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823 ให้ครอบคลุมถึงกรณีความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย***ในคดีโรคระบาดในไก่*** *(Huehnerpest – Entsscheidung)* ***และคดีขวดน้ำอัดลมระเบิดใส่เด็ก*** *(Mehrwegflaschen – Entscheidung)*ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในบทที่ 2 ซึ่งจะเห็นว่าแม้ถ้อยคำในตัวบทกฎหมายอาจจะมีข้อจำกัดในการตีความเพื่อปรับใช้ก็ตาม แต่แนวทางการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็สามารถที่จะใช้ดุลพินิจในการตีความเพื่อปรับใช้กฎหมายให้เหมาะสมแก่กรณีได้ อีกทั้งหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติ ProdHaftG มาตรา 5 นั้น ก็มีความสอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลมากกว่ากฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ นั่นเอง

---

[20] Bernhard Von Braunschweig, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nation : Federal Republic of Gemany (Oceana Publications, Inc., 2009), p. 55., Emest J. Schuster, The Principle of German Civil Law (Oxford : The Clarendon Press,1907), p. 215., Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

4.2.2 สภาพบังคับของหลักเกณฑ์ในการพิจารณา

เมื่อพิจารณาตามสภาพบังคับของหลักเกณฑ์ในการพิจารณากำหนดความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการของทั้งสองประเทศแล้ว จะพบว่าแม้จะมีแนวทางที่วางหลักให้ศาลในการพิจารณาปรับใช้กฎหมายทำนองเดียวกันก็ตาม แต่สภาพบังคับตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นมีความชัดเจนและมีสภาพบังคับในฐานะที่เป็นตัวกฎหมายที่ศาลจะต้องปรับใช้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนแนวทางของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น เป็นแต่เพียงแนวทางที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาการเท่านั้น ไม่มีสภาพบังคับที่ศาลจะต้องพิจารณาพิพากษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งแม้ศาลจะได้มีการยอมรับหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาพิจารณาปรับใช้บ้างแล้วในคดี Alberlt L. Gibson v. Estrocrimical Company (2001) และคดี International AGV v. Tires Grand Co.,Ltd. (2003) ก็ตาม แต่คำพิพากษาทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวก็ยังไม่ได้ให้ความชัดเจนในเรื่องหลักเกณฑ์ทั้งหมดที่นำมาปรับใช้แก่กรณีแต่อย่างใด เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าศาลได้ยอมรับหลักการกำหนดความรับผิดให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการและตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายมาปรับใช้แก่คดีเท่านั้น ดังนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะในประเด็นเรื่องสภาพบังคับของหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักเกณฑ์ตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีความชัดเจนถึงแนวทางการปรับใช้กฎหมายมากกว่าแนวทางของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ

4.2.3 ความชัดเจนในเรื่องการนำหลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดมาปรับใช้

ในประเด็นการกำหนดความรับผิดตามสัดส่วนของส่วนแบ่งทางการตลาดนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งกฎหมาย ProdHaftG แล้ว จะพบว่าไม่ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้โดยตรง เพียงแต่ลักษณะของการตีความเพื่อปรับใช้กฎหมายในชั้นของการยกร่างโดยคณะกรรมาธิการนั้น เป็นการตีความในเชิงขยายความถ้อยคำของหลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิดตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายให้รวมไปถึงกรณีที่ไม่สามารถที่จะระบุได้โดยพฤติการณ์ว่าผู้ประกอบการรายใดก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใดว่าจะปรับใช้กฎหมายอย่างไรด้วย ซึ่งประเด็นนี้เอง อาจมีการมองได้ว่าเป็นความไม่ชัดเจนของแนวทางการปรับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหรือไม่ ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีทัศนะของนักกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรก[21] เห็นว่าการที่ไม่ได้มีการบัญญัติให้ชัดเจนถึงการนำหลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดมาปรับใช้จะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต เพราะหากมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นจะไม่สามารถที่จะหาหลักกฎหมายมาปรับใช้แก่กรณีได้ ทั้งนี้เพราะบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งกฎหมาย ProdHaftG ตอนท้ายได้บัญญัติไม่ให้นำหลักความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆกันมาปรับใช้ ดังนั้น จึงเกิดปัญหาว่าจะมีการปรับใช้กฎหมายกรณีอย่างไร ใช้ฐานอะไรมารองรับในการให้เหตุผลทางกฎหมาย (Legal reason)

ความเห็นฝ่ายที่สอง[22] เห็นว่าการที่บทบัญญัติมาตรา 5 แห่งกฎหมาย ProdHaftG ตอนท้ายไม่ได้บัญญัติให้นำหลักความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันมาปรับใช้นั้น ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายเองว่าหลักดังกล่าวไม่มีความเหมาะสมต่อการปรับใช้ เพราะถ้านำมาปรับใช้จะก่อให้เกิดความไม่ธรรมขึ้นระหว่างบริษัทที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดมากกว่ากับบริษัทที่มีส่วนแบ่งทางด้านการตลาดที่น้อยกว่า ซึ่งเป็นประเด็นที่มีการถกกันตั้งแต่ชั้นที่มีการยกร่างกฎหมายอยู่แล้ว เพียงแต่ไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรงเท่านั้น ดังนั้น ฐานความคิด (Concept) ในเรื่องนี้ย่อมสามารถแปลความได้ตามตัวบทบัญญัติมาตรา 5 ตอนท้ายประกอบกับการพิจารณาตามเจตนารมณ์ในชั้นที่มีการยกร่างกฎหมายประกอบกัน ไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนต่อหลักการดังกล่าวแต่อย่างใด

ในประเด็นดังกล่าวนี้ ***ผู้เขียนมีความเห็นว่า***กรณีดังกล่าวไม่ใช่ปัญหาความไม่ชัดเจนในเรื่องการปรับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เพราะเมื่อมีการพิจารณาปรับใช้กฎหมายของศาลในกรณีนี้ ศาลต้องพิจารณาปรับใช้ควบคู่ไปกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในชั้นที่มีการยกร่างฯ

---

[21] P. Wautier, European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability (London : Oceana publications, Inc, 2009), p. 79., Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

[22] Bernhard Von Braunschweig, Product Liability A Manual of Practice in Selected Nation : Federal Republic of Gemany (Oceana Publications, Inc., 2009), p. 71., Emest J. Schuster, The Principle of German Civil Law (Oxford : The Clarendon Press,1907), p. 287., Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www.library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

ประกอบด้วยอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะตามแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System) นั้นได้วางหลักให้ศาลต้องพิจารณาพิพากษาคดีไปตามบทบัญญัติประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในเรื่องนั้น ๆควบคู่กันเป็นสำคัญ[23] ดังนั้น การที่ไม่ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในเรื่องนี้ไว้ในตัวบทกฎหมายที่ชัดเจนก็ไม่เป็นเหตุให้ศาลไม่สามารถที่จะพิจารณาปรับใช้กฎหมายตามหลักเกณฑ์ข้างต้นแต่อย่างใด ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นพ้องกับแนวความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สอง

ส่วนในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ หลักเกณฑ์การกำหนดความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดของผู้ประกอบการนั้น เป็นแต่เพียงแนวทางที่ได้รับการยอมรับในทางวิชาการเท่านั้น ซึ่งในประเด็นนี้ ได้มีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ทัศนะไว้ว่าหลักการกำหนดความรับผิดตามหลักส่วนแบ่งทางด้านการตลาดไม่ใช่หลักทั่วไปตามกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ดังนั้น ความเป็นไปได้ที่ศาลจะนำมาปรับใช้ในอนาคต จึงเป็นเพียงหนึ่งในทางเลือกหลาย ๆ ทาง (One of many options) ซึ่งศาลอาจจะนำมาปรับใช้ ทั้งนี้เพราะการที่โดยพฤติการณ์ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดต้องรับผิดมากน้อยกว่ากันเพียงใด ศาลอาจใช้หลักการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นคุณต่อผู้เสียหายโดยการกำหนดให้ผู้ประกอบการมีความรับผิดเป็นส่วนเท่าๆ กันก็ได้ เพราะเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เสียหายให้ได้รับชำระค่าเสียหายเต็มตามจำนวนที่มีการเรียกร้องเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงถึงหลักความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการก็เป็นได้ไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติห้ามแต่อย่างใด[24] ซึ่งในประเด็นนี้***ผู้เขียนมีความเห็นว่า*** โดยหลักการของการกำหนดความรับผิดตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาดที่ต้องการเลี่ยงการปรับใช้หลักทั่วไปในเรื่องความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่เหมาะสมและขาดความสมดุลทางด้านความรับผิดระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่และผู้ประกอบการรายย่อยดังที่ผู้เขียนได้กล่าวแล้วในตอนต้น ดังนั้น แนวโน้มที่ศาลของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษจะเดินตามแนวทางนี้เมื่อมีกรณีปัญหาเกิดขึ้นย่อมมีความเป็นไปได้ เพียงแต่ปัจจุบันการพิจารณาปรับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ตามหลักกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษนั้น ยังไม่มีสภาพ

---

[23] J.C. Smith & David N. Weisstub, The Western Idea of Law, 2nd edition (London : Butterworths, 1984), p. 34-35.

[24] Christopher J.S. Hodge, Product Liability in Europe : Politics, Reform and Reality, 3th edition (London : Clarendon Press Oxford, 2009), p. 95.

บังคับที่แน่นอนว่าศาลจะพิจารณาพิพากษาในประเด็นนี้เช่นใด เพราะยังมีแนวคำพิพากษาได้สร้างบรรทัดฐานไว้ นั่นเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือที่ในต่างประเทศเรียกว่า *"Product Liability Law"* นั้นเกิดขึ้นมาจากแนวความคิดที่ต้องการแก้ไขข้อจำกัดของการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย(defect product) ซึ่งมีอยู่เดิมไม่ว่าจะเป็นหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาหรือกฎหมายลักษณะละเมิดที่เริ่มมีข้อจำกัดในด้านการให้ความคุ้มครองนับตั้งแต่ยุคที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปเป็นต้นมา กล่าวคือ นับตั้งแต่ที่เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในปีคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 พัฒนาการของเทคโนโลยีการผลิตมีความล้ำสมัยขึ้นมาก มีการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการสร้างเครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง มีกระบวนการทำงานที่สลับซับซ้อนเข้ามาใช้แทนแรงงานคนที่มีอยู่เดิม ส่งผลให้สามารถผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมากต่อครั้งของการผลิต(Mass product) ต้นทุนในการผลิตสินค้าลดต่ำลง ทำให้ผู้ประกอบการสามารถทำกำไรจากการจำหน่ายสินค้าดังกล่าวได้เป็นจำนวนมากโดยผ่านช่องทางการจำหน่ายที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีความซับซ้อนไม่ว่าจะเป็นการเริ่มผลิตโดยผู้ผลิต และทำการจำหน่ายผ่านทางผู้จำหน่ายในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำเข้า ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก ผู้ใช้ชื่อ หรือเครื่องหมายทางการค้าในนามของตนเป็นต้น ทำให้สินค้าซึ่งมีการผลิตได้เป็นจำนวนมากต่อครั้งของการผลิตดังกล่าว สามารถกระจายไปยังผู้บริโภคได้อย่างรวดเร็วผ่านระบบการบริหารจัดการของบุคคลในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรมทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งอันเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม นั่นคือคุณภาพของสินค้าซึ่งมีการผลิตเป็นจำนวนมากต่อครั้งนั้น กลับเป็นสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐานทางด้านความปลอดภัย ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้ามุ่งหวังผลกำไรอันเกิดจากการจำหน่ายสินค้าแต่เพียงอย่างเดียว ส่วนผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าก็ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องคุณภาพของสินค้าซึ่งตนรับมาจำหน่ายมากนัก โดยมุ่งหวังที่จะให้มีการจำหน่ายให้ได้มากที่สุดเพื่อผลตอบแทนในรูปของผลกำไรที่จะได้รับ ซึ่งสภาวการณ์เช่นนี้บุคคลที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงที่สุดที่จะได้รับอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยดังกล่าวก็คือผู้บริโภค และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นต่อผู้บริโภคอันเป็นผลมาจากเหตุดังกล่าวข้างต้น กฎหมายแพ่งซึ่งเป็น

มาตรการเยียวยาความเสียหายไม่ว่าจะเป็นกฎหมายว่าด้วยสัญญาหรือกฎหมายลักษณะละเมิดก็เกิดปัญหาในเรื่องข้อจำกัดในด้านการให้ความคุ้มครอง ทั้งนี้เพราะการที่ผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหาย (ต่อไปนี้จะเรียกว่าโดยย่อว่าผู้เสียหาย) จะสามารถฟ้องร้องผู้ขายสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยได้นั้น จำต้องอาศัยนิติสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างกันเป็นสำคัญ(Privity of Contract) หากว่าผู้เสียหายไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญาหรือไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายโดยตรงแล้ว ผู้เสียหายก็ไม่สามารถที่จะทำการฟ้องร้องให้ผู้ขายต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ หรือแม้ว่าจะมีความสัมพันธ์ตามสัญญาซื้อขายกับผู้ขายโดยตรงก็ตาม แต่เมื่อความปรากฏว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นไม่ใช่ความผิดของผู้ขาย หากแต่เป็นผลมาจากการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานของผู้ผลิต และผู้ขายก็ไม่ได้อยู่ในสถานะที่จะชำระค่าเสียหายให้ได้ในอัตราที่มีการเรียกร้อง กรณีนี้ผู้เสียหายก็ไม่สามารถฟ้องผู้ผลิตซึ่งมีสถานะทางการเงินที่ดีกว่าได้ เพราะไม่นิติสัมพันธ์ทางสัญญาระหว่างกันนั่นเอง ซึ่งหลักความรับผิดเฉพาะคู่กรณีในสัญญาดังกล่าว ถือเป็นข้อจำกัดของการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาในกรณีดังกล่าวนี้

เมื่อผู้เสียหายไม่สามารถที่จะฟ้องผู้ประกอบการซึ่งไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงของตนได้ตามหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญา กรณีนี้ผู้เสียหายจำต้องอาศัยช่องทางตามหลักกฎหมายแพ่งอีกช่องทางหนึ่ง นั่นคือ การฟ้องให้รับผิดโดยอาศัยกฎหมายลักษณะละเมิดซึ่งไม่จำต้องมีนิติสัมพันธ์ในทางสัญญาระหว่างกันแต่อย่างใด แต่หลักความรับผิดอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดว่าบุคคลจะต้องมีความรับผิดทางละเมิดหรือไม่ คือ หลักไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด (No liability without fault) ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เองเป็นหลักการที่กำหนดให้ผู้เสียหายจำต้องทำการพิสูจน์ถึงความผิด คือ ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการซึ่งเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายให้ได้ หากผู้เสียหายพิสูจน์ถึงเหตุดังกล่าวไม่ได้ก็ต้องตกเป็นฝ่ายแพ้คดีในที่สุด ซึ่งภาระการพิสูจน์ที่ตกแก่ฝ่ายผู้เสียหายนี้ ถือเป็นข้อจำกัดสำคัญในการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลักษณะละเมิด ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาจากวิทยาการทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้า หรือที่นำเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการในการจำหน่ายสินค้า ย่อมเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ในระดับที่จะสามารถทำการพิสูจน์ความผิด (Fault) ของผู้ประกอบการต่อศาล อีกทั้งข้อมูลทางด้านการผลิตหรือการบริหารจัดการในกระบวนการจำหน่ายต่าง ๆ ก็อยู่ในความครอบครองของผู้ประกอบการเองทั้งสิ้น ดังนั้น ย่อมไม่ใช่เรื่องง่ายที่ผู้เสียหายจะสามารถนำเอาข้อมูลเหล่านี้มาพิสูจน์ความผิดของผู้ประกอบการให้เป็นที่ประจักษ์ได้

ดังนั้น แนวคิดในการพัฒนาหลักกฎหมายเพื่อที่จะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงเกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากมาตรการในการเยียวยาตามหลักกฎหมายแพ่งเดิมไม่ว่าจะเป็นมาตรการตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาหรือกฎหมายลักษณะละเมิดต่างมีข้อจำกัดในด้านการให้ความคุ้มครองดังกล่าวข้างต้น ซึ่งหลักกฎหมายที่ถูกพัฒนาขึ้นมานี้มีชื่อเรียกว่า ***"หลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย"*** หรือที่ในต่างประเทศเรียกว่า *"Product liability"* ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นการแก้ไขข้อจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาในเรื่องหลักความรับผิดเฉพาะคู่กรณีในสัญญา โดยกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถทำการฟ้องร้องผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้านอกเหนือจากผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ขายโดยตรงได้ และยังเป็นการแก้ไขข้อจำกัดตามกฎหมายลักษณะละเมิดในเรื่องหลักไม่มีความรับผิดถ้าปราศจากความผิด โดยกำหนดให้นำ***หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด*** (Strict liability) เข้ามาปรับใช้ ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องทำการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ โดยทำการพิสูจน์แค่เพียงว่าสินค้ามีความชำรุดบกพร่อง และความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเป็นเหตุให้ได้รับความเสียหายเท่านั้น ซึ่งภาระการพิสูจน์ว่าตนไม่ต้องรับผิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจะตกแก่ฝ่ายผู้ประกอบการ โดยแนวทางตามหลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งถูกพัฒนาขึ้นนี้ ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น รวมถึงประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดแล้ว ยังมีหลักกฎหมายซึ่งนำปรับใช้กับความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นั่นคือ ***หลักความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม*** (Joint and Several debtors) ซึ่งเป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกรายในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมกันต่อผู้เสียหาย เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะลักษณะความรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมนั้น คือ การกำหนดให้ลูกหนี้ร่วมแต่ละคนต้องมีความผูกพันในการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้โดยสิ้นเชิง เจ้าหนี้สามารถเลือกที่จะทำการเรียกให้ลูกหนี้บางคนหรือลูกหนี้ทุกคนชำระหนี้ได้โดยสิ้นเชิงในคราวเดียว ซึ่งลูกหนี้แต่ละคนซึ่งมีความผูกพันต้องรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมนั้นไม่อาจที่จะหลุดพ้นจากความรับผิดจนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้โดยสิ้นเชิงแล้ว ซึ่งสาระสำคัญดังกล่าวเมื่อนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าแล้ว ย่อมส่งผลให้ฐานะของผู้ประกอบการแต่ละรายมีความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเป็นหลักประกันการชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสให้แก่ผู้เสียหายในการที่จะได้รับชำระหนี้เต็มตามจำนวนที่ได้มีการเรียกร้อง ทั้งนี้เพราะฐานะทางการเงินของผู้ประกอบการแต่ละรายซึ่งต้องร่วมกัน

รับผิดต่อผู้เสียหายนั้นอาจจะมีไม่เท่ากัน หรือผู้ประกอบการบางรายอาจจะมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศซึ่งเป็นการไม่สะดวกต่อผู้เสียหายในการที่จะทำการฟ้องร้อง ดังนั้น การนำหลักลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการจึงเป็นการอุดช่องว่างในกรณีดังกล่าว

หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดและหลักลูกหนี้ร่วมซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าตามกฎหมายว่าความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ว่าตนจะไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ซึ่งคำว่า ***"ร่วมกันรับผิด"*** ตามที่ปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 5 นี้ หมายถึง ร่วมกันรับผิดในฐานะ***ลูกหนี้ร่วม*** นั่นเอง ซึ่งลักษณะการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวของประเทศไทยมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวทางตาม EU Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป, ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ Consumer Protection Act, 1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ ซึ่งเป็นกฎหมายว่าความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะมีสาระสำคัญเป็นการกำหนดให้นำหลักลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวกลับไม่ได้กำหนดถึงแนวทางการปรับใช้ว่ามีขอบเขตของการนำมาปรับใช้ไว้ เพราะหลักการสำคัญของเรื่องความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วมนั้น นอกจากหลักความรับผิดของลูกหนี้ร่วมต่อเจ้าหนี้แล้ว ยังมีหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างลูกหนี้ร่วมแต่ละคนกับเจ้าหนี้ และหลักในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วมอีกด้วย ซึ่งหลักดังกล่าวนี้จะสามารถนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามมาตรานี้ได้ทั้งหมดหรือไม่ ซึ่งเป็นความไม่ชัดเจนถึงแนวทางการปรับใช้ตามบทบัญญัติมาตรานี้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาถึงกรณีปัญหาดังกล่าวเปรียบเทียบกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ EU Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป, ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และ Consumer Protection Act,1987 ของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษในประเด็นเดียวกันตามลำดับ

เมื่อได้ทำการศึกษาถึงแนวทางการปรับใช้กฎหมายในเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการ หรือตามกฎหมายของต่างประเทศใช้คำว่า ***"บุคคลหลายคนเป็นผู้ต้องรับผิดในความเสียหายอย่างเดียวกัน"*** หรือ ***"ผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายหลายคน"*** แล้วจะพบว่าตาม EU Directive 85/374/EEC ซึ่งมีฐานะเป็นกฎหมายแม่แบบ (Model law)ของกลุ่มประเทศสมาชิก

นั้น ได้กำหนดให้นำ***ความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วม*** (jointly and severally liable) มาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการโดยวางเฉพาะหลักการไว้ ส่วนในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย และเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการนั้น EU Directive 85/374/EEC ไม่ได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวไว้ แต่ให้เป็นดุลพินิจของประเทศสมาชิกในการกำหนดได้เองตามความเหมาะสม

โดยในประเด็นเรื่องการนำหลักความรับผิดในลักษณะลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการนี้ ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษได้มีการอนุวัตรการกฎหมายภายในของตนเอง คือ ProdHaftG และ Consumer Protection Act, 1987 ตามลำดับ ให้มีลักษณะทำนองเดียวกันกับ EU Directive 85/374/EEC แต่มีประเด็นที่น่าสนใจคือ ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายและเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการนั้น มีแนวทางการบัญญัติกฎหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ตามมาตรา 5 แห่งกฎหมาย ProdHaftG ของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้มีการกำหนดแนวทางการปรับใช้กฎหมายที่ชัดเจนไว้ในตัวบทกฎหมายทั้ง 2 เรื่อง โดยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย กฎหมายกำหนดให้นำหลักลูกหนี้ร่วมทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาปรับใช้ ส่วนในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการนั้น บทบัญญัติมาตรา 5 แห่งกฎหมาย ProdHaftG ได้วางหลักการในการพิจารณาตามลำดับอย่างชัดเจนไว้ในตัวบทกฎหมาย โดยให้มีลำดับการพิจารณาเริ่มจากข้อตกลงในเรื่องความรับผิดระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเองก่อน (Agreement between the parties) หากปรากฏว่าไม่มีข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการกำหนดไว้ ก็ให้พิจารณาไปตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย(Circumstance of causing damage) ซึ่งในลำดับการพิจารณาในขั้นต่อมานี้หากไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าในบรรดาผู้ประกอบการหลายรายซึ่งต้องรับผิดต่อผู้เสียหายนั้น ใครมีความรับผิดยิ่งหย่อนกว่ากันเพียงใด กรณีนี้ให้พิจารณาไปตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาด (Market share liability) ของบรรดาผู้ประกอบการเหล่านั้น โดยในประเด็นการกำหนดความรับผิดตามหลักส่วนแบ่งทางการตลาดนี้ แม้จะไม่ปรากฏโดยตรงในตัวบทกฎหมาย เพราะเป็นเพียงแนวทางการตีความขยายความตัวบทกฎหมายในกรณีที่ไม่สามารถระบุตามพฤติการณ์ว่าผู้ประกอบการรายใดก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใดในชั้นที่มีการยกร่างฯ ก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ปัญหาในการปรับใช้กฎหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะศาลของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีสามารถที่จะพิจารณาพิพากษาคดีโดยใช้เจตนารมณ์ในชั้นยกร่างประกอบการใช้ดุลพินิจได้ ซึ่งเป็นแนวทางการพิจารณาพิพากษาคดีในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย

ซีวิลลอว์ (Civil Law System) ซึ่งต้องปรับใช้ตัวบทกฎหมายควบคู่ไปกับเจตนารมณ์เป็นสำคัญ และกรณีที่นอกเหนือจากลำดับการพิจารณาดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ความรับผิดระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันก็ให้เป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วม (General principles of the on joint and several debtors) เช่น หากผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ได้ กรณีนี้สัดส่วนความรับผิดของผู้ประกอบการรายนั้นก็จะตกอยู่กับผู้ประกอบการรายอื่นที่ยังสามารถชำระหนี้ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน เป็นต้น และที่สำคัญตามกฎหมาย ProdHaftG กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าไม่ให้นำหลักความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันมาปรับใช้

แต่แนวทางของประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษตามมาตรา 2(5) แห่ง Consumer Protection Act, 1987 นั้น กลับไม่ได้ระบุชัดเจนถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายและเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการไว้ในบทบัญญัติกฎหมาย โดยในประเด็นแรกนั้น ทางคณะกรรมาธิการยกร่างฯ เห็นว่าในเมื่อมีการกำหนดให้นำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้แล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายซึ่งตกอยู่ในฐานะลูกหนี้ร่วมกับผู้เสียหายก็ต้องเป็นไปตามหลักทั่วไปของคอมมอนลอว์อยู่แล้ว ไม่ควรที่จะมีการบัญญัติซ้ำลงในกฎหมายฉบับนี้อีก เพราะจะเป็นการบัญญัติกฎหมายที่เกินความจำเป็น ส่วนในประเด็นหลังนั้น คณะกรรมาธิการยกร่างฯ เห็นว่าไม่ควรที่จะมีการกำหนดถึงหลักการพิจารณาไว้ในตัวบทกฎหมาย ทั้งนี้เพราะจะเป็นการไปจำกัดอำนาจศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยควรปล่อยให้เป็นอิสระในการใช้ดุลพินิจของศาล เพราะศาลในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ก็มีอิสระในการที่จะหาหลักกฎหมายมาพิจารณาพิพากษาคดีได้อยู่แล้ว การไปบัญญัติไว้อาจเป็นการไปจำกัดอำนาจของศาลซึ่งทำให้กฎหมายไม่มีความยืดหยุ่นในการอำนวยความยุติธรรม จึงเห็นควรที่จะไม่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาไว้ อย่างไรก็ตาม เมื่อกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้แล้ว ได้มีการถกเถียงกันในทางวิชาการอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับแนวทางในการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการดังกล่าว ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นที่ตรงกันว่าลำดับการพิจารณาในประเด็นนี้ ศาลควรจะมีการพิจารณาที่เป็นลำดับ คือ ต้องเริ่มที่ข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันก่อน (Agreement between the parties) ว่ามีการกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดระหว่างกันอย่างไร หากไม่ปรากฏข้อตกลงดังกล่าวก็ให้ศาลพิจารณาไปตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหาย(Circumstance of causing damage)เป็นสำคัญ ในกรณีที่ตามพฤติการณ์ไม่สามารถที่จะกำหนดได้ว่าฝ่ายใดควรมีความรับผิดมากน้อยกว่ากันเพียงใด ศาลควรจะพิจารณากำหนดความรับผิดไปตามส่วนแบ่งทางการตลาด (Market share) โดยไม่ควรนำหลักการทั่วไปในเรื่องความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันตามหลักคอมมอนลอว์มาปรับใช้ ทั้งนี้เพราะ

ผู้ประกอบการแต่ละรายในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้านั้น มีฐานะทางการเงินที่แตกต่างกัน หากจะต้องมารับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยได้ และในลำดับการพิจารณาขั้นสุดท้ายก็คือ กรณีที่นอกเหนือจากที่กล่าวแล้วข้างต้นก็ให้เป็นไปตามหลักลูกหนี้ร่วมทั่วไปตามหลักคอมมอนลอว์ (Common law principle on the joint and several debtors) เช่น กรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปเกินจำนวนที่ผู้ประกอบการรายนั้นจะต้องรับผิดชอบ ผู้ประกอบการดังกล่าวก็มีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องรับผิดร่วมกันในฐานะลูกหนี้ร่วมได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวทางการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวข้างต้นแม้จะเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน แต่ก็เป็นเพียงความเห็นทางวิชาการเท่านั้น ไม่มีสภาพบังคับให้ศาลต้องพิจารณาปรับใช้กฎหมายไปตามแนวทางดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งแม้ศาลจะได้มีการยอมรับหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาพิจารณาปรับใช้บ้างแล้วในคดี Alberlt L. Gibson v. Estrocrimical Company (2001) และคดี International AGV v. Tires Grand Co.,Ltd. (2003) ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากทั้ง 2 คดีแล้วจะพบว่า ศาลได้มีการนำหลักเกณฑ์การพิจารณาตามข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้ประกอบการและหลักเกณฑ์ในการพิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายมาปรับใช้เท่านั้น ส่วนหลักเกณฑ์อื่น ๆ ยังไม่มีความชัดเจนว่าศาลมีการยอมรับหลักเกณฑ์เพื่อนำมาปรับใช้มากน้อยเพียงใด

ส่วนในกรณีตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แม้จะมีการกำหนดให้นำหลักความรับผิดในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับเรื่องความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการก็ตาม แต่ก็หาได้กำหนดถึงแนวทางในการปรับใช้ว่ามีขอบเขตมากน้อยเพียงใดในเรื่องหลักความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหายและหลักในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการไว้ไม่ เพราะไม่ปรากฏว่าในชั้นยกร่างกฎหมายได้มีการถกกันในเรื่องดังกล่าวว่าสมควรมีแนวทางในการปรับใช้อย่างไร ซึ่งในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายต่อผู้เสียหายนั้น หากจะวิเคราะห์ในเชิงบทบัญญัติทั่วไป(Lex Generalis) กับบทบัญญัติเฉพาะ(Lex Specialis) แล้วอาจจะตีความถึงแนวทางการปรับใช้ได้ว่าให้นำหลักลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ได้ทั้งหมด เพราะตามกฎหมายฉบับนี้มีฐานะเป็นบทบัญญัติเฉพาะ และไม่ได้กำหนดรายละเอียดในเรื่องนี้ไว้เป็นพิเศษ ดังนั้น จึงต้องนำหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ แต่ในประเด็นเรื่องความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการนั้น จะใช้แนวทางการนำหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ทั้งหมดได้หรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายของประเทศไทยนั้น แม้จะสามารถนำหลักทั่วไปตามประมวล

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้มาปรับใช้ได้บางส่วนซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางตามกฎหมายของต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม กรณีที่โดยพฤติการณ์ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าในระหว่างผู้ประกอบการรายใดก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใด ซึ่งหากปรับใช้ตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน ผู้ประกอบการเหล่านั้นจะต้องมีความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 296 ซึ่งยังไม่มีความเหมาะสม ทั้งนี้เพราะในสภาพความเป็นจริงของการประกอบธุรกิจการค้า ผู้ประกอบการแต่ละรายมีสถานะทางเศรษฐกิจ และส่วนแบ่งทางการตลาดที่แตกต่างกัน การจะให้ผู้ประกอบการเหล่านั้นต้องมารับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันย่อมส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการรายย่อย และปัญหาประการสำคัญของการปรับใช้กฎหมายในเรื่องนี้ ก็คือตามแนวทางการปรับใช้กฎหมายของประเทศไทยยังขาดความชัดเจนในเรื่องลำดับการพิจารณาก่อนหลังของหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่มีการนำมาปรับใช้ กล่าวคือ หากมีข้อเท็จจริงซึ่งเป็นปัญหาเกิดขึ้นศาลควรที่จะพิจารณาคดีดังกล่าวโดยยึดหลักเกณฑ์ใดเป็นหลักก่อนหลังเช่นใด ซึ่งกรณีต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นปัญหาความไม่ชัดเจนในการปรับใช้กฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551ในปัจจุบัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

ในประเด็นปัญหาความไม่ชัดเจนในการนำหลักทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการตามบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะเสนอแนะเป็นหลักการเพื่อใช้ในการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

5.2.1 <u>การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายกับผู้เสียหาย ให้พิจารณาไปตามบทบัญญัติมาตรา 292-295 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</u>

ในประเด็นนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศทั้งในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีซึ่งใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์แล้ว จะพบว่ามีแนวทางการปรับใช้ในทำนองเดียวกัน คือ สามารถที่จะนำบทบัญญัติทั่วไปว่าด้วยเรื่องลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้แก่กรณีได้ทั้งหมดโดยไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติรายละเอียดให้มีความแตกต่างกับหลักทั่วไปในเรื่องนี้แต่อย่างใด ประกอบกับเมื่อพิจารณาถึงแนวทางการปรับใช้กฎหมายใน

เชิงบทบัญญัติทั่วไป (Lex Generalis) กับบทบัญญัติเฉพาะ(Lex Specialis) แล้วสามารถตีความถึงแนวทางการปรับใช้ได้ว่าให้นำหลักลูกหนี้ร่วมมาปรับใช้ได้ทั้งหมด เพราะตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีฐานะเป็นบทบัญญัติเฉพาะและไม่ได้กำหนดรายละเอียดในเรื่องนี้ไว้เป็นพิเศษ ดังนั้น จึงต้องนำหลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าแนวทางการปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้ให้เป็นไปตามหลักทั่วไปในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 292 ถึงมาตรา 295 โดยไม่มีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

5.2.2 <u>การพิจารณาความรับผิดระหว่างกันของผู้ประกอบการ</u> *<u>ให้พิจารณาไปตามลำดับก่อนหลังโดยใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้</u>*

1. <u>ให้เริ่มพิจารณาถึงข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันก่อน ว่ามีการตกลงในเรื่องความรับผิดระหว่างกันไว้เป็นเช่นใด</u> ทั้งนี้เพราะข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันนั้นโดยหลักเป็นข้อตกลงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน หรือมีความเหลื่อมล้ำกันไม่มากในเรื่องอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นสิ่งที่แตกต่างจากข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคซึ่งผู้บริโภคตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบผู้ประกอบการทั้งในเรื่องความรู้ความเข้าใจ และในเรื่องอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การที่ผู้ประกอบการยอมตนเข้าผูกพันตามข้อตกลงในเรื่องความรับผิดระหว่างกันภายหลังจากที่ได้มีการชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว ศาลควรที่จะให้ความสำคัญกับข้อตกลงดังกล่าวเป็นอันดับแรก และที่สำคัญหากมีการปรับใช้ตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น ก็มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติในเรื่องความรับผิดระหว่างกันของลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 296 ตอนต้นแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้เริ่มพิจารณาถึงข้อตกลงระหว่างลูกหนี้ร่วมด้วยกันเป็นอันดับแรกโดยไม่มีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

2. <u>การพิจารณาในลำดับต่อมากรณีไม่มีข้อตกลงระหว่างผู้ประกอบการกำหนดไว้ ให้พิจารณาไปตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายเป็นสำคัญ</u> ทั้งนี้เพราะในห่วงโซ่ของการจำหน่ายสินค้า (Supply chain) แต่ละประเภทก่อนที่สินค้าจะอยู่ในความครอบครองของผู้บริโภคนั้น มีผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องหลายราย ดังนั้น หากให้ผู้ประกอบการที่ไม่มีส่วนก่อให้เกิดความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นดังกล่าวมาร่วมรับผิดกับผู้ประกอบการซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหาย

ด้วย จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ดังนั้น หลักเกณฑ์การพิจารณาในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงระหว่างกันของผู้ประกอบการกำหนดไว้ ควรที่จะพิจารณาไปตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายในระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเองเป็นสำคัญ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามบทบัญญัติมาตรา 296 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งนำมาปรับใช้กับความรับผิดร่วมกันของผู้ประกอบการแล้วจะพบว่า ตามกฎหมายไม่ได้กล่าวถึงหลักการข้างต้นไว้ ดังนั้น บทบัญญัติที่ควรนำมาปรับใช้ในกรณีนี้ ต้องปรับใช้ตามบทบัญญัติมาตรา 223 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเปิดช่องให้ศาลสามารถพิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายได้ กล่าวคือ ศาลต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่าผู้ประกอบการซึ่งมาฟ้องไล่เบี้ยผู้ประกอบการรายอื่นนั้น มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วยหรือไม่ หากเขาไม่มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายแล้วไซร้ ผู้ประกอบการรายนี้ก็ควรที่จะได้รับชำระหนี้ที่ตนได้จ่ายไปเต็มจำนวน แต่ถ้าหากว่าผู้ประกอบการรายดังกล่าวมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ศาลก็ต้องพิจารณาโดยอาศัยพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่าระหว่างผู้ประกอบการซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมนั้น ผู้ประกอบการรายใดเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใดเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การนำหลักเกณฑ์การพิจารณาตามพฤติการณ์ของการก่อให้เกิดความเสียหายมาปรับใช้นี้ อาจมีการโต้แย้งว่าจะเป็นการขัดกับหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability)หรือไม่ ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดจะมุ่งเน้นพิจารณาถึงผลเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ ไม่ได้ได้คำนึงถึงเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าหาได้มีความขัดแย้งกันไม่ ทั้งนี้เพราะหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดนั้นเป็นหลักการพิจารณาที่นำมาปรับใช้กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายซึ่งผู้ประกอบการจะต้องรับผิดต่อผู้เสียหายแม้ไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่สำหรับในเรื่องความรับผิดระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันนั้น ไม่ได้อยู่ในบังคับของหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดแต่อย่างใด ดังนั้นการพิจารณาในกรณีนี้จึงควรต้องพิจารณาถึงการมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายของผู้ประกอบการแต่ละรายเป็นสำคัญ ซึ่งแนวทางการปรับใช้ดังกล่าวเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศทั้งในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยไม่มีความจำเป็นต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

3. <u>กรณีที่ในระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันนั้น ไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใด ให้มีการนำหลักความ</u>

รับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาด (Market share liability) มาปรับใช้ ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นการกำหนดให้ผู้ประกอบการแต่ละรายในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าต้องมีความรับผิดตามสัดส่วนของส่วนแบ่งทางการตลาดที่ตนเองได้รับ โดยในต่างประเทศนั้นมีการเสนอให้นำหลักการนี้มาปรับใช้แทนหลักความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันในเรื่องความรับผิดระหว่างลูกหนี้ร่วม ทั้งนี้เพราะในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าแต่ละประเภทนั้น ผู้ประกอบการแต่ละรายที่เข้ามาเกี่ยวข้องมีฐานะทางการเงินที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบไปด้วยบริษัทขนาดใหญ่มีส่วนแบ่งทางการตลาดมากกว่ากับบริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก (Small and Medium Enterprise: SME)ที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดที่น้อยกว่า ดังนั้น หากมีการกำหนดให้ผู้ประกอบการเหล่านี้ต้องมีความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กันในกรณีที่เป็นที่สงสัย ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กจะได้รับผลกระทบต่อสถานะทางการเงิน เพราะต้องมีความรับผิดเท่ากันกับบริษัทใหญ่ นั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาปรับใช้กฎหมายในกรณีที่ในระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันไม่สามารถที่จะระบุได้ว่าผู้ประกอบการรายใดมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายมากน้อยกว่ากันเพียงใดตามหลักกฎหมายไทยแล้วจะพบว่า ในกรณีนี้ต้องปรับใช้ตามบทบัญญัติมาตรา 296 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจะส่งผลให้ในระหว่างผู้ประกอบการเหล่านี้จะต้องมีความรับผิดเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ซึ่งผลของการปรับใช้กฎหมายในลักษณะนี้จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (Small and Medium Enterprise : SME) อย่างหลักเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าหลักกฎหมายตามบทบัญญัติมาตรา 296 ไม่มีความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้ในกรณีนี้ ควรที่จะต้องนำหลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดมาปรับใช้จะมีความเหมาะสมและเป็นธรรมมากกว่า โดยหลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดดังกล่าว มีสูตรในการคำนวณ ดังนี้[1]

$$\%\text{Gain} = \frac{100 \times \text{Gain (unit)}}{\text{Total (income)}} \times \text{Damages}$$

โดย ***%Gain*** หมายถึง % ของส่วนแบ่งทางการตลาดที่ผู้ประกอบการรายนั้นได้รับ

Gain (Unit) หมายถึง ผลประกอบการในรอบปีของผู้ประกอบการรายนั้น

---

[1] Christian Twigg - Flesner, European Union Private Law, (UK : Cambridge University Press, 2010), p. 259.

Total (Income) หมายถึง ผลประกอบการรวมของผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้า

Damages หมายถึง ค่าเสียหายที่ศาลพิพากษาให้ผู้ประกอบการทั้งหมดต้องร่วมกันรับผิด

<u>โดยสามารถแสดงตัวอย่างวิธีการคำนวณได้ ดังแผนผังต่อไปนี้</u>[2]

$$\%\text{Gain} = \frac{100 \times \text{Gain (unit)}}{\text{Total (income)}} \times \text{Damages}$$

$$\%Gain = \frac{100 \times 35\,(\text{eur.})}{800\,(\text{eur.})} = 4.37\% \qquad 3500(eur.)$$

$$\text{Market share liability} = \frac{4.37 \times 3500}{100} = 152\,(\text{eur.})$$

<u>ตัวอย่างตามแผนผังข้างต้น</u> เป็นกรณีที่มีผู้ประกอบการในห่วงโซ่การจำหน่ายสินค้าซึ่งต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้เสียหายทั้งหมด 4 ราย ซึ่งศาลพิพากษาให้รับผิดร่วมกันในวงเงิน 3,500 ล้านยูโร โดยมียอดรวมของผลประกอบการทั้งหมด 800 ล้านยูโร ซึ่งวิธีการคำนวณว่าผู้ประกอบการรายที่ 1 ซึ่งมีผลประกอบการในรอบปีเท่ากับ 35 ล้านยูโร จะต้องรับผิดต่อผู้เสียหายตามหลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาด (Market share liability) มากน้อยเพียงใดนั้น ให้คำนวณหาเปอร์เซ็นต์ของส่วนแบ่งทางการตลาดที่ผู้ประกอบการายนั้นได้รับก่อน (***%Gain)*** ซึ่งก็คือ 4.37 % จากนั้นจึงนำไปคูณกับจำนวนค่าเสียหายตามคำพิพากษาของศาล (Damages) ซึ่งก็จะได้รับผลลัพธ์ซึ่งผู้ประกอบการรายนี้จะต้องรับผิดเท่ากับ 152 ล้านยูโร นั่นเอง

4. <u>การพิจารณาในลำดับสุดท้าย เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งไม่สามารถชำระหนี้ต่อผู้เสียหายได้ และในกรณีที่ผู้ประกอบการรายใดรายหนึ่งชำระหนี้ไปเกินกว่าส่วนที่เขาต้องรับผิด</u> ซึ่งในประเด็นนี้สามารถที่จะนำหลักการในเรื่องลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 296 มาปรับใช้ได้อยู่แล้ว โดยมีผลให้ความรับผิดของ

---

[2] ibid.

ผู้ประกอบการที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ในกรณีแรกนั้นตกไปยังผู้ประกอบการรายอื่นที่ยังสามารถชำระหนี้ได้ และผู้ประกอบการซึ่งชำระหนี้ไปเกินส่วนที่ตนต้องรับผิดในกรณีที่สอง สามารถที่จะไล่เบี้ยเอากับผู้ประกอบการรายอื่นซึ่งต้องร่วมกันรับผิดในฐานะลูกหนี้ร่วมในส่วนที่เกินไปได้ ซึ่งแนวทางการปรับใช้กฎหมายในลักษณะนี้มีความสอดคล้องกับแนวทางการปรับใช้กฎหมายของต่างประเทศทั้งในประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี โดยไม่มีความจำเป็นต้องทำการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แต่อย่างใด

อนึ่ง ในประเด็นเรื่องหลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายไทยแล้ว หากจะมีการนำหลักการดังกล่าวนี้มาปรับใช้ เนื่องจากกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดโดยตรง ดังนั้น หากจะมีการนำมาปรับใช้ต้องอาศัยช่องทางตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 296 ตอนต้น กล่าวคือ อาศัยช่องทางการตกลงกันเป็นสัญญาระหว่างผู้ประกอบการไว้ โดยหากมีความเสียหายเกิดขึ้นให้พิจารณาโดยนำหลักส่วนแบ่งทางการตลาดเข้ามาปรับใช้ ซึ่งหากเป็นดังนี้ ศาลก็สามารถที่จะนำหลักความรับผิดตามส่วนแบ่งทางการตลาดเข้ามาปรับใช้ได้โดยไม่จำต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายแต่อย่างใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะทำงานโครงการประชุมแนวทางปฏิบัติในคดีผู้บริโภคในศาลอุทธรณ์. เอกสารประกอบการสัมมนา “กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย” กรุงเทพฯ : ศาลอุทธรณ์, 2552.

คิณีนาถ เกียรติกังวาฬไกล, ความรับผิดทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

จิตติ ติงศภัทิย์. หมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 3453/2529. คำพิพากษาฎีกาประจำพุทธศักราช 2529. กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา, 2529.

จิตติ ติงศภัทิย์ และยล ธีรกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2503.

จิ๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

จันทร์เพ็ญ รัชตาธิวัฒน์. ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วารสารกฎหมายปกครอง 23.1 (มกราคม : 2549).

ชุมพล จันทราทิพย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะค้ำประกัน จำนอง จำนำ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2522.

นนทวัชร์ นวตระกูลพิสุทธิ์. พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 : หลักการและสาระสำคัญ. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 37.1 (มีนาคม : 2551).

บันทึกประกอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.... (เรื่องเสร็จ 542/2550)

พงษ์เดช วานิชกิตติกูล. คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977)จำกัด, 2552.

พจน์ ปุษปาคม. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กรุงสยามการพิมพ์, 2525.

เพียงฤทัย พรรณศิริชัย. ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม : ศึกษาเฉพาะกรณีกฎหมายตั๋วเงิน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ไพโรจน์ วายุภาพ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพ ฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549.

มานะ พิทยาภรณ์. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของ และรับขน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

วรวุฒิ เลาลัคนา. หลักกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของลูกหนี้ร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.

ศนันท์กรณ์ (จำปี)โสตถิพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ พร้อมคำอธิบายในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 และกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้อง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

ศักดา ธนิตกุล. คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

สรรพีระ นิลขำ. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

สายสุดา นิงสานนท์, ความรับผิดเด็ดขาดในกฎหมายลักษณะละเมิด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2. กรุงเทพฯ : แสวงสุทธิการพิมพ์, 2520.

เสริม วินิจฉัยกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนิติกรรมและหนี้ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515.

สุนทร มณีสวัสดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

โสภณ รัตนากร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543.

โสภณ รัตนากร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2545.

หยุด แสงอุทัย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

อนันต์ จันทรโอภากร. กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law). กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

อภิสิทธิ์ มีเสรี. ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคในทางละเมิด. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ภาษาอังกฤษ

Adachi, Henderson. Miyatake and Fujita Otemachi, Product Liability : A Manual of Practice in Selected Nations. London : Oceana Publication, Inc.,1981.

Andrei Marmor. Interpretation and Legal Theory. 3rd edition. Oxford : Hart Publishing Limited, 2006.

Bernhard Von Braunschweig. Product Liability A Manual of Practice in Selected Nation : Federal Republic of Germany. Oceana Publications, Inc., 2009.

Bowman and Brooke, International Product Liability Laws [online], 19 November 2010. Available from http://library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.

B.S. Markesinis. The German Law of Torts : A Comparative Introduction to the German Law of Torts. 3th edition. London : Clarendon Press Oxford, 1994.

Chitty. Chitty on Contract Vol. 1. London : Sweet & Maxwell, 1999.

Christian Twigg – Flesner. European Union Private Law. UK : Cambridge University Press, 2010.

Christopher J.S. Hodge. Product Liability in Europe : Politics, Reform and Reality. 3th edition. London : Clarendon Press Oxford, 2009.

David Rene. English law and French law. London : Stevens, 1980.

E.H. Dodson. Product Liability A Manual of Practice in Selected Nations : United Kingdom. Oceana Publication, Inc.,2009.

E.J. Cohn. Manual of German Law Volume 1. New York : Oceana Publishing, Inc., 1968.

Emest J. Schuster. The Principle of German Civil Law. Oxford : The Clarendon Press,1907.

Geoffrey Cross & G.D.G. Hall. The English Legal System. 5th edition. London : Butterworths, 1965.

Geraint Howells and Stephen Weatherill. Consumer Protection Law. UK : Ashgate Publishing Limited,2005.

Gordon Borrie and Aubrey L. Diamond. The Consumer, Society and the Law. London : Gibbon & Kv, 1966.

Harry Street. The Law of Torts. 6th edition. London : Butterworths, 1976.

J.C. Smith & David N. Weisstub. The Western Idea of Law. 2nd edition. London : Butterworths, 1984.

John G. Fleming. Law of Torts. 4th edition. Sydney : The Law Book Co.,Ltd., 1971.

John H. & Anthony M. Dugdale. Introduction to Legal Method. 4th edition. London : Sweet and Maxwell, 1992.

Jolowicz, Hobert Feliu. Lecture on Jurisprudence. London : The Aathlone Ps University of London, 1963.

Jucius, Micheal J. Peterson, Elmore & Terry, George R. Introduction to Business. London : Richard D. Irwin Inc., 1955.

Landes William M., Posner and Richard A. A Positive Economic Analysis of Products Liability. The Journal of Legal Studies. 14.3 (December 1985).

LexisNexis Law School Publishing Advisory Board. Tort Law : Cases, Perspectives, And Problems, Revised 4th . Danvers : Matthew Bender & Company, Inc., 2007.

Marcel Femand Planiol. Treatise on The Civil Law. Translated by The Louisiana State Law Institute, 11th edition,3 vol. Louisiana : Louisiana State Law Institute, 1939.

Mashaw, J.L. The Struggle for Auto Safety. Massachusetts : Harvard University Press, 1990.

Nigel Foster & Satish Sule. German Legal System. 4th edition. London : Oxford University Press, 2003.

Oliver. Law and Economic : An Introduction : Economic and Society. London : Georgeallen & Unwin, 1979.

P. Wautier. European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability. London : Oceana publications, Inc, 2009.

P. Wautier. Product Liability A Manual of Practice in selected Nations : European Attempts on Harmonizing Laws Related to Product Liability. London : Oceana Publishing, inc.,2009.

Phillips, Jery J. Product liability in Nutshell. 4th edition. United states of America : West publishing, 1993.

Richard Best, A Comparison of civil Liability For Products in the United Kingdom and Germany [online], 2 January 2011,Available from http://www. *library.findlaw.com/1999/Aug/1/129312.html.*

Roger Kay and Tim Sewell. A practical approach to Contract And Consumer Law. London : Financial Training Publications Ltd, 2005.

Salmond, Sir John William. Salmond on the law of Torts. 16th edition. by R.F.U. Houston. London : Sweet & Maxwell, 1973.

Saul Litvinoff, Louisiana Civil Law Treastise Vol. 5 : The Law of Obligations (St.Paul Minn. : West Publishing co., 1992.

Steven Emanuel. Emanuel Law Outline : Torts Casebook edition Keyed to Prosser. New York : Emanuel Law Outline inc., 1982.

Symeon C. Symeonides and John C. Reitz (Editors). American law in a Time of Global Interdependence : US. Nation Reports to the XVIth International Congress of Comparative law, The American Journal of Comparative Law vol.50 .Supplement: 2002.

Treitel. The Law of Contract. 9th edition. London : Sweet & Maxwell, 1995.

Werner F. Ebke and Matthew W. fimkin. An Introduction to German Law. Hague : Kluwer Law International, 1996.

William. L., Professor. Law of Torts. Minnesota : West Publishing Co., 1978.

William L. Professor and John W.Wade. Case and Materials on Torts. 5th edition. New York : The Foundation Press, 1971.

Wright Christopher J. Product liability : The law and its implications of risk management . London : Blacstone, 1989.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสุวิจักขณ์ จันดาพันธ์ เกิดเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2527 ที่จังหวัดอุบลราชธานี สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีจากสำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต หมวดวิชากฎหมายเอกชนและธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย